

**T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ*SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ÂŞIK NURİ ÇIRAĞI'NIN HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ ÜZERİNE
BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORHAN UTKU ÖZDEMİR

ANABİLİM DALI: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

KOCAELİ – 2009

**T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ*SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ÂŞIK NURİ ÇIRAĞI'NIN HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ ÜZERİNE
BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORHAN UTKU ÖZDEMİR

**ANABİLİM DALI: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
PROGRAMI : TÜRK HALKBİLİMİ**

DANIŞMAN: DOÇ. DR. İŞİL ALTUN

KOCAELİ - 2009

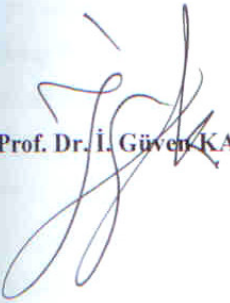
T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ*SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

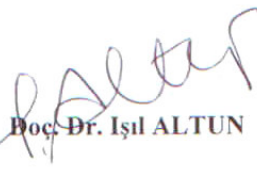
ÂŞIK NURİ ÇIRAĞI'NIN HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ ÜZERİNE BİR
İNCELEME

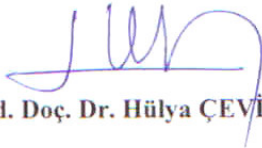
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: Orhan Utku ÖZDEMİR

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Tarihi ve No: 15/07/2009 - 2009/17

Prof. Dr. İ. Güven KAYA

Doç. Dr. Işıl ALTUN

Yrd. Doç. Dr. Hülya ÇEVİRME

KOCAELİ - 2009

ÖNSÖZ

Âşıklık, sözlü kültür geleneğine dayanan ve kökleri ozan-baksı geleneğine dek uzanan bir edebî gelenek olarak Türk Edebiyatı içerisinde önem teşkil etmektedir. Sözlü kültür ortamındaki edebî ürünleri ve bu ürünlerin icra bağlamında geçirmekte olduğu değişimleri incelemek fikrine dayanan çalışmamızı âşıklık geleneğine yöneltmemizin nedeni, geleneğin, geniş bir coğrafyada yüzyıllar öncesinden günümüze kadar canlılığını korumuş olmasıdır. Ayrıca geleneğin, günümüzde özellikle teknolojinin belirleyiciliğiyle devam eden içeriksel, biçimsel ve bağlamsal değişimi, konuyla ilgili yapılacak tespitler için uygun bir çalışma alanı sunmaktadır.

Çalışmamızın konusu olan Âşık Nuri Çırağı, günümüz âşıklık geleneğinin beslendiği önemli merkezlerden birisi olan Erzurum'da yetişmiştir. Nuri Çırağı, âşıklık geleneğinin gereklilikleri olan usta-çırak ilişkisiyle yetişme, irticalen şiir söyleme, rüya görme, özgün ürünler verme gibi özellikleri taşıyan güçlü bir gelenek temsilcisidir. Âşık Nuri Çırağı'yı çalışma konusu olarak seçmemizin nedeni, âşığın; sahip olduğu bu niteliklerin yanında, televizyon gibi gelenek içerisinde yeni icra ortamlarını kullanması, turneler düzenlemesi, yeni âşık kahveleri ve çadırları açması, hemşeri derneklerinin düzenlediği özel günlerde aranan bir âşık olması, günümüz âşıklarını organize edici bir role sahip olmasıdır.

Âşık Nuri Çırağı'nın hayatı, sanatı ve şiirleriyle ilgili bilgiler içeren dört adet yayımlanmamış lisans tezi bulunmaktadır. Bunların dışında âşığın şiirlerinin yer aldığı birçok kitap bulunmaktadır. Ancak bugüne kadar Âşık Nuri Çırağı ile ilgili müstakil bir kitap ya da akademik çalışma yapılmamıştır. Âşık Nuri Çırağı'nın ustası Âşık Mevlüt İhsanî'nin hikâyeleri ve şiirleriyle ilgili yapılan akademik çalışmalar usta-çırak bağlamında bizi Âşık Nuri Çırağı ile ilgili çalışmalara da yöneltmiştir. Bu yönelimde âşığın ustası gibi Kocaeli'nde yaşıyor olması etkili olmuştur. Âşığın, geleneğin yaşayan bir temsilcisi olması, görüşme tekniği doğrultusunda âşıktan bilgiler alınmasına olanak sağlamış; bu bilgiler ve beyanlar çalışmanın önemli bir malzemesini oluşturmuştur.

Bu çalışma, 2008-2009 yılları arasında Nuri Çırağı'yla yapılan görüşmelerde edinilen bilgileri ve derlenen şiirleri içermektedir. Âşığın düzensiz haldeki kişisel arşivi, araştırmalarımızı zaman zaman zorlaştırmış olsa da, çalışmamıza malzeme sağlama bakımından önemli katkılar sunmuştur. Bunun dışında, âşığın yukarıda bahsedilen

çalışmalarda yer alan şiirleri tekrar incelenmiş ve yanlışlıklar düzeltilerek bu çalışmaya dâhil edilmiştir.

Bu çalışmada dipnot sistemi esas alınmıştır. Diğer yandan Âşık Nuri Çırağı ile muhtelif tarihlerde yaptığımız görüşmeler, âşığın soyadı ve görüşme tarihi belirtilerek dipnotlarda gösterilmiş (Karataş, 2009c gibi...) ve bu görüşmelerin yer, zaman, mekân gibi ayrıntıları, çalışmanın kaynakça kısmında belirtilmiştir.

Çalışmanın bölümleri ve alt başlıkları, Prof. Dr. Erman Artun'un "Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği ve Âşık Feymanî" adlı kitabındaki sistem esas alınarak oluşturulmuştur. Ancak bazı alt başlıklar, çalışmanın öznel koşulları gereği farklılıklar içermektedir.

Çalışma; *Giriş*, I. *Âşığın Kimliği*, II. *Âşıklığı*, III. *Âşık Nuri Çırağı'nın şiirlerinde Biçim*, IV. *Âşık Nuri Çırağı'nın şiirlerinde Üslup*, V. *Âşık Nuri Çırağı'nın şiirlerinde İçerik*, *Sonuç* ve *şiirler* bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, yapılan araştırmalar ışığında âşıklık geleneğinin oluşumu ve gelişimi ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır. I. bölümde âşığın kimliği ve ailesiyle ilgili bilgiler yer almaktadır. II. bölümde çıraklığı, âşıklığa başlaması ve icra ortamları gibi alt başlıklarla âşığın gelenek içindeki yeri hakkında bilgilere yer verilmiştir. III. bölümde âşığın şiirlerindeki biçim incelenmiş, şiirlerin biçimsel dağılımını gösteren bir tablo kullanılmıştır. Tabloda, âşık şiirinde irticalen söyleyişten kaynaklanan olağan uyak düzensizliklerinin sıklığı nedeniyle uyak türünü gösteren bölüme yer verilmemiştir. IV. bölümde âşığın şiirlerindeki üslup, V. bölümde de âşığın şiirlerindeki içerik incelenmiştir. *Sonuç* bölümünde ise âşığın hayatı, sanatı ve şiirlerinden hareketle gelenek içerisindeki yeri üzerine değerlendirme yapılmış; Âşık Nuri Çırağı örneği üzerinden geleneğin icra bağlamlarındaki değişime dair fikirler belirtilmiştir.

Bu çalışmanın her aşamasında beni sınırsız destekleyen aileme; kaynaklarını kullanmama olanak sağlayan Okt. Yasemin Gürsu'ya; bana sözlü kaynaklık ederek çalışmanın oluşumuna katkı sunan Âşık Nuri ırağı'ya; deneyim ve birikimlerini paylaşarak beni yönlendiren hocam Doç. Dr. Metin Özarıan'a; beni bu alanda çalışmaya teşvik eden ve çalışmam boyunca desteğini esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Işıl Altun'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Orhan Utku Özdemir

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	IV
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT.....	IX
KISALTMALAR.....	X
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
1.ÂŞIĞIN KİMLİĞİ.....	5
1.1.Adı-Soyadı, Lakabı, Mahlası.....	5
1.2.Doğum Yeri, Doğum Tarihi.....	6
1.3.Ailesi, Soyu, Akrabaları.....	6
1.3.1.Baba Tarafı.....	6
1.3.2.Anne Tarafı.....	6
1.4.Öğrenim Durumu.....	7
1.5.Askerliği.....	7
1.6.Geçim Durumu, İşi.....	7
1.7.Ailesi.....	8
1.7.1.Evliliği.....	8
1.7.2.Çocukları.....	8
1.8.Âşık Nuri Çırağı'da Tarikat ve Zümre İlişkisi.....	9
İKİNCİ BÖLÜM.....	11
2. ÂŞIKLIĞI.....	11
2.1.Âşıklığı Hazırlayan Ortam ve Etmenler.....	11
2.1.1.Âşıklığa Başlama.....	13
2.1.2.İcra Ortamı.....	17
2.1.2.1.Âşık Nuri Çırağı ve Turneler.....	18
2.1.2.2.Âşık Nuri Çırağı ve Kahvehaneler.....	19
2.1.2.3.Âşık Nuri Çırağı ve Elektronik Kültür Ortamı.....	23
2.1.3.Âşık Havaları.....	25
2.1.4.Usta-Çırak İlişkisi.....	26

2.1.5.Saz.....	31
2.1.6.Rüya, Bade.....	32
2.1.7.Hikâyeciliği.....	34
2.2.Diğer Âşıklarla Etkileşimi ve Türkiye’de Bilinip Tanınması.....	36
2.3.Aldığı Ödüller.....	38
2.4.Hakkında Yazılan Yazılar, Şiirlerinin Yayımlandığı Kitap Dergiler...49	
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	53
3. ÂŞIK NURİ ÇIRAĞI’NIN ŞİİRLERİNDE BİÇİM.....	53
3.1.Nazım Biçimi.....	53
3.2.Ölçü-Durak.....	55
3.3.Uyak, Redif, Ayak.....	56
3.3.1.Uyak.....	56
3.3.1.1.Yarım Uyak.....	56
3.3.1.2.Tam Uyak.....	57
3.3.1.3.Zengin Uyak.....	57
3.3.1.4.Tunç Uyak.....	58
3.3.1.5.Cinaslı Uyak.....	58
3.3.2.Redif.....	58
3.3.3.Ayak.....	60
3.3.3.1.Düz veya Geniş Ayak.....	60
3.3.3.2.Kapalı veya Dar Ayak.....	61
3.3.3.3.İkili Ayak.....	62
3.3.3.4.Üçlü Ayak.....	62
3.3.3.5.Döner Ayak.....	63
3.3.3.6.Devrimli Ayak.....	63
3.3.3.7.Tekrarlı (Mukim) Ayak.....	64
3.4.Şiirlerin Biçimsel Dağılımı.....	65
3.5.Ses Olayları.....	70
3.5.1. Ses Düşmesi.....	70
3.5.1.1.Tek Ses Düşmesi.....	70
3.5.1.2.Çift Ses Düşmesi.....	70
3.5.1.3.Ses Türemesi.....	70
3.5.1.4.Ses Değişikliği.....	71

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	73
4. ÂŞIK NURİ ÇIRAĞI'NIN ŞİİRLERİNDE ÜSLÛP.....	73
4.1.Kelime Kadrosu.....	75
4.1.1.Maddî Aşkın İşlendiği Şiirler.....	75
4.1.2.İslâmî İnanç ve Tasavvufun İşlendiği Şiirler.....	75
4.1.3.Nasihât Konulu Şiirler.....	76
4.1.4.Toplumsal-Bireysel Eleştirinin İşlendiği Şiirler.....	76
4.1.5.Adlar.....	76
4.1.5.1.Yer ve Şahıs Adları.....	76
4.1.5.2.Türk Kültürü ve Tarihinden Alınan Adlar.....	76
4.1.5.3.İslâm Kültüründen Alınan Adlar.....	77
4.1.5.4.Tasavvuf Kültüründen Alınan Adlar.....	77
4.2.Âşık Nuri Çırağı'nın Şiirlerinde Anlatım Şekilleri.....	77
4.2.1.Nasihât ve Hitap Yoluyla Anlatım.....	77
4.2.2.Doğrudan Anlatım.....	78
4.2.3.Tahkiye.....	78
4.2.4.Diyalog.....	79
4.2.5.Delil ve İspat Yoluyla Anlatım.....	79
4.3.Âşık Nuri Çırağı'nın Şiirlerinde Anlatım Kalıpları.....	79
4.3.1.Tekrir (Yineleme) Yoluyla Anlatım.....	79
4.3.2.Söz Sanatlarıyla Anlatım.....	80
4.3.3.Atasözleri.....	81
4.3.4.Deyimler.....	82
4.3.5.Alkış ve Kargışlar.....	82
4.3.6.Halk Söyleyişleri ve Yerel Dille Anlatım.....	84
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	86
5. ÂŞIK NURİ ÇIRAĞI'NIN ŞİİRLERİNDE İÇERİK.....	86
5.1.Âşk İçerikli Şiirler.....	87
5.2.Dinî / Tasavvufî İçerikli Şiirler.....	90
5.3.Öğüt Verici / Öğretici İçerikli Şiirler.....	92
5.4.Toplumsal / Bireysel Eleştiri İçerikli Şiirler.....	94
5.5.Kader / Fanilik İçerikli Şiirler.....	95
5.6.Vatan / Yurt-Belde İçerikli Şiirler.....	97

5.7.Gurbet / Sıla Özlemi İçerikli Şiirler.....	99
5.8.Destanlar.....	100
5.9.Diğer Konular.....	106
5.9.1.Anne.....	106
5.9.2.Çevre.....	108
5.9.3.Öğretmen.....	109
5.9.4.Tanınmış Kişiler.....	110
SONUÇ.....	112
ŞİİRLER.....	115
ATIŞMALAR.....	325
FOTOĞRAFLAR.....	422
KAYNAKLAR.....	436
ÖZGEÇMİŞ.....	439

ÂŞIK NURİ ÇIRAĞI'NIN HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

ÖZET

Âşıklık geleneği, Türk sözlü edebiyatının kökeni olarak kabul edilen ozanlık geleneğinin devamı niteliğinde XV. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmış ve âşıklar tarafından temsil edilerek günümüze kadar aktarılmıştır.

Âşıklık geleneği açısından oldukça verimli bir merkez olan Erzurum'da yetişen Âşık Nuri Çırağı, elli yıla yaklaşan âşıklığı boyunca çok sayıda şiir üretmiş; son otuz yılda özellikle elektronik kültür ortamı öğelerinin etkileriyle icra ortamlarında seyreden değişim sürecinin hem tanığı, hem de icracısı olmuştur.

Bu çalışmada Âşık Nuri Çırağı'nın hayatı ve sanatı değerlendirilmiş; biçim ve içerik açısından incelenen yüz seksen iki şiirine ve dâhil olduğu kırk yedi atışmaya yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Nuri Çırağı, Âşık, Âşık Şiiri, İcra Ortamı, Erzurum Âşıklık Geleneği.

A STUDY ON ÂŞIK NURİ ÇIRAĞI'S LIFE, PERFORMANCE AND POEMS

ABSTRACT

Âşık tradition is the continuation of the ozan tradition which is accepted as the root of Turkish oral literature and was first seen towards the end of 15th century. Âşıks as the performers of this tradition have carried it to the present time.

Âşık Nuri Çırağı became an aşık in Erzurum, a fruitful center for aşık tradition, and has produced/ written /said a lot of poems during his fifty years long artistic career. In the last 30 years, particularly with the effects of the electronic cultural elements, he has been both the performer and the witness of the changing process in the âşık environment.

In this study, Âşık Nuri Çırağı's life and art have been evaluated. The content and form analyses of his 182 poems have been done and his 47 oral dualing have been included.

Key words: Nuri Çırağı, Âşık, Âşık poem, Performance environment, Âşık tradition

KISALTMALAR

a.g.e.: Adı geen eser

bkz.: Bakınız

C.: Cilt

ev: eviren

Dan.: Danışman

Haz.: Hazırlayan

KOÜ: Kocaeli Üniversitesi

S.: Sayı

s.: Sayfa

vd.: ve diğeri

vs.: ve sâir

GİRİŞ

Âşıklık geleneği, Türklerin edebî birikimleri dâhilinde yüzyıllar öncesinden günümüze kadar sözlü ve yazılı kültür ortamlarında varlığını sürdüren bir gelenek olmuştur. Milletlerin toplumsal yaşamlarındaki diğer kurum ve gelenekler gibi âşıklık geleneği de, kendinden önceki bir dizi toplumsal ve kültürel değişim sürecinin devamı niteliğini taşımaktadır. Âşıklık geleneği, Türklerin tespit edilebilen en eski edebiyat gelenekleri olan ozan-baksı edebiyat geleneğinin, “geniş manada değişen zaman, zemin, inanç sistemi, dünya görüşü ve yaşama tarzının etkisiyle” şekillenerek 16. yüzyıl itibariyle yeni bir geleneğe dönüşmesi biçiminde karşımıza çıkmaktadır.¹ Bu noktada ozanlıktan âşıklığa uzanan sürecin temel dinamiklerinin, ozan-baksı edebiyat geleneğinin öznesi olan “ozan-baksı”nın nitelikleri ve işlevleri etrafında irdelenmesi gerekmektedir.

Tonguzların *Şaman*, Moğol ve Boryatların *Bo* veya *Bugué*, Yakutların *Oyun (Ouioun)*, Altay Türklerinin *Kam*, Samoitlerin *Tadibei*, Finovaların *Tietoejoe*, yani -bakıcı, Kırgızların *Baksı-Bakşı*, Oğuzların *ozan* olarak adlandırdıkları sahir-şâirlerin; günlük yaşamda şâirlik, müzisyenlik, hekimlik, büyücülük, dansçılık gibi birçok vasıfları olduğu ve toplumsal yaşamda önemli nüfuza sahip oldukları bilinmektedir. Ancak bu statüler, farklı kültür ve dinlerin etkisi, toplumsal işbölümünün farklılaşması gibi nedenlerle zaman içerisinde bu vasıfların çoğundan arınarak ait oldukları toplumsal yaşamın belirleyiciliklerine göre yeni işlev ve içerikler kazanmışlardır.²

Oğuzların şâir-müzisyenleri olan ozanlar, Dede Korkut Hikâyeleri’nde de tanık olduğu üzere toplum içinde saygın ve kutsal bir yere sahiptir. Kopuz eşliğinde hikâyeler, kahramanlık destanları terennüm eden ve halk arasında kıssahanlık ya da bakıcılık eyleyen ozanlar Selçukluların ordularında görüldüğü gibi, 15. yüzyılın ortalarına kadar Anadolu’daki Türk beyliklerinin saraylarında da görülür. Bu yüzyıldan sonra ozanın işlevlerini, icra bağlamlarının da farklılaşmasıyla âşıklar karşılamaya başlar.³

¹ Umay GÜNAY, *Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, Akçağ Yayınevi (3. Baskı), Ankara 1999, s.177.

² Ayrıntılı bilgi için bkz. M. Fuad KÖPRÜLÜ, *Edebiyat Araştırmaları-I*, Akçağ Yayınevi (4. Baskı), Ankara 2004, s. 71-83.

³ a. g. e., s. 81-82.

Ozanlık geleneğinin icra bağlamlarının değişmesinde Türklerin İslâmiyet’i kabulü ve buna bağlı olarak tasavvufî öğretiler etrafında gelişen tekke edebiyatının büyük etkisi vardır.⁴ İslâmiyet’in kabulüyle; dinin öğretilerini yayan, dinî içerikli şiirler üreten ve icra eden dervişler, ozanların işlevlerini üstlenmeye başlamıştır.

Ahmet Yesevî’nin öğretileriyle 11. yüzyıldan itibaren Anadolu’da etkinlik göstermeye başlayan dervişler, başta Bektaşîlik ve Mevlevîlik olmak üzere, tasavvuf öğretilerine bağlı olarak kurulan birçok tarikat bünyesinde din ve tasavvuf öğretilerini halka yaymak için, biçimsel olarak Türklerin İslâmiyet öncesi edebî kimliğine uzak olmayan edebî ürünler vermişlerdir.⁵ Yunus Emre, Mevlâna gibi mutasavvıfların oluşturduğu yeni kavram, motif, hayal, imge dünyası Türk edebiyatında bir dönüm noktası oluşturmuş ve bu edebî, ideolojik öğretiler yüzyıllar boyunca âşıklık geleneğinin beslendiği önemli kaynaklar olmuştur.⁶

Ozanlıktan âşıklığa uzanan sürecin temel belirleyicilerinden biri de kahvehane kültürüdür. Osmanlı coğrafyasında 16. yüzyıldan itibaren toplumsal hayatın bir parçası hâline gelen kahvehaneler, ozan-baksı geleneği temsilcilerinin ve ürünlerinin yeni toplumsal ve kültürel unsurlarla beslenmesiyle âşık tarzı adı verilen yeni bir sanat kolunun geliştiği mekânlar olarak öne çıkmaktadır.⁷ Başka bir ifadeyle “*âşık tarzı edebiyat geleneği, tekke kurumunun ekseninde oluşan, biçim ve işlev açısından ozan-baksı geleneğinin devamı olan, tekke ve tasavvuf edebiyatı, divan edebiyatı ve mensuplarından kahvehanelere yönelen ve onun icra bağlamı şartlarıyla kendine has bir tarz olarak bağımsızlığını kazanan bir oluşum*” niteliğiyle 16. yüzyıl itibariyle yeni bir gelenek hâlini almıştır.⁸

Köylerden yeniçeri ocaklarına, büyük şehirlere kadar farklı icra alanlarında dinî ya da din dışı içeriklerle temsil edilmeye başlanan âşıklık geleneği, 17. yüzyılın ikinci yarısı itibariyle bir “*edebî mektep*” niteliği kazanarak⁹ çok sayıda temsilci ve ürünle günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. İstanbul, Sivas, Erzurum gibi şehirler, âşıklık geleneğinin temsil yoğunluğu açısından önemli merkezler olmuştur.

⁴ Ozanların icra bağlamlarının din-tasavvuf ekseninde değişimiyle ilgili bkz. Irène MELIKOFF, **Uyur İdik Uyardılar (Alevilik-Bektaşîlik Araştırmaları)**, Demos Yayınları (3. Basım), İstanbul 2006, s. 141-168.

⁵ Erman ARTUN, **Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı**, Kitabevi Yayınları (2. Baskı), İstanbul 2005, s. 18-21.

⁶ Abdülbaki GÖLPINARLI, **100 Soruda Tasavvuf**, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1995, s. 1-78.

⁷ Dilaver DÜZGÜN, **Erzurum’da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği**, Aktif Yayınevi, Ankara 2005, s. 51-59.

⁸ Özkul ÇOBANOĞLU, **Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve İstanbul**, 3F Yayınevi, İstanbul 2007, s. 29.

⁹ Pertev Naili BORATAV, **Folklor ve Edebiyat 1**, Adam Yayınları (2. Basım), İstanbul 1991, s. 29-30.

Erzurum, özellikle 18. yüzyıldan itibaren âşıklık geleneğinin canlı bir biçimde yaşadığı; Noksanî (18.-19. yüzyıl), Erzurumlu Emrah (18.-19. yüzyıl), Erbabî (19. yüzyıl), Havâsî (19. yüzyıl), Serdarî (19.-20. yüzyıl), Sümmanî (19.-20. yüzyıl), Ovacıklı Ummanî (19.-20. yüzyıl), Bardızlı Nihanî (19.-20. yüzyıl), Nalbant İshak Kemalî (20. yüzyıl), Yaşar Reyhanî (20. yüzyıl)¹⁰ gibi birçok âşığın yetiştiği bir memba olarak günümüze kadar âşıklık geleneğinin temsili bağlamında önemli bir merkez olmuştur.

Çalışmamızın konusu olan Âşık Nuri Çırağı, Erzurum âşıklık geleneğinde yetişen ve günümüzde âşık tarzı şiir üretmeye devam eden önemli bir gelenek temsilcisidir. Teknolojik, toplumsal, siyasal ve kültürel alanlarda hızlı değişimlerin yaşandığı ve bu değişimlerin, toplumların yaşamlarındaki birçok geleneğin niteliğini kolayca değiştirebildiği günümüzde Âşık Nuri Çırağı, bir yandan âşıklık geleneğinin geçirdiği değişimlerin tespiti; diğer yandan da geleneğin öz niteliklerinin değerlendirilebilmesi bağlamında âşıklık geleneği temsilcileri arasında önemli bir örnektir.

¹⁰ Geçmişteki ve günümüzdeki Erzurum âşıklık geleneği temsilcileri ile ilgili bilgiler için bkz. Metin ÖZARSLAN, **Erzurum Âşıklık Geleneği**, Akçağ Yayınevi, Ankara 2001, s. 357-416.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ÂŞIĞIN KİMLİĞİ

1.1. Adı, Soyadı, Mahlası

Âşığın adı ve soyadı Nuri Cihan Karataş'tır. Mahlasını, 1967'de ustası Âşık Mevlüt İhsanî ile katıldığı Konya Âşıklar Bayramı'nda; Orhan Şaik Gökyay, Feyzi Halıcı, Ahmet Kabaklı, Behçet Kemal Çağlar, Âşık Veysel, Osman Atilla ve İhsan Hınçer'in bulunduğu jürinin kendisini performansından dolayı takdir etmesi ve "aydınlık, ı ışık saçan" anlamlarından hareketle "çıra, çerağ" yakıştırmasını yapmasıyla aldığı belirtmektedir.¹¹

Nuri Çırağı, mahlas alışını ve mahlasının telaffuzundan kaynaklanan "çırak" çağrışımıyla ilgili yaşadıklarını şu şekilde anlatmaktadır:

"Benim ismim daha güzeldi. Nuri Cihan... 'Cihanî' de diyebilirdim. Behçet Kemal Çağlar, Orhan Şaik Gökyay, Ahmet Kabaklı, İhsan Hınçer, Âşık Veysel, Feyzi Halıcı ve daha ismini hatırlayamadıklarım; Konya Âşıklar Bayramı'nda ben çok iyi bir şey göstermiştim ki bana böyle bir isim verdiler. 'Çerağı' dediler, 'ışık' dediler. Ben de hiç değiştirmedim. Hiç de aşâğılık duymadım.

*Mesela benden küçüklerle bir yere gittiğimiz zaman, diyelim ki İhsan Yavuzer'le... Nuri Çırağı-İhsan Yavuzer... Adam bakıyor, bunun oğlu var bunun kadar. Vatandaş soruyor: 'Nuri Abi sen bunlardan büyüksün. Niye çırak senin adın?' Vatandaş bunu kavrayamıyor. Mesela ben diyorum ki; 'Ben Nuri Çırağı'yım'. 'Hangi âşığın?' diyor adam. Bilemiyor. Ben bunun ezikliğini de yaşadım. Bu mahlası koyduran Mevlüt Usta... Bunun sıkıntısını çekmiş olduğum halde, dünyayı da çok erken tanıdığım için bunu değiştirmedim."*¹²

¹¹ Karataş, 2009e. Ayrıca Metin Özarslan, Erzurum Âşıklık Geleneği adlı kitabında Nuri Çırağı'nın mahlasının Behçet Kemal Çağlar tarafından verildiğini belirtmektedir. Bkz. Metin ÖZARSLAN, **Erzurum Âşıklık Geleneği**, Akçağ Yayınevi, Ankara 2001, s. 119, 395.

¹² Karataş, 2009j. Mahlas aldığı belirttiği 1967 tarihine ait *Türk Folklor Araştırmaları* dergisinin ilgili sayılarındaki taramalarımızda âşığın adına rastlayamadık. Bkz. M. Âdil ÖZDER, "Âşıklar Meclisi, Saz ve Şiir Yarışması: Konya'da Yapılan İkinci Âşıklar Bayramı-I", *Türk Folklor Araştırmaları*, C. 11, S. 221, s. 4610-4612. Ayrıca bkz. M. Âdil ÖZDER, "Saz Şairleri: Konya İkinci Âşıklar Bayramından Notlar", *Türk Folklor Araştırmaları*, C. 11, S. 225, s. 4727-4729. *Türk Folklor Araştırmaları* dergisinde âşığın adının ilk defa anıldığı yazıyı 3. Konya Âşıklar Bayramı vesilesiyle Ahmet Kabaklı yazmıştır. Bkz. Ahmet KABAKLI, "Âşıklar Bayramı", *Türk Folklor Araştırmaları*, C. 11, S. 234, s. 5163-5164.

1.2. Doğum Yeri, Doğum Tarihi

Âşık Nuri Çırağı, 1948 yılının ekim ayında Erzurum'un Şenkaya ilçesine bağlı Gaziler (Bardız) nahiyesinin, eski adı Çermik olan Kaynak köyünde doğmuştur. Nüfus kayıtlarına göre doğum tarihi 01.12.1949'dur. Ailesinin tek çocuğudur.¹³

1.3. Ailesi, Soyu, Akrabaları

1.3.1. Baba Tarafı

Âşığın dedesinin ismi Süleyman, babaannesinin ismi Fadime, babasının ismi Muhammed Hamit'tir. Âşığın babası sağlığında geçimini çiftçilikle sürdürmüştür.

“93'ten evvel bugünkü Şenkaya sınırlarındaki eski adı Posik olan Gezenek köyünü büyük dedem olan Boynueğri Muhittin Ağa olduğu gibi satın almış. Savaştan dolayı 93 Harbi'nden önce Suşehri Karacaören Köyü'ne göçmüşler. Dedemin babasının altı tane oğlu var, beşi savaşa gidip gelmemiş. Benim dedem olan en küçük oğlu Süleyman, lakabı 'Soro'. Dedem de 1890'larda tekrar gelip eski adı Kosor olan şimdiki Şenkaya Akşar'da evlenip kalmış. 1918-1920 gibi tekrar Posik'e gelip babasından kalan yerlerin bir kısmına sahip olmuş. Babam da 1947'de Posik'ten Çermik'e göçmüştür. Baba köyüm Posik'tir.”¹⁴

1.3.2. Anne Tarafı

Âşığın annesi Emine (Seher) Hanım'dır. Emine Hanım, doğum yapmasından kaynaklanan bir hastalıktan dolayı genç yaşta vefat etmiştir. Âşık Nuri Çırağı, annesinin vefatını askerken hava değişimi için döndüğü memleketinde öğrendiğini belirtmektedir.¹⁵

Emine Hanım'ın babası Mahmut Onbaşı, annesi Gülizar hanımdır. Gülizar Hanım aslen Posikli, Mahmut Onbaşı ise Çatalelma köyündendir. Sağlıklarında geçimlerini çiftçilikle sürdürmüşlerdir.¹⁶

¹³ Karataş, 2009e.

¹⁴ Karataş, 2009g, 2009h.

¹⁵ Karataş, 2009h.

¹⁶ Karataş, 2009g, 2009h.

1.4. Öğrenim Durumu

Nuri Çırağı, ilkokulu 1960-61 eğitim öğretim yılında bitirmiştir. Mezuniyetini takiben Erzurum Yavuz Sultan Selim Öğretmen Okulu'nu kazanmış, ancak annesinin kendisinden ayrı kalmak istememesi üzerine¹⁷ bu okula kaydolmamıştır.¹⁸

1.5. Askerliği

Askerliğini 1969-1971 yılları arasında yapmıştır. Askerliğinin acemi birliğinde geçirdiği dönemini Denizli'de onuncu piyade alayı üçüncü tabur ikinci bölükte, usta birliğinde geçirdiği dönemini ise Ankara Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı'nın bando bölümünde tamamlamıştır.¹⁹

1.6. Geçim Durumu-İşi

Âşık Nuri Çırağı, birçok iş deneyiminin olduğunu belirtmektedir. Askere gidene kadar çiftçilik ve çiraklıkla iştigal ettiğini; daha sonraki dönemlerde ise Erzurum'da kahvehane işletmeciliği (1976-1993), traktör acenteliği (1979-1980), hızar atölyesi ve su tesisatı dükkânı işletmeciliği (1981-1983), market işletmeciliği (1988-1992), otel işletmeciliği (1988-1993) yaptığını; ayrıca âşıkların canlı performans sergiledikleri Gülhane Parkı Âşıklar Çadırı (1993-1999), Gebze Âşıklar Kahvesi (2000-2004), İzmit Çenesuyu Parkı Âşıklar Otağı (2001-2005), Ümraniye Âşıklar Divanı (2001-2005) gibi mekânların işletmeciliğini yaptığını belirtmektedir.

Âşığın bir diğer geçim kaynağı da 1971'den bu yana aralıklarla çıkardığı müzik albümleri olmuştur. İlk kırk beşlik plağını 1971 yılında çıkarmıştır. 1977 yılında Âşık Murat Çobanoğlu, Âşık Rüstem Alyansoğlu ve 1988 yılında Âşık Yaşar Reyhanî'yle ayrı ayrı üç atışma albümü; 1978, 1979, 1982, 1998, 2002 ve 2005 yıllarında da solo albümler olmak üzere on adet albüm hazırlamıştır.

¹⁷ Âşık, 16 Ağustos 1973 tarihli *Bizim Anadolu* gazetesindeki mülakatında, Yavuz Selim Öğretmen Okulu'nu kazanmasına rağmen okula gitmeyişi sebebini "...Asıl beni okumaya değil de aşk ve duyguya sürükleyen bir kuvvet vardı içimde. Ben bu sebepten okulumu terk ettim." diye açıklamaktadır. Bkz. Koryurt ÖZBEKHAN, "Türk Halk Âşıkları-Sarıkamışlı Âşık Nuri Çırağı", *Bizim Anadolu*, 16 Ağustos 1973, s. 4.

¹⁸ Karataş, 2009g.

¹⁹ Karataş, 2009f.

Âşık Nuri Çırağı, 1968 yılından itibaren TRT Kars Radyosu'nun onaylı mahallî sanatçısı olarak birçok televizyon ve radyo programına katılmasının yanında, 1995-1996 yayın sezonunda Samanyolu Televizyonu'nda (STV) “Âşıklar Kervanı” adlı programı hazırlayıp sunmuştur. 2005 yılından beri TV 5 adlı televizyon kanalında hazırlayıp sunduğu ve pazar günleri yayınlanan “Âşıklar Meydanı” adlı programı halen sürdürmektedir.²⁰

1.7. Ailesi

1.7.1. Evliliği

Âşık Nuri Çırağı on yedi yaşındayken, on altı yaşında olan halasının kızı Zennure (İsmigül) Hanım'la evlenmiştir.²¹ Evlendiği dönem bir yandan çiftçilik yaptığını, bir yandan da çıraklık eğitimini sürdürdüğünü belirtmektedir.²²

1.7.2. Çocukları

Âşık Nuri Çırağı'nın Emine, Neşe, Mehmet Mansur, Ahmet Nesimi, Ali İmran ve Ömer Faruk adında altı çocuğu vardır.

Âşığın büyük kızı Emine Hanım ev hanımı, eşi ise mühendistir. Emine Hanım'ın eşi İstanbul metrosunda vardiya amirliği yapmaktadır. Neşe Hanım ev hanımıdır, eşi hazır giyim sektöründe çalışmaktadır.

Mehmet Mansur Bey fabrika işçiliği, Ahmet Nesimi Bey ve Ömer Faruk Bey oto tamirciliği ile geçimlerini sağlamaktadır. Ali İmran Bey serbest meslek icra etmektedir.²³

Emine Hanım'dan Osman, Murat, Müberra; Neşe Hanım'dan Ayşenur, Aslıhan; Mehmet Mansur Bey'den Ülkü, Fatmanur, Muhammet Hamit; Ahmet Nesimi Bey'den Öznur, Esmenur; Ali İmran Bey'den İrem Gamze adlarında on bir tane de torunu vardır.²⁴

²⁰ Karataş, 2009f, 2009g.

²¹ Karataş, 2009g.

²² Karataş, 2009h.

²³ Karataş, 2009h.

²⁴ Karataş, 2009g.

1.8. Âşık Nuri Çırağı'nın Tarikat ve Zümre İlişkisi

Âşık Nuri Çırağı, herhangi bir tarikat ya da zümre ile bağlantısının olmadığını belirtmektedir. “Yol” olarak nitelediği tarikatlar hakkında genel olarak “Âşıkların tarikatları iyi bilmesi gerekir, tarikatlar yoldur ve âşıkların bu yolları bilmesi lazım. Benim bir tarikat bağlantım yok ama hepsinin yolunu bilirim. Eğer bir tarikata bağlı olsaydım, Nakşî-Kadirî arasında olurum. Mevlevîlik de çok güzeldir. Bizim oralarda yaygın olan Rufaîcilik vardır. Mesela Kadirî tarikatının piri Abdülkadir Geylanî Hazretleri'dir. Hazreti Ali'ye dayanır. Rufaî tarikatı Hazreti Ebu Bekir'e dayanır, Nakşibendîlik de Hazreti Osman'a dayanır.” ifadeleriyle fikirlerini yansıtmaktadır.²⁵

Diğer yandan âşıklık kurumu ve tarikatlar bağlamında “Âşıklığın kökünde de Alevî felsefesi, Ehl-i Beyt sevdası vardır. Ben de aynı felsefeyi benimseyen bir insanım. Âşıklar çok yönlü insanlardır, sevgiden yanadır. Ayrı gayrı bilmem, insana Hak gözüyle bakarım, Hakk'ın yarattığı her şey güzel. Bende sevgi sınırı yoktur.” yönünde görüş bildirerek tasavvufî anlamda hümanizme dikkat çekmektedir.²⁶

Nuri Çırağı, Hz. Ali'yi “Peygamber'in yarısı”²⁷ olarak addetmekte ve Hz. Muhammed'in “Ehl-i Beyt'i sevmeyen beni sevmez” sözünü anarak Ehl-i Beyt'in, kendisi için önemini belirtmektedir. Ayrıca her fırsatta Ehl-i Beyt konusundaki hassasiyetini vurgulayan âşık, “Ben Ehl-i Beyt'i anlattığım zaman hüüngür hüüngür ağlarım. Kerbela Vakası'nı anlattığım veya duyduğum zaman kendimden geçerim.”²⁸ sözleriyle Kerbela Vakası ve Ehl-i Beyt'in kendisi için önemini belirtmektedir.²⁹

²⁵ Karataş, 2009g, 2009j.

²⁶ Karataş, 2009g.

²⁷ Karataş, 2007.

²⁸ Karataş, 2009j.

²⁹ 07.05.2009 tarihli görüşmemizde Kerbela Vakası'nın bahsi geçtiğinde ağlamaklı oluşu; ayrıca Işıl Altun'un kişisel arşivinden edindiğimiz 17.11.2007 tarihli bir kaset kaydında, yine Kerbela Vakası'nı anlatan bir duazu seslendirdiği esnada ağlaması, âşığın bu konudaki duygusallığını yansıtmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÂŞIKLIĞI

2.1. Âşıklığı Hazırlayan Ortam ve Etmenler

“Aşıklık geleneği, geleneğin yaşadığı bölgenin tarihsel gelişimi, coğrafi ve sosyo-ekonomik yapısına göre şekillenir.”³⁰

Erzurum, Türklerin Anadolu'ya girmelerinden itibaren her dönem askerî, siyasî ve kültürel anlamlarda önem taşıyan bir kent kimliği kazanmıştır. Diğer yandan özellikle 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarında savaş ve savaşa bağlı göç hareketlerinin yoğun olarak yaşandığı bir şehir olmuştur. Savaşın getirdiği sayısız sıkıntının yöre halkının hafızasında derin izler bıraktığı ve bu durumun kaçınılmaz bir biçimde sözlü kültür ortamındaki yaratılara sirayet ettiği göz önünde bulundurulduğunda, içinde yetiştiği ortamın, Âşık Nuri Çırağı'nın maneviyatı üzerindeki etkileri daha net görülebilir. Bir görüşmemiz esnasında âşığın verdiği örnek, bu düşünceyi destekler niteliktedir:

*“Evleri ujda gardaş
Kapılar tujda gardaş
Dediler gardaş gelir
Ne versem müjde gardaş*

Bizim köydeki Rabia Nene'nin kardeşi Ruslara esir düşmüş. Rabia Nene bunu kardeşi için söylemişti. Küçüktüm bunu dinlediğimde, çok duygulanmıştım.”³¹

Âşığın çocukluk döneminde savaşa ve savaş nedenli ayrılıklara dair pek çok hikâye, anı, türkü ve dinî anlatı örnekleri dinlediğini ve bunlardan çok etkilendiğini vurgulaması da bu bağlamda önemli bir husustur:

“Benim çocukluğum şehit mezarlarında geçti, şehitlerin hikmetini dinleyerek geçti. Köyümüzde birçok gazi vardı. Ben o gazilerle konuşmuş adamım. O gaziler çok mutlu adamlardı, keramete çok inanırlardı. Bugünküler inanmıyorlar, ‘Şehit kalkar, gezer mi?’

³⁰ Erman ARTUN, **Günümüzde Adana Aşıklık Geleneği (1966-1996) ve Aşık Feymani**, İl Kültür Müdürlüğü Yayınları No: 3, Adana 1996, s. 128.

³¹ Karataş, 2009g.

*diyorlar. Gezer! Her oğul Allah'ın rızası için, vatani için kalkıp da İstanbul'dan gelip Soğanlı Dağı'nda canını vermez. Bu bir erdemdir, bunu kimse inkâr edemez.”*³²

Nuri Çırağı'nın yetişme sürecinde yaşadığı coğrafyanın sosyo-kültürel ve fiziksel koşulları, âşıklığa yönelişini etkileyen diğer bir dolaylı belirleyicidir.

*“Erzurum ölçeğinde âşıklık geleneğini oluşturan sosyo-kültürel şartlar, şehirdeki geleneksel kurumlar ile irtibatlıdır. Bu kurumlar medreseler, tekkeler, hanlar, kahvehâneler, konaklar ve köy odalarıdır. Geleneğin oluşma ve gelişmesinde kültürel zemin olarak da düğün, güreş, panayır (déri) şenlik ve yarışma gibi kültürel faaliyetler sayılabilir.”*³³

Âşık Nuri Çırağı, yetiştiği dönemde kendisini etkilediğini söylediği, müzik ve anlatı geleneklerinin icra zemini durumundaki bu kurumlardan köy odalarıyla ilgili şu bilgileri vermektedir:

*“Köy odalarının özelliği şuydu: İnsanlar sedirlerde otururlar, hepsi de birbirinin yüzlerine bakarlardı. Âdâb-ı muaşerete uyulurdu. Meclisin en büyüğü bile ayaklarını uzatmazdı. Köyümüzde okuryazar çoktu. Yüksek rütbeli insanlarımız vardı. Bilge kişiler vardı; savaşı, kerameti anlatırlardı. Bunlar anlatılırken odadaki elli atmış kişiden çıt çıkmazdı. Bunların dışında bu odalarda millet birbiriyle şakalaşır, sıra türküleri söylerdi. Türkü söyleyemeyene de ‘Git bakkaldan lokum al, ziyafet çek, koyun kes’ diye ceza verilirdi.”*³⁴

Âşık Nuri Çırağı, sosyal etkileşim ortamları arasında düğünlerden de bahsetmektedir:

*“Düğünler olurdu, bir hafta sürerdi. Eğlenceler yapılır, oyunlar oynanırdı. Oynanan oyunlar, bugünkü profesyonel tiyatrodan daha iyiydi.”*³⁵

Kış aylarının ulaşım, iş, tarım gibi yaşam alanlarını etkilediği Erzurum'da sosyo-kültürel faaliyetler de iklim koşullarının dolaylı belirleyiciliği altındadır. Metin Özarslan'ın Erzurum ölçeğinde sunduğu *“Âşıklık sanatı ile doğrudan bağlantılı eğlenceler, özellikle*

³² Karataş, 2009j.

³³ Metin ÖZARSLAN, **Erzurum Âşıklık Geleneği**, Akçağ Yayınevi, Ankara 2001, s. 70.

³⁴ Karataş, 2009g, 2009h.

³⁵ Karataş, 2009g, 2009h.

dışarıda çalışmanın sınırlı hatta imkânsız olduğu kış mevsiminde ve Ramazan ayı içinde olmaktadır. İklim bakımından çok kısa süren yaz mevsimi dolayısıyla bütün yazı çalışarak geçiren ve kışa hazırlanan Erzurum havalisinde düğünler genel olarak sonbaharda yapılmaktadır. Âşıklar gerek düğünlerde, gerek bahar aylarında yapılan güreşlerde ve gerekse uzun kış aylarında ve Ramazan ayı içinde düzenli olarak yapılan fasıllarda halkın bedî zevkini tatmine yönelik ihtiyaçlarını gidermektedirler.”³⁶ tespiti; iklimin, bölge insanının sosyal yaşamı üzerindeki etkilerini anlamak açısından dikkate değerdir.

Nuri Çırağı, yetiştiği çevrenin kış mevsimindeki sosyal etkinlikleri hakkında şu bilgileri vermiştir:

“Kış uzun sürüyordu. En aşığı altı yedi ay... Ulaşım koşulları da sıkıntılıydı o zaman. Köy halkı çiftçi ve hayvancıydı. Kışın iş olmadığı için komşular birkaç ev toplanıp birbirilerine oturmaya giderlerdi. Evlerde o zaman lüküs yanardı. Bu komşu toplantılarında hikâyeler anlatılırdı, cenk kitapları okunurdu, sıra türküleri söylenirdi.”³⁷

Yetiştigi çevrenin, Nuri Çırağı'nın âşıklığı üzerindeki etkilerini Erzurum'un tarihî arka planı, günümüz teknolojisinin ya da elektronik kültür ortamı gereçlerinin o dönem için kullanımda olmayışı, iklim koşullarının yönlendirdiği sosyal etkinlik ve iletişim biçimleri olarak özetlememiz mümkündür.

2.1.1. Âşıklığa Başlama

“İnsandaki ruhî temayüller ve ferdî kabiliyetler, sanat birikiminin oluşmasında becerinin iki yönüdür. Bu unsurlardan birinin olmayışı âşıklık yapacak insandaki bu özelliğin ortaya çıkmasına engel teşkil eder. Âşıklığın temelinde ona karşı bir hevesin olması şarttır. Bu heves / istek bir âşık adayının o sanata yönelmesini sağlayan itici bir güç durumundadır. Hevesin yanında en az heves kadar gerekli bir unsur da yetenektir. Âşığın söz ve ezgi bakımından yeteneklerinin olması şarttır. Öğrenme yeteneği, hafıza kuvveti, yaratıcılık, hazır cevapluluk, kelime hazinesinin genişliği, iyi ve etkili konuşabilme ve şiir söyleyebilme yeteneği,

³⁶ Metin ÖZARSLAN, a. g. e., s. 97.

³⁷ Karataş, 2009g.

bunun yanında iyi bir müzik kulağı ve en önemlisi, vasatın üstünde bir zekâ, âşığın sanatında belirleyici olan başlıca amillerdir.”³⁸

Âşıklığa yönelmedeki bu bireysel belirleyiciler, Nuri Çırağı'nın çıraklık öncesi dönemi ile büyük ölçüde örtüşmektedir. Âşık; şiir ve hikâye dinleme, şiir okuma, türkü söyleme eğilimlerinin küçük yaşlarda başladığını belirtmektedir:

“Mevlüt-i Şerif okunurken, Kuran okunurken veyahut kadınlar kendi aralarında savaşa dair sohbet ederken, maniler söylerken ben bunlardan çok haz alırdım, vücudum başka hallere girerdi, heyecanlanırdım, ağlardım... İlkokula başladığım yıllarda ustam Mevlüt İhsanî'yi dinlerdim. Bana çok hoş gelirdi, neşelenir, duygulanırdım...

1957'de komşumuz olan Dilaver Onbaşı, yazılı bir destan getirdi. Bana verdi ve bunun Mevlüt İhsanî tarafından Sarıkamış'ta kaza geçiren orman bölge müdürü Refik Miroğlu'na yazılmış ağıt olduğunu söyledi. Bunu okuyup ezberledim...

1959 senesinde dördüncü sınıftayken Âşık Nihanî muhtarın odasına geldi, türkü söyledi, dinledim.

Sokakta, yaylada, koyun yayarken, çiçek toplarken türküler söylerdim. Öğretmenlerim Nazım Öztürk, Aziz Beyaztaş okulda bana türkü söyletirlerdi. Millet beni severdi. Hafızam çok kuvvetliydi. 1957'deki Cumhuriyet Bayramı'nda Orhan Şaik Gökyay'ın 'Bu Vatan' şiirini üç defa okuttular... Bunlardan çok haz aldığım için babam ve komşular, Âşık Sümmanî'den, Karacaoğlan'dan, Emrah'tan, Nihanî'den, Mevlüt Usta'dan türküleri öğrenmeme vesile oldular.”³⁹

“Babam köylü, bizim kağnımız vardı. Ben çocuktum. Beni öküzlerin boynuna bindirirdi, kendi de önünde... Ellerini de arkasına koyardı. Sazı, kavalı, müziği de sılığıydı. Sıklıkla çalardı. O arada Karacaoğlan'dan türküler söylerdi, Sümmanî'den, Emrah'tan türküler söylerdi. Hoş, hazin de bir sesi vardı. Öyle giderdik tarlamıza, çayırımıza. Bunları dinlerdim babamdan. Komşulardan da dinlerdim, ama hepsinin başı Mevlüt İhsanî...”⁴⁰

³⁸ Metin ÖZARSLAN, a. g. e., s. 105.

³⁹ Karataş, 2009g.

⁴⁰ Karataş, 2009j.

Bireysel yetenek ve bu bireysel yeteneğin kullanılabilceği uygun ortamın yanında âşık adayını bu yola yönlendiren bir başka etken de bireysel duygulanımlar ya da problemlerdir.

“...Öncelikle bu ortamda âşıklığa temayülü olan kişi, tabii bir icra ortamı içinde geleneği gözlemler ve etkilenir. Bunun yanında kişinin şahsî problem ve hassasiyetinin de çok mühim tesiri vardır. Fakat insanlarda daha çok duygusal ve duygusal tahrikler neticesinde âşıklığa yöneliş söz konusudur.”⁴¹

Metin Özarslan, *Erzurum Âşıklık Geleneği* adlı kitabının “Âşıklığa Yönelme ve Çıraklığa Başlama” bölümünde “Âşıklığa başlayıştan ziyade âşıklığa yöneliş şeklinde adlandırılabilir bu süreçte çıрак adayı, doğuştan gelen dürtüler neticesinde ruhî, fizikî ve sosyal bir takım sebeplere bağlı olarak âşıklığa yönelir.” açıklamasını yaptıktan sonra âşıklığa yöneliş sebeplerini “sevda”, “rüya”, “tevarüs”, “gelenekten etkilenme veya kendiliğinden”, “hasret duygusu”, “kazayla veya doğuştan gelen körlük” ve “fakirlik” olmak üzere yedi başlık hâlinde sınıflandırır ve Nuri Çırağı’yı “Hasret Duygularıyla Âşıklığa Yönelme” kategorisinde değerlendirir.⁴² Bu değerlendirmeyi yanlış bulmamakla birlikte, Nuri Çırağı’nın kendi ifadelerinden hareketle âşıklığa yönelişindeki belirleyicilere “sevda”, “rüya” ve “fakirlik” başlıklarını da dâhil etmemiz gerekmektedir.

Nuri Çırağı, henüz ilkokuldayken komşu kızına âşık olduğunu; bu aşkının, yaşadığı bölgenin mutaassıplığı ve ailesinin fakirliğinden dolayı platonik bir aşka dönüştüğünü belirterek bu durumu, kendisini âşıklığa yönelten sebepler arasında görmekte-dir:

“İlkokul üçüncü sınıfta komşu kızına âşık oldum, ama bir kere bile bir muhabbetimiz olmadı, elini tutmuşluğum yok. Mutaassıp bölge... Bunun da etkisi var. Kendisinin bilip bilmediğiyle ilgili açık bilgi yok. Ben hâlâ seviyorum, yaş altmış oldu, hiç aklımdan çıkmış değil... O evlenmedi, bekâr kaldı, belki de benden haberi bile yoktu bilemiyorum...”

Çok uzun gurbette kaldığımızda bazı geceler hatırıma gelir, onu hayal ederim. Hani derler ya ‘Burnumun direği titredi’ diye. Bu haller olur. Mesela bir gün İngiltere’de

⁴¹ Metin ÖZARSLAN, a. g. e., s. 106.

⁴² a. g. e., s. 112, 116.

yatıyorum bir lokantanın altında. Birden bire aklıma geldi. Ağlıyorum, öyle bir gönlüme düştü. Sanki İngiltere’de, bizim evin eşiğinden adım attım mı onu görecektim gibi bir haldeyim.

Bunu anlatmak zor... Bir anda aklına geliyor. Çocuksun bir yerde... Rüyamda ara sıra görürdüm, çok güzel hisler uyandırır. Ama diyemezdik işte. Biz fakirdik, onlar zengindi, bu da diyemememe etkidir, baş sebeplerinden biridir... Bunlar beni çok kamçılardı, hâlâ bile etkiler... O benim gönül meleğim. Her insanda sevgi vardır. Karşılıklı ya da karşılıksız... Karşılık bulmayanlar bu işi başarmıştır, daha çok kamçılanmışlardır.”⁴³

Nuri Çırağı, yoksulluğun ve diğer imkânsızlıkların neticesinde hâsıl olan “sevgiliye kavuşamama” durumu ile ilgili, geleneğin güçlü temsilcilerinden olan ustası Mevlüt İhsanî’yi de referans göstermektedir:

“Mevlüt Usta şu anda seksen yaşını geçti, seksen bir yaşında... Hâlâ o köyde sevdiği kız aklına geldiği zaman nefesi kesilir Mevlüt Usta’nın. Neden? Mevlüt Usta sakat, Mevlüt Usta fakir. O dediği insan zengin. Ama ustanın da gönlü zengin...”⁴⁴

Nuri Çırağı; “aşk”, “kavuşamama”, “fakirlik” gibi etkenlerin dışında baba ocağından ayrıldığından beri “sılaya olan özlem”in de kendisini etkilediğini belirtmektedir:

“Benim şimdi on kat dairem var, ama babamın köydeki evi her zaman daha iyi... İnsanın doğduğu topraktan ayrılması kadar acı bir şey yok.”⁴⁵

Nuri Çırağı’nın âşıklık yolundaki öğrenciliği, ustası Mevlüt İhsanî’nin 1962 yılında kendisine ilk sazı almasıyla başlar:

“Mevlüt Usta bana ilk sazımı 1962 senesinde aldı. Bir gün babam namaz kılarken sazımın sesinden rahatsız oldu, sinirlenip sazımı kırdı. Ben çok üzüldüm buna. Sonra babam

⁴³ Karataş, 2009g, 2009h, 2009j.

⁴⁴ Karataş, 2009j.

⁴⁵ Karataş, 2009j.

bir ineği yüz liraya satıp parasını bana verdi. Ben de gidip Kars'ta Şahin Karaşahin'den yeni bir saz aldım. Saz ve söz kabiliyetimi ustam Mevlüt İhsanî'nin yanında geliştirdim.”⁴⁶

Ustası Mevlüt İhsanî de, âşığın çıraklığa başladığı dönemi “*İlk Nuri Çırağı kaldı benim yanımda. Geldiğinde on iki yaşındaydı. Babası sazını kırdı, ‘Bu âşık olup da ne edecek’ diye... Babası istemezdi Nuri'nin âşık olmasını...*”⁴⁷ ifadeleriyle anlatmaktadır.

Âşık Nuri Çırağı, çıraklığının başlamasını takiben ustasının nezaretinde ve geleneğin kuralları etrafında saz ve şiir eğitimini alarak birçok mecliste bulunduğunu belirtmektedir.

2.1.2. İcra Ortamı

Nuri Çırağı, âşıklık geleneğinde yetişen bireyin heveslilikten ustalığa uzanan süreci dâhilinde usta âşıklar veya gelenek taşıyıcısı durumunda olan âşıkları dinleyerek ve seyrederek usta malı deyişleri ve hikâyeleri doğru nakletmeyi öğrendikten sonra âşık tarzı şiirin teknikleri yanında gerekli bilgileri de öğrenerek yeterli olgunluğa ulaşarak yaratıcılık kabiliyeti ile orijinal deyişler söylemeye başlamıştır.⁴⁸ Âşık, yaratıcılık yeteneğinin çıraklığa başladıktan kısa bir süre sonra geliştiğini ve özgün eserler vermeye başladığını belirtmektedir.⁴⁹ Bu durum, âşığı erken yaşlarda çeşitli icra ortamlarında etkin kılmıştır.

Nuri Çırağı, âşıklığa başladıktan sonra çok sayıda festival, şenlik ve yarışmaya katılmıştır. Çalışmamızın “Aldığı Ödüller” bölümündeki ödül listesi, âşığın bu etkinliklere katılım yoğunluğuna ve icra ortamının genişliğine de işaret etmektedir.

Hemşerilik etrafında kurulan derneklerin düzenlediği geceler de âşığın icra ortamları arasındadır. Nuri Çırağı, özellikle Erzurum ve ilçelerini kapsayan hemşerilik derneklerinin gecelerine sıkça davet edilmektedir. Diğer yandan bu tür etkinliklerin zaman açısından sınırlı olması, genellikle âşığın icra süresine de yansımaktadır. Nuri Çırağı'nın, katıldığı bir dernek gecesindeki icrasının ardından “*Bu geceler bizim işimiz değil, bizim saatlerce atışmamız*

⁴⁶ Karataş, 2009g.

⁴⁷ Şafak, 2009.

⁴⁸ Umay GÜNAY, a. g. e., s. 156.

⁴⁹ Âşık Nuri Çırağı, kendisine ait olan ilk şiiri ve bu şiiri ürettiği tarihi hatırlamamaktadır.

lazım...” biçimindeki ifadesi, icra ortamları bağlamında âşıkların karşı karşıya oldukları sıkıntılara işaret etmektedir.⁵⁰

Âşık Nuri Çırağı'nın icra ortamlarını daha detaylı değerlendirebilmek adına, âşığın turneler, kahvehaneler ve elektronik kültür ortamı etrafındaki etkinlik ve deneyimlerini ayrı başlıklar altında değerlendirmeyi gerekli görüyoruz.

2.1.2.1. Âşık Nuri Çırağı ve Turneler

Âşık Nuri Çırağı; âşıklığa başladığı dönemdeki Erzurum âşıklık geleneğinin temsil edildiği kısıtlı coğrafi alanın, yöredeki âşıklık kurumu için maddî-manevî olumsuzluklar taşıdığını belirtmekte ve “*Ben her zaman ‘Bu sazı Tokat’ta, Mersin’de nasıl çaldırırız, Erzurum’un dışına nasıl çıkarırız’in hesabını yaptım.*” ifadeleriyle bu konudaki çabalarını vurgulamaktadır.⁵¹

Âşık, böyle bir çaba içerisine girmesinde, ilk olarak 1972 yılının son aylarında giderek yaklaşık dört ay kaldığı, daha sonra da muhtelif zamanlarda birçok kez bulunduğu Çukurova'nın ve bu süreçte sıkça meclisinde yer aldığı Abdülvahap Kocaman ve Kul Mustafa'nın önemli payının olduğunu her fırsatta vurgulamaktadır. Bununla birlikte âşık, Çukurova deneyimleri esnasında Abdülvahap Kocaman, Feymanî, Hazım Demirci, Kemterî, Ferahî, Mahmut Taşkaya gibi âşıklık geleneğinin yöredeki temsilcilerini de yakından tanıma fırsatı bulduğunu belirtmektedir.

Nuri Çırağı, turnecilik etrafındaki deneyimleriyle ilgili şu bilgileri sunmaktadır:

“Eskiler turneyi bilmiyorlardı. Yani ancak Kars’ta birinin sünnet düğünü olduğunda Şeref’le Çobanoğlu’nu davet ederlerdi. Bu büyük bir şey görünürdü.

Çukurova, Adana benim hayatımın dönüm noktasıdır. Orada başka ortamları görmüş, tanımış oldum. Geri durmadım. Çukurova’da hayatı öğrendim. Rahmetle anıyorum, her fırsatta Kul Mustafa’yı konuşuyorum, çünkü Kul Mustafa bana hayatı öğretti. Kul Mustafa hayatımın yüzde doksanıdır. Ben onunla turne yaptım. Ondan turneciliği öğrendim. Hatta

⁵⁰ Karataş, 2009i.

⁵¹ Karataş, 2009h.

Allah rahmet eylesin, 1974'te Çobanoğlu'na dedim ki; 'Ben bir turne düzenleyeceğim, sen gelir misin? Gelirsen benden para olarak ne alırsın?'. Aynen şunu dedi; 'Ben bin beş yüz lira alırım'. Sonradan da; 'Nuri turne ne ki?' dedi. Dedim ki 'Abi, bugün Sarıkamış'ta saz çalacağız, yarın Horasan'da, öbür gün Erzurum'da çalacağız.' dedim. 'Her gece mi çalacağız?' diye sordu. 'Her gece çalacağız.' dedim. Hiç itiraz etmedim, bin beş yüz lira para verdim. Yıl 74... Turneye götürdüm. Yirmi gece Çukurova'da bağlamışım, yirmi gece de Batı'da bağlamışım. Denizli'de, Afyon'da Burdur'da, Eskişehir'de... Onun evvelinde, Kıbrıs harekâtının akabinde ben Antalya'da sekiz tane gece yaptım. Kıbrıs harekâtının hemen bitiminde... Yine ben taşıdım, onları götürdüm. Bunların hepsinin öğretmeni Kul Mustafa'dır."⁵²

2.1.2.2. Âşık Nuri Çırağı ve Kahvehaneler

XVI. yüzyıldan itibaren Osmanlı coğrafyasında âşıklık geleneğinin öncelikli icra zemini olmaları bakımından önem taşıyan kahvehaneler⁵³, âşıklık geleneği açısından azımsanmayacak bir temsil yoğunluğuna sahip olan Erzurum'da da yakın bir geçmişe kadar âşıkların önemli icra zeminleri olmuştur.⁵⁴ Erzurum'daki kahvehaneler, 1976 yılından itibaren başta Nuri Çırağı olmak üzere Yaşar Reyhanî, Ali Rahmanî, Fuat Çerkezoğlu, Erol Erganî gibi gelenek temsilcisi âşıklar tarafından da işletilmeye başlanmıştır. Âşıklık geleneğinde bir yenilik olarak addedebileceğimiz bu hususla ilgili Dilaver Düzgün'ün ve Metin Özarslan'ın tespitlerine yer vermeyi gerekli görüyoruz:

“... Âşıklar, çoğunlukla sadece kendileri için tahsis edilen kahvehanelerde ürünlerini sunarlar. 'Âşık kahvesi' adıyla ünlünen bu mekânlar, genellikle işletmecisi de âşık olan kahvehanelerdir. Emrah ve Erbabî gibi eski âşıkların Erzurum'da kahvehane işletmeciliği yapıp yapmadıkları bilinmiyor. Ancak 1976 yılından önce program yapan XX. yüzyıl âşıklarının sanatlarını, işletmecisi âşık olmayan kahvehanelerde yaptıkları anlaşılmaktadır. 1976'dan sonra ise âşık kahvehane işletmeciliği, halk ozanları arasında ilgi görmüş ve uzun süreli olmasa da Erzurum'da âşıklar tarafından çok sayıda kahvehane açılmıştır. Son otuz yıl içinde Erzurum'da âşık kahvehanesi işletmeciliği yapan halk ozanları şunlardır: Yaşar

⁵² Karataş, 2009g, 2009j.

⁵³ Kahvehane ve âşıklık geleneği ilişkilerinin tarihsel boyutu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Özkul COBANOĞLU, *Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve İstanbul*, 3F Yayınevi, İstanbul 2007.

⁵⁴ Erzurum'da kahvehane geleneği ve âşıklık geleneği ilişkisinin tarihsel seyri hakkındaki tespitler için bkz. Dilaver DÜZGÜN, *Erzurum'da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği*, Aktif Yayınevi, Ankara 2005.

Reyhanî, Nuri Çırağı, Ali Rahmanî, Fuat Çerkezoğlu, Erol Ergani, Cengiz Yarani, Vahdettin Işıldak...”⁵⁵

“Erzurum’da normal müstecirlerin yanında geçmiş yıllarda âşıkların da müstecir olarak âşık kahvehanesi işlettikleri bilinmektedir. 1976 yılında Âşık Reyhanî ile Âşık Nuri Çırağı’nin ortak işletmeye başlattıkları kahvehâne üç yıl kadar sürmüştür. Âşık Nuri Çırağı 1979-80 yıllarında Sanayi mahallesindeki işletmeye açtığı kendi kahvehânesini bu amaçla kullanmıştır...”⁵⁶

“Son çeyrek asırlık dönemde âşık kahvehanesi işletmeciliğini başarıyla sürdüren, bu işi yaparken ticaretle uğraşmanın ötesinde bir meslek sorumluluğuyla hareket eden, kahvehaneciliği bir sanatsal zevk haline getiren Nuri Çırağı”⁵⁷, ilk kahvehane işletmeciliği deneyimi hakkında şu bilgileri vermiştir:

“1971-1972 yıllarında Kars’ta meşhur Çobanoğlu Âşıklar Gazinosu vardı. Erzurum’da 1976 yılının sekizinci ayında Reyhanî’yle ortak bir kahvehane açtık. Bir âşığın işlettiği kahve olarak ilk bizim kahve vardır. Bu işler bizim orada benden başladı... Bu kahveye birçok âşık gelip gitti, birçok âşık benim kahvemde yetişti.

Reyhanî’nin kuruş parası yoktu, ortak ettim kendime. Çünkü o zamanlar Reyhanî’nin adı vardı. ‘Âşık Reyhanî’ diyordu herkes, Nuri Çırağı yoktu. Bunlar benim erdemim, bunlar benim yaralarım... Bu âşıklar bunları söylemez. Söylemeleri lâzım...”⁵⁸

Âşık, 1976 ve Erzurum’dan ayrıldığı 1993 yılları arasında Erzurum şehir merkezinde farklı zaman ve mekânlarda işlettiği kahvehaneleri şu şekilde sıralamaktadır:

“1976’da Gölbaşı semtinde ‘Halk Ozanları Kültür Gazinosu’nu Reyhanî’yle ortak işlettik. Bu iki yıl sürdü. 78-79’da Sanayi Mahallesi’ndeki kahve tek benimdi. 79-80’de Mahallebaşı’nda, Balyoz Sokak’ta bir kahve açtık Ali Rahmanî’yle. İhtilal olunca kapattık bu kahveyi. 83’te Gez Çarşısı’nda bir tane açtım. Mevlüt İhsanî dörtte bir hisseyle bir yıl ortak

⁵⁵ Dilaver DÜZGÜN, **Erzurum’da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği**, Aktif Yayınevi, Ankara 2005, s. 155.

⁵⁶ Metin ÖZARSLAN, **a. g. e.**, s. 273.

⁵⁷ Dilaver DÜZGÜN, **a. g. e.**, s. 165-166.

⁵⁸ Karataş, 2009g, 2009j.

oldu bu kahveye. 89'a kadar sürdü. 89'dan 93'e kadar da tek başıma Kıbrıs Palas'taki kahveyi işlettim.”⁵⁹

Nuri Çırağı'nın işlettiği bu kahvehaneler, âşığın “*Bu kahveye birçok âşık gelip gitti, birçok âşık benim kahvemde yetişti*” ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, Erzurum'daki âşıklık geleneğinin canlılığının muhafaza edilmesine önemli katkılar sunmuştur. Metin Özarslan'ın, âşığın 1983 yılında Gez Çarşısı'nda işletmeye başladığı kahvehane ile ilgili tespitleri bu görüşümüzü desteklemektedir:

“1983 yılı Kasım ayında Âşık Nuri Çırağı'nın, Gez Çarşısı'nda büyük fedakârlıklarla açıp yürüttüğü âşık kahvehânesi, aynı zamanda Âşıklar Derneği idi. Bu kahvehâne XX. Yüzyılın son çeyreğinde gerek usta âşıkların sanatlarını icra etmesi ve genç âşıkların yetişmesiyle geleneğin canlı tutulması, gerekse Erzurum'daki âşıklık geleneğinin Türkiye'ye ve dünyaya tanıtılması bakımından önemli bir hizmeti yerine getirmiştir. Bu kahvehâne Erzurum'dan ve Erzurum dışından çok sayıda âşık saz çalıp şiir söylemiş, karşılaşma yapmıştır...”⁶⁰

Âşık Nuri Çırağı, 1993 yılında Kocaeli'ne yerleştikten sonra da Gülhane Parkı Âşıklar Çadırı (1993-1999), Gebze Âşıklar Kahvesi (2000-2004), İzmit Çenesuyu Parkı Âşıklar Otağı (2001-2005) ve Ümraniye Âşıklar Divanı (2001-2005) gibi işletmelerin açılmasına öncülük etmiş ve Kocaeli, İstanbul gibi şehirlere göç eden âşıkların sanatlarını icra edebilecekleri ortamların oluşumuna katkı sunmuştur.

Metin Özarslan, Gülhane Parkı Âşıklar Çadırı ile ilgili şu tespitlerde bulunmuştur:

“Âşık Nuri Çırağı tarafından 1993 yılından beri işletilmekte olan Gülhane Parkı ‘Âşıklar Çadırı’ yaz mevsimi süresince âşıkların değişmeli olarak yer aldıkları ve icra yaptıkları bir mekândır. Buradaki icra, yaklaşık olarak kahve ortamındaki icranın aynısı olmakla beraber, âşıklarca, seyircinin daha heterojen olmasından dolayı zaman zaman popüler türkülere de yer verdikleri bir şekilde yapılmaktadır.”⁶¹

⁵⁹ Karataş, 2009m.

⁶⁰ Metin ÖZARSLAN, a. g. e., s. 274.

⁶¹ a. g. e., 96-97.

Âşık, Erzurum'da yaşadığı dönemde de İstanbul Gülhane Parkı'ndaki etkinliklere katıldığını belirtmektedir. Bu etkinliklere “davetli” olarak gittiğini ve sık sık sorunlar yaşadığını ifade etmektedir. Nuri Çırağı, kendi işlettiği dönemden önce Gülhane Parkı'nda yaşadığı sorunlar ve sonrası hakkında şu bilgileri vermektedir:

“Gülhane Parkı'ndan üç kez kovuldum... Gülhane Parkı'na biz Erzurum'dan Kars'tan davet edilirdik. Benden rahatsız oldular, niye rahatsız oldular? Ben muzrak gibi adamım. Çuvala muvala girmedim. Diğer âşıklar bu adamların yanında ellerini ufalarken ben onlarla dalga geçerdim. Bir de Reyhanî'yle aramızda çok büyük sürtüşme olurdu. Reyhanî solcuydu, ben ülkücüydüm. Gücüm de yetmezdi Reyhanî'ye âşık olarak. İsimli... Biz onun kadar âşık değiliz. Onun dediği olurdu. 'Koymayın şu Nuri'yi buraya' derdi. Bakardı olmuyor, 'Ben gidiyorum' derdi. Adamlar da derdi ki 'Tamam sen dur, Nuri'yi kovalayalım'. Üç defa kovulmuşum. Ama niye anlatıyorum bunları... Allah'ın büyüklüğünü anlatıyorum. O beni kovan adamlar, gün geldi ki Gülhane Parkı benim elime geçti, ben onları altı sene idare ettim.”⁶²

Âşık Nuri Çırağı ve diğer Erzurum âşıklık geleneği temsilcisi âşıkların İstanbul, Kocaeli gibi günümüzde âşıklık geleneğinin -geleneksellik bağlamında- icra ortamı olmayan şehirlere göç etmeleri ve yukarıda adları anılan işletmelerde sanat icra etme çabaları; izleyici-dinleyici kitlesi bağlamında yaşanan değişimin, gelenekteki icra performansını etkileyip etkilemediği yönündeki soruları akla getirmektedir. Nuri Çırağı, bu konuyla ilgili düşüncelerini şöyle belirtmektedir:

“Buraya geldikten sonra sıkıntı yaşamadım. Burada gelenek zayıf değil. İzmit Erzurum gibi, Kars gibi... Çünkü Doğu Anadolu'nun insanı buraları doldurmuş. Onun için bir sıkıntı çekmiyoruz. Burada da sanat icra ediyoruz. Ama eskisi gibi değil tabi ki. Bir de işini bilen için Tekirdağ'la Kars'ın hiçbir farkı yoktur. Yeter ki işi yapan adam işi bilsin. Tekirdağlı aşığı dinlemez, Edirneli dinlemez diye bir kural yoktur. Dinler. Ama çoğunluk olarak bizim yörenin kültürü bu... Çok garip bir şey söyleyeyim, Erzurum dışında en çok haşır neşir olduğum vilayetlerden biri Uşak'tır. Biri Afyon-Emirdağ'dır. Afyon'un Emirdağ'ın adamı, Uşak'ın Banaz'ın adamı Kars'ın Erzurum'un adamından daha da ileri bana göre. Daha güzel anlıyorlar.”⁶³

⁶² Karataş, 2009j.

⁶³ Karataş, 2009j.

Âşık Nuri Çırağı, 2005 yılından sonra kahvehane tarzı mekânların işletmeciliğiyle uğraşmadığını belirtmektedir. Bu konuyla ilgili düşüncelerini “*Şu anda hiçbir yerim yok. Bundan sonra düşünmüyorum da. Yaşlandı, yeter*”⁶⁴ biçiminde ifade eden âşık, bu tarihten itibaren TV 5 adlı televizyon kanalındaki “Âşıklar Meydanı” programını hazırlayıp sunmaya başlamıştır.

2.1.2.3. Âşık Nuri Çırağı ve Elektronik Kültür Ortamı⁶⁵

Âşık Nuri Çırağı, âşıklık geleneğindeki icracılığını televizyon programlarına taşıyan âşıklar arasındadır.⁶⁶ 1995-1996 yayın sezonunda Samanyolu Televizyonu’nda (STV) “Âşıklar Kervanı” adlı programı hazırlayıp sunmuştur. Bu deneyiminin ardından 2005 yılından itibaren TV 5 adlı televizyon kanalında “Âşıklar Meydanı” programını hazırlayıp sunmaya başlamıştır. Halen sürdürdüğü bu programda gelenek temsilcisi ya da gelenek taşıyıcısı âşıklara, bağlama icracılarına ve âşıklık geleneğiyle amatör ya da profesyonel düzeyde ilgilenen kişilere yer vermektedir. Âşık, geleneğin sürekli gelişen elektronik kültür ortamıyla ilişkisi ve kendi televizyon programı hakkındaki görüşlerini şu şekilde belirtmektedir:

*“Gelişen teknolojiye ayak uydurmak çok zor... Bizim başladığımız zamanlarda radyolar vardı veyahut gramofonlar vardı. Arkasından pikaplar çıktı, arkasından teypler çıktı, teyplerin peşinden televizyonlar, CD’ler çıktı. Bizim zamanımızda televizyon, sadece üç gün Ankara’nın içine yayın yapardı. Ama şimdi her köşe başında bir televizyon var artık. Âşık bunun içinde ne yapacak?”*⁶⁷

“Şimdi de televizyonda söylüyoruz ama televizyona biz para veriyoruz. Televizyonda daha çok kitlelere ulaşıyorsun. Ama televizyonda âşık ocağı yanmaz. Âşık ocağı yaylalarda yanar. Ben yayla güzeline türkü söylediğimde bir çok kişi dinler. Üç bin tane mesaj alıyorum

⁶⁴ Karataş, 2009h.

⁶⁵ Âşığın çıkardığı müzik albümlerine ve radyo programlarına katılımı konusuna “Geçim Durumu, İşi” bölümünde değindiğimiz için adı geçen konuları bu bölümde tekrar etme gereği duymuyoruz.

⁶⁶ Âşıklık geleneğindeki icracılığını televizyon programlarına taşıyan diğer âşıklar ve hazırladıkları programların formatlarıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Metin ÖZARSLAN, a. g. e., s. 327-330.

⁶⁷ Karataş, 2009j.

*artık, mail çekiliyor. İstekte bulunuyorlar. Adları çıksın diye. Âşıklığı bildikleri için değil. Sadece türkü istiyorlar.”*⁶⁸

Âşık, canlı yayında program yapmanın zorluklarını da şu şekilde ifade etmektedir:

“Canlı yayının da zorlukları var. Âşığı getiriyorsun, ne diyecek bilmiyorsun. Tabi her zaman onu çok iyi de tanımıyorsun, bazen yanlış bir lâf ediyor... Canlı yayında kırdığın pot geri de gelmiyor...”^{69, 70}

Âşık Nuri Çırağı'nın çeşitli performanslarının ve kendisine ait hayat hikâyesi, şiir gibi yazılı malzemenin yer aldığı diğer bir elektronik kültür ortamı da internettir.

Günümüzde internet kullanımının yaygınlaşması, dünyada ve Türkiye’de evrenselden yerele birçok sosyal, kültürel, siyasî vb. etkinliğin elektronik kültür ortamı bünyesinde kayıt altına alınmasına ve dünya çapında paylaşılmasına olanak sağlamaktadır. Nuri Çırağı'nın performans ve diğer yazılı malzemelerinden oluşan elektronik kültür ortamı birikimi de bu olanaklar dâhilindedir. Burada vurgulanması gereken; internetin, televizyonla karşılaştırıldığında âşığın etkin olmasını gerektirmeyen bir elektronik kültür ortamı aygıtı konumunda olmasıdır. Çünkü âşığa ait sanal ortamdaki performans ve yazılı malzemenin her zaman âşığın inisiyatifiyle sunulması söz konusu değildir. İnternetin kullanım koşullarının sunduğu olanaklar doğrultusunda dinleyici / izleyici kitlenin de kayıt ve yayınlama gibi öncelikler alması söz konusudur.

Âşık Nuri Çırağı'nın şahsına ait bir internet sitesi bulunmamaktadır. Ancak internetteki arama motorları ya da video paylaşım siteleri aracılığıyla âşığın hayatına dair bilgilere, şiirlerine, hakkındaki haberlere ve televizyondaki programlarında kaydedilen icralarına ulaşabilmek mümkündür.

Âşık, elektronik kültür ortamı ve âşıklık geleneği ilişkisine dair genel düşüncelerini *“Bu plaklar, kasetler, teknoloji âşıklığı bozdu. Aslından kopan hiçbir şey güzel değildir. Playback yapılıyor. Orada plak çalıyor, o ağzını oynatıyor.”* biçiminde ifade ederek Âşık

⁶⁸ Karataş, 2007.

⁶⁹ Karataş, 2007.

⁷⁰ Âşıkların hazırlayıp sunarak gelenekten farklı icra zeminleri yarattıkları televizyon programlarıyla ilgili tespitler için bkz. Metin ÖZARSLAN, *a. g. e.*, s. 328-329.

Feymanî'nin “Aslı naylon rengi boya / Güle inanma sevdiğim” dizeleriyle ilişkilendirmektedir.⁷¹

2.1.3. Âşık Havaları

Türkiye'deki âşıklık geleneği çalışmalarında “makam”, “hava” kavramlarının kapsamı hakkında araştırmacılar tarafından birçok tespit ve görüş sunulmuş, ancak net tanımlar yapılamamıştır. Net tanımların yapılamamasının nedenlerini söz, ezgi, tür, şekil kavramlarının ve yerel / kişisel adlandırmaların farklı coğrafyalarda farklı algı ve tanımlarla kullanılması; bu algı ve tanımların tek ölçütünün nota olmayışından dolayı klasik Türk müziği ya da Türk halk müziği terminolojisi dâhilindeki makam tasnifleriyle koşutluk göstermemesi ile özetlemek mümkündür.⁷²

Âşıklık geleneği dâhilindeki manzum ürünler genellikle bir ezgi eşliğinde icra edilmektedir. Bu durum genel olarak; “kullanılan çalgı aleti, bu çalgı aletinin kullanım tarzı, şiirin içeriksel, biçimsel özellikleri ve bu özelliklerin belirleyiciliğindeki ezgi” sarmalında, gelenek içerisinde kendine has özellikler sunan bir müzik geleneği oluşturmuştur.

Umay Günay, bu müzik geleneğinin niteliklerini genel olarak şu şekilde açıklamaktadır:

“Âşık tarzı şiirin kendine has ezgi düzeni vardır. Bu deyişler dâima saz eşliğinde âşık düzeni veya âşık ayağı adı ile anılan özel bir akord sistemi içinde çalınmaktadırlar. Âşık ezgileri uzun havalarla kırık havalar arasında yer almaktadırlar. Özellikle sistemli deyişmelerde ezgi konuşma uslubuna uyarak güfteye geriden eşlik etmektedir. Serbest deyişlerde ezginin ön plâna geçerek ağırlık kazandığı örnekler vardır.”⁷³

Metin Özarslan, Umay Günay'ın ana hatlarıyla açıkladığı bu “ezgi düzeni”nin makam / hava bağlamındaki ayrıntılarıyla ilgili şu bilgileri vermektedir:

⁷¹ Karataş, 2007.

⁷² Âşıklık geleneğinde “makam”, “hava” kavramlarıyla ilgili güncel ve kapsamlı tartışmalar için bkz. M. Öcal OĞUZ, **Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam**, Akçağ Yayınları, Ankara 2001, s. 21-32 ve Metin ÖZARSLAN, **a. g. e.**, s. 159-167.

⁷³ Umay GÜNAY, **a. g. e.**, s. 155.

“Klasik Türk müziğinde makamlar basit ve bileşik olmak üzere ikiye ayrılırlar. Halk müziğinde makama karşılık müzikal anlamda yanlış olarak ‘ayak’ terimi, âşık müziğinde ise makamı karşılamadığı halde makam terimi kullanılmaktadır. Bu ayak veya makam olarak adlandırılan kalıp ezgi niteliğindeki bu melodik yapıların çok az bir kısmı tam ve düzenli seyir gösteren bir dizi olma hususiyeti taşırlar. Bu bakımdan âşık makamı olarak adlandırılan melodik yapıları klasik Türk müziğindeki makamlar gibi algılamamak gerekir. (...) Âşıkların ifade ettikleri isimler mahallî özellik taşıyan kalıp ezgi patronlarıdır. Mesela Kars ve Erzurum yöresi âşıkları arasında adı makam olarak anılan ‘At üstü’, ‘Bey usulü’, ‘Civanöldüren’, ‘Derbeder’, ‘Dîvânî’, ‘Hoşdamak’, ‘Koroğlu’, ‘Üçkollu’, ‘Yıldız’, ‘Zarınçı’ gibi ezgilerin her biri ayrı bir havada ve konunun verdiği duyguya uygun düşecek nüanslarla seslendirilmelerine rağmen klasik müzikteki makama tekabül etmemektedirler.”⁷⁴

Âşık Nuri Çırağı, içinde yetiştiği Erzurum âşıklık geleneğinin terminolojisine bağlı kalarak “makam” ya da “hava” kavramlarını “bugünkü makama tekabül eden; yörelerin ağız özelliklerine bağlı olarak oluşan söz-ezgi uyumu” olarak nitelemektedir.⁷⁵ “Âşıklar nota bilmez, hava bilir”⁷⁶ diyen âşık, “Bu havaların birçoğunu bilirim. Bunların imtihanını vermiş adamım, vere de bilirim. 1974 senesinde Kültür Bakanlığı’na yetmiş dört tane makam verdim. Üstatlar yüz yirmi makam derler, ama ben bunların yetmiş, seksen tanesini bilirim.”⁷⁷ ifadeleriyle bu konudaki birikimine işaret etmektedir.

2.1.4. Usta-Çıracak İlişkisi

Âşıklık geleneğinde usta-çıracak ilişkisi, âşıklığa ilgi duyan bireyin usta bir âşık tarafından geleneğin kuralları etrafında yetiştirilmesi biçiminde seyreden bir eğitim sürecidir.⁷⁸ Âşık adayı, bu süreçte ustasından şiir ya da hikâye formlarının teknik ayrıntıları yanında, geleneğin diğer gereklilikleri hakkında eğitim alır.⁷⁹

⁷⁴ Metin ÖZARSLAN, a. g. e., s. 163-164.

⁷⁵ Karataş, 2009h.

⁷⁶ Karataş, 2009j.

⁷⁷ Karataş, 2009h, 2009l.

⁷⁸ Usta-çıracak ilişkisinin işlevleriyle ilgili bkz. Pertev Naili BORATAV, “Âşık Edebiyatı” Türk Dili-Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı, S. 207, Ankara 1968, s. 342.

⁷⁹ Metin ÖZARSLAN, a. g. e., s. 107, 124. Ayrıca bkz. Erman ARTUN, *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2005, s. 55-58.

Âşık Nuri Çırağı'nın ustası Âşık Mevlüt İhsanî'dir. Âşık Nuri Çırağı, Mevlüt İhsanî'nin sekiz çırağından biridir.⁸⁰

Ustası Mevlüt İhsanî, Nuri Çırağı'nın çıraklık eğitiminin sekiz yıl sürdüğünü; bu eğitimin, Nuri Çırağı'nın askere gitmesiyle sona erdiğini belirtmektedir. Âşık Nuri Çırağı'nın çıraklık dönemi boyunca, ailesinin bir ferdi gibi evlerinde yaşadığını belirten Âşık Mevlüt İhsanî, çırağının genel özelliklerini “Çıraklarımdan Nuri, çok gözü açık ve zekidir. Onun gözü açıklığına hiç kimse yetişemez. Atışma da yapar, söz de söyler, para da kazanır. Bu anlamda fevkalade...” ifadeleriyle belirtmiştir.⁸¹

Âşık Nuri Çırağı, ustasının sekiz yıl olarak ifade ettiği “formal eğitim”in sonrasında da ustasıyla olan birlikteliklerini sürdürdüklerini ifade etmektedir:

“Askere gidinceye kadar hep Mevlüt Usta'nın yanındaydım, askerden sonra da hiç ayrılmadık. Bizim beraberliğimiz hep devam etti, hâlâ da ediyor. Bunu sınırlandırmak yanlış olur. Bugün hâlâ ben bir rüya gördüğümde İhsanî'ye yorumlatırım, o da bana yol gösterir. Bakın, ben altmış yaşındayım... Allah ömür versin, ustamla ters düşmemişizdir, sanatsal olarak birbirimizi tamamlamışızdır.”⁸²

Âşık Nuri Çırağı, ustasının sanatına duyduğu ilgiyi şu sözlerle belirtmiştir:

“Mevlüt İhsanîlerin yaylada 'L' şeklinde beş kapılı bir evleri vardı. O evlerin önünde gölge olurdu gün ikindiye devirdiği zaman. Soğanlı Dağları'nın havası tertemiz... Orada Mevlüt İhsanî kendi kendine saz çalar, türkü söylerdi. Meşk ederdi. İnsanlar da dinlerdi ama kimse benim gibi sadık dinlemezdi. Ben çok ayrı dinlerdim onu, yani dinlediğim zaman hamurlaşırdım.”⁸³

⁸⁰ Âşık Mevlüt İhsanî'nin yetiştirdiği çıraklarla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Işıl ALTUN, **Âşık Mevlüt İhsanî'nin Aşk Konulu Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma**, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 2007, s. 30-31. Ayrıca bkz. Yasemin GÜRSU, **Âşık Mevlüt İhsanî'nin Yayınlanmamış Şiirleri Üzerine Bir İnceleme** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Dan.: Yard. Doç. Dr. Işıl ALTUN), KOÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli 2008, s. 35-36.

⁸¹ Şafak, 2009.

⁸² Karataş, 2009j.

⁸³ Karataş, 2009j.

Âşık Nuri Çırağı, usta-çırak ilişkisi dâhilindeki eğitim sürecinin kendisi için önemli olduğunu ve bu bağlamda gelenek içindeki diğer âşıklardan farklı bir konumda olduğunu vurgulamaktadır:

“Usta-çırak ilişkisini benim kadar yaşayan başka bir âşık olduğunu sanmıyorum. Ustamla aynı köydeydik. Ben, mürşitsiz müridin olmadığına inanan bir adamım. Kimseyi tenkit etmek istemiyorum ama benimle ya da benden önce başlayan arkadaşlar kupkuru kaldılar. Samimi söylüyorum, onlar da çalar, söyler, meclis yapar, para kazanır. Ama âşıklığın ‘a’sundan içeri girmiş değiller. Bu işin esbab-ı mucibi budur; muhakkak bir mürşidi olması lazım insanların.

Başka çıraklar da vardı. Ama onlar saz çalmayı öğrendiler, hemen başka kahvelere gittiler, oradaki on liraya heveslendiler. Ben buradaki bir lirayla daha rahat ettim. Ama kısa zamanda da toparladım kendimi. Onlar hâlâ aynı yerlerde tırmantıyorlardı. Niye? Temel olmadan olmuyor.

Birisi ‘Benim ustam yok’ diyorsa yanlış söylüyordur. Mürşitsiz mürit olmaz. Ben şiirimde demişim: ‘Okumadan kimse âlim olmamış / Önce elif ba’dan başlanır beyim...’.

Bu bir kültür, bu bir öğretisi değil mi? ‘Ben sazı aldım, çıktım, kendi başıma âşık oldum’... Olmaz bu... Tarih seni yanlış yazar o zaman.”⁸⁴

Âşık Nuri Çırağı, gelenek içinde bir ustanın eğitiminden geçmenin önemi yanında, âşık adayının bireysel özelliklerinin belirleyiciliğini de *“Şu da bilinmelidir ki, usta âşığa yol yordam öğretir, şiiri kafasına sokamaz.”* sözleriyle vurgulamaktadır.⁸⁵

Âşık Nuri Çırağı, Mevlüt İhsanî’nin ustalığı hakkında şunları söylemiştir:

“Mevlüt İhsanî diğer ustalar gibi değil. Kendisi gerçek bir ustadır, çok disiplinlidir. Elinden tuttuğu insanın yetişmesini en çok sağlayan adamdır. Sebebine gelince, gözlerinin

⁸⁴ Karataş, 2009j

⁸⁵ Karataş, 2009k.

görmeyişinin avantajından çırakları faydalanmıştır. Çünkü hiçbir an yanından ayrılmamıştır çırakları.”⁸⁶

Âşık Nuri Çırağı, ustasının “disiplin” konusundaki hassasiyetine dair bir anısını şöyle anlatmıştır:

“... ‘Kahvede oturmuş arkadaşlarımla kâğıt oynuyordum, ustam içeri girdi ve beni sordu. Ben de yok demelerini işaret ettim, benim için yok dediler. O, benim olduğum tarafa dönüp, burada oturup kâğıt oynamak mı seni yetiştirir, yoksa sazı eline alıp çalışmak mı? Çabuk düş önüme! dedi. O günden sonra bir daha kahveye hiç gitmedim.’...”⁸⁷

Âşık Nuri Çırağı, askerdeyken ustası Âşık Mevlüt İhsanî’yle yazışmaları sayesinde bir âşığın nasıl mektuplaşması gerektiğini öğrendiğini belirtir:

“Askerdeyken üç dört defa normal mektup yazdım, cevap vermedi. Bana bir dargınlığı mı var, küstü mü diye şiir yazdım, gönderdim. Meğerse o benden mektupları şiir olarak beklemiş, doğrusu da oymuş zaten. Bunun üzerine ‘Küstün Üstadım’ı yazdım...

Çeşmen mi kurudu suyun mu akmaz
Bilmem kırıldı mı testin İhsanî
Seven sevdiğini dilden bırakmaz
Bülbüldün ya niçin sustun İhsanî

Sohbette söyledim senin kelamın
Yok muydu kâğıdın, yok mu kalemin
Ne mektubun aldım ne de selamın
Bitirdin dostluğu kestin İhsanî

Gidilmezmiş bu dünyanın izine
Kulak ver ki Çırağı’nın sözüne
Ne kusurum varsa söyle yüzüme

Ya neden ki benden küstün İhsanî (26.10.1969, Denizli)

⁸⁶ Karataş, 2009g.

⁸⁷ Yasemin GÜRSU, a. g. e., s. 35.

O da bana 'Yâd Eylemedin'i yolladı...

*Herkesten evvela gözlerdim yolu
Bizi hatırlayıp yâd eylemedin
Olur olmazlara selamın dolu
Onların içinde şad eylemedin*

*Çiçekli çemenli dağlar gibisin
Bülbüllü meyveli bağlar gibisin
Sen benim yanımda çağlar gibisin
Velâkin düşünüp ad eylemedin*

*Mevlüt İhsanî'ye hayran değil mi
Âşığa gurbet el seyran değil mi
Dost dostu görünce bayram değil mi
Sanma ki bu sözü vad eylemedin (01.11.1969)*

O zaman anladım ki âşık şiirle mektuplaşmış...”⁸⁸

Âşık Nuri Çırağı, Mevlüt İhsanî'nin âşıklık geleneği içerisinde önemli bir usta olduğunu; gelenek temsilcisi diğer âşıkların da bu yönde beyanlarının olduğunu belirtmektedir:

“Reyhanî'nin ağzından çok duydum, 'Ben Mevlüt İhsanî'den âşıklık öğrendim' derdi. Şeref Taşlıova, 'Biz şiiri Mevlüt İhsanî'den öğrendik' derdi...

'Reyhanî'den bir türkü söyle' dedi Ali Kafkasyalı... Dedim ki, 'Hoca, Reyhanî'den söylersem Mevlüt İhsanî'den de söylemem gerekir. Mevlüt İhsanî, Reyhanî'ye de ustalık etmiş adam...' dedim. Reyhanî'yi anlatırken Mevlüt İhsanî'yi anlatmazsam yanlış olur benim için...'”⁸⁹

⁸⁸ Karataş, 2009h.

⁸⁹ Karataş, 2009j.

Metin Özarslan, Mustafa Ruhanî ve Yaşar Reyhanî ile birlikte Âşık Mevlüt İhsanî'nin günümüz Erzurum âşıklık geleneğine mensup âşıkların *tamamına doğrudan veya dolaylı* olarak ustalık ettiğini belirtmekte; Âşık Nuri Çırağı'yı da bu bağlamda yaptığı sıralamaya dâhil etmektedir.⁹⁰

Âşık Nuri Çırağı, gelenek içinde “kapılanma” olarak bilinen eğitim tarzıyla bir çırak yetiştirmiş olmasa da işlettiği kahvehaneler ya da organize ettiği turneler vesilesiyle kendisinden sonraki dönemde yetişen birçok âşığın eğitimini yönlendirmiştir. Nuri Çırağı, eğitimini yönlendirdiği âşıklar arasında Erol Şahiner, Zeki Erdalî, Muhsin Kılıç⁹¹, Şahin Turgutoğlu, Zakir Tekgül ve Ertuğrul Ataç'ın isimlerini anmaktadır.⁹²

Günümüzde elektronik ve yazılı kültür ortamı araçlarının belirleyiciliklerinin artması gibi birçok etken, âşıklık geleneği içindeki klasik usta-çırak ilişkisinin kapsamının ve içeriğinin farklı biçimler almasına neden olmaktadır.⁹³ Bu bağlamda Âşık Mevlüt İhsanî ve Âşık Nuri Çırağı, günümüz âşıklık geleneği içinde usta-çırak ilişkisinin “yaşayan” örnekleri olmaları bakımından önem arz etmektedirler.

2.1.5. Saz

Âşık Nuri Çırağı, şiirlerini “*âşıklık geleneğinin yegâne çalgısı*” olan “*saz*” ile icra etmektedir.⁹⁴ Saz çalmayı ustası Mevlüt İhsanî'den öğrendiğini belirten âşık, sanat icrası bağlamında sazı bir “*eşlik aracı*” olarak tanımlamaktadır. Sazın âşıklık geleneğindeki konumu ve işlevleriyle ilgili düşüncelerini “*Âşıklar iyi saz çalmalı. İyi saz çalmalı ki dinlete... Zaten dinleten saz... Ama saz önde değildir hiçbir zaman... Saz bir nefes aldırıyor insana, kendini toparlıyorsun, şiirini düşünüyorsun.*” ifadeleriyle belirtmektedir.⁹⁵

⁹⁰ Metin ÖZARSLAN, *a. g. e.*, s. 70.

⁹¹ Âşık Muhsin Kılıç, 14.02.2009 tarihinde Kocaeli'nin Derince ilçesinde düzenlenen Kocaeli Halk Ozanları Kültür ve Yaşatma Derneği tanıtım gecesinde “Nuri Çırağı Usta'nın çırağıyım” diyerek kendini tanıtmıştır.

⁹² Metin Özarslan, İmamoğlu ve Yavuzer mahlaslı âşıkların mahlaslarını verenler arasında Çırağı'nın adını anmaktadır. Bkz. *a. g. e.*, s. 120, 123.

⁹³ *a. g. e.*, 110-111.

⁹⁴ *a. g. e.*, 167.

⁹⁵ Karataş, 2009j.

2.1.6. Rüya, Bde

Âşıklık geleneğinde rüya, kişinin âşıklığa yönelmesinde ya da doğrudan şık olmasında belirleyici özelliğindedir.

“Modern psikiyatrinin de kabul ettiği gibi şâir mizacı açıklamak bugün için mümkün değildir. Doğuştan böyle bir kabiliyete sahip olan şık adaylarında biyolojik istekler, psikolojik baskılar ve yaratıcılık gücü birleşerek kolektif şuuraltını harekete geçirmekte ve kültür rneği rüyaları kullanarak yaratıcılığın bir şekli olan şıklık mertebesine eriştirmelerini sağlamaktadır.”⁹⁶

Âşık Nuri ırağı’yı âşıklığa yönelten rüya; Prof. Dr. Umay Günay’ın rüyayı, şıklık geleneği dâhilinde belirleyici kılan koşullarla ilgili bu tespitleri ile uyum göstermektedir:

“1955 yılında yaylada oturuyorduk, kışın da yaylada kalırdık. Bir sonbaharda çok soğuk, açık ve berrak bir hava vardı. Babaannemle kirvem olan Mehrali Efendigil’den geliyorduk. Vakit akşam namazıydı. Allahuekber’den taraf Soğanlı dağlarına, yani Ağmezer dağına o akşam açık havada bir ses eşliğinde gkkuşuğına benzer görüntüler oldu. Ben korkarak babaannemin eteğine sarıldım. Babaannem başıma okşayarak ‘Korkma yavrum’ dedi, ‘şehitler konuşuyor’ dedi ve kendisi dualar okumaya başladı. Kendisi sofu bir kadındı. Geldik, o heyecanla yattım. Rüyamda bizim kapının önünde arkadaşlarımla oyun oynarken, biz ‘ubuk’ diyoruz, asayı aldım, arkadaşlarım dediler ki bana ‘Onu koy yerine, şehidin çubuğu, gelirse seni dver’... Bu esnada başında kocaman bir kalpak, cüsseli şahsiyetli bir insan karşıma dikildi, ‘Niye aldın benim ubuğumu’ dedi ve elimden aldı. Sağ yanıma o çubukla bir tane çok sert vurdu. Ağlayarak kaçıyordum, öylece yataktan fırlamışım. Korkudan evdeki sandığın arkasına saklandım. Babaannem kalktı, beni kucakladı, ‘Korkma’ dedi. Babam, annem geldi. Bana su iirip dua okudular. Ve böylece tekrar babaannemin koynunda yattım. Sabah olduktan sonra bende değişik haller başladı.

Köydeki büyükler, savaşa girmiş insanlar, çok veciz şeyler anlatırlardı sohbetlerinde, cenk kitapları okurlardı. Çocukları da koymazlardı. Ama ben su verme bahanesiyle dinlerdim.

⁹⁶ Umay GÜNAY, a. g. e., s. 94.

Çok haz alırdım, ağladığım günler olurdu. Bunlardan çok etkilenmiş olmam gerek ki bende bu haller başladı.”⁹⁷

Âşığın yetiştiği çevredeki sözlü kültür ortamına ait çeşitli anlatı formlarıyla beslenen “şehit” imgesi, herhangi bir olumluluk ya da olumsuzluk addetmeksizin “psikolojik baskı” unsuruyla ilişkilendirilebilir. Âşığın rüyası, henüz çocukluk çağındaki bir bireyin düş dünyasında olağanüstülük barındırdığı muhakkak olan “ölünün dirilmesi” sahnesinin; ilgili bölümlerde değindiğimiz “biyolojik istekler” ya da “yaratıcılık gücü” gibi unsurların da belirleyiciliğiyle “kolektif şuuraltını” harekete geçirmesine işaret etmektedir. Bu çözümlemeden hareketle âşığın rüyasını, “açıkça ve doğrudan doğruya bir nasihat veya bir emir” verilen “kehanet bildiren veya bir teamül koyan kutsal nitelik taşıyan rüyalar”⁹⁸ kategorisinde değerlendirmek mümkündür.

Âşık Nuri Çırağı, rüyasında bade içmediğini belirtmektedir. Bade hakkındaki düşüncelerini de şu şekilde ifade etmektedir:

“Bade yok desek yalan söylemiş oluruz; var desek ispat edemeyiz. Ama varlığının ispatı yokluğundan daha rahattır. Şöyle ki; durup dururken bir adam kendiliğinden hallere giriyor. Ama bu bir esintidir, bu bir rüzgârdır... Yani bir sevgidir, rüya âlemidir, kız sevmiştir, kızı rüyasından görmüştür. Her gencin ister istemez gönlünde bir sevgi var kaçınılmaz olarak. Bunun ayıbı yok. İşte kavuşamadığı için biraz da platonlaşıyor. Mesela biz en çok Sümmanî’yi biliriz bu işte. Anlatırlar üstatlar. Sümmanî sekiz dokuz yaşlarında danalarını otlatıyormuş. Yatmış çocuk, rüya âleminde pirlere gelmiş. Pir gelir mi? Elbette gelir, insan rüyada her şeyi görüyor. Buna rüya âleminde bir bade verirler, yani iksir verirler. Nasıldır bu acaba? Rengi nedir, tadı nedir, biz onu bilemeyiz. Ama tadı çok güzel ol ki, adamı zaten sarhoş ediyor. Ve ona bir kız gösterirler rüyasında. Kız ta Bedeşkan’da, bugünkü Afganistan’da, Abbas Bey’in kızı Gülperi’dir. ‘Bu senin nasibindir’ derler, ‘Kavuşacaksın’ derler. Elini atar onu tutmak için, o halde uyanır, ağzı yüzü kan köpük içinde. Bir gece kalır orada, köylüler ve babası ararlar, bulur getirirler. Ondan sonra Sümmanî’de bir şeyler belirir, türküler söyler. Yani sekiz on yaşındaki bir çocuğun türkü söylemesi bir lütuftur. Nasıl inkâr edebiliriz, demek ki bunda bir hikmet-i Rabbena var. Bizlere gelince... Ben bunu her sohbetimde söylüyorum, benin başlangıcım bir rüya âlemidir, bir şehit

⁹⁷ Karataş, 2009g.

⁹⁸ Umay GÜNAY, a. g. e., s. 89.

rüyasıdır çocukluğumda gördüğüm... İşte Sümmanî'de şu kadar vardır, Nuri Çırağı'da bir zerre vardır, ama ben şekillendiremem bunu kendi şahsım adına...

Mesela Ercişli Emrah'ı anlatırız. Emrah Selvihan'ı gördükten sonra âşık olur, gider mezarlıkta uyur. Üstatlarımız anlatır; 'Üç tane derviş geldi, şu badeyi Miroğlu Ahmet Bey'in kızının aşkına iç dedi, aldı içti'. 'Al, bunu Hazreti Pîr'in aşkına iç, darda kaldığın yerde Pîr'i çağırırsın, Hızır gelir imdadına'... Birini daha verip derler ki 'Al bunu Cenab-ı Hakk'ın aşkına iç'. Ben buna katî surette dinen karşıyım. Çünkü Allah aşkıyla içilen şey insanı yakar.

Ama bade var mıdır? Var. Bunu inkâr etmek benim felsefem değil. Ama ben her şeyin başının sevgi olduğuna inanıyorum. Bir adam âşık mı, bu şiirleri yazıyor mu? Muhakkak onun gönlünden bir karartı geçmiştir.

*Karacaoğlan çok güzel bir şey söylemiştir: 'Güzel ne güzel olmuşsun / Görülmeyi görülmeyi'. Bakın, 'görülmeyi görülmeyi' güzel, onun hayalinde birisi var. Yani onu görse, projesini planını tanısa hiçbir şeye yaramaz. Sürekli görmediği için yanıyor işte, o ateş çoğalıyor.'*⁹⁹

2.1.7. Hikâyeciliği

Âşık Nuri Çırağı, çok iyi bir hikâyeci olmadığını, kısıtlı sayıda hikâyeye bildiğini belirtmektedir. Bildiği hikâyeleri "Kerem ile Aslı¹⁰⁰, Garib ile Senem, Emrah ile Selvi, Necip ile Telli, Necip ile Maviş, Bedri Sinan ile Mahperi, Ülker Sultan, Seyfet ile Filiz, Âşık Mahirî, Yaralı Mahmut, Kirmanşah, Böyle Bağlar" olarak saymaktadır.¹⁰¹ Hikâyeleri ve hikâyeye anlatmayı öğrenmesini "Çevrede hikâyeye anlatanlar vardı hep... Ama ben hikâyeleri ustamdan veya benden yaşlı olan diğer âşıklardan öğrendim." ifadeleriyle belirtmektedir.¹⁰² "Hurafe işi" olan hikâyeye anlatımlarını sürdürmediğini belirten âşık, bu durumu dinî inançlarıyla gerekçelendirmektedir:

⁹⁹ Karataş, 2009j.

¹⁰⁰ Âşık Nuri Çırağı'nın bir bölümünü anlattığı "Kerem ile Aslı" hikâyesi için bkz. Dilaver DÜZGÜN, a. g. e., s. 205-213.

¹⁰¹ Karataş, 2009g.

¹⁰² Karataş, 2009j.

“Ben hurafe işi hikâye söylemem. Hikâyelerdeki olağanüstülükleri sevmem. Ben o riskin altına imanen giremem... Söylerim ama hikâye hayal işidir, ben gerçek olayları severim. Hikâye anlatılmasına karşı da değilim ama âşıkların gerçek olmak yönü var. Çünkü âşıklar toplumun o günkü ağzı. Hoca çıkmış kürsüde vaaz etmiş, hocanın vaazını dinlememiş. Sümmanî'nin dediğini dinlemiş. Ben buna karşıyım.

Mesela Çobanoğlu, Kenanî ile Celalî diye bir hikâye anlatırdı. Celalî öyle bir pehlivan ki, yüz yaşındaki çam ağacını eliyle tutar, koparır, sallar; bütünü orduları yok eder. Şimdi buna din müsaade etmez. Ben buna inanmam, siz ne dersiniz deyin. Bunu anlatmak istiyorum.”¹⁰³

Nuri Çırağı, anlattığı hikâyelerin gerçeklik boyutunu sorgulamasına neden olan bir deneyimini şöyle anlatmıştır:

“Ben hikâyeleri Mevlüt Usta'dan öğrenmişim. Mevlüt Usta ‘Ülker Sultan’ hikâyesini defalarca anlatmış. Şimdi Ülker Sultan'a Ali Cengiz götürür, gül verir. Gül sihirlidir, kız gülü koklar, hamile kalır. Bunu İlhan Başgöz'e anlattım. Hikâye bitti. Saat birdi, ‘İyi geceler’ dedim, ‘Dur’ dedi. ‘Bir kadının gülü koklayarak hamile kalacağına inanıyor musun?’ dedi bana. Desem ‘İnanıyorum’, ispatı yok. ‘İnanmıyorum’ desem, ‘Sen inanmadığını neden anlatıyorsun’ diyecek. Ben de ‘Halkın inancına dokunmayalım’ dedim. ‘Sen işin hile tarafını anlattın’ dedi. Gel de şimdi İlhan Başgöz'e hak verme. Bir gülden bir kadın hamile kalır mı?’¹⁰⁴

Dr. Metin Özarslan'ın, âşıklık geleneği içindeki hikâye anlatıcılığının günümüzde canlılığını yitirmesinin nedenleriyle ilgili tespitleri, Âşık Nuri Çırağı'nın bireysel gerekçelerinin dışında geleneğin karşı karşıya kaldığı genel bir sıkıntıya işaret etmektedir:

“Günümüzde hikâye anlatımının durma noktasına geldiği âşık fasıllarında uzun konulu ve günlerce süren hikâyeler yerine kısa hikâyemsi anekdot, hatıra, fıkra veya kurmacalar anlatılmaktadır. Bu durum zamanın giderek kısıtlandığı hızlı yaşanan bir hayat

¹⁰³ Karataş, 2009j.

¹⁰⁴ Karataş, 2009j.

tarzının getirdiği sonuç olarak ortaya çıkmıştır. Şüphesiz alternatif eğlence kollarının ortaya çıkışı da hikâye anlatma geleneği için bir tehdit oluşturmuştur...’’¹⁰⁵

2.2. Diğer Âşıklarla Etkileşimi ve Türkiye’de Bilinip Tanınması

Âşık Nuri Çırağı, gelenek temsilcisi birçok âşıkla aynı meclisi paylaşmıştır. Katıldığı şenlikler, festivaller, âşık bayramları gibi etkinlikler, işlettiği âşık kahvehaneleri ve âşıklık geleneği ile ilgili bazı organizasyonlarda öncelik alması, Nuri Çırağı’nın diğer âşıklar tarafından bilinen, tanınan bir âşık olmasını sağlamıştır.

Nuri Çırağı, küçüklüğünden beri kendisinden büyüklerle aynı mecliste bulunmayı sevdiğini, âşıklığa başlama sürecinde ve sonrasında yakın çevredeki birçok âşıkla aynı ortamlarda bulunduğunu, kimisiyle de karşılaştığını belirtmektedir. Âşık Müdamî, Âşık Deryamî, Âşık Efgarî, Dursun Cevlanî, Üzeyir Pünhanî, Sikkorlu Ahmet, Ağyarlı Bayram, Soskirtli Mehmet, Şevki Halıcı, Musa Ünlü, Âşık Lütfü, Telekli Âşık İsmail, Uzunzayımlı Abbas, İslâm Erdener, Porsuklu Merdan, Meçitli Durmuş Divanî, Vartanıtli İsmail, Kağızmanlı Binali, Kağızmanlı İsmail, Ağrılı Mihmanî, Efkanî, Ağrılı Âşık Cevdet, İhsan Kılıç Divanî, Kadir Kılıç Gamgüder, Memduh Kılıç Çağlayan, Ercişli Emin, Bulanıklı Namaz, Âşık Gülistan, Şahbazoğlu, İshak Kemalî, Behçet Mahir, Tortumlu Âşık Ümmanî, Oltulu Ümmanî, Oltulu Mevlüt Dede (İhsanî lakabını kullanırdı), Tecrekli Mustafa Dayı, Pikkir köyünden Aslan Usta, Olur’un Aşağı Peneskirt Köyünden Âşık Şemsettin ve Murat Yıldız, Nuri Çırağı’nın âşıklığa başladığı dönemde meclislerinde bulunduğu âşıklar arasında saydığı isimlerdir.

Âşık, çeşitli vesilelerle bir araya geldiği ve kimisi kendisinden yaşça büyük olmasına rağmen aynı dönemde ürün verdiği çağdaşlarından Âşık Ruhanî, Âşık Reyhanî, Âşık Hüseyin Sümmanoğlu, Davut Sularî, Hüdaî, Adanalı Kul Mustafa, İlhami Demir, Murat Çobanoğlu, Şeref Taşlıova, Rüstem Alyansoğlu, Nusret Torunî, Nuri Meramî, Sefer Firganî, Fuat Çerkezoğlu, Mehmet Gülhanî, Cengiz Yâreni, Selahattin Kazanoğlu ve Erol Ergani’nin adlarını zikretmektedir.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Metin ÖZARSLAN, a. g. e., s. 128-129.

¹⁰⁶ Karataş, 2009g, 2009h.

Âşık Nuri Çırağı, yukarıda adı geçen ve bunların dışında adını hatırlayamadığı gelenek temsilcileriyle yoğun etkileşim yaşadığını her fırsatta vurgulamaktadır. Âşıklık geleneği dâhilindeki icra ortamı bağlamında, görece daha yakın ilişkiler içerisinde olduğu Âşık Reyhanî ve Murat Çobanoğlu ile ilgili anı ve düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

“Ben Reyhanî’yi kendime rakip göremem. Reyhanî benden iyidir. Kendisi benim de iyi bir âşık olduğumu söylemiştir. Ben haklı olarak hiçbir gün Reyhanî’nin peşinden saz alıp çıkmadım. Bir sahnede ben çıkacağım, sonra Reyhanî çıkacak... Ben Reyhanî’den sonra çıkarsam Reyhanî beni harcar, bunun bilincinde insanım; Çobanoğlu beni harcar, bunun bilincindeyim. Ama zaman geldi ki ben sonraya kaldım. Bu sefer hazmedemediler.

İlk ayağı açan ustadır. Çünkü yol yapmak çok önemli. Dağa yol yapıyor adam. Diğerleri o yoldan gidiyor. Yok, efendim ‘Zor açtı’... Ne açarsa açsın. Ben Reyhanî’yle -Allah rahmet eylesin- dört beş saat atışma yaptığımızı bilirim. Hiçbir gün tıkanmadım. Cinnnet getirirdi adam. Reyhanî’yle atışma yaptığımız zaman ben başlamışsam sonuna kadar ben ayak açardım, o başlamışsa o... Reyhanî sıkılırdı bundan, rahatsız olurdu. Hâlbuki Reyhanî rahatsız olmakta haksızdı. Çünkü ben nazireyi Reyhanî’yle ayak yaptığım için daha iyi yapıyorum. Adam benim ufkumu açıyor. Reyhanî bunun farkında değildi. Farkında olsaydı iftihar ederdi.”¹⁰⁷

Nuri Çırağı, yurt çapında tanınan bir âşıktır. Metin Özarslan, “Erzurum Âşıklık Geleneği” adlı kitabında âşıkları “sanat gücü bakımından” tasnif ettiği bölümde “usta âşıklar” başlığı altında “Usta âşıklar geleneğinin icaplarını yerine getirme, sanat gücü, yurt içi ve yurt dışı her türlü yarışma ve şenliklere katılma, yöre ve ülke ölçeğinde tanınma; sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamlarında eser verme açılarından ele alındığında, geleneğin nüvesini oluşturmaktadırlar...” açıklamasını yaptıktan sonra Âşık Nuri Çırağı’nın adını, diğer gelenek temsilcisi âşıklarla birlikte saymaktadır. Özarslan, aynı kitabında “hitap ettikleri kitlelerce tanınmaları bakımından” yaptığı tasnifte “şöhreti Türkiye geneline yayılmış olan âşıklar” kısmında da Çırağı’nın adını anmaktadır.¹⁰⁸

Âşık Nuri Çırağı katıldığı yurt içi ve yurt dışı turneler, şenlik ve festivaller, televizyon programları, çıkardığı müzik albümleri vesileleriyle azımsanmayacak bir kitle tarafından

¹⁰⁷ Karataş, 2009j.

¹⁰⁸ Metin ÖZARSLAN, a. g. e., s. 101-104.

tanındığı gibi uzun yıllara dayanan bu etkileşim ortamı içinde yurt çapındaki gelenek temsilcisi diğer âşıklar tarafından da bilinip tanınmaktadır.

2.3. Aldığı Ödüller

Âşık Nuri Çırağı, âşıklığa başlamasından bu yana birçok festivale, yarışmaya katılmış ve bu etkinliklerden çok sayıda şilt, sertifika ve madalyon kazanmıştır. Âşık Nuri Çırağı, yarışma ve festival gibi etkinlikler ve ödüller hakkındaki görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Ödül törenlerine, düzenlenen etkinliklere katılmak bizim için önemli, çünkü icra-ı sanat yapıyoruz. Bir de bu etkinliklerde az da olsa para kazanıyoruz ama para için gitmiyoruz tabi ki. Bunu dersek yanlış söylemiş oluruz. Biz şiirlerimizi, sanatımızı, kendimizi halka anlatmak ve göstermek için gidiyoruz bu etkinliklere.

Âşık için ödüller hem isteklendirme kaynağı, hem de kendini tanıtmanın, anlatmanın aracıdır. Ödüller, âşıklar için çok önemli şeyler... Nasıl ki amele çalışıp alınun terini alınca mutlu oluyorsa, biz de emeğimizin karşılığını alınca öyle mutlu oluyoruz. Peygamber efendimiz de ‘İnsanların alınun teri kurumadan hakkını verin’ demiş zaten. Biz de yaptığımız işten hakkımızı alınca mutlu oluyoruz, hem de kendimizi göstermiş oluyoruz...

İnsan doymuyor, her zaman daha fazla ödül almak istiyor, daha fazla başarı istiyor. Ama âşık olmanın da dahası, insan olmanın da gereği paylaşmak... Sen ödül almadığında ne kadar üzülüyorsan diğer ödül alamayanın da üzüleceğini bilmen lazım... Ama yine de bütün ödülleri almak istiyor insan.”¹⁰⁹

Âşık Nuri Çırağı, aldığı ödüllerin kendisi için değeri ve kendisini en çok etkileyen ödül hakkında şunları söylemiştir:

“Ödüllerin iyisi kötüsü olmaz. Bir söz var, milli bir güreşçimize ait: ‘Şampiyonluğun manası kol kalkmasıdır’. O yüzden ödülün büyüğü küçüğü olmaz, önemli olan başarının mükâfatlandırılmasıdır. Tabi uğraştığın, emek verdiğin şeyin karşılığını almak da ayrı bir mutluluk...

¹⁰⁹ Karataş, 2009k.

Bütün ödüller kıymetli, önemli ama benim için manevî değeri olan ödüller var. Örneğin kaçınıcı olduğunu hatırlamıyorum ama üzerinde Ertuğrul Gazi'nin oğluna verdiği nasihatın yazılı olduğu çerçeve benim için çok değerli. Onu görünce ağlamıştım, bana verilince daha çok ağladım, çok duygulandım. Bunlar para etmez ama çok kıymetli şeyler.”¹¹⁰

Âşık Nuri Çırağı, geçmişte yaşadığı maddî sıkıntılardan dolayı parasal değere sahip ödüllerin çoğunu bozdurmak zorunda kaldığını belirtmektedir:

“Yine ben ellinin üzerinde altın aldım ödül olarak ama hepsini bozdurmak zorunda kaldım. Şimdi üzülüyorum ama olsa gene bozdururum. Mecbur kaldık ne yapalım, çoluk çocuk var, ama keşke dursaydılar. Başka bir gelir olmayınca mecbur kaldık bozdurduk.”

Âşığın eşi İsmigül Hanım, maddî sıkıntılar yaşadıkları dönemle ilgili şunları söylemiştir:

“Bizim anadan babadan kalma hiçbir şeyimiz yok. Buraya taşındığımızda da hiçbir şeyimiz yoktu. Eşim gitti, tabak bardak aldı, kaşık almayı unutmuş. Çocuklarımın çayını tabaklara koyup parmağımla karıştırdığını bilirim. Biz çok yokluk, çok sıkıntı çektik bu zamana kadar.”¹¹¹

Âşık Nuri Çırağı, İsmigül Hanım'ın bu ifadeleri üzerine “Âşıkları, aklının yettiği ama elinin yetmediği şeyler kamçılar. Bizim çayı kaşıkla karıştırmaya aklımız yetiyordu ama elimiz yetmiyordu. Bu beni kamçıladi.” diyerek çektiği sıkıntıların âşıklığına olan etkisine dikkat çekmiştir.

Âşık Nuri Çırağı, ustası Mevlüt İhsanî'nin elinden ödül alıp almadığını sorduğumuzda “Ustamla beraber katıldığım etkinliklerde ödül aldım ama ustamın elinden hiç ödül almadım. Elinden ödül almasam da ustamın benim için söylediği her iyi söz ödüldür benim için.”¹¹² cevabını vermiştir.

¹¹⁰ Karataş, 2009k.

¹¹¹ Karataş, 2009.

¹¹² Karataş, 2009k.

Âşık Nuri Çırağı, düzenlenen yarışmaların ve verilen ödüllerin her zaman âdil olmadığını belirtmiştir:

“Meydan ediyorsun işte. Ama âşığın birincisi, ikincisi olmaz ki yarışması olsun... Geçmişte Konya’ya öyle âşıklar gelirdi ki... Doğu Anadolu’da bizim bahsettiğimiz büyük âşıkların hepsini üst üste koyan adamlar gelirdi. Ama adamlar ağlayarak giderlerdi. Hiç bir şey verilmezdi onlara. Böyle bir adalet olamaz.”¹¹³

“Beklediğin ödülü almayınca da üzülüyorsun, ama biz de bize nasip olanı alıyoruz, ‘Demek ki nasip değilmiş’ diyoruz. Burada bir sıkıntı var. Halkın daha detaylı düşündüğünü göremiyoruz ne yazık ki, kim çok feryat ediyorsa halk onu taltif ediyor, bu da üzüyor insanı.

Dünyanın adı haksız mahkemedir. İnsan ne kadar dürüst olursa olsun haksızlıklar bitmez. Dik durunca o anda üzülüyorsun ama gelecekte kazanan sen oluyorsun.

Örneğin birisi birisinin karşısında el ufalamış, bir yere gelmiş... Ama aslı olmayan kalmaz. Ben bilerek hakkımın başkasına verildiğini biliyorum, bunlar bizi üzen şeyler ama asla işimizden alıkoymaz. Üzülür ama devam ederiz işimizi yapmaya. Hatta bunlar bizi kamçılar ve daha iyisini yapmaya yöneliriz.”¹¹⁴

Âşık Nuri Çırağı, kayıt altına alabildiğimiz ödüllerin dışında çok sayıda ödülün de çeşitli nedenlerle kaybolduğunu belirtmiştir. Âşığın kayıt altına alabildiğimiz ödül ve belgeleri, aşağıda kronolojik sırayla verilmiştir:

- Türkiye Âşıklar Bayramı Konya Turizm Derneği yazılı madalyon (1968)
- Mut Karacaoğlan Şenlikleri’ne katıldığına dair belge (9-11 Haziran 1972)
- Mut Karacaoğlan Şenlikleri’nde aldığı ödül (1972)
- Mevlâna Celâleddin-i Rumî 700. Vuslat Yıldönümü etkinliklerinde kazandığı sekiz ayar altın (1973)
- Mut Karacaoğlan Şenlikleri’ne katıldığına dair belge (8-10 Haziran 1973)

¹¹³ Karataş, 2009j.

¹¹⁴ Karataş, 2009k.

- “Cumhuriyetimizin 50. Yıldönümü’ne adadığımız 8. Geleneksel Türkiye Âşıklar Bayramı’na katılar Âşık Nuri Çırağı gösterdiği üstün başarıdan dolayı türkü dalında Emrah ödülünü almaya hak kazanmıştır. Konya Turizm Derneği” yazılı ödül (1973)
- “Cumhuriyetimizin 50. Yıldönümü’ne adadığımız 8. Geleneksel Türkiye Âşıklar Bayramı’nda atışma dalında Muhammet Ali ödülü” yazılı ödül (1973)
- “Geleneksel Türkiye Âşıklar Bayramı’nın 10. yıldönümü törenlerine katılan Âşık Nuri Cihan Karataş (Çırağı) gösterdiği üstün başarılarından dolayı atışma dalında Müdamî ödülünü almaya hak kazanmıştır. Gümüş-Konya Turizm Derneği Başkanı Feyzi Halıcı” yazılı ödül (1975)
- İnşaat Sürveyan ve Kalfaları Derneği İzmir Şubesi (1975)
- 1. Akdeniz Tekstil ve Moda Fuarı (1-7 Haziran 1975, Mersin)
- A. Ü. Gümüşhane Yüksek Tahsil Talebe Derneği bakır Karacaoğlan tabağı (1975)
- Yunus Emre Haftası Eskişehir Turizm Tanıtma Derneği (4-5 Mayıs 1976)
- Akdeniz Tekstil ve Moda Fuarı yazılı madalyon (1976)
- Geleneksel Türkiye Âşıklar Bayramı’nın 12. Yıldönümü törenlerine katılımı ve başarılarından dolayı Konya Turizm Derneği Başkanı Feyzi Halıcı tarafından verilen şilt (1977)
- Geleneksel Türkiye Âşıklar Bayramı’nın 12. Yıldönümü törenlerinde “Yılın Dokuz Şiiri” yarışmasında kazandığı Yunus Emre Ödülü (1977)
- Geleneksel Türkiye Âşıklar Bayramı’nın 12. Yıldönümü törenlerinde “Yılın Dokuz Şiiri” yarışmasında atışma dalında kazandığı ödül (1977)
- Geleneksel Türkiye Âşıklar Bayramı’nın 12. Yıldönümü törenlerinde hikâyeli türkü dalında kazandığı ödül (1977)
- Ülkücü Öğretim Üyeleri ve Öğretmenler Derneği’nin 2. Ananevi Âşıklar Bayramı’nda “Şenlik” Ödülü, Ülkü-Bir Erzurum Şubesi (3-5 Mart 1978)
- Erzurum Atatürk Üniversitesi 2. Âşıklar Şenliği: Atışma dalında Zülalî Ödülü, Koçaklama dalında Gündalioğlu ödülü (3-5 Nisan 1980)
- Geleneksel Türkiye Âşıklar Bayramı anısına Konya Turizm ve Kültür Vakfı tarafından verilen iki adet şilt (27 Ekim-8 Kasım 1982)
- 16. Geleneksel Türkiye Âşıklar Bayramında Konya Kültür ve Turizm Vakfı tarafından verilen 2 adet bronz madalya (27 Ekim- 8 Kasım 1982)
- Geleneksel 1. Âşıklar Bayramı başarı belgesi, Geleneksel 1. Âşıklar Bayramında “Atışma” dalında başarı belgesi (2-3 Ocak 1982)
- Çıldır İlçesi Yakınsu Beldesi Âşık Şenlik’i Tanıtma, Anma Günü (22 Ekim 1983)

- Sivas Kongresi Kùltür ve Sanat Şenliği'nde Sivas Belediye Başkanı Bekir Timurbođa tarafından verilen onur belgesi (2–5 Eylül 1984)
- Malatya Kayısı Bayramı'nda Âşıklar Yarışması ikincilik ödùlü (1986)
- Âşık Veysel Kùltür ve Sanat Festivali adına şarkışla Belediyesi'nin verdiği şilt (18–19 Temmuz 1987)
- Bolvadin Geleneksel 3. Kayman Şenliği'nde alınmış şilt (1987)
- Selçuk Üniversitesi Başarı ve Onur Belgesi ve 2. Âşıklar Şöleni, koçaklama dalında Prof. Dr. Halil Cin tarafından takdim edilen ikincilik belgesi (9–13 Nisan 1988)
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Geleneksel Gülhane Etkinlikleri adına alınmış şilt (1989)
- Konya Geleneksel Türkiye Âşıklar Bayramı 25. Yıldönümü teşekkür belgesi, Konya Kùltür Turizm Derneği Vakfı Başkanı Feyzi Halıcı (24–28 Ekim 1990)
- Selçuk Üniversitesi 4. Âşıklar Şöleni (19–21 Mayıs 1990)
- Erzurum Valisi Emrullah Zeybek'in Geleneksel Âşık Sümmani Şenlikleri'nde “yurt sevgisi” konulu şiir yarışmasında verdiği birincilik ödùlü (10 Haziran 1990)
- Etimesgut Belediye Başkanı Enver Demirel'in 1990 yılında yapılan kùltürel faaliyetler adına verdiği şilt (1990)
- Türk İşlâm Kùltür Dernekleri Birliği adına Ozan Yusuf Polatođlu'nun “2. Avrupa Âşıklar Yarışması”nda usta malı türkù dalında birincilik sertifikası ve madalyası, atışma dalında ikincilik sertifikası ve madalyası, türkù dalında birincilik sertifikası ve madalyası (28 Nisan 1991)
- Geleneksel Çorum 2. Âşıklar Bayramı onur belgesi ve şiir dalında başarı ödùlü (10–14 Temmuz 1991)
- Konya Kùltür ve Turizm Vakfı Başkanı Feyzi Halıcı tarafından verilen Âşık Ömer ödùlü (21–24 Kasım 1991)
- Konya Kùltür ve Turizm Derneği'nin Geleneksel Türkiye Âşıklar Bayramı adına verdiği şilt (21–24 Kasım 1991)
- Prof. Doktor Naci Kınacıoğlu tarafından verilen Erciyes Üniversitesi 2. Âşıklar Şöleni takdir belgesi (26 Kasım 1991)
- Rektör Prof. Dr. Erol Oral tarafından verilen Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü “Halk Ozanlarımızın Ağzından Erzurumlu Emrah Günü”ne katılım belgesi (27 Nisan 1994)
- Konya Kùltür ve Turizm Derneği, Konya Kùltür ve Turizm Vakfı Başkanı Feyzi Halıcı tarafından verilen teşekkür belgesi (26–29 Ekim 1994)

- Iğdır 1. Uluslararası Nevruz Şenlikleri'ne katılımdan ötürü Iğdır Belediye Başkanı Ali Asker Aşırım ve Iğdır Valisi Şemsettin Uzun'un verdiği şilt (17–21 Mart 1995)
- Güngören Belediye Başkanı Yahya Baş'ın Bahar Şenliği adına verdiği şilt (11 Haziran 1995)
- Kartal Belediye Başkanı Mehmet Sekmen'in Kartal Kültür ve Sanat Etkinlikleri adına verdiği şilt (26–29 temmuz 1995)
- Bağcılar Belediye Başkanı Feyzullah Kıyıklık tarafından Geleneksel Âşıklar Şöleni adına verilen şilt (6 Ağustos 1995)
- 2. Geleneksel Sünnet Şöleni'ne katılımdan dolayı Darıca Belediye Başkanı İbrahim Pehlivan'ın verdiği şilt (19 Ağustos 1995)
- Bayburt Dede Korkut Kültür ve Sanat Şöleni'nde verilen şilt (1995)
- T.B.M.M 75. yılında Konya'da düzenlenen Türkiye Âşıklar Bayramı'nın 30. yıldönümü dolayısıyla verilen şilt (25–29 Ekim 1995)
- Körfez Belediye Başkanı Muzaffer Baştopçu'nun 3. Kültür Sanat Sevgi ve Dayanışma Etkinleri dolayısıyla verdiği şilt (25–29 Ekim 1995)
- 1. Beykoz Kültür Sanat ve Çevre Günleri dolayısıyla Beykoz Belediye Başkanı Yücel Çelikkalek'in verdiği şilt (17-25 Ağustos 1996)
- 2. Beykoz Kültür Sanat ve Çevre Günleri dolayısıyla Beykoz Belediye Başkanı Yücel Çelikkalek'in verdiği şilt. (26 Temmuz-3 Ağustos 1997)
- Kartal Belediye başkanı Mehmet Sekmen'in 16. Uluslararası Kartal Kültür ve Sanat Şenliği kapsamında düzenlenen Âşıklar Şöleni'ne katılımdan dolayı verdiği şilt (1 Ağustos 1997)
- Körfez Belediye Başkanı Muzaffer Baştopçu'nun 4. Kültür Sanat Sevgi ve Dayanışma Etkinlikleri dolayısıyla verdiği şilt (1-3 Ağustos 1997)
- 721. Türk Dil Bayramı ve Yunus Emre'yi Anma Törenleri dolayısıyla Karaman Valiliği tarafından verilen çini tabak (13–14 Mayıs 1998)
- 3. Beykoz Kültür Sanat ve Çevre Günleri'ne katkılarından dolayı Beykoz Belediye Başkanı Yücel Çelikkalek tarafından verilen şilt (25 Temmuz- 2 Ağustos 1998)
- “Gülistan Tuzla” projesi çerçevesinde düzenlenen “Gül Şiirleri Armağanı Taçlandırma Gecesi”ne katılımdan dolayı Tuzla Belediye Başkanı İdris Güllüce tarafından verilen şilt (1 Ağustos 1998)
- 5. Kültür Sanat Sevgi ve Dayanışma etkinliklerine katkısından dolayı Körfez Belediye Başkanı Muzaffer Baştopçu tarafından verilen şilt (7–9 Ağustos 1998)

- Konya Belediye Başkanı Doç Dr. Halil Ürün'ün 4. Altınbaşak Kültür ve Sanat Etkinlikleri dolayısıyla verdiği yaprak figürlü şilt (15 Ağustos 1998)
- Kartal Belediye Başkanı Mehmet Sekmen'in 17. Uluslararası Kartal Kültür Sanat Festivali dolayısıyla verdiği şilt (27-30 Ağustos 1998)
- "Âşıklar Şöleni"ne katılımından dolayı Pendik Belediye Başkanı Erol Kaya'nın verdiği kabartmalı tahta şilt (27 Eylül 1998)
- "Âşıkların Diliyle Öğretmen" konulu programa katılımından dolayı alınan Özel Nilüfer Liseleri'nin verdiği şilt (26 Kasım 1998)
- Türkiye 18. Dinî Yayınlar ve Kültür Fuarı'nın Âşıklar Şöleni'ne katkısından dolayı verilen şilt (1 Ocak 2000)
- Çanakkale Deniz Zaferi'nin 83. yılı kutlama programına katılımından dolayı Çanakkale 18 Mart Üniversitesi tarafından verilen şilt (2000)
- Elazığ 8. Hazar Şiir Akşamları dolayısıyla verilen porselen tabak (Haziran 2000)
- 14. Karaoğuz Şenlikleri anısına Karaoğuz Kültür Dayanışma ve Kalkındırma Derneği Başkanı Sadık Davulcu'nun verdiği şilt (27 Temmuz 2000)
- Çenesuyu Şenlikleri'ne katılımından dolayı Derince Belediye Başkanı Halit Altuntaş'ın verdiği şilt (28 Temmuz 2000)
- Eminönü Belediye Başkanı Lütfi Kibiroğlu'nun verdiği Âşık Sümmani ödülü (21-22 Nisan 2001)
- Altın Kiraz Festivali'ne katılımından dolayı Körfez Belediye Başkanı Erhan Yenilmez'in verdiği taç biçimli şilt (10 Haziran 2001)
- Geleneksel 2. Çenesuyu Festivali'ne katılımından dolayı Derince Belediye Başkanı Halit Altuntaş'ın verdiği teşekkür belgesi (27-29 Temmuz 2001)
- Gölcük Belediyesi'nin düzenlediği "17 Ağustos Doğaya Saygı Günü" etkinlikleri dolayısıyla Gölcük Belediye Başkanı İsmail Barış'ın verdiği şilt (17 Ağustos 2001)
- 1. Geleneksel İstanbul Halk Ozanları ve Şairleri Yarışma Şöleni'ne katılımından dolayı İstanbul Halk Ozanları ve Şairleri Kültür Dayanışma Derneği adına Başkan Veli Akbulak'ın verdiği şilt (13-14 Nisan 2002)
- Yenişehir Belediye Başkanı İsmail Hakkı Asiltürk'ün "23 Temmuz Erzurum Kongresi Âşıklar Şöleni" dolayısıyla verdiği şilt (21 Temmuz 2002)
- 3. Geleneksel Çenesuyu Festivali'nde Derince Belediye Başkanı Halit Altuntaş tarafından verilen teşekkür belgesi (27 Temmuz 2002)
- Konya Belediye Başkanı Mustafa Özkafa'nın 37. Âşıklar Bayramı dolayısıyla verdiği sertifika (2002)

- Ağrı Valisi Hüseyin Yavuzdemir'in "Geleneksel 12. Ağrı Âşıklar Bayramı" anısına verdiği şilt (6-7 Haziran 2003)
- Vakıf Başkanı A. Hamidettin Ateş tarafından verilen Es-Seyyid Osman Hulusi Efendi Vakfı Genel Başkanlığı katılım belgesi (21 Haziran 2003)
- Kültür ve Turizm Bakanı Erkan Mumcu tarafından verilen teşekkür belgesi (27-28 Ekim 2003)
- "Yaşayan Âşıklık Geleneği Gecesi" dolayısıyla Kültür ve Turizm Bakanı Erkan Mumcu'nun verdiği sertifika (23 Aralık 2003)
- Kutlama Komitesi Başkanı Eskişehir Valisi Kadir Çalışıcı tarafından verilen Yunus Emre Kültür ve Sanat Haftası Etkinliği ödülü (6-9 Mayıs 2004)
- 18. Uluslararası Ercişli Âşık Emrah ile Selvi Kültür ve Sanat Festivali anısına Erciş Kaymakamı Ali Portal, Erciş Belediye Başkanı Fatih Çiftçi, Çelebibağı Belediye Başkanı Kutbettin Türkmenoğlu tarafından verilen şilt (29-31 Temmuz 2004)
- Gebze Belediye Başkanı İbrahim Pehlivan'ın Âşıklar Şöleni dolayısıyla verdiği şilt (20 Ağustos 2004)
- Tarsus Belediye Başkanı Burhanettin Kocamaz'ın Geleneksel 3. Karacaoğlan Şelale Şiir Akşamları Etkinlikleri dolayısıyla verdiği mermer Karacaoğlan heykeli (28 Eylül 2004)
- Samandıra Belediyesi tarafından düzenlenen Ramazan Etkinlikleri'ne katılımından dolayı Belediye Başkanı Yusuf Büyük tarafından verilen cam şilt (15 Ekim- 13 Kasım 2004)
- Gümüşhane 2. Uluslararası Kuşburnu-Pestil, Su sporları ve Yayla Şenlikleri anısına Gümüşhane Belediye Başkanı Mustafa Canlı ve Gümüşhane Valisi Hasan Basri Güzeloğlu tarafından verilen şilt (18 Aralık 2004)
- Ankara Üniversitesi 12. Geleneksel Kültür Haftası çerçevesinde Prof. Dr. Nusret Aras tarafından verilen sertifika (25-29 Nisan 2005)
- Ankara Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Nusret Aras'ın, Ankara Üniversitesi 12. Geleneksel Kültür Haftası Etkinlikleri dolayısıyla verdiği tahta şilt (26 Nisan 2005)
- On Dokuz Mayıs Üniversitesi Türkçe Kulübü'nün düzenlediği Geleneksel 5. Âşıklar Şölenine katılımından dolayı verilen şilt (5 Mayıs 2005)
- 1. Uluslararası Murat Çobanoğlu Âşıklar Bayramı dolayısıyla Kars Belediye Başkanlığı tarafından verilen katılım belgesi (6-8 Mayıs 2005)
- 1. Uluslararası Murat Çobanoğlu Âşıklar Bayramı dolayısıyla Kars Belediye Başkanlığı tarafından verilen Murat Çobanoğlu figürlü madalyon (6-8 Mayıs 2005)

- 1. Uluslararası Murat Çobanoğlu Âşıklar Bayramı dolayısıyla Kars Belediye Başkanı Naif Alibeyoğlu'nun verdiği aynalı şilt (6–8 Mayıs 2005)
- 1. Uluslararası Murat Çobanoğlu Âşıklar Bayramı dolayısıyla Kars Belediye Başkanlığı'nın verdiği onur belgesi, Kars Belediye Başkanı Naif Alibeyoğlu'nun verdiği koçaklama dalında ikincilik ödülü (6–8 Mayıs 2005)
- 1. Uluslararası Murat Çobanoğlu Âşıklar Bayramı'nda irticalen şiir okuma dalında ikincilik ödülü (6-8 Mayıs 2005)
- 1. Uluslararası Murat Çobanoğlu Âşıklar Bayramı'nda tecnis dalında ikincilik ödülü (6-8 Mayıs 2005)
- Kocaeli Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Baki Komsuoğlu tarafından verilen teşekkür belgesi (24 Mayıs 2005)
- Gebze Sağlık Meslek Lisesi 4. Geleneksel Pilav Günü'ne katılımından dolayı verilen şilt (5 Haziran 2005)
- 1. Silivri Yoğurt Festivali Kültür ve Sanat Etkinlikleri'ne katılımından dolayı Silivri Belediye Başkanı Hüseyin Turan tarafından verilen cam şilt (7–16 Temmuz 2005)
- Kültür ve Sanat Şöleni'ne katılımından dolayı Sarıgazi Belediye Başkanı Kemal Ayyıldız tarafından verilen şilt (3 Eylül 2005)
- 2. İstanbul Teknik Üniversitesi Bağlama Günleri adına verilen şilt (Nisan 2006)
- Şarkışla Kaymakamı İsmail Çataklı'nın Uluslararası Âşık Veysel Âşıklar Bayramı anısına verdiği, Âşık Veysel Şatıroğlu'nun kabartma heykelinin bulunduğu siyah mermer şilt (15–23 Temmuz 2006)
- Antalya Belediye Başkanı Menderes Türel'in 3. Âşıklar Şöleni'ne katılımından dolayı verdiği şilt (16 Ekim 2006)
- Karaoğuz Köyleri Yayla Şenliği anısına Karaoğuz Kültür Dayanışma ve Kalkındırma Derneği'nin verdiği şilt (2007)
- Sultanbeyli Erzurum Narmanlılar Derneği ödülü (24 Şubat 2007)
- 1. Türk Dünyası Âşıklar Şöleni anısına proje yöneticisi Yrd. Doç. Dr. Ali Kafkasyalı ve Prof. Dr. Samih Bayrakçeker'in verdiği ödül (3 Mayıs 2007)
- 4. Geleneksel Uluslararası Âşıklar Şöleni'ne katılımı dolayısıyla Yenimahalle Belediye Başkanı Ahmet Duyar tarafından verilen şilt (28 Ağustos 2007)
- Geleneksel Ramazan Günleri Etkinlikleri'ne katkısından dolayı İlkadım Belediye Başkanı Erdoğan Tok'un verdiği şilt (Samsun, Eylül 2008)
- Kocaeli Erzurum Dernekler Federasyonu Başkanı Gencay Yıldıztekin tarafından verilen şilt (21 Mart 2009)

- Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen 2. Türk Dünyası Âşıklar Şöleni'ne katkısından dolayı verilen şilt (4-5 Mayıs 2009)
- Yunus Emre Haftası Etkinlikleri anısına Eskişehir Turizm Tanıtma Derneği tarafından verilen şilt (6-7 Mayıs 2009)
- Eskişehir Turizm ve Tanıtma Derneği'nin Yunus Emre Şenlikleri anısına verdiği mermer şilt (6-7 Mayıs 2009)

Âşık Nuri Çırağı'nın arşivinde tarihleri belli olan ödül ve belgelerin dışında, tarihleri belli olmayan ödül ve belgeler de bulunmaktadır. Âşık, bu belge ve ödüllerin veriliş tarihlerini hatırlamadığını belirtmiştir.

- Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenliği, lâle figürlü porselen çini
- Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenliği, Ertuğrul Gazi büstlü porselen çini
- Darıca Belediyesi'nin Âşıklar Gecesi'ne katılımından dolayı Darıca Belediye Başkanı İbrahim Pehlivan'ın verdiği şilt
- Yalova Belediye Başkanı tarafından verilen kristal şilt
- T.C. Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen İpek Yolu Türk Dünyası Ozanlar Şöleni'ne katılımından dolayı dönemin kültür bakanı Fikri Sağlar tarafından verilen şilt
- Geleneksel Âşıklar Gecesi'ne katılımından dolayı Gebze Belediye Başkanı Ahmet Pembegüllü'nün verdiği şilt
- Erzurum Folklor Turizm ve Dayanışma Derneği tarafından Erzurum'un 87. Kurtuluş Şenlikleri anısına verilen şilt
- Tuzla Belediye Başkanı Mehmet Demirci tarafından "Yaz Akşamları" etkinliğine katılımı dolayısıyla veren şilt
- Türk-İslâm Birliği 2. Avrupa Âşıklar Bayramı'nda karşılaşma dalında aldığı üçüncülük ödülü
- Türk-İslâm Birliği 2. Avrupa Âşıklar Bayramı'nda türkü dalında aldığı birincilik ödülü
- Türk-İslâm Birliği 2. Avrupa Âşıklar Bayramı'nda usta malı türkü dalında aldığı ikincilik ödülü
- Türk-İslâm Birliği 2. Avrupa Âşıklar Bayramı'nda Yunus Emre Sevgi Yılı anısına verilen şilt
- Türkiye Engelliler Vakfı'na katkılarından dolayı Yönetim Kurulu Başkanı Zülfinaz Abedan tarafından verilen şilt

- 11 Ağustos Otlukbeli Savaşı'nın 532. Yıldönümü Şenlikleri ve Kültürel Etkinlikleri anısına Belediye Başkanı Enver Şahin tarafından verilen şilt
- Kartal Belediyesi 20. Uluslararası Kültür ve Sanat Festivali anısına Belediye Başkanı H. Hüsamettin Koçak'ın verdiği cam şilt
- 2. Sevgi ve Kardeşlik Şöleni'ne katılımından dolayı Adilcevaz Belediye Başkanı M. Selim Arıkbaş tarafından verilen şilt
- Bayburt Belediye Başkanı Bekir Çetin'in, Âşık Nuri Çırağı'nın ziyareti anısına verdiği çini tabak
- Gümüşhane'nin 89. Kuruluş Yıldönümü anısına Gümüşhane Gençlik Oluşumu'nun verdiği siyah mermer şilt
- Derince Belediye Başkanı Halit Altuntaş tarafından verilen 4. Geleneksel Çenesuyu Festivali teşekkür belgesi
- İstanbul Avrupa Yakası Şenkayalılar Derneği 5. Geleneksel Beraberlik ve Dayanışma Gecesi'nde verilen tabak
- Altındağ Belediye Başkanı M. Ziya Kahraman'ın verdiği "Cumhuriyetimizin 75. Yılı" başlıklı Âşıklar Şöleni şilti
- 1. Âşıklar Şöleni'nde Anadolu kültürünün yaşatılmasına katkısı dolayısıyla Gaziosmanpaşa Belediye Başkanı Recep Karal tarafından verilen şilt
- Konya Kültür ve Turizm Derneği'nin 25. Şeref Yıldönümü Hatırası şilti
- Âşık Ruhani'nin 50. Sanat Yılı Kutlamaları'na yaptığı katkılardan dolayı Kazım Karabekir Belediye Başkanı ve Âşıklar Kültür ve Dayanışma Derneği onursal başkanı M. Lütfi Koç'un verdiği şilt
- Uluslararası 2. Yeşil Vadi Kültür ve Sanat Festivali anısına Beylikdüzü Belediye Başkanı Vehbi Orakçı tarafından verilen aynalı şilt
- 1. Amasya Âşıklar Şenliği anısına verilmiş şilt
- Türk Âşık Edebiyatı'na yaptığı katkıdan dolayı Bursa Ülkü Ocakları tarafından verilen şilt
- T.C. Kültür Bakanlığı "Halk Âşıkları Şöleni"ne katılımından dolayı verilen Kültür Bakanı İsmail Kahraman imzalı sertifika
- 7. Uluslararası Kâtibim Kültür ve Sanat Şenliği'ne katılımından dolayı Üsküdar Belediye Başkanı Yılmaz Bayat tarafından verilen şilt
- Erzurum Atatürk Üniversitesi Geleneksel Âşıklar Şenliği'ne katılımından dolayı verilen şilt

- Beylikdüzü Belediye Başkanı Vehbi Orakçı'nın 2. Yeşil Vadi Kültür ve Sanat Festivali anısına verdiği aynalı şilt
- “Türk Kadınına Siyasi Haklarının Verilişinin 54. Yıldönümü Şöleni”ne katılımı dolayısıyla Ankara Yenimahalle Belediye Başkanı Ramazan Tosun'un verdiği şilt
- Yıldırım Belediye Başkanı Özgen Keskin tarafından verilen teşekkür belgesi
- “Erzurum Kâzımkarabekir Belediyesi Âşık Ruhani'nin 50. Sanat Yılı Programı” anısına M. Lütfü Koç tarafından verilen teşekkür belgesi
- Konya Büyükşehir Belediyesi 24. Konya Milli Fuarı Kültür ve Spor Etkinlikleri anısına Konya Büyükşehir Belediye Başkanı Doç. Dr. Halil Ürün tarafından verilen onur belgesi
- Âşıklık geleneğine katkısından dolayı Medya FM tarafından verilen şilt
- Geleneksel Âşıklar Şöleni'ne katkısından dolayı Çayırova Belediye Başkanı Dr. E. Faruk Taşçı tarafından verilen şilt
- İstanbul Eğitim ve Kültür Vakfı'nın verdiği Özel Uluğbey Okulları şilti
- Kocaeli Erzurum Dernekleri Federasyonu'nun kuruluşuna katkısından dolayı Federasyon Başkanı Gencay Yıldıztekin tarafından verilen şilt
- Âşık Seyrani Şenlikleri anısına verilen madalyon
- Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenlikleri 704. yıl etkinlikleri anısına verilen şilt
- Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenlikleri 705. yıl etkinlikleri anısına verilen şilt
- Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenlikleri 705. yıl 1. Milletler Arası Osmanlı Sempozyumu anısına verilen mermer şilt
- Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenlikleri 705. yıl 1. Milletler Arası Osmanlı Sempozyumu anısına verilen Türk Bayrağı motifli mermer şilt
- Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenlikleri 705. yıl etkinliklerinde verilen Ertuğrul Gazi resmi ve kale motifli mermer şilt
- Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenlikleri 705. yıl etkinliklerinde verilen Atatürk figürlü mermer şilt

2.4. Hakkında Yazılan Yazılar, Şiirlerinin Yayımlandığı Kitap ve Dergiler

Bugüne kadar Âşık Nuri Çırağı ile ilgili bir kitap yayımlanmamış ya da yüksek lisans, doktora tezi çalışması yapılmamıştır. Hayatı ve şiirlerini konu alan dört adet lisans bitime tezi vardır. Bunlar Atatürk Üniversitesi'nde Sedat Adıgüzel'in 1994 yılında, Kocaeli Üniversitesi'nde Ömer Özbayrak'ın 2001 yılında, Atatürk Üniversitesi'nde Önder İplikçi ve

Gökçe Özсарay'ın 2004 yılında ve Gazi Üniversitesi'ne Muhammed Akay'ın 2007 yılında hazırladığı lisans bitirme tezleridir.

Âşığın şiirleri birçok kitapta yer almıştır. N. İrfan Tanrıkulu'nun “Âşıklar Divanı” adlı kitabında ve Dilaver Düzgün'ün “Âşık Mevlüt İhsanî-Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler” adlı kitabında âşığın dâhil olduğu birçok karşılaşmaya yer verilmiştir.

2008 yılında Metin Turan, Nazender Süzer, Gürsel Gökçe ve Dilek Bal'ın editörlüğünde hazırlanan “Yaşayan Halk Ozanları” adlı kitapta âşığın biyografisine ve bir şiirine yer verilmiştir.

Metin Özarslan'ın 2001 yılında yayımlanan, Erzurum ve çevresindeki âşıklık geleneğini kapsamlı bir biçimde incelediği “Erzurum Âşıklık Geleneği” adlı önemli çalışmasında günümüz âşıklık geleneğinde kahvehane işletmeleri, âşıklık geleneğinin elektronik ortamdaki temsili, usta-çırak ilişkisi, mahlas alma gibi konular çerçevesinde Âşık Nuri Çırağı'nın adı sıkça anılmıştır. Ayrıca aynı çalışmada âşığın biyografisine ve bir de şiirine yer verilmiştir.

İşıl Altun'un “Âşık Mevlüt İhsanî'nin Aşk Konulu Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma” adlı kitabında ve Yasemin Gürsu'nun 2008 yılında Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne verdiği “Âşık Mevlüt İhsanî'nin Yayınlanmamış Şiirleri Üzerine Bir İnceleme” adlı yayımlanmamış yüksek lisans tezinde âşığın ustası Mevlüt İhsanî ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yayınladığı “Türk İstiklal Savaşı Destanları” adlı kitapta âşığın bir adet şiiri bulunmaktadır.

Âşık Nuri Çırağı'nın şiirlerinin ve görüşlerinin yer aldığı birçok süreli yayın bulunmaktadır. Türk Folklor Araştırmaları'nın muhtelif ciltlerinde âşığın Konya Âşıklar Bayramı, Mut Karacaoğlan Şenlikleri gibi etkinliklere katılımı ya da aldığı ödüllere dair bilgiler yer almaktadır. Pınar Dergisi'nin 1974 yılındaki sayılarını kapsayan dördüncü cildinde de âşığın şiirlerine, âşıklık geleneğine ve 1974 yılı Konya Âşıklar Bayramı'na dair görüşlerine yer verilmiştir. Ayrıca 16-24 Ağustos 1973 tarihleri arasında “Bizim Anadolu” gazetesinde âşıklığı ve dünya görüşü ile ilgili düşünceleri ve bazı şiirlerinin yer aldığı dokuz

sayılık bir mülâkat bulunmaktadır. Bunların dışında âşığın etkinlikleri hakkında haber yapan ve şiiirlerine yer veren birçok yerel ve ulusal gazete bulunmaktadır.

Âşık Nuri Çırağı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından organize edilen ve VCD formatında satışı sunulan “Yaşayan Âşıklık Geleneğı” adlı etkinliğe Şeref Taşlıova, Murat Çobanoğlu, Âşık Feymanî, Ahmet Poyrazoğlu, Hüseyin Sümmanoğlu, Âşık Ruhanî, Fuat Çerkezoğlu, Mevlüt İhsanî, Âşık Selmanî gibi âşıklık geleneğinin usta temsilcileriyle birlikte âşık edebiyatının çeşitli icra biçimlerine örnekler vererek katkı sunmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BİÇİM

3.1. Nazım Biçimi

Âşık Nuri Çırağı'nın şiirleri koşma tipindedir.

abab / cccb Biçimli Koşmalar:

Yar yanına varamam ki	a
Yollar oldu paramparça	b
Hallerini soramam ki	a
Diller oldu paramparça	b

Belli değil bahar yazım	c
Gitmiyor gönlümden sızım	c
Dert ortağım gamlı sazım	c
Teller oldu paramparça	b

xaxa / cccb Biçimli Koşmalar:

Su alır bağında yetişen sümbül	x
Gönlümün bulutu yağdığı anda	a
İçimdeki karanlığı silerdi	x
Hayatım güneşi doğduğu anda	a

Sevdiğimin kıra geldi sürüsü	c
Dağın yamacında kaldı yarısı	c
Sürünün içinde bana birisi	c
Söz verdi koyunu sağdığı anda	b

Âşığın “aaab / cccb” uyak biçimiyle yazdığı bir adet koşma tipi şiiri vardır:

Ben ki bu yaylada belirsiz amaç a
Ben ki bu yaylada çiçeksiz yamaç a
Ben ki bu yaylada sevgiye muhtaç a
Ben ki bu yayladan dargın adamım b

Ben ki bu yaylada okunmaz yazı c
Ben ki bu yaylada çileye razı c
Ben ki bu yaylada bitmeyen sızı c
Ben ki bu yayladan sürgün adamım b

Âşığın yedekli koşma tipindeki tek şiirinin uyak şeması aşağıdaki gibidir:

Köşeden gözüme göründü güzel a
Büküldü sallandı çekildi gitti b
Bu iş beni öyle etti müptezel a
Baktım ki önümde yol iki oldu c
Tabip ben derdimi bilirim ezel a
Yar gönlümde gizli yara sakladım A

Dost bağına ekmiş idim bir elma d
Dikildi dallandı söküldü gitti b
El atıp sevdiğim sakın sen alma d
Yeniden yeşerdi dal iki oldu c
Büyüdü kızardı bir çift al elma d
Ayırdım birini yara sakladım A

Koşma tipi şiirlerinin dışında, âşığın “muhammes” tipindeki tek şiirinin uyak şeması aşağıdaki gibidir:

Gel gafletten uyan ki yer yerinden oynadı	a
Bu öyle bir tufan ki yer yerinden oynadı	a
Gizli değil ayan ki yer yerinden oynadı	a
Yaptığımız isyan ki yer yerinden oynadı	a
Sultan Ahmet maşallah direnmeye devam et	b
Gökte kuş suda balık yer yerinden oynadı	c
Zindan oldu ortalık yer yerinden oynadı	c
Kan aktı oluk oluk yer yerinden oynadı	c
Nefeslen al bir soluk yer yerinden oynadı	c
Yap ibadet boş durma direnmeye devam et	b

3.2. Ölçü-Durak

Âşık Nuri Çırağı, bütün şiirlerini hece ölçüsüyle yazmıştır. Âşığın bu çalışmada yer verilen 182 şiirinin 132 adedi 11’li, 44 adedi 8’li, 3 adedi 15’li, 1 adedi 5’li, 1 adedi 7’li ve 1 adedi 14’lü hece ölçüsüyle yazılmıştır. Bu şiirlerin 151 adedinde duraklar, (örneğin 6+5, 4+4+3, 4+4 gibi) düzenli bir seyirde değildir.¹¹⁵ Bunun nedenini âşıklık geleneğinin icra töresindeki irticalen söyleyiş ile açıklamak mümkündür.

11’li hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde en çok 6+5 durağını kullanmıştır. Bunun yanında 4+4+3 durağıyla yazdığı şiirler de vardır. Çok sayıda da duraksız şiiri mevcuttur.

Bu ateş ilk önce Bursa’da yanmış
Uyuyan gönüller burda uyanmış (6+5)
...
Öğle vakti ağustosta kar gördüm
Bir güzelde el değmemiş yer gördüm (4+4+3)

¹¹⁵ Durakları düzensiz olan şiirler, tabloda üç nokta (...) ile belirtilmiştir.

8'li hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerde en çok 4+4 durağını kullanmıştır. Azınlıkta olmakla birlikte 5+3 durağını kullandığı şiirleri de vardır.

Yar yanına varamam ki
Yollar oldu paramparça (4+4)
...
Doğru ol ki utanma
Her an sözün sakın ha (5+3)

15'li hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerde 4+4+4+3 durağını kullanmıştır.

İnsan olan can incitmez gönül yapar sevinir
Aklı olan bir zerreden hisse kapar sevinir (4+4+4+3)

3.3. Uyak, Redif, Ayak

3.3.1. Uyak

Bilindiği üzere uyak, anlam ve biçim açısından farklı olmak kaydıyla mısraların sonlarındaki hecelerin seslerinin birbirine benzemesi ile oluşur.¹¹⁶ Âşık Nuri Çırağı'nın şiirlerinde kullandığı uyak türleri şunlardır:¹¹⁷

3.3.1.1. Yarım Uyak

Beklenen can zuhur etti
Ay gün hafta yıl sevindi
Yaradan onu methetti
Sevindi ahval sevindi

¹¹⁶ Ahmet Talât ONAY, **Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i**, (Haz.: Cemal Kurnaz), I. Baskı, Akçağ Yayınevi, Ankara 1996, s. 21.

¹¹⁷ Âşık Nuri Çırağı'nın şiirlerinde irticalen söyleyişten kaynaklanan olağan düzensizlikler uyalara da yansımış olduğundan ve bu düzensizliklerin tespiti, tablonun sınırları dışına çıkacağından âşığın şiirlerindeki uyak türlerine tabloda yer verilmemiştir.

Mekke’de bir güneş doğdu
Işık zulumatı boğdu
O an nurlu rahmet yağdı
Yağmur rüzgâr sel sevindi

3.3.1.2. Tam Uyak

Görmek için koştu geldi tüm insan
Kenan Paşa Erzurum’a yine gel
Sayenizden temizlendi dört bir yan
Kenan Paşa Erzurum’a yine gel
...
Vakti saatinden sual olunmaz
Her şey senin sende gizli Yaradan
Hâşâ bir zerrene vakıf olunmaz
Et kemikte tendede gizli Yaradan

3.3.1.3. Zengin Uyak

Çiçeklerle sohbet etmektir işi
Dildeki hecesi garip çobanın
Belli değil onun nerye gidişi
Garip bilmececi garip çobanın
...
On yedi ağustos salı gecesi
Bir anda Marmara toz duman oldu
Feryad u figana düştü nicesi
Görülmemiş afat ne yaman oldu

3.3.1.4. Tunç Uyak

Silkindi bir yiğit kalktı uyandı
Bu hali görünce ciğeri yandı
İngiliz'in gemileri dayandı
Soruyor bunlara kim verdi mühlet

3.3.1.5. Cinashlı Uyak

Pınarın başında gözledim yarı
Geldi testisini doldurdu gitti
Konuşmadı ömrüm eyledi yarı
Düşmanı üstüme güldürdü gitti

3.3.2. Redif

Şiirde uyaktan sonra tekrarlanan aynı anlamdaki kelime veya ek olarak tanımlanan redif, âşık tarzı şiirde de anlamın kuvvetlendirilmesi, kafiyenin zenginleşmesi ve ahengin artması gibi işlevler taşımaktadır.¹¹⁸

Âşık Nuri Çırağı'nın şiirlerinde kullandığı redifler aşağıdaki gibi sıralandırılabilir:

Yalnızca Eklerden Oluşan Redifler:

Gözü görmüş ama akli ermemiş
Vadetmiş ya ikrarında durmamış
Ömründe bir kere acı görmemiş
İki eli kanlı sopalı adam
...

¹¹⁸ Erman ARTUN, **Türk Halk Edebiyatına Giriş**, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004, s. 96-97.

Sallanıp bağrımı **ezme**
Kıskanırım yalnız **gezme**
Gözlerinle kimse **süzme**
Kaşın ben olam ben olam

Hem Ek Hem de Sözcüklerden Oluşan Redifler:

Eli değil ben kendimi suçladım
Gönlüme kurmuşum toru **bu gece**
Vallahi billahi can arzu eder
Görmek istiyorum yâri **bu gece**
...
Canım cananıma bağış eyledim
Almadı ki ızdıraptan kurtulam
Derdimi aşikâr açtım söyledim
Bilmedi ki ızdıraptan kurtulam

Yalnızca Sözcüklerden Oluşan Redifler:

Gerçek asla geri dönmez
Verdiği ikrar **peşinde**
Kötü doğruya inanmaz
Mansurların dar **peşinde**
...
Gözlerinden damla damla
Yaş **çıkardı arkadaşım**
Birden bire yaptı hamle
İş **çıkardı arkadaşım**

Yalnızca Uyağı Olup Redifi Olmayan Dörtlükler:

Etme sevdiceğim gam ile merak
Salma içerime hicranla firak
Üzölme ki benim yollarım ırak
Almışam hızımı füze gelirim

Bu kader benimle oynuyor oyun
ırağı'yı deli divâne deyin
Sen bir oban ben dertli koyun
Versen yaylağında duza gelirim

3.3.3. Ayak

Âşık tarzı şiirlerin biçimsel incelemelerinde ayak konusu farklı tanım ve içeriklerle sunulmuştur. Çalışmamızın bu bölümünü, ayak konusunu Âşık Nuri ırağı'nın yetiştiği Erzurum âşıklık geleneği etrafında tanımladığı ve sınıflandırdığı için Metin Özarlan'ın sunduğu bilgiler üzerinden değerlendireceğiz.

Ayaklar kafiye ve rediflerin birleşimlerinden oluşur ve özetle şiirin ahengini, anlam bütünlüğünü ve inşasını sağlar.¹¹⁹ Âşık Nuri ırağı, bu çalışmada yer verilen 182 şiirinin 89 adedinde geniş, 62 adedinde dar, 22 adedinde döner, 5 adedinde ikili, 1 adedinde devrimli, 1 adedinde tekrarlı, 1 adedinde üçlü ayak kullanmıştır. Âşığın bir şiirinde ise ayak bulunmamaktadır (bkz. 99. şiir).

3.3.3.1. Düz veya Geniş Ayak

“Âşık tarzı şiir geleneği içinde en çok kullanılan ve genel olarak tek ses benzerliğine dayalı (yarım kafiye) olarak kurulan bu ayaklarda ‘l’, ‘s’, ‘z’, ‘r’, ‘t’ gibi ünsüzler ile biten isimler ve fiil köklerinden oluşan kelime ve kelime grupları kullanılır.”¹²⁰

¹¹⁹ Metin ÖZARSLAN, a. g. e., s. 145-146.

¹²⁰ a. g. e., s. 146.

Geniş ayak, Âşık Nuri Çırağı'nın şiirlerinde en çok kullandığı ayaktır.

Çıktım bu dağlara seyran eyledim
Serpilmişler düze kar çiçekleri
Durdum onların sohbet eyledim
Karıştılar söze kar çiçekleri

Tarihi çok yakın düneyin daha
Huşu ile can vermişler Allah'a
Bütün istekleri tek bir Fatiha
Sesleniyor bize kar çiçekleri

Ölmemişler, canlı fakat konuşmaz
Aklı idrak eden bu işe şaşmaz
Yazın, kışın renkleri de değişmez
Her zaman tap taze kar çiçekleri...

3.3.3.2. Kapalı veya Dar Ayak

Bu ayak türü, ses benzerlikleri sınırlı kelimelerle irticalen söyleyişlerde güç göstermek amacıyla kullanılır.¹²¹

Yıllar oldu gurbet eli gezerim
Vücudum şehrini dolaşamadım
Şiirler söylerim destan düzerim
Aşkın arkasından ulaşamadım

Bu sevdaya düşen bil ki kan ağlar
Sel gibi coş verir gözyaşı çağlar
Ovaları susuz dumanlı dağlar
Yük ağır kervanla yol aşamadım

¹²¹ a. g. e., s. 147.

3.3.3.3. İkili Ayak

“Âşık tarzı şiir geleneği içinde serbest ve sistemli deyişlerde sıkça kullanılan ikili ayak, her hanede işlenecek ayağı oluşturan mısrada birbiriyle tenasüplü iki kelime veya kelime grubunun kullanılması esasına dayanır.”¹²²

İster zindan olsun bu cem-i âlem
Günüm gece hiç gündüze lüzum yok
İstemem gönlüme gelsin şadlığın
Sohbete lüzum yok **saza** lüzum yok

Yıkıldı gönlümün tahtı şehiri
Her daim çekerim aşkı gahırı
İstemem gelmesin gönlüm baharı
Günüm **kış** geçiyor **yaza** lüzum yok...

3.3.3.4. Üçlü Ayak

“Fasılda işlenmek üzere açılan bu tür ayakta birbirine mütenasip en az üç kavram veya kelime kullanılması zorunludur.”¹²³

Vatanım cennettir kötü diyemem
Ovası, **sahrası**, **deresi** güzel
Haktan başkasından yardım istemem
Sargısı **ilacı** **varası** güzel

Dertlerine sazi ortak aşğın
Manevî gücü var bunda maşuğın
Bana yol gösteren gerçek ışğın
Ateşi **ziyası** **cırası** güzel...

¹²² a. g. e., s. 150.

¹²³ a. g. e., s. 150.

3.3.3.5. Döner Ayak

“Şiirde kıtaların dördüncü mısraının nakarat olarak tekrar edilmesi esasına bağlı olarak yapılan ayaklara verilen isimdir.”¹²⁴

Atamız böyle buyurmuş

Ne mutlu Türküm diyene

Bunu dünyaya duyurmuş

Ne mutlu Türküm diyene

Demeyin neyin nesidir

Medeniyet simgesidir

Bu ses atamın sesidir

Ne mutlu Türküm diyene...

3.3.3.6. Devrimli Ayak

İki farklı ayağın şiirde birbirini tamamlayacak şekilde işlenmesi üzerine kuruludur. Âşığın yalnızca bir şiiri bu ayak türüne örnektir.¹²⁵

Köşeden gözüme göründü güzel

Büküldü sallandı **çekildi gitti**

Bu iş beni öyle etti müptezel

Baktım ki önümde **yol iki oldu**

Tabip ben derdimi bilirim ezel

Yar gönlümde gizli yara sakladım

¹²⁴ a. g. e., s. 158.

¹²⁵ a. g. e., s. 154.

Dost bağına ekmiş idim bir elma
Dikildi dallandı **söküldü gitti**
El atıp sevdiğim sakın sen alma
Yeniden yeşerdi **dal iki oldu**
Büyüdü kızardı bir çift al elma
Ayrırdım birini yara sakladım

3.3.3.7. Tekrarlı (Mukim) Ayak

“Kullanımı yaygın olmayan tekrarlı ayakta ayağı oluşturan kelime mısra boyunca tekrarlanmaktadır.”¹²⁶ Aşağıdaki şiir, nazım birimi dörtlük olmamakla birlikte tekrarlı ayağa örnek gösterilebilir.

Gel gafletten uyan ki **yer yerinden oynadı**
Bu öyle bir tufan ki **yer yerinden oynadı**
Gizli değil ayan ki **yer yerinden oynadı**
Yaptığımız isyan ki **yer yerinden oynadı**
Sultan Ahmet maşallah direnmeye devam et

Âşık Nuri Çırağı'nın bu çalışmada yer verdiğimiz şiirleri arasında “cinaslı ayak”, “dörtlü ayak” ve “ters ayak” çeşitlerinde örnekler bulunmamaktadır.

¹²⁶ a. g. e., s. 155.

3.4. Şiirlerin Biçimsel Dağılımı

Şiir No	Ölçü	Duraklı Beyitler	Kaf.Düzeni (İlk İki Dörtlük)	Ayak	Konu	Dörtlük Sayısı	Mahlas	Not
1	11	...	abab / cccb	Döner Ayak	Dinî/Tasavvufî	10	Nuri Çırağı	
2	8	4+4	abab / cccb	Geniş Ayak	Maddi Aşk / Fanilik	5	Çırağı	
3	11	...	xaxa / bbba	Dar Ayak	Maddi Aşk	4	Çırağı	
4	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Öğüt Verici / Yergi	8	Çırağı	
5	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Doğa / Yurt-Belde	5	Nuri Çırağı	
6	7	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Öğüt Verici-Öğretici	6	Çırağı	
7	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Fanilik / Öğretici-Öğüt Verici	5	Çırağı	
8	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Maddi Aşk / Öğüt Verici	4	Nuri Çırağı	
9	8	...	xaxa / bbba	Döner Ayak	Dinî/Tasavvufî	4	Çırağı	
10	11	6+5	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Maddi Aşk	4	Çırağı	
11	8	...	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Maddi Aşk	6	Kul Çırağı	
12	11	6+5	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Yergi	4	Çırağı	
13	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Gurbet / Fanilik	5	Çırağı	
14	11	...	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Maddi Aşk / Kader	4	Çırağı	
15	8	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Doğa	6	Çırağı	
16	8	...	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Maddi Aşk	5	Çırağı	
17	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Sosyal-Öğretici-Öğüt Verici	4	Çırağı	
18	11	...	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Dinî/Tasavvufî / Vatan	5	Nuri Çırağı	
19	11	...	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Maddi Aşk	4	...	
20	11	...	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Vatan / Kahramanlık	7	Çırağı	1974 Kıbrıs Harekâtı
21	11	...	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Maddi Aşk	4	Çırağı	
22	8	...	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Maddi Aşk / Öğüt Verici	5	Çırağı	
23	8	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	5	Çırağı	
24	11	4+4+3	abab / cccb	Dar Ayak	Yurt-Belde	7	Çırağı	
25	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Kader / Maddi Aşk	3	Çırağı	
26	8	...	abab / cccb	Döner Ayak	Vatan / Kahramanlık	6	Çırağı	
27	11	6+5	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Sosyal-Kader	4	Çırağı	
28	11	...	abab / cccb	Döner Ayak	Çevre	5	Çırağı	
29	8	...	abab / cccb	Dar Ayak	Dinî / Tasavvufî	5	Çırağı	
30	11	...	xaxa / bbba	Dar Ayak	Yergi	3	Çırağı	
31	8	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Öğüt Verici-Öğretici	5	Nuri Çırağı	
32	11	...	abab / cccb	Döner Ayak	Yergi	6	Nuri Çırağı	
33	11	6+5	abab / cccb	Geniş Ayak	Yurt-Belde	4	Nuri Çırağı	
34	8	...	abab / cccb	Dar Ayak	Vatan	6	Çırağı	
35	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Dinî / Tasavvufî	5	Çırağı	

36	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Kader / Fanilik / Âşıklık	3	Çırağı	
37	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Maddi Aşk	4	Çırağı	
38	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Öğüt Verici-Öğretici	3	Çırağı	
39	11	...	abab / cccb	Döner Ayak	Kadın	6	Nuri Çırağı	
40	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Dinî / Tasavvufî / Vatan	8	Nuri Çırağı	
41	11	...	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Maddi Aşk	3	Çırağı	
42	8	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Dinî / Tasavvufî	10	Çırağı	
43	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Yergi	5	Nuri Çırağı	
44	11	...	abab / cccb	Döner Ayak	Öğüt Verici	5	Nuri Çırağı	
45	8	...	abab / cccb	Döner Ayak	Yurt-Belde	6	Çırağı	
46	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Maddi Aşk / Kader	4	Nuri Çırağı	
47	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Ünlü Kişiler	6	Çırağı	Âşık Yaşar Reyhanî için
48	11	6+5	abab / cccb	Geniş Ayak	Sitem	3	Çırağı	
49	8	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Maddi Aşk	4	Çırağı	
50	11	6+5	abab / cccb	Geniş Ayak	Ünlü Kişiler	6	Çırağı	Âşık Nusret Sümmanoğlu için
51	5	...	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Sosyal / Yergi	10	Çırağı	
52	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Vatan / Kahramanlık-Şehit	6	Nuri Çırağı	
53	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Öğretici-Öğüt Verici-Sosyal	4	Çırağı	
54	11	...	abab / cccb	Döner Ayak	Öğretici-Öğüt Verici-Yergi	6	Çırağı	
55	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Maddi Aşk	4	Nuri Çırağı	
56	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Öğüt Verici-Öğretici	4	Nuri Çırağı	
57	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Yergi / Politik	6	Çırağı	
58	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Fanilik-Maddi Aşk-Kader	3	Çırağı	
59	8	...	xaxa / bbba	Dar Ayak	Maddi Aşk- Fanilik	4	Çırağı	
60	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Maddi Aşk- Kader	4	Nuri Çırağı	
61	11	6+5	abab / cccb	Geniş Ayak	Maddi Aşk	3	Nuri Çırağı	
62	11	...	xaxa / bbba	Dar Ayak	Dini- Tasavvufi	4	Çırağı	
63	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Öğretici- Öğüt Verici - Yergi	5	Çırağı	
64	8	...	abab / cccb	Döner Ayak	Dini-Tasavvufi-Öğretici-Öğüt Verici	8	Çırağı	
65	11	...	xaxa / bbba	İkili Ayak	Fanilik-Kader	4	Çırağı	
66	11	...	abab / cccb	İkili Ayak	Öğüt Verici-Öğretici-Yergi	9	Nuri Çırağı	
67	11	...	abab/ cccb	Döner Ayak	Ünlü Kişiler-Yergi	8	Çırağı	
68	11	6+5	abab / cccb	Üçlü Ayak	Vatan-Kahramanlık	8	Nuri Çırağı	
69	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Öğüt Verici-Öğretici	4	Çırağı	
70	11	6+5	abab / cccb	Geniş Ayak	Maddi Aşk	5	Çırağı	
71	11	...	abab/ cccb	Geniş Ayak	Maddi Aşk-Yergi	6	Nuri Çırağı	
72	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Öğretici- Öğüt Verici	7	Nuri Çırağı	
73	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	5	Çırağı	
74	11	...	xaxa / bbba	Dar Ayak	Fanilik-Kader	5	Nuri Çırağı	
75	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	4	Çırağı	
76	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Yergi	4	Çırağı	

77	11	...	xaxa / bbba	Dar Ayak	Öğretici-Sosyal-Yergi	6	Nuri Çırağı	
78	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Öğretici-Öğüt Verici-Sosyal	4	Çırağı	
79	8	...	abab / cccb	Dar Ayak	Maddi Aşk	5	Çırağı	
80	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Maddi Aşk	5	Nuri Çırağı	
81	11	...	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Manevî Aşk	3	Çırağı	
82	11	...	abab / cccb	Döner Ayak	Anne	7	Nuri Çırağı	
83	11	...	abab / cccb	İkili Ayak	Maddi Aşk	3	Çırağı	
84	8	...	abab / cccb	Döner Ayak	Maddi Aşk	4	Çırağı	
85	11	6+5	abab / cccb	Dar Ayak	Fanilik	4	Çırağı	
86	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Maddi Aşk	4	Nuri Çırağı	
87	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Kader-Maddi Aşk	4	Çırağı	
88	11	6+5	abab / cccb	Dar Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	4	Çırağı	
89	11	...	xaxa / bbba	Dar Ayak	Fanilik-Kader	4	Çırağı	
90	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Dinî-Tasavvufî	7	Çırağı	
91	8	...	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Manevî Aşk	3	Çırağı	
92	15	4+4+4+3	aaba / ccca	Dar Ayak	Manevî Aşk	3	Kul Çırağı	
93	11	6+5	aaab / cccb	Dar Ayak	Sitem	5	Çırağı	
94	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Manevî Aşk	3	Nuri Çırağı	
95	8	...	abab / cccb	Dar Ayak	Öğretici-Sosyal-Yergi	5	Çırağı	
96	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Fanilik-Kader	3	Çırağı	
97	8	...	xaxa / bbba	Döner Ayak	Öğretici-Sitem	5	Çırağı	
98	8	...	abab / cccb	Dar Ayak	Fanilik-Kader	4	Çırağı	
99	8	...	abab / cccb	...	Gurbet-Sıla Hasreti	6	Çırağı	
100	11	...	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Gurbet-Sıla Hasreti	4	Çırağı	
101	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	4	Nuri Çırağı	
102	11	...	abab / cccb	Döner Ayak	Yergi	6	Nuri Çırağı	
103	8	...	abab / cccb	Döner Ayak	Dinî-Tasavvufî	6	Çırağı	
104	8	...	abab / cccb	Dar Ayak	Fanilik-Kader	3	Çırağı	
105	8	...	abab / cccb	Döner Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	7	Çırağı	
106	11	...	xaxa / bbba	Dar Ayak	Yurt-Belde	8	Çırağı	
107	11	6+5	abab / cccb	Döner Ayak	Yurt-Belde	4	Nuri Çırağı	
108	11	...	abab / cccb	Döner Ayak	Kader-Gurbet	4	Çırağı	
109	11	...	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Dinî-Tasavvufî	5	Çırağı	
110	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Deprem	11	Nuri Çırağı	Erzincan Depremi
111	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Dinî-Tasavvufî	4	Çırağı	
112	11	6+5	abab / cccb	Geniş Ayak	Gurbet-Kader	5	Nuri Çırağı	
113	8	...	xaxa / bbba	Dar Ayak	Ünlü Kişiler	5	Çırağı	
114	11	...	abab / cccb	İkili Ayak	Vatan-Manevî Aşk	6	Nuri Çırağı	
115	11	...	xaxa / bbba	Dar Ayak	Öğretmen-Vatan	7	Nuri Çırağı	
116	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Yurt-Belde-Doğa	4	Nuri Çırağı	
117	11	6+5	abab / cccb	Dar Ayak	Yergi	6	Nuri Çırağı	

118	8	...	abab / cccb	Dar Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	5	Çırağı	
119	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Çoban	4	Çırağı	
120	8	...	abab / cccb	Dar Ayak	Deprem	9	Çırağı	
121	8	...	abab / cccb	Dar Ayak	Vatan-Yurt- Belde	5	Çırağı	
122	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	4	Çırağı	
123	11	6+5	abab / cccb	Geniş Ayak	Maddî Aşk	3	Nuri Çırağı	
124	11	6+5	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Kader	4	Çırağı	
125	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	3	Çırağı	
126	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Gurbet-Sıla Hasreti	5	Çırağı	
127	11	6+5	abab / cccb	Dar Ayak	Sosyal	5	Çırağı	
128	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	4	Çırağı	
129	8	...	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Maddî Aşk	5	Çırağı	
130	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	4	Çırağı	
131	11	...	xaxa / bbba	İkili Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	4	Çırağı	
132	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Yergi	4	Nuri Çırağı	
133	11	...	abab / cccb	Döner Ayak	Ünlü Kişiler	4	Nuri Çırağı	Aşık Murat Çobanoğlu için
134	8	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Maddî Aşk	4	Çırağı	
135	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Doğa- Maddî Aşk	5	Çırağı	
136	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Doğa-Sosyal	4	Nuri Çırağı	
137	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Öğüt Verici-Öğretici	4	Nuri Çırağı	
138	8	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Gurbet-Fanilik	6	Çırağı	
139	8	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Dinî-Tasavvufî-Sosyal	5	Çırağı	
140	8	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Dinî-Tasavvufî	6	Kul Çırağı	
141	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Fanilik-Dinî-Tasavvufî	4	Çırağı	
142	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Sosyal	5	Çırağı	
143	8	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Gurbet	4	Çırağı	
144	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Gurbet	4	Çırağı	
145	8	...	abab / cccb	Döner Ayak	Fanilik-Kader	4	Çırağı	
146	11	6+5	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Dinî-Tasavvufî	6	Çırağı	
147	15	...	aaba / ccca	Dar Ayak	Dinî-Tasavvufî	3	Çırağı	
148	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Öğüt Verici-Öğretici	4	Çırağı	
149	11	...	xaxa / bbba	Dar Ayak	Dinî-Tasavvufî	4	Çırağı	
150	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Öğüt Verici-Öğretici	4	Çırağı	
151	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Dinî-Tasavvufî	4	Çırağı	
152	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	4	Çırağı	
153	11	...	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Maddî Aşk	3	Çırağı	
154	11	...	abab / cccb	Döner Ayak	Kader-Öğretici-Öğüt Verici	4	Nuri Çırağı	
155	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	3	Çırağı	
156	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Öğüt Verici-Öğretici	5	Nuri Çırağı	
157	8	...	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Aşıklık	3	Nuri Çırağı	
158	11	6+5	abab / cccb	Geniş Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	4	Çırağı	

159	11	6+5	abab / cccb	Geniş Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	3	Çırağı
160	11	6+5	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	3	Çırağı
161	8	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Dinî-Tasavvufî	6	Çırağı
162	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Gurbet-Sıla Hasreti	4	Çırağı
163	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Dinî-Tasavvufî	4	Çırağı
164	14	7+7	aaaab / ccccb	Tekrarlı Ayak	Deprem	5	Çırağı
165	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Maddi Aşk-Yergi	6	Nuri Çırağı
166	15	...	aaba / ccca	Dar Ayak	Dinî-Tasavvufî	3	Nuri Çırağı
167	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Vatan-Kahramanlık	32	Çırağı
168	11	...	abacaA / dbdcaA	Devrimli Ayak	Maddi Aşk-Kader	3	Nuri Çırağı
169	11	6+5	abab / cccb	Dar Ayak	Deprem	8	Nuri Çırağı
170	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Maddi Aşk-Yergi	4	Çırağı
171	8	...	abab / cccb	Döner Ayak	Dinî-Tasavvufî	9	Çırağı
172	11	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Maddi Aşk-Kader	4	Çırağı
173	11	6+5	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	4	Çırağı
174	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	4	Çırağı
175	8	...	xaxa / bbba	Dar Ayak	Maddi Aşk	4	Çırağı
176	8	...	abab / cccb	Geniş Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	5	Çırağı
177	11	6+5	abab / cccb	Dar Ayak	Türkü-Vatan	5	Nuri Çırağı
178	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Sosyal- Yergi	12	Nuri Çırağı
179	11	...	abab / cccb	Dar Ayak	Vatan-Politik	4	Nuri Çırağı
180	8	...	xaxa / bbba	Dar Ayak	Öğretici-Öğüt Verici	4	Çırağı
181	11	...	abab / cccb	Döner Ayak	Sosyal	3	Çırağı
182	8	...	xaxa / bbba	Geniş Ayak	Sosyal-Öğretici-Öğüt Verici	5	Nuri Çırağı

3.5. Ses Olayları

3.5.1.Ses Düşmesi:

Diğer âşık tarzı şiirlerde olduğu gibi Nuri Çırağı'nın şiirlerinde de ses düşmelerine rastlanır. Âşığın şiirlerindeki ses düşmeleri yerel ağız özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Bunun dışında âşığın ölçü tutturmak amacıyla düşürdüğü sesler de vardır.

3.5.1.1. Tek Ses Düşmesi

- Bizi hacil etme burda yâ Rabbi (burada)
- Belli değil onun nerye gidişi (nereye)
- İylik değil onun işi bölücü (iyilik)
- İçim müsaade etseydi (müsaade)
- Görmüyor gözü
Mahvetti bizi
Cahilin arzı
Şeytanın şeri (şerri)

3.5.1.2. Çift Ses Düşmesi

- Cehaletin hırkasını giyorsa (giyilorsa)
- Baharın oynattız güz oynatmayın (oynattılız)
- İşte görüyorsunuz kısacık hayat (görüyorsunluz)
- Sevdasını götürecem mezara (götüreceğim)
- Ne bilem efendim koskoca adam (bileyim)
- Çırağı kavuşmak gayem
Derdimi yara söyleyem (söyleyeylim)

3.5.1.3. Ses Türemesi

- Çermik Köyü'ndedir benim küniyem
- Ağam sofrasında yerken havıyar
- İstersen dünyanın hep*l*işinden sor

- Değiştirmiş **Alam**anya
- Derdin söyle ruziğara ırağı

3.5.1.4. Ses Değişikliği

- Kurtlar **kuzuyunan** yattı (kuzu ile)
- Yok olmuş dikiğim **kavah** (kavak)
- **Almışam** hızmımı füze gelirim (almışım)
- Bacının **kardaşın** ananın yası (kardeş)
- Bir değil ki bin bir kere **kitabın**
Sen yanlış yazmakla bitiremezsin (kitabına)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ÂŞIK NURİ ÇIRAĞI'NIN ŞİİRLERİNDE ÜSLÛP

Âşık edebiyatı temsilcilerinin şiirlerindeki üslûp, içinde yetiştikleri yaşam koşulları ve kişilik özelliklerinin şiir diline yansımalarıyla biçimlenir.

“...Bir sanatçının mizacı, kültürü, içinde bulunduğu ruh hali, amacı, seslendiği kitleyle ilişkisi, dilin sunduğu olanaklar arasında seçim yapması üslubunu etkiler (...) Üslup; bireyseldir, kaynağını sanatçının mizacından ve deneyiminden alır. Bir sanatçının üslubu dil malzemesinin metinde doğru, güzel, kendine özgü kullanımudur...”¹²⁷

Âşık Nuri Çırağı'nın şiirlerindeki üslûp; yetiştiği yöredeki tarihî deneyimlerin sözlü kültür ortamındaki yansımaları, inanç ve ahlâk anlayışı ile kendi yaşam deneyimlerinin etkileriyle biçimlenen kişilik özelliklerinin belirleyiciliğindedir.

Âşığın yetiştiği Erzurum, çalışmamızın “Âşıklığı Hazırlayan Ortam ve Etmenler” kısmında da değindiğimiz gibi, özellikle 93 Harbi ve Kurtuluş Savaşı aralığında savaş kaynaklı birçok sıkıntının yaşandığı bir kent olmuştur. Bu sıkıntılar ölüm, ayrılık, vatan, şehit gibi temalar çevresinde çeşitli halk edebiyatı formları dâhilinde verilen ürünlerle de sözlü kültür ortamında kuşaklar boyu iz bırakmıştır. Yetiştirdiği çevredeki bu tarihî ve edebî birikim, Nuri Çırağı'nın yalnızca âşıklığa yönelmesine etki etmemiş; aynı zamanda âşıklığa başladıktan sonra verdiği ürünlerdeki söz varlığına da yansarak üslûbuna etki eden bir etmen olmuştur. Âşığın özellikle elektronik ya da yazılı kültür ortamı aygıtlarının değil de, “insan belleği”nin daha etkin olduğu bir dönemde yetiştiği göz önünde bulundurulduğunda, tarih bilinci ve vatan kavramları etrafındaki bu duygulanımların, şiirindeki üslûba etkisi daha da belirginleşmektedir.

Âşık Nuri Çırağı'nın inanç ve ahlâk anlayışı ile yaşam deneyimleri, şiirlerindeki üslûba etki eden diğer etmenlerdir. Hz. Ali'nin “Haksızlığın karşısında susan şeytanın askeridir.” sözüne her fırsatta atıfta bulunan âşık, yaşadığı deneyimlerden de hareketle bireysel ve toplumsal ölçekte haksızlığa karşı pek çok şiir üretmiş, bu şiirlerin çoğunda da sert sayılabilecek bir üslûp kullanmıştır.

¹²⁷ Erman ARTUN, *Günümüzde Adana Aşıklık Geleneği (1966-1996) ve Aşık Feymani*, s. 153.

Âşık, “haksızlığa karşı çıkma” konusunda Dadaloğlu’nun şiirlerine ve kişiliğine sıkça gönderme yapmaktadır. Diğer yandan bu bağlamdaki toplumsal ölçekli karşı çıkışlar konusunda Âşık Mahsunî Şerif’i de örnek göstererek, aynı zamanda özeleştirici olarak değerlendirilebilecek şu görüşleri belirtmektedir:

“Âşıklar, idareciler tarafından pek sevilmezler... Şimdi bir Mahsunî geçti bu ülkeden, değil mi? Mahsunî Şerif ‘Etme ağam öldük, Antep’e su, Urfa’ya yol’ dediği zaman, bu millet ona komünist dedi. Ben de dedim. Ama yanlış yapmışız. Senden yol isteyen adam komünist olur mu? Mahsunî de sevilmedi... Âşık, haksızlık yapanlara methiyeler düzerse benim nezdimde âşık değildir.”¹²⁸

Âşık, bir görüşmemizde özellikle dinî inancın gerekleri etrafında işlediği ahlâk, dürüstlük, adalet gibi kavramlar etrafındaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“ ‘Bir yandan kar yağar bir yandan seper / Namerdin mermisi geriye teper...’. Namerdin kalıcı olduğu hiç bir yerde görülmemiştir. Biter bir yerde, tükenir. Benim köyde, o yörede tanıdığım beş yüz araba ot, ekin biçen adamlar vardı. Şimdi hiç birisi kalmadı. Çocuklarının başlarını sokabileceği bir mertek altı yok. Onun bunun hakkıdır bunlar. Allah’a böyle inanacaksın. Yoksa ‘Ben Müslüman’ım, ben inançlıyım...’, yok böyle bir şey.”¹²⁹

Küçük yaşlardan itibaren kendisinden büyüklerle aynı mecliste bulunması, Nuri Çırağı’nın ezme-ezilme ilişkileri bağlamında mizacını belirlemiştir. Bu durum âşığın, yaşamında birtakım öncelikler almasına olanak sağlamış ve âşığı sosyal anlamda etkin kılmıştır. “Benim yapımda farklılık vardı. Ben hayatımda hiç ikinci sınıf adam olmak istemedim. Benim birinci sınıf olmam lazımdı.”¹³⁰ biçimindeki ifadesi bu görüşümüzü desteklemekle birlikte, üslûp olarak da ürünlerine yansımıştır.

¹²⁸ Karataş, 2008.

¹²⁹ Karataş, 2009j.

¹³⁰ Karataş, 2009j.

4.1. Kelime Kadrosu

4.1.1. Maddî Aşkın İşlendiği Şiirler

Nazlı yar, huri, gılman, gerdan, buğak, mecnun, Mecnun, Leyla, Kerem, Aslı, Ferhat, Şirin, çıban, sevda, aşk, dilber, bahar, ömür, gül, bülbül, gönül, gonca, kirpik, kaş, cevret-, lütfeyle-, rahmeyle-, sinem, göz, saç, tel, meşk ü âlem, canım, ciğerim, el, aşkın sermayesi, sevda pınarı, kırık testi, kanlı gözyaşı, çiçek, bar, bağ, Arzu, Kamber, zar, aşkın narı, ateş, nazlı güzel, yaş, ezel, düş, eş, suç, yar bağı, gergef, mezar, zülûf, hasta, dert, nâr, pare pare, ocak, har, gamlı gönül, hançer, bahtı kara, sır, rüzgâr, nazlı dost, tor, yas, yârin bahçesi, yar ateşi, dar, nakış, müptezel, parıltı, ay, cilve, deli, merhamet, sümbül, gönlümün bulutu, hayatın güneşi, ışık, karanlık, aşkın tarlası, derun, çare, ahval, düşman, iz, ağyar, sevgili, ahu, ok kirpik, merhem, Nil, Fırat, gönül kuşu, kafes, devr ü zaman, âşık, beniz, hayal, hasret, yol, çöl, tabip, aşk yarası, lokman, sevda oku, misk ü amber, pınar, ceylan, ezel be ezel, ıstırap, elâ göz, canan, can, aşkın sırrı, çile, yaman, sevdanın şiddeti, seher yeli, çakırdiken, şeyda bülbül, karaçalı, kul, sarhoş, mah cemal, hekim, sızı, Emrah, Selvi, köz, Garip, Senem, ikrar, cefa, gaye, Mansur, tezgın ceylan, iniş, yokuş, sitem, mâşuk, nişâne, padişah, mazlum, saray, zulüm, aşk atı, sevda bıçağı, gönül bağı, ömür yaprağı, muhabbet, aşk şerbeti, aşkın şarabı, kül, hilâl kaş, nur, sevdiceğim, gazel, yanak, murat, derman, âh, muhannet v.b...

4.1.2. İslâmî İnanç ve Tasavvufun İşlendiği Şiirler

Kapı, şahadet miftahı, dört renkli boya, emir, nehy, varlık, Hak, Havva, nefis, buğday, sitr, cennet, serendip, fıkıh, şeytan, şer, fâni, mülk, Âdem, tövbe, günah, bâki, yuva, dua, Rahman pınarı, çile, âlem, birlik, inanç, Allah, Resul, mutlak, rıza, gerçek, sancak, hikmet, eşref-i mahlukat, umman, Nuh, tufan, mekân, münezzeh, Süphan, secde, zikir, Hak aşkı, niyaz, şefkat, din, salavat, can, mürit, yol, rah, iz, fenâfillah, emr-i mutlak, mürşit, ibadet, sır, ermiş, hakikat, ışık, meşale, ricayül, zerre, toprak, ateş, hava, su, Yaradan, rahmet, put, Kisra'nın sarayı, zikir, melek, müjde, sema, habip, du cihan, Levlâka levlâk, gonca, gül, keramet, ruh, marifet, kâinat, derya, kemalet, menzil, Muhammet, kudret, Cenab-ı Yezdan, nimet, sur, İsrâfil, Azrail, dergâh, güneş, mah, mümin, mahşer günü, İslâmlık, haram, itimat, itikat, otuz iki kilit, mürüvvet, dervişan, Mevlâ, hayır, Beytullah, Kâbe, nefis-i emmâre, gaflet, asuman, kün, âyet, Kuran, penah, Lemyezel, nakkaş, on iki seyyare, makam, Elestü, v.b...

4.1.3. Nasihat Konulu Şiirler

Fırsat, insanoğlu, gaflet, sermaye, merak, zehir, meyve, sabır, fukara, Eyüp, âlim, kâmil, riyakâr, cahil, doğru, hak, kötü, akıl, namert, cehalet, yiğit, para, pul, zaman, güven, meyve bitiren ağaç, hediye, yeme dost, söz, eğri, düz, rezalet, günah, çirkef, tövbe, zarar, şeref, şan, vicdan, müşkül, tuzak, kuru sevda, Leyla, püsküllü bela, hedef, deli, gül, diken, kâr, sitem, ârif, ilâhî kanun, geçmiş, iz, yüzleme, dost, kem gün, el, yetim, nefis, el oğlu, hacet, kötü söz, nefsanî gurur, nasihat, ikrar, doğru, adalet, vefasız, sarhoş, veresiye, kuyu, iyilik, yalan, mücevher, hayal denizi, cehalet hırkası, v.b...

4.1.4. Toplumsal-Bireysel Eleştirinin İşlendiği Şiirler

İkrar, iki eli kanlı, yalan söz, ehl-i hal, doğru yol, benlik, utanmaz, gerçek, sadaka, dilenci, yalancı, yara, aksi, kader, sülük, velvele, töre, âdet, şer, çuvaldız, iğne, zehir, cahil, sermaye, kâr, yâd, hayal, serseri, havar, engin, haklı, haksız, sır, hayır, fırsat, kötü, aptal, gösteriş, görgüsüz, kültürsüz, imansız, ilim, irfan, edep, hayâ, zarar, insanlık, nefis, cehalet, sis, gece, gündüz, keder, fukara, düşkün, aş, kibir, bela, küfür, eğri, suç, aslan, inkâr, kem gün, vicdan, kin, gıybet, meydan, tuzak, unvan, akrep, yılan, vebal, kavga, gürültü, efendi, bit, parazit, emek, muhannet, diken, engel, gölge, balta, namert, yiğit, yalalaklık, fırsat, hançer, kendini bilmez, v.b...

4.1.5. Adlar

4.1.5.1. Yer ve Şahıs Adları

Erzurum, Erzincan, Iğdır, Kars, Adana, Soğanlı Dağları, Sarıkamış, Darende, Bursa, Aksaray, Mekke, Medine, Akçakaya Köyü, Almanya, Palandöken, Çermik Yaylası, Marmara, İzmit, Gölcük, Yalova, Darıca, Körfez, Adapazarı, Nihanî, İhsanî, Reyhanî, Kazım, Ahmet, Aziz, Hamit Usta, İnci Nene, Zabit Dede, Mehmet, Torunî, Çobanoğlu v.b...

4.1.5.2. Türk Kültürü ve Tarihinden Alınan Adlar

Atatürk, Fatih, Yavuz, Alpaslan, Barbaros, Ergenekon, Anadolu, Kıbrıs v.b...

4.1.5.3. İslâm Kültüründen Alınan Adlar

Âdem, Havva, Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ebubekir, Hz. Musa, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Kerbela, Hz. Nuh, Kisra Sarayı, Mekke, Medine, Kâbe, Beytullah, Tur Dağı, Azrail, İsrail v.b...

4.1.5.4. Tasavvuf Kültüründen Alınan Adlar

Mevlâna, Hacı Bektaş, Yunus, Hulûsi Efendi, Somuncu Baba, Âhi Evran v.b...

4.2. Âşık Nuri Çırağı'nın Şiirlerinde Anlatım Şekilleri

Âşık Nuri Çırağı şiirlerinde yalın bir dil kullanmıştır. Şiirlerinde işlediği konuları anlatmak için çeşitli anlatım biçimlerinden faydalanmıştır.

4.2.1. Nasihat ve Hitap Yoluyla Anlatım

Ağırlıklı olarak öğüt verici ve öğretici şiirlerinde bu anlatım biçimini kullanmıştır. Bu anlatım biçiminde genellikle emir kipini kullanmıştır.

- Kadere razı ol sızlanma oğul
- Kötünün izini izleme oğul
- Sırrın ele açma sakın
- Kula kuyu kazma sakın
- Ne sen ona sürül ne de onu sür

Âşığın nasihat ve hitap yoluyla anlatım biçimini kullanırken emir kipi kullanmadığı örnekler de vardır.

- Dosta ulaşması yolunan olur
- Doğru olan doğru bakar söyleyin
- Ayandır Allah'a ne yaptın ise
- Gerçek kişi insanlığı bırakmaz
- Hayal denizinde gemi yürümez

4.2.2. Doğrudan Anlatım

Âşık, ağırlıklı olarak öğretici özellikteki ve dinî / tasavvufî içerikli şiirlerinde doğrudan anlatım biçimini kullanmıştır.

- Cahil gerçeğe inanmaz
- Yurtta fabrikalar kurdu
Yok oldu milletin derdi
Bunu bütün dünya gördü
Ne mutlu Türküm diyene
- ...
- Kılarız bayram namazı
Hakka ederiz niyazı
Hak olur kulundan razı
Bayram günü bayram günü

4.2.3. Tahkiye

Âşık, peygamberler ya da diğer ulu kişiler etrafında oluşan kıssalara, halk hikâyelerine atıfta bulunarak bu anlatıları şiirlerinde tahkiye yoluyla işlemiştir.

- Der Çırağı edecekti ziyaret
Musa telaşlıydı merkepse rahat
Önünde Kudüs var sırtında Tevrat
Bilmiyordu taşıdığı kitaptı
- ...
- Duyarım Kerem'i yanmış kül olmuş
Sanki feryadını Aslı mı duymuş
Dönmüş alay etmiş üstüne gülmüş
Püsküllü belaya müptelâ olma

4.2.4. Diyalog

- Dedim biz olmuşuk seninle kardaş
Dedi akıtırım gözlerinden yaş
Sırtan bineceğim senin arkadaş
İsterisen darıl küs dedi bana

4.2.5. Delil ve İspat Yoluyla Anlatım

Âşık, delil ve ispat yoluyla anlatıma genellikle dinî / tasavvufî içerikli şiirlerinde yer vermiştir.

- Hakk'ı yok biliyor bazı sapıklar
Yaradan her yerde var değil mi ya
Yok demekle yok olur mu bir Allah
Bunu görmeyenler kör değil mi ya

Sen seni bilirsen sende keramet
Dünyanın dönmesi büyük marifet
Bana var dediğin canı tarif et
Ruh cesette mevcut sır değil mi ya

4.3. Âşık Nuri Çırağı'nın Şiirlerinde Anlatım Kalıpları

Âşık Nuri Çırağı şiirlerinde yukarıdaki anlatım şekillerinin yanında başka anlatım kalıplarını da kullanmıştır.

4.3.1. Tekrir (Yineleme) Yoluyla Anlatım

Tekrir; âşıkların, irticalen şiir söyleme esnasında gerek sözcük bulma sıkıntısını aşma ve akılda kalıcılığı arttırma, gerekse anlatımı kuvvetlendirme amacıyla sıkça kullandıkları, sözcük ya da dize tekrarına dayanan bir anlatım kalıbıdır. Nuri Çırağı başta döner ayakla söylediği şiirler olmak üzere birçok şiirinde bu kalıbı kullanmıştır.

- Sen ağlama nazlı güzel
Yaşın ben olam ben olam
Ben seni severim ezel
Düşün ben olam ben olam

Sallanıp bağrımı ezme
Kıskanırım yalnız gezme
Gözlerinle kimse süzme
Kaşın ben olam ben olam

...

- Anasız bir canlı gelmez cihana
Benim anam hanım anam han anam
Babamın eşisin bizlere ana
Benim anam hanım anam han anam

Çünkü insanlığa anadır ezel
Anaları met eylemiş Lemyezel
Analar kutsaldır analar güzel
Benim anam hanım anam han anam

4.3.2. Söz Sanatlarıyla Anlatım

Âşık Nuri Çırağı, gelenek temsilcisi diğer âşıklar gibi sıkça söz sanatlarını kullanmıştır.

- Bu sevdayı senden aldım
Mecnun muyum çölde kaldım
Ferhat gibi kaya deldim
Neye varır sonu bilmem

(**Telmih:** “Mecnun” ve “Ferhat”, Leyla ve Mecnun ve Ferhat ile Şirin hikâyelerine gönderme yapmaktadır.)

- Usta gelip sanatına başlamaz
Koyup beni ocağına haşlamaz
Isıtarak tezgâhında işlemez
Aşk-ı mengenede bükülü kaldım
(**Tenasüp:** “Usta, sanat, ocak, tezgâh” sözcükleri birbiriyle ilintilidir.)

- Ehl-i kâmillerin sözü bitmiyor
Eğrinin yanında düzü bitmiyor
Neden Adana’nın yazı bitmiyor
Ağrı’nın başında kış neyin nesi
(**Tezat:** “eğri-düz”, “yaz-kış” sözcükleri birbirine zıttır.)

- Mekke’de bir güneş doğdu
Işık zulumatı boğdu
O an nurlu rahmet yağdı
Yağmur rüzgâr sel sevindi
(**Teşbih:** “Güneş” ve “ışık” sözcükleri Hz. Muhammed’i anlatmak için kullanılmıştır.)

- Eğildi eğilmez başlar
Secde etti dağlar taşlar
Zikir eyledi ağaçlar
Meyve verdi dal sevindi
(**Teşhis:** Dağların taşların secde etmesi, ağaçların zikir etmesi, dalın sevinmesi...)

4.3.3. Atasözleri

- El ele tutuşup dağları aşak
Bir an evvel biz hedefe ulaşak
Bir lokmayı hep beraber paylaşak
Bozulmasın köyümüzün birliği
(Birlikten kuvvet doğar.)

- Demir tavında dövülür
- Doğru incelik kırılmaz

- Erken kalkan dağlar aşar
- Hayal denizinde gemi yürümez
- Cahile bin cila sürsen parlamaz
- Gün ola harman ola

4.3.4. Deyimler

- Karalar bağlamayın (Kara bağlamak)
- Ciğeriz dağlamayın (Ciğer dağlamak)
- Âhım göklere dayandı (Âhı, feryadı göklere çıkmak)
- Benden yüz çevirmiş nazlı yara bak (Yüz çevirmek)
- Dört kıtada at oynatmış atamız (At oynatmak)
- Bize yan bakanlar yansın çözülsün (Yan bakmak)
- Aklımı başımdan aldı gelmedi (Aklı baştan almak)
- Yıktı dizimizi taşa getirdi (Dizini taşa getirmek)
- Bütün yaz günümüz kışa getirdi (Yazı kışa çevirmek)
- Hiç kimse kimseye etmesin oyun (Oyun etmek)
- Kulak ver ki Çırağı'nın sözüne (Söze kulak vermek)

4.3.5. Alkış ve Kargışlar

Alkış:

Hayır için yaratıldın dünyaya
Doğruyu söyleyen diline kurban
Hakk'a inananlar vuslata erer
Bizi de kabul et yoluna kurban

Ettiğim günaha bin kere tövbe
İnsanın kalbidir kendine şube
Niyetim Beytullah hedefim Kâbe
Mekke Medine'dir iline kurban

Ehl-i beytinle ehl-i halinle
Hasan Hüseyin'le gonca gülünle
Ebu Bekir Ömer Osman Ali'nle
Kuvvetine kurban koluna kurban

Ben istemem şu yerlerde durmayı
Nefs-i emmareden haber sormayı
Mucize gösterip diktin hurmayı
Bitip meyve veren dalına kurban

Âşğın Çırağı görmese yanar
Beni bilmeyenler delidir sanar
On parmağın onu oldu on pınar
Ellerinden akan seline kurban

Kargış:

Ne hale düşürdün beni vefasız
Sen benim düştüğüm haldan beter ol
Beni terk eyledin sessiz sedasız
Rüzgâra savrulan külden beter ol

Kendi kendin dinleyesin her gece
Ne yaptığın anlayasın her gece
İnim inim inleyesin her gece
Sazımdaki sarı telden beter ol

Yaşayasın küfür ile kin ile
Alay ettin çok oynadın ben ile
Uğraşasın peri ile cin ile
Falcının baktığı faldan beter ol

Harami bağcivan dadana bağan
Evlad u ayalin gide uzağan
Açılasın diken bata yaprağan
Bülbülü gelmeyen gülden beter ol

Bir tek Allah kulu yanan gelmeye
Bekleyesin ziyaretçin olmaya
Kulakların duya dilin dönmeğe
Cevap veremeyen lâldan beter ol

İylenmez gönlümde açtığın yara
Nuri Çırağı'yı ettin maskara
Biraz daha ızdırabın çoğala
Sen bu sene geçen yıldan beter ol

4.3.6. Halk Söyleyişleri ve Yerel Dille Anlatım

- Değdikçe bağrımın başı sızılar
- Bahar seli gibi coşkun
Garginlaşmış Mevlüt İhsan
- Ben şimdi söyleyim manaya bakın
- Canımıza yeni velvele düştü
- Yiğit yiğitten tutuna
- Yezit'le beraber Hüseyin'i kesip
Ali daldasına daldalanmasın
- Hayatın devesi geldi kapıya
Baharın oynattız güz oynatmayın
- Yollarını gözler kavim kardaşlar
- Kazanı kaynamaz eleği dönmez
Dumanı bacadan çıkmaz fakirin
- On bir nüfusu var düşmüş hay huya

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. ÂŞIK NURİ ÇIRAĞI'NIN ŞİİRLERİNDE İÇERİK

Âşık Nuri Çırağı'nın şiirlerindeki içerik;

aşk,

dinî / tasavvufî,

öğüt verici / öğretici,

toplumsal ve bireysel eleştiri,

kader / fânîlik,

vatan / yurt-belde,

gurbet / sıla özlemi başlıkları altında incelenecektir.

Âşığın destanları, içerik ve biçim itibariyle âşıklık geleneğine özgü olduğundan bu sınıflandırmanın dışında ayrı bir başlıkla ele alınacaktır. Bu konuların dışında kalan şiirler ise tek bir başlık altında ele alınacaktır.

Âşık Nuri Çırağı'nın şiirlerinin içeriklerine göre dağılımı ise şu şekildedir:

Öğüt Verici / Öğretici: 48 (4, 6, 7, 8, 17, 22, 23, 31, 38, 44, 53, 54, 56, 63, 64, 66, 69, 72, 73, 75, 77, 78, 88, 95, 97, 101, 105, 118, 122, 125, 128, 130, 131, 137, 148, 150, 152, 154, 155, 156, 158, 159, 160, 173, 174, 176, 180, 182)

Maddî Aşk: 37 (2, 3, 8, 10, 11, 14, 16, 19, 21, 22, 25, 37, 41, 46, 49, 55, 58, 59, 60, 61, 70, 71, 79, 80, 83, 84, 86, 123, 129, 134, 135, 153, 165, 168, 170, 172, 175)

Kader / Fânîlik: 28 (2, 7, 13, 14, 25, 27, 36, 46, 58, 59, 60, 65, 74, 85, 87, 89, 96, 98, 104, 108, 112, 124, 138, 141, 145, 154, 168, 172)

Dinî / Tasavvufî: 24 (1, 9, 18, 29, 35, 40, 42, 62, 64, 90, 103, 109, 111, 139, 140, 141, 146, 147, 149, 151, 161, 163, 166, 171)

Yergi: 21 (4, 12, 30, 32, 43, 51, 54, 57, 63, 66, 67, 71, 76, 77, 95, 102, 117, 132, 165, 170, 178)

Vatan / Yurt-Belde: 20 (5, 18, 20, 24, 26, 33, 34, 40, 45, 52, 68, 106, 107, 114, 115, 116, 121, 167, 177, 179)

Sosyal: 14 (17, 27, 51, 53, 77, 78, 95, 127, 136, 139, 142, 178, 181, 182)

Gurbet / Sıla Özlemi: 10 (13, 99, 100, 108, 112, 126, 138, 143, 144, 162)

Doğa / Çevre: 5 (15, 28, 116, 135, 136)

Manevî Aşk: 5 (81, 91, 92, 94, 114)

Deprem: 4 (110, 120, 164, 169)

Ünlü Kişiler: 4 (47, 50, 67, 133)

Sitem: 3 (48, 93, 97)

Âşıklık: 2 (36, 157)

Kadın / Anne: 2 (39, 82)

Politik: 2 (57, 179)

Öğretmen: 1 (115)

Çoban: 1 (119)

Türkü: 1 (177)

5.1. Aşk İçerikli Şiirler

Nuri Çırağı'nın şiirlerinde en çok işlediği temalardan biri aşktır. Maddî aşkı konu edindiği şiirleri ağırlıktadır.

Âşık, maddî aşk teması dâhilinde bir güzel ya da sevgili ile ilgili duygulanımlarını âşıklık, özlem, kavuşamama, sitem gibi konularla iç içe işlemiştir. Güzeli övdüğü şiirleri, âşık edebiyatındaki “güzelleme” tipi şiirlerin özelliklerini taşımaktadır. Aşağıdaki şiirinde âşık olduğu güzelin niteliklerini övmekle birlikte; çektiği aşk acısını, güzele sitemde bulunarak ifade etmektedir:

Elâ gözlü nazlı dilber
Beni derde salan sensin
Yıllarca peşen ağlattın
Taştan taş a çalan sensin

Sormadın, derdim bilmedin
Gördün, yüzüme gülmedin
Söz verdin caydın gelmedin
İkrarında yalan sensin

Giyerdin sevdiğim alı
Gerdana dökerdin teli
Beni sen eyledin deli
Aklım baştan alan sensin

Cefa ettin bile bile
Bu cevr ü cefa nafile
Mecnun ettin attın çöle
Leyla gibi gülen sensin

Çırağı kavuşmak gayem
Derdimi yara söyleyem
Malım mülküm tüm sermayem
Tek elimde kalan sensin

Âşık, şiirlerinde manevî aşkı vatan kavramı etrafında işlemiştir:

Küçük yaştan vatanıma âşığım
Sohbetimdir vatan sözümdür vatan
Damarımda kanım gözde ışığım
Bedenimdir vatan özümdür vatan

Sevgisini destan eder dillerim
Benim Anadolu'm benim illerim
Seni çalar seni söyler tellerim
Mızrabımdır vatan sazımdır vatan

Irak kalsam yaş dökerim inlerim
Sensiz benim karanlıktır günlerim
Seni seyrederim seni dinlerim
Kulağımdır vatan gözümdür vatan

Bir damla kan bir damlacık suyudum
Sende filizlendim sende büyüdüm
Sende sarmalandım sende uyudum
Beşiğimdir vatan bezimdir vatan

Bura Türk toprağı Türk diyarıdır
Bayrağım ceddimin yadigârıdır
Namusumdur devletimdir varımdır
Gelinimdir vatan kızımdır vatan

Nuri Çırağı'yım benim davam sen
Vatanım sen oymağım sen ovam sen
Yaradan'dan dileğim sen duam sen
Niyazımdır vatan nazımdır vatan

5.2. Dinî / Tasavvufî İçerikli Şiirler

Nuri Çırağı, dinî ve tasavvufî içerikli şiirlerinde genel olarak din ve tasavvuf öğretisi etrafındaki kuralları, kavramları işlemiştir. Tekke ve tasavvuf edebiyatının unsurları olan münacat, naat gibi formlarda da şiir üretmiş; bunun yanında dört halife, Yunus Emre, Hacı Bektaş gibi dinî ve tasavvufî çevrede önem addedilen kişilere de şiirlerinde çeşitli bağlamlarda yer vermiştir.

Yeri göğü kâinatı yaratan
Bizi hacil etme burda yâ Rabbi
İsm-i celalinle başı ezilsin
Kötülük girmesin yurda yâ Rabbi

İnsana ahlâka yön verenleri
Tarihe şöhret ü şan verenleri
Vatanı uğruna can verenleri
Ebedî yatsınlar nurda yâ Rabbi

Sokma yurdumuza kini yalanı
Milletimi parçalayıp böleni
Alay edip dinimize güleni
Koy onlar yansınlar narda yâ Rabbi

Beladan esirge sen ordumuzu
Beraber yürüsün kurt ile kuzu
Daima muzaffer et ordumuzu
Hiçbir an kalmasın darda yâ Rabbi

Bize yan bakanlar yansın çözülsün
Tahtı viran olsun çarkı bozulsun
Başına taş düşsün bağı ezilsin
Her tarafı olsun hurda yâ Rabbi

Peygamber methetmiş Türk milletini
İlm ü ahlâkını faziletini
Bize nasip eyle Hak cennetini
Hikmetin arada perde yâ Rabbi

Ceddim bu toprağa döktü terini
Akıttı kanını verdi serini
Esirge beladan Türk askerini
Denizde havada yerde yâ Rabbi

Nuri Çırağı'yım bak niyetime
Birlik beraberlik memleketime
Yaşama sevinci ver milletime
Kimseyi bırakma darda yâ Rabbi

...

Hayır için yaratıldın dünyaya
Doğruyu söyleyen diline kurban
Hakk'a inananlar vuslata erer
Bizi de kabul et yoluna kurban

Ettiğim günaha bin kere tövbe
İnsanın kalbidir kendine şube
Niyetim Beytullah hedefim Kâbe
Mekke Medine'dir iline kurban

Ehl-i beytinle ehl-i halinle
Hasan Hüseyin'le gonca gülünle
Ebu Bekir Ömer Osman Ali'nle
Kuvvetine kurban koluna kurban

Ben istemem şu yerlerde durmayı
Nefs-i emmareden haber sormayı
Mucize gösterip diktin hurmayı
Bitip meyve veren dalına kurban

Âşığın Çırağı görmese yanar
Beni bilmeyenler delidir sanar
On parmağın onu oldu on pınar
Ellerinden akan seline kurban

5.3. Öğüt Verici / Öğretici İçerikli Şiirler

Âşık, öğüt verici / öğretici içerikli şiirlerinde yakın çevresindeki kişilere doğrudan nasihatte bulunmuş ya da ahlâk anlayışı etrafında genel kapsamlı öğütler vermiştir. Bu şiirler, âşık tarzı şiir geleneğinde “öğütleme” olarak adlandırılmaktadır.

Kuldan kula fayda gelmez efendim
Yalvar kâinatın birine oğul
Durdum hesap ettim ben kendi kendim
Âlem gider kendi kârına oğul

Kendinden kendini yokla söyleme
Muhabbet bir güldür kokla söyleme
Sır verir eloğlu sakla söyleme
Göm onu sinende derine oğul

Öyle içerde ki bu benim yaram
Bul getir ilacı yaramı saram
İnsanlıkça ayıp dinen de haram
Bakma bir kimsenin yarına oğul

Arkadaşın kem gününü gözetme
Az söyle öz konuş lafı uzatma
Elinden hacetin kaldırıp atma
Bir gün lâzım olur birine oğul

Güneş vurur dağda karı eritir
Şüphe yok ki toprak beni çürütür
El saman altından suyu yürütür
Yetilmez kimsenin sırrına oğul

Kötü söz insana ciğer deldirir
Nazar et geçmişe böyle bildirir
Şüphe yok sahibi gelir kaldırır
Oturma kimsenin yerine oğul

Hey Nuri Çırağı bu sende sürür
Öldürür insanı nefsanî gurur
Ey dinle sözümü sen Mehmet Mansur
Sahip ol eldeki varına oğul

...

Her cana güvenip varma yanına
Şeref ve şanına leke getirir
Zevk ile seyreder kem zamanına
Yıkar vicdanına leke getirir

İlacı zehirdir elde vurulmaz
Çaresi müşküldür derman görülmez
Ağaç olsa gölgesinde durulmaz
Gül ve gülşanına leke getirir

Beklediğin yardım olur bir tuzak
Bu sözde bir dert var rumuzuna bak
Asılsız insandan uzak ol uzak
Oturma yanına leke getirir

Çırağı'nın bir dert kırdı belini
İstemedен geri çekti elini
Çıkar için çeker sazın telini
Ölçü nizamına leke getirir

5.4. Toplumsal / Bireysel Eleştiri İçerikli Şiirler

Nuri Çırağı, âşık edebiyatında “taşlama” olarak bilinen türde yazdığı şiirlerinde toplumsal aksaklıkları ya da bireyin kişiliğindeki olumsuzlukları sert bir üslûpla işlemiştir.

Yanına yaklaşma karşı ağacın
Onun arkasında biri var biri
Senden alır sen aldığın haracı
Onun arkasında biri var biri

Kör boğayı böğüm böğüm böğürten
Bence aptal arkasından seyirten
Sen falancı ben filancı dedirten
Onun arkasında biri var biri

Gösterişe bu adamlar dövüşür
Birisi kürk giyer birisi üşür
Haksız olan haklı gibi konuşur
Onun arkasında biri var biri

Hâlbuki haksızın büyüğü kendi
Durup dinleyenler ondan usandı
Kürsüyü yumruklar vekil efendi
Onun arkasında biri var biri

Birisi kazanan birisi yiyen
Birisi getiren biri götüren
Ağamı da köye muhtar ettiren
Onun arkasında biri var biri

Çırağı Mevla'ya nazın niyazın
İnşallah duyula dinlene sözün
Arkadaş hor görme gördüğün sazın
Onun arkasında biri var biri

...

Kendisini fark etmeyen utanmaz
Gerçeği görecek adam mı oldun
Allah'tan korkmayan kuldan utanmaz
Bu sırra erecek adam mı oldun

El âlem malına ilancı idin
Seni ben bilirim yalancı idin
Daha düne kadar dilenci idin
Sadaka verecek adam mı oldun

Kendin anlatmıştın sen bana baştan
Her gün ısırırısın beni yavaştan
Senin baban kaçmış ise savaştan
Sen yara saracak adam mı oldun

Nuri Çırağı'ya var mı uyumak
Tembelce oturup köşede durmak
Yaptığın ortada yarım yamalak
Karşımda duracak adam mı oldun

5.5. Kader / Fanilik İçerikli Şiirler

Âşık Nuri Çırağı, “kader”i, “sevgiliye kavuşamama”, “hayattan umduğunu bulamama” gibi olumsuz temalar üzerinden işlemiştir.

Yıllar oldu gurbet eli gezerim
Vücudum şehrini dolaşamadım
Şiirler söylerim destan düzerim
Aşkın arkasından ulaşamadım

Bu sevdaya düşen bil ki kan ağlar
Sel gibi coş verir gözyaşı çağlar
Ovaları susuz dumanlı dağlar
Yük ağır kervanla yol aşamadım

Gücüm yetmez bu kaderi bozayım
Felek koymaz güle güle gezeyim
Sürüden ayrılmış körpe kuzuyum
Bir ana peşinde meleşemedim

Çırağı'yım yaram bölendi kana
Aşka çare olmaz gittim lokmana
Giyindim kispetim çıktım meydana
Yenildim ben bene güreşemedim

“Fânîlik” içerikli şiirlerinde ise, hayatın kısılalığı karşısında insanın çaresizliğini konu edinmektedir.

Çağ döndü yaş geçti ümitsizlik var
Gölge suya düştü uyanamadım
Fark ettim bugün de eyledim zarar
Güneş çoktan aştı uyanamadım

Güllerin yerini aldı dikenlik
Nereden nereye geldi insanlık
Gündüz öğle vakti bastı karanlık
Kervan yolu şaştı uyanamadım

İnsan bir fikrede bir de düşünce
İnandım akmazmış su yokuşuna
Hâsılı vesselam boşu boşuna
Ömür geldi geçti uyanamadım

Aklım sıra bir çırağı olmuşken
Mecnunların ölllerinde kalmışken
Ömrümde bir kere bir av bulmuşken
Fırsat elden kaçtı uyanamadım

5.6. Vatan / Yurt-Belde İçerikli şiirler

Âşık, vatan içerikli şiirlerinde “vatan”ın niteliklerini övmekle birlikte tarihî dönüm noktalarına da sıkça göndermede bulunmuştur. Âşık edebiyatında “koçaklama” türü şiirlerde işlenen kahramanlık teması, Nuri ırağı’nın vatan içerikli şiirlerinde belirgindir.

Büyük küçük evladına söyle ki
Kıbrıs biz Türklerin öz yeridir de
Dünya gözüyle bir daha görsün
Türk’e alım satan serseridir de

Adalet istedik ilk çıkarmada
Onlar bizim ile girdi inada
Aslan nasibini kaptırmaz yâda
Yüce milletimin kararıdır de

Havadan Türk kuşu karadan asker
Milletçe el ele verdik beraber
Akdeniz bir daha görsün bir zafer
Gelen Barbaros’un rüzgârıdır de

Bunu ben demedim tarihlerde var
İstersen dünyanın hepisinden sor
Türk milleti hem sulh sever hem zafer
Ezelden ebede ikrarıdır de

Bize komşu olan bize taş attı
Hiç bilmedi sapanını boş attı
O yatarken Türk askeri kuşattı
İşte milletimin zaferidir de

Mücahit kardeşler nazlı bacılar
Dinsin yeter çektiğiniz acılar
Sahte enosisçi pis yalancılar
Kötülük insanlık zararlıdır de

Çırağı'yım vatan için can verdik
İylikçiyiz kötülüğe son verdik
Uygarlık öğrettik şeref şan verdik
Ulu atamızın şiarıdır de

Yurt / belde içerikli şiirlerini ise vatan kavramıyla ilgili öğelerin yanında, memleketi Erzurum ve Erzurum'un doğal güzellikleri çevresinde üretmiştir.

Bahar gelmiş bizim ele
Her bir yanı Soğanlı'nın
Bezenmiş ala yeşile
Nevcivanı Soğanlı'nın

Seni tarif etsin diller
Her tarafa aşar yollar
Burcu burcu kokar güller
Gülüşanı Soğanlı'nın

Bin can kurban toprağına
Şehitler yatmış bağına
Canını vermiş uğruna
Çok insanı Soğanlı'nın

Vatanın sevgisi candan
Hangi can geçer vatandan
Yavuz Sultan Murat Han'dan
Var destanı Soğanlı'nın

Süzdürme Çırağı safa
Nasip mi görmek bir daha
İsmin vardır kaftan kafa
Şeref şanı Soğanlı'nın

5.7. Gurbet / Sıla Özlemi İçerikli Şiirler

Nuri Çırağı bu şiirlerini memleketinden uzakta olmanın verdiği acı, sıkıntı ve silya duyduğu özlem temalarıyla üretmiştir.

Bugün yaralıyım akıyor yaşım
Deremi tepemi düz etti gurbet
Belirsiz baharım belirsiz kışım
Ağustos ayımı güz etti gurbet

Anlamadın ahvalimden halimden
Yarı koydun gidemedim yolumdan
Hasret ettin ulusumdan elimden
Anadan babadan yoz ettin gurbet

Nedendir gelmiyor gönlüm baharı
Biter mi garibin gamı efkârı
Her saat başıma yağdırdın karı
Dondurdun her yanım buz ettin gurbet

Çırağı'ya sitem verdin gam verdin
Ağlattın beni edulara dem verdin
Azdırdın yarımı her gün zam verdin
Yetmez mi ellisi yüz ettin gurbet

...

Sevdiğim bağcivan ol bekle bağımlı
Nasip olur bir gün size gelirim
Hayatın her günü olsa da deniz
Kulaç açar yüze yüze gelirim

Sana şu yazdığım kara yazılar
Kalemim yazdıkça içim sızılar
Melediyse Soğanlı'da kuzular
Kış değil ilkbahar yaza gelirim

Etme sevdiceğim gam ile merak
Salma içerime hicranla firak
Üzülme ki benim yollarım ırak
Almışam hızımı füze gelirim

Bu kader benimle oynuyor oyun
Çırağı'yı deli divâne deyin
Sen bir çoban ben dertli koyun
Versen yaylağında duza gelirim

5.8. Destanlar

Destanlar; belli olaylar üzerine yazılmış, temel özellikleri olay anlatımı olan, günlük yaşamın küçük olaylarından büyük sosyal hareketlere kadar her türden olayı kapsayan âşık tarzı şiirlerdir.¹³¹ Nuri Çırağı'nın yazdığı destanlar İstiklâl Savaşı, 1992 Erzincan depremi, 1999 Kocaeli depremi konularını içermektedir. Aşağıda âşığın Türk İstiklâl Savaşı Destanı ve Kocaeli depremi ile ilgili yazdığı destan örnek olarak verilmiştir.

¹³¹ Erman ARTUN, *Günümüzde Adana Aşıklık Geleneği (1966-1996) ve Aşık Feymani*, s. 177.

Türk İstiklâl Savaşı'nın ilk günü
Baş Kumandan önce eyledi niyet
Duyuldu vatanda bir anda ünü
Samsun'da toplandı bu ilk cemiyet

Silkindi bir yiğit kalktı uyandı
Bu hali görünce ciğeri yandı
İngiliz'in gemileri dayandı
Soruyor bunlara kim verdi mühlet

Türk'ün Türk'ten başka yok idi dostu
Lekeler konuştu aslanlar sustu
Girmişti boğaza donanma üssü
Sanki başımıza koptu kıyamet

İlaç yoktu sarılmadı yaramız
Dünya ile açılmıştı aramız
Savaşmaktan başka yoktu çaremiz
O gün dövüşmemiz olmuştu cihat

Ey Türk oğlu çalış güven ve öğün
Savaş senin için bir bayram düğün
Geldikleri gibi gidecekler bir gün
Ata'nın sözleri doğrudur elbet

Doğrudan doğruya yapılan şerdi
Ufak tefek başkaldırma gösterdi
Süper güçler bizden toprak isterdi
Değil miydi yaptıkları cehalet

Parçaladı bizi içten böldüler
Antlaşma yaptılar karar aldılar
Müttefikler bize düşman oldular
Kimi kime etmeliydik şikâyet

Sorsan bu milletin gözü yaş olur
Herkesin gönlünde bir telaş olur
Ne vatan kurtulur ne savaş olur
Birlik beraberlik olmasa şayet

Dostumuz ağladı düşmanlar güldü
Dört yandan dört kuvvet yurduma doldu
Vatan için savaşmamız farz oldu
Bütün yurttan başlatıldı hareket

Başımızda kavga rüzgârı eser
Bu aziz milleti eyle müyesser
Rızan için savaşıyor bu asker
Yalvardık Yaradan eyle inayet

Yeniden hürriyet ışığı yaktık
Kötü fikirleri arka bıraktık
Silkindik titredik,ayağa kalktık
Çünkü Türk'e yakışmazdı esaret

Bu orduya yardımcıdır Lemyezel
Bu orduyu eylememiş müptezel
Bu ordu meth olmuş bu ordu güzel
Bu orduda vardır sırr-ı kudûret

Doğuda Ermeni batıda Yunan
Güneyde Fransız vermezken aman
Vatanı her yandan sarmıştı düşman
Anlamıştı onla değil isabet

Şeref verdik şan akıttık bu yurda
Gazi olduk kan akıttık bu yurda
Nice kurban can akıttık bu yurda
Şehit olduk Hakk'a ettik inayet

Akln yetmez tenkit etme arkadaş
Bu millet efedir bu millet dadaş
Ölüm kalım savaşıydı bu savaş
Yoksa elden gidiyordu memleket

Bir somunu on arkadaş paylaştık
Gene de yılmadık mertçe savaştık
Dere düz demedik dağlardan aştık
Milletçe el ele gösterdik gayret

Ana yavrusunu yolda bıraktı
Çünkü yorulmuştu yolu ıraktı
Su yerine derelerden kan aktı
Ne zor ile korundu bu hürriyet

Sırtında cephane göğsünde uşak
Gayret et akşama bu dağı aşak
Bir an evvel mevzilere ulaşak
Kaybolmadan namus hayâ haysiyet

Alnından vurulmuş yatan kardaşım
Ölünür verilmez vatan kardaşım
Ecdadın bu senin atan kardaşım
Vuslata erişmiş bulmuş hidayet

Düşman anlamadı neyin nesiydi
Allah Allah diyen Türk'ün sesiydi
Her atılan gülle nur tanesiydi
Resul bu askeri eylemiştir meth

Hatırlardı akar idi gözyaşı
Dedem bana anlatmıştı savaşı
Kabarıktı göğsü dik idi başı
Büyük kahramanda büyük marifet

Bir kere alındı hücüm borusu
Düşman önümüze kurmuştu pusu
Dağılmaya döndü çakal sürüsü
Ölmek var dönmek yok bitsin sefalet

Aslanım koçağım merdim yığidim
Allah huzurunda eyledin yemin
Birbirinize hakkız helâl eyleyin
Verilen emire ettik icabet

Yunan çadırında uyku çekerken
Atam uyanmıştı sabahtan erken
Hücüm başlamıştı şafak sökerken
Doğdu güneş ile büyük azamet

Mübarek ağustos bir yaz gecesi
Serin idi ruzigarın esmesi
Emretti gürlendi topların sesi
Asker komutana etti riayet

Dünya gözü ile bir daha gördü
Kimseye vermeyiz bu aziz yurdu
Can verdi kan döktü kahraman ordu
Bu vatan bizimdir bizim mülkiyet

Sıdk-ı hulûs ile nöbet beklendi
Afyon'dan İzmir'e nur direklendi
Tarihe bir zafer daha eklendi
Gösterdi Mehmetçik büyük cesaret

Ölmek var dönmek yok dönmeyin geri
Hedefiniz Akdeniz'dir ileri
Haykırdı kükredi Türk'ün askeri
O gün düşmana çok verdik zâiyat

Herkese duyurduk biz bu ilanı
Bir meclis kuruldu çizdi planı
Yirmi üçte Cumhuriyet ilanı
Yeniden kuruldu bu büyük devlet

Çile çektik bu günlere kavuştuk
Ay yıldızlı ak hilale kavuştuk
İstikrarlı istiklâle kavuştuk
Ankara'da kurulmuştu hükümet

Nice çember yardık, dağlar erittik
Yeni baştan yurdumuzu fethettik
Çünkü biz cihana sulh ilan ettik
Bu mülkün temeli şanlı adalet

Çünkü bu istiklâl senindir ancak
Şanlı bayrağımız dalgalanacak
Çırağı bu ocak daim yanacak
Sanmayın ki sözlerimiz nihayet

...

On yedi ağustos salı gecesi
Bir anda Marmara toz duman oldu
Feryad u figana düştü nicesi
Görülmemiş afat ne yaman oldu

Haneler yıkıldı ocaklar söndü
Mahvoldu dört bir yan virana döndü
Gölcük tersanesi suya gömüldü
Sanırsın benzeri Nuh tufan oldu

İzmitli iniler Yalova zorda
Yetişin imdada insanlar darda
Kara haber gitti bir anda yurda
İşitip görenler perişan oldu

Anlatması çok zor büyük derdimiz
Karalar bağıladı bütün yurdumuz
İmdada yetişti şanlı ordumuz
Sardı yaraları tam derman oldu

N' oldu kâr sermaye nerde haneler
Gözü yaşlı ağıt yakar analar
Hevesle yapılan koca binalar
Döndü sahibine kabristan oldu

Feryad u figan var göçük altında
Kurum kuruluşlar koştı imdada
Takdir böyle imiş emretti Hüda
Hak'tan kullarına bir ferman oldu

Bir hüznü kapladı karşı dağları
Tarihten silindi Adapazarı
Bitmez Darıca'nın Körfez'in zarı
Yalvarır insanlar el aman oldu

On yedi ağustos üçü üç gece
Bunca insanları yuttu o gece
Milletime başsağlığı netice
Nuri Çırağı'dan bu destan oldu

5.9. Diğer Konular

Nuri Çırağı'nın, yukarıda yapılan sınıflandırmanın dışındaki şiirleri anne, çevre, öğretmen konularında yazılan şiirlerden oluşmaktadır. Âşığın tanınmış kişilerle ilgili şiirlerine de bu başlık altında yer verilecektir.

5.9.1. Anne

Anasız bir canlı gelmez cihana
Benim anam hanım anam han anam
Babamın eşisin bizlere ana
Benim anam hanım anam han anam

Çünkü insanlığa anadır ezel
Anaları met eylemiş Lemyezel
Analar kutsaldır analar güzel
Benim anam hanım anam han anam

Kanıma kan kattın kendi kanından
Kendi bedeninden kendi canından
Bir an olsun ayrılmadın yanımdan
Benim anam hanım anam han anam

Ekmeğini suya batırır yerdin
Sabreder ya rabbi çok şükür derdin
Gizli dertlerini bana söyledin
Benim anam hanım anam han anam

Babamla beraber gece ve gündüz
Büyüttünüz bizi dosdoğru dümdüz
Dünyada Emine cennette Gündüz
Benim anam hanım anam han anam

Bizi büyötmekti bütün hevesin
Kulağımdan gitmez o güzel sesin
Yavrulara ilaçtır serin nefesin
Benim anam hanım anam han anam

Fadime'sin Hatice'sin Fatma'sın
Nuri ırağı'ya hoş gelir sesin
Yavruya ilaçtır ana nefesin
Benim anam hanım anam han anam

5.9.2. evre

Senin benim hepimizin isteği
Tertemiz bir toplum tertemiz evre
Ulumuzun atamızın dediği
Tertemiz bir toplum tertemiz evre

Yeşil orman tabiatın rtüsü
Yuvada kuşların rahat uykusu
Temizlik dünyada her şeyin ss
Tertemiz bir toplum tertemiz evre

Çiçekler de yenik düşmesin sele
Gl açılsın neşe versin bülbüle
Devlet başta büyük millet el ele
Tertemiz bir toplum tertemiz evre

Temizlik imanın yarısı derler
Gerçek inananlar böyle söylerler
lmez eser koymuş ehl-i hünerler
Tertemiz bir toplum tertemiz evre

Ana yavrusunu rahat uyutur
En büyük ihtiyaç havadır sudur
Nuri ırağı'nın isteği budur
Tertemiz bir toplum tertemiz evre

5.9.3. Öğretmen

İkra ile önce Allah buyurmuş
Oku demiş okutmanı öğretmen
Boşluktan boş doğar faydası olmaz
Boş harcamaz hiç zamanı öğretmen

Yatma gaflet ile oku ilme gir
İlim öğrenenler dağı eritir
Millet bayrak yurt sevgisi öğretir
Cennet yapar bu vatanı öğretmen

Takdire şayandır Türk'ün kemali
Başöğretmen Mustafa'sı Kemal'i
Okumaktır kemâletin temeli
İyi bilir bu cevabı öğretmen

Hür doğmuşuz hür yaşarız yarın da
Zafer öğretmenin alın terinde
Korkma sönmez demiş şafaklarında
Yetiştirmiş bu ozanı öğretmen

İnsanlık âlemi muhtaçtır sana
Senin ile ilim çıktı ayana
Yetiştirmiş hâkim kılmış cihana
Fatih Sultan Mehmet Han'ı öğretmen

Öğretmen anadır öğretmen kardeş
Şurası gerçektir dinle arkadaş
Okuldan keşfolur ay ile güneş
Aydınlatır şu cihanı öğretmen

Nuri ırağı'yım gerçeği gördük
ğretmenle ilmin sırrına erdik
 kıtada hüküm süren Trklerdik
Okur bilir bu destanı ğretmen

5.9.4. Tanınmış Kişiler

O bir usta idi o bir dost idi
Yeri doldurulmaz obanoğlu'nun
Ebedi uykuya yattı uyudu
Yeri doldurulmaz obanoğlu'nun

Gönüllerde efkâr koydu zar koydu
Sevildi sayıldı itibar koydu
Sanatında tükenmeyen var koydu
Yeri doldurulmaz obanoğlu'nun

Ağustosta dağlarına kar düştü
Hazan bağlarına beraber düştü
Kökünden devrildi bir ınar düştü
Yeri doldurulmaz obanoğlu'nun

Yol yürüdü engel geçti dağ aştı
Usta âşıklığa bir yaprak açtı
Der Nuri ırağı yeni ağ açtı
Yeri doldurulmaz obanoğlu'nun

SONUÇ

SONUÇ

Âşık Nuri Çırağı, Erzurum âşıklık geleneğinin önemli bir temsilcisidir. Âşık Mevlüt İhsanî'nin sekiz çırağından biri olan Âşık Nuri Çırağı, 1961 yılından sonra sekiz yıl süreyle ustasının evinde kalarak çıraklık eğitimi almıştır. “Çırağı” mahlası, 1967 yılında ustasıyla katıldığı Konya Âşıklar Bayramı'nda Âşık Veysel, İhsan Hınçer, Feyzi Halıcı, Orhan Şaik Gökyay, Ahmet Kabaklı, Osman Atilla ve Behçet Kemal Çağlar'dan oluşan jüri tarafından verilmiştir.

Âşık Nuri Çırağı'nın âşıklığa yönelmesinde güçlü hafızası, şiir / türkü icracılığına olan hevesi ve platonik aşk, yoksulluk, hasret gibi bireysel sorunlar etkili olmuştur. Diğer yandan küçük yaşta gördüğü rüya, âşıklığa yönelme bağlamında Âşık Nuri Çırağı'nın psikolojisini yönlendiren diğer önemli etken olmuştur.

Âşıklık geleneği açısından oldukça verimli bir merkez olan Erzurum, özellikle Âşık Nuri Çırağı'nın yetiştiği dönemde geleneğin canlılığını koruduğu önemli alanlardan biri olmuştur. Yetiştirdiği dönemin hareketli icra ortamı, Âşık Nuri Çırağı'nın âşıklığa yönelmesine ve daha sonraki dönemlerde birikimini geliştirmesine etki eden önemli belirleyiciler arasındadır. Âşık Nuri Çırağı; Nihanî, Yaşar Reyhanî, Dursun Cevlanî, Murat Çobanoğlu, Şeref Taşlıova gibi birçok güçlü gelenek temsilcisi âşıkla etkileşim içerisinde olmuştur. Bu etkileşim ortamı, âşığın gelenek içerisinde tanınmasında da önemli rol oynamıştır.

Âşık Nuri Çırağı, yetiştiği Erzurum âşıklık geleneğinin dışında Adana gibi farklı icra ortamlarını da tanıyarak yeni fikirler edinmiş ve edindiği yeni fikirleri kendi geleneği içerisinde turnecilik, âşık kahvehanesi işletmeciliği gibi yeni icra ortamları oluşturarak pratiğe dökmüş, bu yeni icra ortamlarının yaygınlaşmasına öncülük etmiştir. Ayrıca içinde yetiştiği geleneğin merkezi konumundaki Erzurum'un dışında -1993 yılında Darıca'ya yerleşmesiyle birlikte- İzmit, İstanbul gibi büyük şehirlerde de yeni icra ortamlarının oluşturulmasına katkı sunmuş, çağdaşı olan birçok âşığın bu yeni icra ortamlarında performans deneyimi edinmesine de olanak sağlamıştır. Diğer yandan hazırladığı müzik albümleriyle, katıldığı radyo ve televizyon programlarıyla ve kendisinin hazırlayıp sunduğu televizyon programlarıyla; özellikle elektronik kültür ortamı araçlarının yaygınlaşmasına paralel olarak değişen icra ortamları etrafında da etkin bir isim olmuştur.

Âşık Nuri Çırağı, bütün bu icra ortamı deneyimlerinin yanında çok sayıda şenlik, festival ve yarışmaya da katılmış; bu etkinliklerden, çoğu kayıt altına alınmadan kaybolan birçok ödül kazanmıştır.

Âşık Nuri Çırağı'nın, gelenek içerisinde bilinen uygulamalarla yetiştirdiği bir çırak bulunmamaktadır. Ancak oluşumuna katkı sunduğu birçok yeni icra ortamı aracılığıyla kendisinden sonraki çırak / âşık kuşağın yetişmesine imkân sağlayarak dolaylı yoldan birçok âşığa ustalık etmiştir.

Âşık Nuri Çırağı, bugüne kadar âşıklığın yanında ticaretle de uğraşmıştır. Erzurum, Kocaeli ve İstanbul'da, farklı yer ve zamanlardaki çeşitli ticarî deneyimleri, âşığın geçimini sürdürmesine yardımcı olmuştur.

Âşık Nuri Çırağı, âşıklık geleneğinin önemli bir ögesi olan hikâyeciliği dinî inancı gereği icra etmemektedir. Âşığın bireysel gerekçelerinin dışında, âşıklık geleneği dâhilindeki hikâye anlatma geleneğinin; icra zeminlerinin, özellikle kitle iletişim araçlarının etkin hale gelmesiyle değişime uğraması sonucu eskisi gibi icra edilmediği net bir biçimde görülmektedir.

Âşık Nuri Çırağı'nın herhangi bir tarikat bağlantısı bulunmamaktadır. Bununla birlikte âşık, tarikatlar hakkında fikir sahibidir.

Âşık Nuri Çırağı, şiirlerini büyük oranda koşma tipinde yazmıştır. Bu çalışmaya dâhil edilen yüz seksen iki şiirin yüz sekseni, koşma tipi şiirlerden oluşmaktadır. Âşık, şiirlerinde yarım, tam, tunç, zengin ve cinaslı uyak türlerinin hepsini kullanmış, bunun yanında sadece eklerden oluşan, hem ek, hem de sözcüklerden oluşan ve yalnızca sözcüklerden oluşan redif türlerine de sıklıkla yer vermiştir. Âşık, şiirlerini ağırlıklı olarak 11'li ve 8'li hece ölçüsüyle yazmış; 11'li hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde çoğunlukla 6+5 ve 4+4+3, 8'li hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde ise çoğunlukla 4+4 duraklarını kullanmıştır. Diğer yandan âşığın şiirlerinde çok sayıda uyak ve durak kusuru bulunmaktadır. Âşığın şiirlerinde kullandığı ayaklar ise geniş, dar, ikili, üçlü, döner, devrimli ve tekrarlı ayaklardır.

Âşık Nuri Çırağı'nın şiirlerinde, gerek yetiştığı yörenin ağız özelliklerinden, gerekse ölçü ya da uyak tutturmak amacından kaynaklanan ses türemesi, ses düşmesi gibi birçok ses olayına rastlanmaktadır.

Âşığın yazdığı şiirlerin üslubunu içinde yetiştığı çevre, dinî inanç ve dinî inanç etrafındaki değerler belirlemiştir; bu belirleyiciler, âşığın şiirlerindeki söz varlığına da yansımıştır. Âşığın şiirlerindeki söz varlığı, aynı zamanda şiirlerin içeriğine göre oluşmuştur. Maddî / manevî aşk, dinî / tasavvufî, yurt / belde, öğretici / öğüt verici, kader / fânilik, toplumsal / bireysel eleştiri, gurbet / sıra özlemi içerikli şiirlerinde işlediği konu etrafındaki kavramlar, âşığın şiirlerindeki söz varlığına yansımıştır.

Şiirlerinde genel olarak yalın bir dil kullanan Âşık Nuri Çırağı, nasihat ve hitap yoluyla anlatım, doğrudan anlatım, tahkiye, diyalog, delil ve ispat yoluyla anlatım gibi anlatım biçimlerini ve yineleme, anlam / söz sanatlarıyla anlatım, atasözleri, deyimler, alkış / kargışlar, halk söyleyişleri gibi anlatım kalıplarını sıklıkla kullanmıştır.

Âşık ağırlıklı olarak maddî aşk, dinî / tasavvufî ve bireysel / sosyal eleştiri içerikli şiirler üretmiştir. Ancak âşığın şiirlerinin önemli bir kısmı, tematik olarak bir bütünlük göstermemektedir. Âşığın aynı şiirde birden çok konuyu bir arada işlediği tespit edilmiştir.

Sözlü kültürün en önemli temsil alanı olan âşıklık, “gelenek” olmanın özellikleri gereği başlangıcından günümüze kadar icra ortamı, biçim ve içerik bağlamında sürekli olarak değişim-dönüşüm içerisinde olmuştur. Günümüzde yazılı ve elektronik kültür ortamı aygıtlarının icra ortamlarına etkileri, âşıklık geleneği etrafındaki değişimlerin temel dinamiğini oluşturmaktadır. Âşık Nuri Çırağı, çıraklığından bugüne, bu değişim-dönüşüm ve evrilme sürecinin hem önemli bir tanığı, hem de önemli bir icracısı olmuştur.

Âşık Nuri Çırağı, geleneğin usta bir temsilcisi olmasının yanında; icra töresinin yeni kuşaklara aktarılması ve geleneğin devamlılık göstermesi bağlamında günümüz âşıklık geleneği içerisinde önemli bir örnek olarak yerini almıştır.

ŞİRLER

-1-

Darende'dir mekânları yerleri
Hulusi Efendi Somuncu Baba
Hak yolunun ermişleri erleri
Hulusi Efendi Somuncu Baba

Bu ateş ilk önce Bursa'da yanmış
Uyuyan gönüller burda uyanmış
Hakikatin duvarına dayanmış
Hulusi Efendi Somuncu Baba

Yolculuk başlamış ta Aksaray'a
Burda olgunlaşmış tutulan maya
Yol göstermiş ışık tutmuş dünyaya
Hulusi Efendi Somuncu Baba

Yusuf'unu Aksaray'da bırakmış
Halil Tayyib'iyile hicrete çıkmış
Ebedî sönmeyen meşale yakmış
Hulusi Efendi Somuncu Baba

Ne güzel ismi var Hamidi Veli
Halkın yüzü gülmüş bu zat geleli
Edepli, hayâlı, arlı, ilkeli
Hulusi Efendi Somuncu Baba

Ricayul kayıplar sırra erenler¹³²
Bir zerrede bin bir hikmet görenler
Hakikat yolunda canın verenler
Hulusi Efendi Somuncu Baba

¹³² Ricayül: Hızır gibi görünmeyen eren, evliyalar.

Hakikatten başka yola girmemiş
Herkese hoş bakmış hakir görmemiş
İnsan inciltmemiş gönül kırmamış
Hulusi Efendi Somuncu Baba

Toprakta ateşte havada suda
İnsanda gizlenmiş Hazret-i Huda
Hiçbir zaman kalmamışlar uykuda
Hulusi Efendi Somuncu Baba

Resulü Ekrem'in asil soyundan
Örnek almış ahlâkından huyundan
Zuhur etmiş Akçakaya köyünden
Hulusi Efendi Somuncu Baba

Der Nuri Çırağı dosta merhaba
Gelip kucaklaşmak bendeki çaba
Mürit kabul ederler mi acaba
Hulusi Efendi Somuncu Baba

-2-

Yar yanına varamam ki
Yollar oldu paramparça
Hallerini soramam ki
Diller oldu paramparça

Belli değil bahar yazım
Gitmiyor gönlümden sızım
Dert ortağım gamlı sazım
Teller oldu paramparça

Bülbülün arzusu güle
Diken ona verir çile
Durdum baktım bile bile
Güller oldu paramparça

Dedik ya zamamı geçti
Ömrümün güneşi aştı
Araya ikilik düştü
Kullar oldu paramparça

Saçlarıma düştü ağlar
Çırağı gözlerim ağlar
Bağban üzgün yaşlı bağlar
Dallar oldu paramparça

Su alır bağımda yetişen sümbül
Gönlümün bulutu yağdığı anda
İçimdeki karanlığı silerdi
Hayatım güneşi doğduğu anda

Sevdiğimin kıra geldi sürüsü
Dağın yamacında kaldı yarısı
Sürünün içinde bana birisi
Söz verdi koyunu sağdığı anda

Öğle vakti ağustosta kar gördüm
Bir güzelde el değmemiş yer gördüm
Ak gerdanda domur domur ter gördüm
Taze harmanını yığdığı anda

Bu gün Çırağı'yı bir alev sardı
Sor öğren içinde bir nokta vardı
Dere gölgelendi güneş sarardı
Işık karanlığı boğduğu anda

Nasıl da değişti sendeki durum
Bu günler gözdesin laf aramızda
Ha Şaban'a ha da sana diyorum
Sohbette sözdesin laf aramızda

Pantolon alıştı ceketin yandı
Rezalet kapıya geldi dayandı
Elin oğlu kalktı erken uyandı
Sen hala sizdesin laf aramızda

Fark etmedin benliğini yitirdin
Günah ettin hem sırladın götürdün
Ne yenişi ne yokuğu bitirdin
Yoruldun düzdesin laf aramızda

Kendine gül karşıkine gülmeden
Hakkı bulamazsın insan olmadan
Alışmışsın yanıyorsun bilmeden
Ateşsiz közdesin laf aramızda

Dön benim kardeşim kötülük etme
Bırak bu çirkefi bir daha gitme
Kirlenirsin temizlendim zannetme
Çöplükte tozdasın laf aramızda

Sıdkı hulus ile gel ol tövbekâr
Dilin tasdik etsin kalbin de ikrar
Güneş karşı dağı aştı ne haber
Bardasın sazdasın laf aramızda

Sana zarar gelmez gel peşimize
Yok mu idi bunu anlatan size
Aklın sıra sanma daldım denize
Köpüksün yüzdesin laf aramızda

Yırt perdeyi daha durma Çırağı
Aklında boş hayal kurma Çırağı
Sen kendini fazla görme Çırağı
Çok değil azdasın laf aramızda

Nisan ayı geldiğini müjdeler
Açılır ne bahar dağlarımızda
Bulutlar doldukça yağmurlar eler
Esmekte rüzgar dağlarımızda

Çoban kaval çalar taşta yaslanır
Çiçekler açtıkça ova süslenir
Sevgililer sevgiliye seslenir
Böyledir itibar dağlarımızda

Ne kadar cömerttir tabiat ana
Allah neler bahş eylemiş insana
Birkaç güzel ile çıkmış seyrana
Gül toplar nazlı yar dağlarımızda

Dertliler dertlerini kimseye demez
Yiğitleri sırlarını söylemez
Bizim dağlar sizin dağa benzemez
Doksan bin şehit var dağlarımızda

Dikenli Tabiapaşa Pınarı (bardız hudutlarında)
Şu Kumru Dağı'nın kalkmıyor karı
Nuri Çırağı'nın baba diyarı
Bozulmaz itibar dağlarımızda

Doğru ol ki utanma
Her an sözün sakın ha
Benim karadır deme
Alın yazım sakın ha

Karalar bağlamayın
Ciğeriz dağlamayın
Ölürsem ağlamayın
Oğlum kızım sakın ha

Elin sözüne bakma
Hakk'ın yolundan çıkma
İnemeyi bırakma
Susma sazım sakın ha

Sözünü söyle içten
Hakk'a yönelsin beden
İnsanlığa tepeden
Bakma gözüm sakın ha

Gün ola harman ola
Gönlüne iylik dola
Kötülük hiçbir kula
Olmaz lâzım sakın ha

Haram lokmayı yeme
Sakın yalan söyleme
Çırağı sakın deme
Neme lâzım sakın ha

Seneler ömrümü yedi tüketti
Giden ömür geri gelmez bir daha
Hayatım güneşi gedikten aştı
Zalimin dediği olmaz bir daha

Sebep yokken kaderine darıldı
Ufak tefek bazı şeyler görüldü
Gönlümün şişesi düştü kırıldı
Kırılan yerini almaz bir daha

Demek dolanmışım ben akli yarı
Gönlümde sakladım demedim yarı
Kurumaya durdu hayat pınarı
Kırıldı destimiz dolmaz bir daha

Gönül zambağımı yoldu kayboldu
Gün ikindi akşam oldu kayboldu
Nasibim kervanı geldi kayboldu
Dönüp kapımızı çalmaz bir daha

Çırağı söyledim kaç kere sana
Uyandır uyuyan gönlüm uyana
Bu fırsat her zaman gelmez insana
Gelenler bu handa kalmaz bir daha

Eğer beni dinler isen hey gönül
Bu kuru sevdaya müptelâ olma
Aldatır oynatır oyalar gönül
Bir saçı Leyla'ya müptelâ olma

Duyarım Kerem'i yanmış kül olmuş
Sanki feryadını Aslı mı duymuş
Dönmüş alay etmiş üstüne gülmüş
Püsküllü belaya müptelâ olma

Geriye döner mi bu yolda giden
Kimse sebebini sormamış neden
Etrafı örölmüş çelik bir beden
Alınmaz kaleye müptelâ olma

Nuri Çırağı'yı yar etti beter
Sevdası hasreti burnumda tüter
Ne bir kuzu meler ne bir kuş öter
Çiçeksiz yaylaya müptelâ olma

Sen var eden ben var olan
Senden yakın kim var bana
Ben kulunum sen penahım¹³³
Senden yakın kim var bana

Sen ki batmayan güneşsin
Sen ki kâinata başsın
Sen yapıcı sen nakkaşsın
Senden yakın kim var bana

Sen ki dilimde gazelsin
Sen ki eşi yok güzelsin
Sen ki ismi Lemyezel'sin¹³⁴
Senden yakın kim var bana

Sen bu âlemin varısın
Sen kâinatın birisin
Sen Çırağı'nın nurusun
Senden yakın kim var bana

¹³³ Penah: Sığımlacak yer, şey.

¹³⁴ Lemyezel: Allah'ın sıfatlarından. Bâki.

Beni hayran etti hilâl kaşların
Sanki nur damlamış yar yanağına
Bahardan ayrılmış kışa yanaşık
Taze mi yağmıştır kar yanağına

Sevdan vücudumda açtı nişâne
Bir görüşte seni oldum divâne
Açılma sevdiğim göz değer sana
Bağla yaşmağını sar yanağına

Âşığım çektiğim sitem ile zar
Beklerim gönlüme gelmiyor bahar
Toz kaldırma n'olur esen ruzigar
Yârin yakışmıştır ter yanağına

Çırağı söylerim dilimde gazel
Ben yâri sevmişim ezel be ezel
Benim sevdiceğim herkesten güzel
Dünyayı değişmem bir yanağına

Mecnun çıkmış dağ başına
Çöle yaslana yaslana
Sorun güzel nerden geldi
Böle yaslana yaslana

Hakikat sırrına ermiş
Muhabbet gülünü dermiş
Bilezikler murat almış
Kola yaslana yaslana

Elbet derdi olan inler
Aşkî bilemez hekimler
Yuva yapar güvercinler
Dala yaslana yaslana

Çalışanlar yücelmiştir
Güneş batmış gecelmiştir
Gümüş kemer incelmiştir
Bele yaslana yaslana

Seviyorum seni inan
Elma yanak beyaz gerdan
Billur buğak mavi mercan¹³⁵
Hala yaslana yaslana¹³⁶

Yandı Kul Çırağı yandı
Âhım göklere dayandı
Kamış parmak yaralandı
Tele yaslana yaslana

¹³⁵ Buğak: Gerdan.

¹³⁶ Hal: Ben.

Yeter çok uzattın bu gün lafını
Bir anda susturdu kes dedi bana
Ne fazla bağırdın be hey serseri
Tıka da nefesin kes dedi bana

Dedim seninle verek el ele
Tuttu kulağımdan dedi gel hele
Dedi bana seni sattılar köle
Kaldır pardüsemi as dedi bana

Dedim biz olmuştuk seninle kardaş
Dedi akıtırım gözlerinden yaş
Sırtan bineceğim senin arkadaş
İsterisen darıl küs dedi bana

Otururuz bir gün senle yan yana
Dedim bu hal yakışır mı insana
Çırağı hayvan mı binersin bana
Kısa kes lafını pis dedi bana

Yine ab u danem çekti gurbete
Yollar ile gidiyorum ne yana
Sevdanın rüzgârı kattı önüne
Yeller ile gidiyorum ne yana

Hasret dolu gözüm akıyor yaşım
Neden gurbet ile bitmez savaşım
Ne yanımda anam ne de kardaşım
Eller ile gidiyorum ne yana

Senelerdir ben bu yolda yarıştım
Gah küsülü gezdim gahi barıştım
Dağdan ince aktım çaya karıştım
Seller ile gidiyorum ne yana

Nedir ara yerde bu kuru dava
Yanaştı kapıya tâ geldi eve
Binmişim üstüne dört başlı deve
Sallar ile gidiyorum ne yana

Kimisi ey dedi kimisi kötü
Çırağı sırtımda hayatın yükü
Yaprağı dökülmüş habersiz kökü
Dallar ile gidiyorum ne yana

Mecnun boşa mı çölü dolaştı
Leyla dedi selam saldı dağlara
Sabahınan doğan o nurlu güneş
Gösterdi yüzünü güldü dağlara

Yetilmez dünyada neler var neler
Bize gidenleri gelenler söyler
Yani bizden evvel gelen âşıklar
Şöyle baktı nazar kıldı dağlara

Niye bitmez gariplerin yasları
Güzelliktir bu dağların süsleri
Çiçekler yerine mermi sesleri
Ne hikmetse hâkim oldu dağlara

Çırağı'yım gönlümdeki yara bak
Benden yüz çevirmiş nazlı yara bak
Bir anda büründü beyaz kara bak
Sanmayın ettiği kaldı dağlara

Çıksam dağın yamacına
Kaval çalsam koyunlara
Çağırsam gelse yanıma
Çiçek yolsam koyunlara

Koyunu koyundan sorma
Yat gafil sakın uyanma
Melemesi acı amma
Durup gülsem koyunlara

Güneşlenir pinek pinek
İşi sormaya ne gerek
Hastalık tutmuş kepenek¹³⁷
İlaç olsam koyunlara

Sıra ile geliyorlar
Hepsi birden meliyorlar
Benden bir şey diliyorlar
Nedir bilsem koyunlara

Acı acı meleyerek
Yorulmuşlar seyirterek
Susamışlar tuz yiyerek
Bir su bulsam koyunlara

Çobanı yoktur peşinde
Çırağı'nın telaşında
İssız dağların başında
Siper olsam koyunlara

¹³⁷ Kepenek: Koyunlarda görülen bir çeşit hastalık.

Son baharda dağlar gibi
Kara boyun eğdim kara
Yıllardır aşkın elinden
Yara boyun eğdim yara

Yar zülüfü deste deste
Sevda bizi etti meste
Ben gurbette o yar hasta
Nara boyun eğdim nara

Sağ değil vücudum yara
Her tarafım pare pare
Niyet ettim gidem yara
Pire boyun eğdim pire

Bu sevdanın ocağına
Düştüm yandım sıcağına
Girmek için yar bağına
Hara boyun eğdim hara

Girdim çıkılmaz pazara
Çırağı düştüm zarara
Önümde belli mezara
Yere boyun eğdim yere

Asalet sormazlar günümüz böyle
Eğer ki kişinin varı varısa
Ezil de arkadaş doğruyu söyle
İnancın doğrunun yeri varısa

Boş kuru barbarlık boş kuru havar
Şöyle sual ettik arkadaş ne var
Dağlar duman dört bir taraf canavar
Bize çoban lazım sürü varısa

Rezaleti yıkmamak mı gerekir
Bir tarafa bakmamak mı gerekir
İçeriden çıkmamak mı gerekir
Karşiki dağların karı varısa

Nuri Çırağı'yım hey ulu kudret
Nemrud'u ne yaptı bir küçük sinek
Uyansın vatandaş titresin tek tek
İnancı imanı arı varısa

Hakk'ı yok biliyor bazı sapıklar
Yaradan her yerde var değil mi ya
Yok demekle yok olur mu bir Allah
Bunu görmeyenler kör değil mi ya

Sen seni bilersen sende keramet
Dünyanın dönmesi büyük marifet
Bana var dediğin canı tarif et
Ruh cesette mevcut sır değil mi ya

Uygurluk dünyada kimin icadı
Niye inkâr ediyorsun be cadı
Neden hor görürsün bu büyük adı
Bu sana en büyük ar değil mi ya

Havva'dır anamız Âdem atamız
Tâ onlardan beri gelir ötemiz
Dört kıtada at oynatmış atamız
Tarihte çağ açan er değil mi ya

Türk'üm övünürüm ben vatanımla
Koruyorum şerefimle şanımla
Bayrağıma renk vermişim kanımla
Nuri Çırağı'ya kâr değil mi ya

Eli değil ben kendimi suçladım
Gönlüme kurmuşum toru bu gece¹³⁸
Vallahi billahi can arzu eder
Görmek istiyorum yâri bu gece

Yastaymış da deli gönül yastaymış
Geceli gündüzlü hep ihlâstaymış
Bu gün haber aldım o yar hastaymış
Götürüp vereyim narı bu gece

Yârin bahçesinde bir çift gül bitmiş
Gülün yaprağında bülbüller ötmüş
Zalim çakırdiken eline batmış
Gidip yolacağım harı bu gece

Yaktı yar ateşi sinemi yaktı
Zalim beni bu hallere bıraktı
Mahkemeden bana bu karar çıktı
Vermişler katlime darı bu gece

¹³⁸ Tor: Tuzak, ağ.

Büyük küçük evladına söyle ki
Kıbrıs biz Türklerin öz yeridir de
Dünya gözüyle bir daha görsün
Türk'e çalım satan serseridir de

Adalet istedik ilk çıkarmada
Onlar bizim ile girdi inada
Aslan nasibini kaptırmaz yâda
Yüce milletimin kararır de

Havadan Türk kuşu karadan asker
Milletçe el ele verdik beraber
Akdeniz bir daha görsün bir zafer
Gelen Barbaros'un rüzgârıdır de

Bunu ben demedim tarihlerde var
İstersen dünyanın hepisinden sor
Türk milleti hem sulh sever hem zafer
Ezelden ebede ikrarıdır de

Bize komşu olan bize taş attı
Hiç bilmedi sapanını boş attı
O yatarken Türk askeri kuşattı
İşte milletimin zaferidir de

Mücahit kardeşler nazlı bacılar
Dinsin yeter çektiğiniz acılar
Sahte enosisçi pis yalancılar
Kötülük insanlık zararır de

Çırağı'yım vatan için can verdik
İylikçiyiz kötülüğe son verdik
Uygarlık öğrettik şeref şan verdik
Ulu atamızın şiarıdır de

Beni sarhoş eden bir melek sima
Mah cemali yüzü saklı içimde
Derdim dedim bilemedi hekime
Bilinmeyen sızı saklı içimde

Gören var mı bu sevdanın içini
Acep yakmış benim gibi kaçını
Mendilimle sildim ıslak saçını
İki cümle sözü saklı içimde

Leyla mutlu oldu Kays'sa deli
Emrah neler çekti Selvi gideli
Kerem'i yandırdı Aslı'nın eli
Bu sevdanın közü saklı içimde

Garip Senem'ine nasıl kavuştu
Çırağı bu aşkın suyundan içti
Bir köşeden el salladı savuştu
Sevgisinin özü saklı içimde

Erzurum'a gelmiş bahar
Palandöken kar içinde
Umutlarım tükenmedi
Hala sevgi var içimde

Yar yanına varamadım
Hatırını soramadım
Gittim amma göremedim
Gönlüm intizar içinde

Gir bu pazara usanma
Kötünün sözüne kanma
Mansurlar asılmış amma
Felah bulmuş dar içinde

Ey anlamazlar yobazlar
Yaradan'a inanmazlar
Hiç gafletten uyanmazlar
Yaşarlar zarar içinde

Çırağı'yı hor görmeyin
Âşıklar böyleymiş deyin
Başka yerde aramayın
Yarı saklar yar içinde

Gerçek asla geri dönmez
Verdiği ikrar peşinde
Kötü doğruya inanmaz
Mansurların dar peşinde

Çirkef arkasına sinme
Adalet tahtından inme
Yürü sakın geri dönme
Hak doğru karar peşinde

Gönlümü sevdaya attım
Eridim tükendim bittim
Genç ömrüm heder ettim
Bir vefasız yar peşinde

Sen necisin sor kendine
Ara sadık yar kendine
Çeki düzen ver kendine
Can alıcı er peşinde

İnsanlık dünyanın şanı
Çırağı incitme canı
Dur avcı vurma ceylanı
Yavruları var peşinde

Kuzu meler kuşlar öter ses gelir
Bir ilkbahar erişsin de gör hele
Dağa duman ovalara süs gelir
Kehlan atlar yarışsın da gör hele

Arı çiçek çiçek macun yoğurur
Bülbül gülü gül bülbülü çağırır
Meler tatlı acı avaz doğurur
Koyun kuzu karışsın da gör hele

Başı taşa koymuş uyku kestirmiş
Onun için kavalını susturmuş
Köy çobanı Fatma'sını küstürmüş
Bayram gelsin barışsın da gör hele

Yeni mi taradın o siyah saç
Yaylaya yüklersin kervanı göçü
Dayımgilin buğa askerin koçu
Hasım bulsun vuruşsun da gör hele

Cehezini yığdın ceviz bavula
Düğün mü yakın bakarsın yola
Kazım zurnasına Ahmet davula
Çubuk çomak girişsin de gör hele

Hamit Usta keser ele alanda
Aziz ile Mehmet bile olanda
Şero Yusuf bir araya gelende
Şaka yapsın gülüşsün de gör hele

Çırağı'yım bizim köyün destanı
İnci Nene çemirledi fıstanı
Zabit Dede köy altında bostanı
Çapa vursun çalışsın da gör hele

Durmadan akıyor kanlı gözyaşım
Dur ağlasın aksın çağlar bana ne
Çiçek açtı ben barını görmedim
Kurusun isterse bağlar bana ne

Gülmedim ezelden bahtım karalı
Bağrında çıbanlar ardı sıralı
Arzu gelin oldu Kamber yaralı
Boşuna peşinden ağlar bana ne

Çırağı'yım bu sevdanın zarına
Akıl yetmez esrarına sırına
Derler Kerem yandı aşkın nârına
Ateşle sinesin dağlar bana ne

Atamız böyle buyurmuş
Ne mutlu Türküm diyene
Bunu dünyaya duyurmuş
Ne mutlu Türküm diyene

Demeyin neyin nesidir
Medeniyet simgesidir
Bu ses atamın sesidir
Ne mutlu Türküm diyene

Mustafa'dır Atatürk'tür
Ecdadı Türk kendi Türk'tür
Kemal ismi çok büyüktür
Ne mutlu Türküm diyene

Yurtta fabrikalar kurdu
Yok oldu milletin derdi
Bunu bütün dünya gördü
Ne mutlu Türküm diyene

Sulh ilkesi bizde merak
İyi ol kemliği bırak
İnanarak anlayarak
Ne mutlu Türküm diyene

Çırağı'yım aktır yüzümüz
Şükür doğrudur izimiz
Söyler eldeki sazımız
Ne mutlu Türküm diyene

Çatal kazık oldu gitmiyor yere
Kopardık ağaçtan dalı bir kere
Ne kadar yuduksa temiz olmadı
Hep kirli kuyladık¹³⁹ ölü bir kere

Bu yolda çekmişim ne kadar cefa
Ne sende sevgi var ne bende vefa
Terk etti bülbüller gelmiyor daha
Kargaya kaptırdık gülü bir kere

Girdi aramıza bir soğuk savaş
Ne yendik yenildik kaldık başa baş
Eşek tezdi, sığa azdı arkadaş
Savurdu yüzüme külü bir kere

Nuri Çırağı'yım nedir feryadım
Ne yapayım yarı kaldı muradım
Doğruyu söyledim tutunamadım
Koydular adımlı deli bir kere

¹³⁹ Kuylamak: Gömmek.

Senin benim hepimizin isteği
Tertemiz bir toplum tertemiz çevre
Ulumuzun atamızın dediği
Tertemiz bir toplum tertemiz çevre

Yeşil orman tabiatın örtüsü
Yuvada kuşların rahat uykusu
Temizlik dünyada her şeyin süsü
Tertemiz bir toplum tertemiz çevre

Çiçekler de yenik düşmesin sele
Gül açılısın neşe versin bülbüle
Devlet başta büyük millet el ele
Tertemiz bir toplum tertemiz çevre

Temizlik imanın yarısı derler
Gerçek inananlar böyle söylerler
Ölmez eser koymuş ehl-i hünerler
Tertemiz bir toplum tertemiz çevre

Ana yavrusunu rahat uyutur
En büyük ihtiyaç havadır sudur
Nuri Çırağı'nın isteği budur
Tertemiz bir toplum tertemiz çevre

Biri girdi biri çıktı
Bu dergâhtan içeriye
Bilmiyorum kim bıraktı
Beni âhtan içeriye

Ben bu sırra nasıl erdim
Kime baktım kimi gördüm
Güneş doğmamışken girdim
Bu sabahtan içeriye

Çektiğimiz bin ah ise
Zulmün sonu sabah ise
Seni sevmek günah ise
Ben gûnahtan içeriye

Kimi gelmiş kimi gitmiş
Kimi canını terk etmiş
Kendi nurundan yaratmış
Şahı şahtan içeriye

Çırağı bu gönlüm sızlar
Biri vardır beni gözler
Önce görünür yıldızlar
Güneş mahtan içeriye

Tuttun da yakamı bırakmıyorsun
Sarayını ben mi yaktım padişah
Her zaman hep senin dediğin oldu
Ben ne zaman karşı çıktım padişah

Yetim boyun eğdi mazlum yaş döktü
Zemini titretti semayı büktü
Oturduğun saray zulümden çöktü
Temelini ben mi yıktım padişah

Çırağı nefsimi kayırmadım ki
Zulmünü kimseye duyurmadım ki
Gözlerimi senden ayırmadım ki
Ne zaman ellere baktım padişah

Meyve bitiren ağacı
Kırmazlar Nuri Çırağı
Yetmemiş meyvesi acı
Dermezler Nuri Çırağı

Akıllı ol etme inat
Taksimatan et kanaat
Senin üstüne kol kanat
Germezler Nuri Çırağı

Canım ver dostu hediye
Niye bekliyorsun niye
Sarsağanı keklik diye¹⁴⁰
Vurmazlar Nuri Çırağı

Unutma seni göreni
Onunla açma aranı
Yeme dostları yaranı¹⁴¹
Sarmazlar Nuri Çırağı

Âşıkara önümüzde
Çalmak çırpma günümüzde
Kötüler verdiği sözde
Durmazlar Nuri Çırağı

¹⁴⁰ Sarsağan: Saksavaşan, alacakarga.

¹⁴¹ Yeme dost: Yiyici, sadık olmayan dost.

Senin aklın bu davaya erişmez
Çık söyle türkünü gel in aşağı
Akıllılar akılsızla konuşmaz
Çık söyle türkünü gel in aşağı

İmanın var ise kendinden utan
Yok mu noksanını sana anlatan
Ne hâkimsin ne savcısın ne bakan
Çık söyle türkünü gel in aşağı

Kalbinde kin küfür dilinde gıybet
Senden hayır beklemesin memleket
Rüzgârlı sermaye yalan ticaret
Çık söyle türkünü gel in aşağı

Kapının önünde kemik yalıyor
Millet kimin ne olduğun biliyor
Biri var üstüme seni salıyor
Çık söyle türkünü gel in aşağı

Sözlerini söylüyorsun bilmeden
Daha elindeki sazı çalmadan
Meydan ediyorsun âşık olmadan
Çık söyle türkünü gel in aşağı

Nuri Çırağı'yı atma uzağa
Gücünüz yeter mi kocaman dağa
Kendin kurdun kendin düştün tuzağa
Çık söyle türkünü gel in aşağı

Biz bu topraklarda doğduk büyüdük
Bizim burda yandı baba ocağı
Buradan hayata merhaba dedik
Burda temel attık kurduk otağı

Burada bir olduk burada yattık
Buradan kibiri dışarı attık
Buradan sönmeyen meşale yaktık
Buradan başlattık bu kutlu çağı

Buranın neşesi buranın yası
Buranın gönlümden gitmez hevesi
Buranın bir adı Çermik Yaylası
Buranın bir adı Soğanlı Dağı

Burda benim gibi derdi gizliler
Nihanî, İhsanî eli sazlılar
Burdan eksik olmaz elâ gözlüler
Burda âşık oldu Nuri Çırağı

Şükür olsun Yaradan'a
Her yanımda Türk yazılı
İkrarım budur Mevla'ya
İmanımda Türk yazılı

Dünya biliyor şanımlı
Boş harcamam zamanımı
Çok severim vatanımı
Vicdanımda Türk yazılı

Türk'sen Türklüğüne seslen
Aç tarihi ona yaslan
Fatih, Yavuzlar, Alparslan
Meydanımda Türk yazılı

Dünyaya plan çizdiğim
Düşman kalesin bozduğum
Ergenekon'da yazdığım
Destanımda Türk yazılı

Türk'üm Türklüğüme methim
Hak peygambere ümmetim
İster yokla hüviyetim
Cüzdanımda Türk yazılı

Çırağı'yım huyum benim
Anadolu köyüm benim
İslâm Türk'tür soyum benim
Lisanımda Türk yazılı

Elestüde Hakk'a iman etmişim
Ben kimseyi hakir görmem tamam mı
Gel denilen yere teşrif etmişim
Davetsiz bir yere varmam tamam mı

Görünen ateşe düşüp de yanmam
Kötülerin sözlerine inanmam
Doğruları anlatırım usanmam
Yanlışlara taviz vermem tamam mı

Has bahçede gül olurum bilesin
Bilmeyene el olurum bilesin
Dostlarıma yol olurum bilesin
Muhannete minder sarmam tamam mı

Mürşidin yanında felah bulurum
Çünkü ondan büyük hisse alırım
Zalimlere karşı aslan olurum
Mazlumlara tuzak kurmam tamam mı

Çırağı dosdoğru yolu severim
Sevdiğimi dolu dolu severim
Allah'a kul olan kulu severim
Kimsenin kalbini kırmam tamam mı

Böyle midir bu dünyanın kanunu
Dumanı görünmez dağlar susar mı?
Âşığın çileyle geçiyor günü
İçinde yara var ağlar susar mı?

İşi temelinden bilenler söyler
Ölüm hak olduğun ölenler söyler
Gelip gidenleri gelenler söyler
Tarihler konuşur çağlar susar mı?

Mecnun'a güzeldir Leyla'nın dağı
Sevene taptaze gülün yaprağı
Derununda çıban gizler Çırağı
Erir sinemdeki yağlar susar mı?

Bu kadar olur mu cevretmek güzel
Biraz da lütfeyle gül bana karşı
Senin âşığının ezel be ezel
Rahmeyle güzelim gül bana karşı

Sinem senin olsun gel geç yol eyle
Bazen kaş göz oynat bazen el eyle
Göğsünü saz, saçlarını tel eyle
Meşk ü âlem eyle çal bana karşı

Her gün zikir eder ismin diyerim
Bazen küstürürüm, bazen küserim
Benden uzak olma canım ciğerim
Senden yakın değil el bana karşı

Sensin Çırağı'nın gönül baharı
Aşkın sermayesi ömrümün varı
Bizim için akar sevda pınarı
Al kırık testini dol bana karşı

Kaptan ellerini dizine vurur
Gemi iskeleden halat koparttı
Rüzgâr onu bir meçhule götürür
Dalga sürükledi kayaya çarptı

Göğün gözü yerin karnı delindi
Azdan çoktan bazı şeyler bilindi
Dünyada çok şeye çare bulundu
Kör cehalet seneleri yıprattı

Der Çırağı edecekti ziyaret
Musa telaşlıydı merkepse rahat
Önünde Kudüs var sırtında Tevrat
Bilmiyordu taşıdığı kitaptı

Şerefli iffetli şöhretli şanlı
Türk anası Türk kadını Türk kızı
Namuslu hayâhî dürüst imanlı
Türk anası Türk kadını Türk kızı

Bu işi başlatmış Âdem'le Havva
Kadınla bulunmuş her derde deva
Onunla kurulmuş dünyada yuva
Türk anası Türk kadını Türk kızı

İleri gitmeye göstermiş gayret
Bu işin temeli ilâhî ebet
Onsuz bu dünyada olmamış hayat
Türk anası Türk kadını Türk kızı

Sana kurban olsun bu benim canım
Seninle güzeldir aziz vatanım
Fatimet'ül Zehra Zübeyde Hanım
Türk anası Türk kadını Türk kızı

Yaşam kadın ile tam hayat bulmuş
Bir gönül içine bin gönül dolmuş
Her zaman eşinin yanında olmuş
Türk anası Türk kadını Türk kızı

Nuri Çırağı'nın sizlere meti
Bütün kadınlara vardır hürmeti
Şerefli gururu güçlü iffeti
Türk anası Türk kadını Türk kızı

Yeri göğü kâinatı yaratan
Bizi hacil etme burda yâ Rabbi¹⁴²
İsm-i celalinle başı ezilsin
Kötülük girmesin yurda yâ Rabbi

İnsana ahlâka yön verenleri
Tarihe şöhret ü şan verenleri
Vatanı uğruna can verenleri
Ebedî yatsınlar nurda yâ Rabbi

Sokma yurdumuza kini yalanı
Milletimi parçalayıp böleni
Alay edip dinimize güleni
Koy onlar yansınlar narda yâ Rabbi

Beladan esirge sen ordumuzu
Beraber yürüsün kurt ile kuzu
Daima muzaffer et ordumuzu
Hiçbir an kalmasın darda yâ Rabbi

Bize yan bakanlar yansın çözülsün
Tahtı viran olsun çarkı bozulsun
Başına taş düşsün bağı ezilsin
Her tarafı olsun hurda yâ Rabbi

Peygamber methetmiş Türk milletini
İlm ü ahlâkını faziletini
Bize nasip eyle Hak cennetini
Hikmetin arada perde yâ Rabbi

¹⁴² Hacil etme: Mahcup etme.

Ceddim bu toprağa döktü terini
Akıttı kanımı verdi serini
Esirge beladan Türk askerini
Denizde havada yerde yâ Rabbi

Nuri Çırağı'yım bak niyetime
Birlik beraberlik memleketime
Yaşama sevinci ver milletime
Kimseyi bırakma darda yâ Rabbi

-41-

Bir melek simalı bir huri kılman
Aklımı başımdan aldı gelmedi
Nasıl hayal idi ne idi bilmem
Gönlümü sevdaya saldı gelmedi

Hasretiyle ciğerimi dağlarım
Her gün yas tutarım kara bağlarım
O saatten bugün olmuş ağlarım
Habersiz kalbimi çaldı gelmedi

Gelir diye bakadurdum yollara
Çırağı'yı düşüren sen dillere
Beni Mecnun gibi attı çöllere
Leyla sarayında güldü gelmedi

Beklenen can zuhur etti
Ay gün hafta yıl sevindi
Yaradan onu methetti
Sevindi ahval sevindi

Mekke'de bir güneş doğdu
Işık zulumatı boğdu
O an nurlu rahmet yağdı
Yağmur rüzgâr sel sevindi

Bütün putlar yere düştü
Kisranın sarayı uştu
Kırallar bu işe şaştı
Şehir oba el sevindi

Yepyeni bir şafak attı
Kurtlar kuzuyunan yattı
Herkes muradına yetti
Yolcu rahat yol sevindi

Eğildi eğilmez başlar
Secde etti dağlar taşlar
Zikir eyledi ağaçlar
Meyve verdi dal sevindi

Gökten indiler melekler
Senin gelişini bekler
Kabul olundu dilekler
Müjde veren dil sevindi

Hoş bir gece güzel gündü
Zeval kemalete döndü
Göl kurudu ateş söndü
Zemin sema çöl sevindi

Resulum habibim dedi
Hak Yaradan meth eyledi
Du cihan seni söyledi
İman ehli hal sevindi

Hakkında levlakâ levlak¹⁴³
Buyurmuştur Cenab-ı Hak
Eşin benzerin yok mutlak
İman eden kul sevindi

Çırağı nuru derinden
Yerler oynadı yerinden
Koku aldılar terinden
Gonca açtı gül sevindi

¹⁴³ Levlâke levlâke lemâ halakt-ül-eflâke: Sen olmasaydın, sen olmasaydın yeri göğü yaratmazdım. (hadîs-i kudsî)

Güya bey efendi arabulucu
Kavga gürültüyü başa getirdi
İylik değil onun işi bölücü
Birini yendirdi tuşa getirdi

Vurdu kalbimize açtılar yara
Katmadılar bizi oyuna bara
Nasıl aldattılar göz göre göre
Ateşi götürdü maşa getirdi

Şu birisi var ya utanmaz yüzlü
Şu öteki var ya maksatlı gözlü
Şu beriki var ya çatal boynuzlu
Yıktı dizimizi taşa getirdi

Yedi yakamızı sarıyor bitler
Suçlu bey efendi bizi öğütler
Çıkmadı aradan bu parazitler
Bütün yaz günümüz kışa getirdi

Nuri Çırağı'yım budur hediyem
Çermik Köyü'ndedir benim küniyem
Bir değil efendim kaçını diyem
Herif emeğimiz boşa getirdi

Muhtara azaya selam söyleyin
Bozulmasın köyümüzün birliği
Fakir fukarayı memnun eyleyin
Bozulmasın köyümüzün birliği

Büyükler sayılsın küçük sevelsin
Hakkın karşısında herkes eğilsin
Burada adalet varmış denilsin
Bozulmasın köyümüzün birliği

Hiç kimse kimseye etmesin oyun
Hepimizin taşı toprağı köyün
Beraber yaşasın kurt ilen koyun
Bozulmasın köyümüzün birliği

El ele tutuşup dağları aşak
Bir an evvel biz hedefe ulaşak
Bir lokmayı hep beraber paylaşak
Bozulmasın köyümüzün birliği

Bütün komşulara selam ederim
Nuri Çırağı'yım böyle söylerim
Sevenleri sevdiğiyle everin
Bozulmasın köyümüzün birliği

Gittim gördüm bizim köyü
Neler olmuş biz gideli
Kurumuş pınarın suyu
Neler olmuş biz gideli

Bir dolu içtim tasınan
Gene eski hevesinen
Gönlüm ayrıldı yasınan
Neler olmuş biz gideli

O gün çok geç oldu sabah
Kalktığımda çektim bir ah
Yok olmuş diktiğim kavah
Neler olmuş biz gideli

Pınar bilir sözümüzü
Senle yuyduk yüzümüzü
Gel de bir gör emmim kızı
Neler olmuş biz gideli

Han evler virane olmuş
Çiçekler sararmış solmuş
Yerine baykuşlar konmuş
Neler olmuş biz gideli

Çırağı'yım çok merağım
Şirin yaylam kumru dağım
Yıkılmış baba ocağım
Neler olmuş biz gideli

Gönlümdeki Nil mi yoksa Fırat mı
Bahar seli gibi coştı gelir mi
Uçurdum kafesten gönül kuşumu
Yıllar geçti dostlar uçtu gelir mi

Akıl yeter mi ki devr ü zamana
Âşıklar âşıktır kaşı kemana
Nicesi karıştı dağda dumana
Karlı dağ başını aştı gelir mi

Uğruna koymuşum bu tatlı canım
Mecnun muyum belli değil mekânım
Gelir diye yolum bekler cananım
Nice yıl nice ay geçti gelir mi

Seven sevdiğini elbet arardı
Güneş dağdan aştı hava karardı
Nuri Çırağı'yım benzim sarardı
Saçlarıma ağlar düştü gelir mi

Erzurum'dan göç ederken söylemiş
Sevdasını öz canına Reyhanî
Sıladan ayrılmak acıdır demiş
Anlatırken insanına Reyhanî

Çok örnek alırdı yanına giden
Ahkâm öğrenirdi onu söyleten
Âşık gibi âşık idi gerçekten
Hâkim idi meydanına Reyhanî

Sadıktı bağlıydı sevdiği dosta
Gayet hassas idi o bu hususta
İnanmıştı iman etmişti usta
Bağlıydı Kuran'ına Reyhanî

Hak'tan başkasını doğru görmezdi
Layık olmadığı yere girmezdi
Milli duygulardan taviz vermezdi
Sadık idi vatanına Reyhanî

Ölenlerde hakikati görürken
Sevinerek emaneti verirken
İnşallah kavuşur Hakk'a yürürken
Yaradan'ın ihsanına Reyhanî

Dosta kavuşanlar elbette mutlu
Yarınından olmazlar mı umutlu
Seni anlattımsa bana ne mutlu
Çırağı'nın destanına Reyhanî

Çeşmen mi kurudu suyun mu akmaz
Bilmem kırıldı mı testin İhsanî
Seven sevdiğini dilden bırakmaz
Bülbüldün ya niçin sustun İhsanî

Sohbette söyledim senin kelamın
Yok muydu kâğıdın yok mu kalemin
Ne mektubun aldım ne de selamın
Bitirdin dostluğu kestün İhsanî

Gidilmezmiş bu dünyanın izine
Kulak ver ki Çırağı'nın sözüne
Ne kusurum varsa söyle yüzüme
Ya neden ki benden küstün İhsanî

Beni ağlatma nazlı yar
Güldür ki gülesin beni
Seni sevdim verdim ikrar
Sevenin bilesin beni

Gonca gülüm saklamaya
Ara sıra yoklamaya
Bir kez olsun koklamaya
Koynuna alasin beni

Mümkün mü seni terk etmek
Ayrılıp bir yere gitmek
Niyetin Mecnun mu etmek
Dağlara salasın beni

Çırağı'yım bu durumdan
Ödün verdim gururumdan
Gidiyorum Erzurum'dan
Ara ki bulasın beni

İki bin yılının sonbaharında¹⁴⁴
İstanbul'a etti hicret Torunî
Gezerek feleğin boş pazarında
Ceht etti gösterdi gayret Torunî

Birden yakalandı amansız derde
Geriye dönüşü yok uzun seferde
Aranırdı meydan olduğu yerde
Halk sana ederdı rağbet Torunî

Sadık idi bağlı idi vatana
Girdiğinde yakıştırdı meydana
Can diyerek seslenirdi insana
Tatlı dilli hoş muhabbet Torunî

Gidenler gurbeti gülistan sanmış
Farkına varmadan kavrulmuş yanmış
Dönüp bakıyoruz herkes aldanmış
Kimi sevindirmiş gurbet Torunî

Âşıkların gönlü çile pazarı
Artmış eksilmemiş efkârı zarı
Sultanbeyliği'nde garip mezarı
Yatar memleketten hasret Torunî

Çırağı gafleti at başından at
İşte görüyorsunuz kısacık hayat
Toprağın bol olsun nur içinde yat
Rabbim etsin sana rahmet Torunî

¹⁴⁴ 22.01.2003 tarihinde, Torunî mahlaslı Âşık Nusret Sümmanoğlu'nun vefatı üzerine söylenmiştir.

-51-

Âşıkız ağam
Gezdik diyarı
Bu anda gönül
Özledi yâri

Ne dağlar aştık
Kimle savaştık
Boşa dolaştık
Yıllardan beri

Görmüyor gözü
Mahvetti bizi
Cahilin arzı
Şeytanın şeri

Bizde sermaye
Kim verdi zaye
El gitti aya
Sen kaldın geri

Uçtu güvercin
Yan için için
Göründü için
Çekil be geri

Çevirdin plan
Bak oldu alan
Elinde kalan
Yalandır kârı

Yâda satıldık
Kime tutulduk
Neyi kurtardık
Be hey serseri

Bağırдын barış
Yaptın ayrılış
Bu sende görüş
Laf atma bari

Yol göster bana
Çıkma kenara
Sermaye sana
Hayal baharı

Çırağı'yız biz
Söyleriz rumuz
Gece ve gündüz
Attın havarı

Çıktım bu dağlara seyran eyledim
Serpilmişler düze kar çiçekleri
Durdum onların sohbet eyledim
Karıştılar söze kar çiçekleri

Tarihi çok yakın dünyeyin daha
Huşu ile can vermişler Allah'a
Bütün istekleri tek bir Fatiha
Sesleniyor bize kar çiçekleri

Ölmemişler, canlı fakat konuşmaz
Aklı idrak eden bu işe şaşmaz
Yazın, kışın renkleri de değişmez
Her zaman tap taze kar çiçekleri

İstiklâl uğruna bahşetmiş canı
Ruhu ile birleştirmiş vatani
Baktığında selamlıyor insanı
Sanırsın yelpaze kar çiçekleri

Her zaman her yerde beraber onlar
Vatanın âşığı sevdakâr onlar
Gelenden gidenden haberdar onlar
Bakarlar göz göze kar çiçekleri

Bir de yanlarına gitsek otursak
Durup ibret ile onlara baksak
Nuri Çırağı'yım bir sual sorsak
Ne söylerler yüze kar çiçekleri

Hele bekleyelim bir bahar ola
Mevla eriştirsın yaza bizleri
Belki bir muallim kalemin ala
Yazsın da anlatsın bize bizleri

Er kişiler ikrarından caymazlar
Malayanı söyleyeni duymazlar¹⁴⁵
Ariflerin meclisine koymazlar
Katmazlar sohbeta söze bizleri

Gaflet ü hayalde yatmışız meğer
Gerçeği kenara atmışız meğer
Bal içine biber katmışız meğer
Adamlar getirmiş gaza bizleri

El çulunu kumaş diye satmayın
Çırağı'yı hiç yabana atmayın
Ne olursuz beyler muhtaç etmeyin
Bir parça ekmeğe tuza bizleri

¹⁴⁵ Malayanı: Lüzumsuz, kötü söz.

Yanına yaklaşma karşı ağacın
Onun arkasında biri var biri
Senden alır sen aldığı haracın
Onun arkasında biri var biri

Kör boğayı böğüm böğüm böğürten
Bence aptal arkasından seyirten
Sen falancı ben filancı dedirten
Onun arkasında biri var biri

Gösterişe bu adamlar dövüşür
Birisi kürk giyer birisi üşür
Haksız olan haklı gibi konuşur
Onun arkasında biri var biri

Hâlbuki haksızın büyüğü kendi
Durup dinleyenler ondan usandı
Kürsüyü yumruklar vekil efendi
Onun arkasında biri var biri

Birisi kazanan birisi yiyen
Birisi getiren biri götüren
Ağamı da köye muhtar ettiren
Onun arkasında biri var biri

Çırağı Mevla'ya nazın niyazın
İnşallah duyula dinlene sözün
Arkadaş hor görme gördüğün sazın
Onun arkasında biri var biri

Ne gönlümü sağlar ne yaram bağlar
Kalbimin aklıma naz eylemesi
Eritir sinemi yakarak dağlar
Elini sallayıp göz eylemesi

Ahvalimi dost düşmana bildirir
Hiç acımaz ciğerimi deldirir
Yanıma yaklaşmaz beni öldürür
Uzaktan uzağa söz eylemesi

Hoş yaratmış seni hakkı kudret
Seven sevdiğinden etmez feragat
Onun da gönlünde var ise şayet
Beklenir bu sinemde iz eylemesi

Nuri Çırağı'nın bir bak yüzüne
Elin ver elime yüzün yüzüme
Sakın kanma ağyarların sözüne
İki sevgiliye yüz eylemesi

İnsanı bırakır merak içinde
Dolunun yanında boş neyin nesi
İkisi de aynı toprak içinde
Yani paha eden taş neyin nesi

Gerçek insan olan insanlık arar
Dermandan anlayan yarayı sarar
Birisi nefsinde mutluluk arar
Âşğın gözünde yaş neyin nesi

Ehl-i kâmillerin sözü bitmiyor
Eğrinin yanında düzü bitmiyor
Neden Adana'nın yazı bitmiyor
Ağrı'nın başında kış neyin nesi

Ey Nuri Çırağı yaptığın havar
Bir kere soran yok bu işte ne var
Ağam sofrasında yerken haviyar
Fakir sofrasında aş neyin nesi

Bu sahada Şimdi iki maraton
KoÇu yapıp yarışıyor ikisi
Birinde unvan var birinde de ün
Gizli gizli görüşüyor ikisi

Birinde bol nutuk birinde yazı
Birinde sevinç var birinde sızı
Biri karabiber biri kırmızı
Her çorbaya karışıyor ikisi

Biri meydan dedi biri çıkmadı
Biri peŐrev çekti biri çekmedi
Biri yenilmedi biri yıkmadı
AnlaŐtılar barışıyor ikisi

Birinde kroki birinde plan
Birinde avculuk birinde yalan
Birisi akreptir birisi yılan
Sokmak için çalışıyor ikisi

Birisi kurbağa birisi yosun
Birisi anlamaz okusan Yasin
Biri koca öküz biri tor tosun
Boş sahada vuruŐuyor ikisi

Çırağı bunlara vermedim elim
Birisi birine sattı vebalim
Biri güvey oldu birisi gelin
Nikâhsızca sarışıyor ikisi

¹⁴⁶ “ÂŞıklar Bayramı”, Pınar, C. 4, 1974, s. 31-32.

Ömrümün baharı ömrümün yazı
Soldurmadım ama tez geldi geçti
Ne bahar açıldı ne gördüm yazı
Uyandım gafletten yaz geldi geçti

Mailem sevgilim selvi boyuna
Âşık oldum gerdanına muyuna¹⁴⁷
Doyamadım ahlâkına huyuna
Gönül bu sevdadan vaz geldi geçti

Çırağı'yam didelerden nem geldi
Efkârlandı gönül dâim gam geldi
Yaralar üstüne her an zam geldi
Ben elli bilirdim yüz geldi geçti

¹⁴⁷ Mu: Saç.

Yar geldi bizim pınardan
İçti kana kana gitti
Gözden kayboldu ceylanım
Bilmem hangi yana gitti

Demek bana yaptı büyü
Yıkılsın hep bütün soyu
Terkeyledi çıktı köyü
Sevdası bu cana gitti

Aşkına oldum müptezel
Onu sevdim ezel be ezel
Beni katil etti güzel
Servetim hep kana gitti

Çırağı'yım bire canlar
Size kurban olsun canlar
Hesap ettim gelen canlar
Hepsi kabristana gitti

Âşıkın gönlünde saklanan güzel
Geçti el salladı gülerek gitti
Dilinde aşk ile diyerek gazel
Koştı el salladı gülerek gitti

Bir demet uzattı mor menekşeden
Salladı elini karşı köşeden
İçi dışı keder dolu şişeden
İçti el salladı gülerek gitti

Hastalar derdine arar çâreyi
Çekilir kenara gözler sırayı
İlacı yok dedi azgın yarayı
Açtı el salladı gülerek gitti

Nuri Çırağı'nın elinde sazı
Kadere inanır yok itirazı
Hakk'ı zikir eder dille niyazı
Uçtu el salladı gülerek gitti

-61-

Pınarın başında gözledim yarı
Geldi testisini doldurdu gitti
Konuşmadı ömrüm eyledi yarı
Düşmanı üstüme güldürdü gitti

Açtı bu gönlüme eylemez yara
Dinleseydi derdim açardım yara
Üstelik de göçtü çok uzaklara
Göçünü bu köyden kaldırdı gitti

Nuri Çırağı'ya çekti çile
Yazık ömrüm geldi geçti nafile
Ahu bakışıyla ok kirpiğiyle
Vurdu bu sinemi deldirdi gitti

Hikmetinden sual olmaz Allah'ın
Şöyle aç gözünü dört yana bir bak
Yanan da yakan da hepsi ondandır
Eşref-i mahlûkat insana bir bak

Yağmurlar yağsa da şimşek çaksa da
Fırtınalar göğe kadar çıksa da
Derelerden kanlı seller aksa da
Onu zapt edecek ummana bir bak

Çağırđı başına hiç yığılmadı
Hikmet bulutları hiç dağılmadı
Canlı helak oldu Nuh boğulmadı
O büyük hikmete tufana bir bak

Çırağı hak yolda yürür erinmez
Akıllılar akılsıza yerinmez
Yaptığı ortada kendi görünmez
Mekândan münezzeh Sübhan'a bir bak¹⁴⁸

¹⁴⁸ Münezzeh: Uzak, tenzih edilmiş.

Dur bakalım bekleyelim görelim
Hikmet-i Rabbena ne gösterecek
Verdiğimiz biz ikrarda duralım
Sahib-ül zamana ne gösterecek

Su kurudu taşlar çıktı ortaya
Dolu sandık boşlar çıktı ortaya
Bilinmedik başlar çıktı ortaya
Bakalım vatana ne gösterecek

Sanmayın ki sizden sizden de değil
Doğruyuz diyorlar düzden de değil
Yani bizden sandık bizden de değil
Bunlar kimden yana ne gösterecek

Tavşan koca kurda yelpaze sallar
Bakın kurnaz tilki uzaktan kollar
Uyur iken avı yedi çakallar
Kalkınca aslana ne gösterecek

Kulak verin Çırağı'nın sesine
Gelin inceleyin derincesine
Yaptığı zulüme işkencesine
Akıttığı kana ne gösterecek

Haksızlara haklı demek
Ne İslâmlık ne insanlık
Bilerek haramı yemek
Ne İslâmlık ne insanlık

Kötülere arka çıkmak
Bilerek hakkı bırakmak
Suyu yokuşa akıtmak
Ne İslâmlık ne insanlık

Doğrulara eğri demek
Bilerek yalan söylemek
Yetimin hakkını yemek
Ne İslâmlık ne insanlık

Olmadan evvela olmak
Aklı sıra felâh bulmak
Yaratılmış kula gülmek
Ne İslâmlık ne insanlık

Hakikata karşı çıkmak
Gönül kırmak insan yakmak
Doğrulara yanlış bakmak
Ne İslâmlık ne insanlık

Biri ata biri ana
Onlar yön verdiler sana
Kem gözle bakmak vatana
Ne İslâmlık ne insanlık

Ŗüphem yoktur eydir eyler

Eler gerçekleri söyler

İnsana zulmeden beyler

Ne İslâmlık ne insanlık

Çırağı söyleme yalan

Yaradan'dır bâki kalan

Gerçeklere engel olan

Ne İslâmlık ne insanlık

İster zindan olsun bu cem-i âlem
Günüm gece hiç gündüze lüzum yok
İstemem gönlüme gelsin şadlığın
Sohbete lüzum yok saza lüzum yok

Yıkıldı gönlümün tahtı şehiri
Her daim çekerim aşkı gahırı
İstemem gelmesin gönlüm baharı
Günüm kış geçiyor yaza lüzum yok

Işık görünmeye baca istemem
Sözü düz konuşur hece istemem
Sanmayın ki dua hoca istemem
Demem ki kefene beze lüzum yok

Çırağı'yam bu derdi bilemez sizler
Sanma ki boşuna ciğerim sızlar
Çalınsa davullar ölse de sazlar
Kemana lüzum yok saza lüzum yok

Yıllar oldu yıkanırız bu suda
Hamamı da gördük tası da gördük
Baktık neler dönüyorsa arada
Temizi de gördük pisi de gördük

Kötülük güç geldi savaş ha savaş
Yenil de hak yoldan dönme arkadaş
Pamuk mu iplik mi dokunan kumaş
Keteni de gördük hası da gördük

Anlar ise bir söz yeter adama
Ariflerin sözü mana mı mana
Gülüp ağlamayı öğretme bana
Düğünü de gördük yası da gördük

Basireti bağlı görmüyor gözü
Seçip ayıramaz eğriyi düzü
Belli oldu meselenin iç yüzü
Barışı da gördük küsü de gördük

Dolaştık dünyayı biz didik didik
Her bir geçen güne eyvallah dedik
Âcizane biz kazandık biz yedik
Kalayı da gördük pası da gördük

Bir zaman genç idik şiştikçe şiştik
Bir anda kocadık hep halden düştük
Çok zamanlar kader ile savaştık
Yenmeyi de gördük pesi de gördük

Kalkıp vatanından gitme uzağa
Düşürme gönlünü gama merağa
Çok girdik çok çıktık bu karanlığa
Güneşi de gördük sisi de gördük

Vakit kayıp ettik zaman yitirdik
Bu sanatı burya kadar getirdik
Kumarcının masasına oturduk
Papazı da gördük ası da gördük

Gel Nuri Çırağı düşme hay haya
Gider emeklerin havaya zaya
O beğendi biz doldurduk torbaya
Merkebi de gördük tesi de gördük¹⁴⁹

¹⁴⁹ Tes: Eşek dışkısı.

Görmek için koştı geldi tüm insan
Kenan Paşa Erzurum'a yine gel
Sayenizden temizlendi dört bir yan
Kenan Paşa Erzurum'a yine gel

Torpile rüşvete çekildi perde
Birkaç günlük saklanacak siperde
Memur bey de müdür bey de yerinde
Kenan Paşa Erzurum'a yine gel

Kanunlar işledi çözüldü düğüm
Zalimler mazlumı dövmedi o gün
Doktor hastasını kovmadı o gün
Kenan Paşa Erzurum'a yine gel

Sen gelmeden bağırdı insanlar
Küçüldüler kendin gören insanlar
Kirden temizlendi paslı vicdanlar
Kenan Paşa Erzurum'a yine gel

Allah razı olsun bin kere sizden
Dua ediyoruz hep bir ağızdan
Sanayi sitesi kurtuldu tozdan
Kenan Paşa Erzurum'a yine gel

Zabıta konturol etti esnafı
Esnaf vatandaşa yaptı insafı
Durdu bütün kurumların israfı
Kenan Paşa Erzurum'a yine gel

Kimsenin keyfine olmam günahkâr
Yapılan ortada ben etmem inkâr
Gördük ki vatanda hak var hukuk var
Kenan Paşa Erzurum'a yine gel

Çırağı yaptığın takdire şayan
Tek bir vücut tek bir kafa tek bir can
Milletin isteği bu idi inan
Kenan Paşa Erzurum'a yine gel

Vatanım cennettir kötü diyemem
Ovası sahrası deresi güzel
Haktan başkasından yardım istemem
Sargısı ilacı yarası güzel

Dertlerine sazı ortak aşğın
Manevi gücü var bunda maşuğun
Bana yol gösteren gerçek ışğın
Ateşi ziyası çırası güzel

Yurdumu gez dolaş iniş ve yokuş
Sakın kem göz ile eyleme bakış
Her yer benek benek hep nakış nakış
Bütün köyü kenti yöresi güzel

Ata yadigârı yurt başında taç
Çok şükür kimseye değiliz muhtaç
İster tok gezeyim ister ise aç
Emeği kazancı kirası güzel

Türk'e Türk'ten başka kardaş arama
Çalış, övün, güven aslın karama
Ecdadımdan sembol olan parama
Atamın imzası turası güzel

Nerde bir Türk varsa orası benim
Dağları kemiğim ovası benim
Yolları damarım suları kanım
Otlağı yaylası merası güzel

Arkadaş kurban ol İslam'a Türk'e
Senin vatanındır doğduğun ülke
Sakin kötülüğü koyma bu mülke
Gelmiş geçmişi töresi güzel

Nuri Çırağı'ya deme delidir
Öz Türkçe Türklerin anadilidir
Çünkü bura bizim Anadolu'dur
Asya Avrupa'dan burası güzel

Al içinde al gizledim al bacım
Yeşilde sarıda karada değil
Al emanetin olma davacım
Daha yollayacam sırada değil

Kolay mı bu yoldan kenara çıkmak
Olur mu dar günde dostu bırakmak
Sımsıkı sarılmak sımsıkı tutmak
Vicdanda efendim turada değil

Dedem bunu anlatmıştı nineme
Ondan intikal eyledi bana
Fırsat geçti diye sakın gam yeme
Bizim aklımız var kirada değil

Nuri Çırağı'yım yutkundum durdum
Sanma hayal ile haram savurdum
Neleri hissettim neleri gördüm
Anlatırım amma burada değil

Beni peşi sıra gezdiren güzel
Nakışlı gözlerin başka şey değil
Gönlümü kendine etti müptezel
Anlamlı sözlerin başka şey değil

Sevdası sineme saplandı kaldı
Nasıl anlamadım gönlümü çaldı
Parıltısı aklım başımdan aldı
Ay gibi yüzlerin başka şey değil

Kim imiş sevdayı kolaydır diyen
Demek sevmemiştir bunu söyleyen
Aklım baştan alıp deli eyleyen
Cilveli nazların başka şey değil

Del'etti yüzüme bakar sevdiğim
Hayat temelimi yıkar sevdiğim
Tutuştı sinemi yakar sevdiğim
Alevli közlerin başka şey değil

Şaşırdım Çırağı bilmem ki neydim
Yiğit idim koçağıdım bey idim
Bak işte kapına boynumu eğdim
Merhamet sizlerin başka şey değil

Ne hale düşürdün beni vefasız
Sen benim düştüğüm haldan beter ol
Beni terk eyledin sessiz sedasız
Rüzgâra savrulan külden beter ol

Kendi kendin dinleyesin her gece
Ne yaptığın anlayasın her gece
İnim inim inleyesin her gece
Sazımdaki sarı telden beter ol

Yaşayasın küfür ile kin ile
Alay ettin çok oynadın ben ile
Uğraşasın peri ile cin ile
Falcının baktığı faldan beter ol

Harami bağcivan dadana bağan
Evlad u ayalın gide uzağan
Açılasın diken bata yaprağan
Bülbülü gelmeyen gülden beter ol

Bir tek Allah kulu yanan gelmeye
Bekleyesin ziyaretçin olmaya
Kulakların duya dilin dönmeye
Cevap veremeyen lâldan beter ol

İylenmez gönlümde açtığın yara
Nuri Çırağı'yı ettin maskara
Biraz daha ızdırabın çoğala
Sen bu sene geçen yıldan beter ol

Kuldan kula fayda gelmez efendim
Yalvar kâinatın birine oğul
Durdum hesap ettim ben kendi kendim
Âlem gider kendi kârına oğul

Kendinden kendini yokla söyleme
Muhabbet bir güldür kokla söyleme
Sır verir eloğlu sakla söyleme
Göm onu sinende derine oğul

Öyle içerde ki bu benim yaram
Bul getir ilacı yaramı saram
İnsanlıkça ayıp dinen de haram
Bakma bir kimsenin yarına oğul

Arkadaşın kem gününü gözetme
Az söyle öz konuş lafı uzatma
Elinden hacetin kaldırıp atma
Bir gün lâzım olur birine oğul

Güneş vurur dağda karı eritir
Şüphe yok ki toprak beni çürütür
El saman altından suyu yürütür
Yetilmez kimsenin sırrına oğul

Kötü söz insana ciğer deldirir
Nazar et geçmişe böyle bildirir
Şüphe yok sahibi gelir kaldırır
Oturma kimsenin yerine oğul

Hey Nuri ırađı bu sende sűrur
ldűrűr insanı nefsanű gurur
Ey dinle szűmű sen Mehmet Mansur
Sahip ol eldeki varına oğul

Ayandır Allah'a ne yaptın ise
Bunu kul gözünden gizleme oğul
İlahî kanundur değişmez yasa
Kadere razı ol sızlanma oğul

Ariflerin meclisinde kalmalı
Geçmişe bakarak örnek almalı
Gönlü alçak başı yerde olmalı
Kötünün izini izleme oğul

Bağrı yanıkların gam ateş i ol
Âşıkların gözlerinde yaş ı ol
Koyul da duvara köşe taş ı ol
Sakın olmayasın yüzleme oğul¹⁵⁰

Âşık maşukunu özlesin dursun
Vuslatın yolunu gözlesin dursun
Elleme dost için sızlansın dursun
Yaranın üstünü düzleme oğul

Çırağı dostunu kenara atmaz
Gerçek kişi insanlığ ı bırakmaz
İnsanın bir vakti birini tutmaz
Elin kem gününü gözleme oğul

¹⁵⁰ Yüzleme: Yarın önüne yapılan duvar.

Senelerdir ben bekledim bu hanı
Çırağımın şemi yanmadı oğul
Doya doya içtim aşk pınarından
Hiçbir türlü gönlüm kanmadı oğul

Yatar iken gönlüm bir an uyandı
Anlamadan birkaç renge boyandı
Deryalar kurudu ormanlar yandı
Gönlümün ateşi sönmedi oğul

Dünya bir pencere baktı gittiler
Çokları dişini sıktı gittiler
Gelenler durmadı çıktı gittiler
Hiç kimse bu handa kalmadı oğul

Tabip baktı dertlerimi görmedi
Kimsenin sevdaya akli ermedi
Senelerdir hep ağladı durmadı
Gözlerimin yaşı dinmedi oğul

Muhannetin ayağına yol oldum
Nuri Çırağı'yım kuru dal oldum
Bahçesinde fidan oldum gül oldum
Gelip de bir bülbül konmadı oğul

Yaratılan kulu ufak göremem
Gönlü kendisine şah olur oğul
Yetimlerin torbasına el atmam
Vallahi çok günah ah olur oğul

Çirkef ile gel nefsini bezetme
Onun bunun aleyhinde söz etme
Elin tabağına elin uzatma
Batar ciğerine mih olur oğul

Aklı olan hiç boş yere zorlamaz
Bulut gelmeyince hava gürelemez
Cahile bin cila sürsen parlamaz
Kâmillerin yüzü mah olur oğul

Çırağı derdine bir çare ara
Gayret eyle yâr ol yâr olan yâra
Günah ile çıkar isen huzura
Sadece kendine vah olur oğul

Oturdum yanına sohbet eyledim
Baktım kulağına küpeli adam
Dikkat ettim gayet iyi dinledim
Ne kadar kendinden şüpele adam

Gözü görmüş ama akli ermemiş
Vademiş ya ikrarında durmamış
Ömründe bir kere acı görmemiş
İki eli kanlı sopalı adam

Yüzde doksan dokuz yaptığı hata
Yalan sözü kendisini uyuta
Dilde kemik yoktur ağzına bata
Konuşur tepeli tepeli adam

Derede yitirmiş seli bulamaz
Der Çırağı ehl-i halı bulamaz
Kaybelemiş doğru yolu bulamaz
Kaybolmuş benlikten kopalı adam

Koskoca dünyayı tapu eylemiş
Bir tarafı boş koymamış bu adam
Bütün emekleri gitmiş havaya
Taş üstünde taş koymamış bu adam

Anlamadık nasıl geçmiştir günün
Ne kederin olmuş ne de düğünün
Ne bir fukaranın ne bir düşkünün
Çanağına aş koymamış bu adam

Gönlünden gitmemiş efkârı zarı
Kibirleşmiş bakmış her an yukarı
Her ülkede olmuş beş altı yarı
Bir yastığa baş koymamış bu adam

Gördük ki sonunda belasın bulmuş
İnandım Mevla'nın dediği olmuş
Asmış kesmiş her an zulümkâr olmuş
Bir gönülü hoş koymamış bu adam

Küfürle insanın özüne vurmuş
Eğrisine vurmuş düzüne vurmuş
Suçunu kulların yüzüne vurmuş
Göz koymamış, kaş koymamış bu adam

Ey Nuri Çırağı gördüğün rüya
Güya insan yaratılmış dünyaya
Her ağaç üstüne kurmuş bir yuva
Üzerine kuş konmamış bu adam

Yılanı yuvada gördü gözlerim
Uzatıp parmağım dişletmem ağam
Aşıkâra belli beyan sözlerim
Bir daha yeniden başlatmam ağam

Bir yandan kar yağar bir yandan seper
Namerdin mermisi geriye teper
Gerekse göğsümü ederim siper
Düşmana dostumu taşlatmam ağam

Gözyaşımı damla damla çiledim
Koyun muyum peşin sıra meledim
Bu toprağı kanım ile suladım
Bunu yabancıya işletmem ağam

Çırağı'dan kuvvet gider zor biter
Servet gider mal tükenir kâr biter
Bu bağlarda ayva biter nar biter
Söğüdü cevize aşlatmam ağam

Sen ağlama nazlı güzel
Yaşın ben olam ben olam
Ben seni severim ezel
Düşün ben olam ben olam

Sallanıp bağrımı ezme
Kıskanırım yalnız gezme
Gözlerinle kimse süzme
Kaşın ben olam ben olam

Aslı yakınca Kerem'i
Sen de öldürürsün beni
Küçük yaştan sevdim seni
Eşin ben olam ben olam

Sevenin bunda suçu ne
Toka olayım saçına
Gireyim ağzın içine
Dişin ben olam ben olam

ırağı'yım haşla beni
Yar bağına aşla beni
Gergefine işle beni
İşin ben olam ben olam

Canım cananıma bağış eyledim
Almadı ki ıstıraptan kurtulam
Derdimi aşikâr açtım söyledim
Bilmedi ki ıstıraptan kurtulam

Elâ gözler mahmurlanmış süzgündür
Dertli ceylan yuvasından tezgindir
Yıllar boyu hep ağlıyor üzgündür
Gülmedi ki ıstıraptan kurtulam

Bu aşkın sırrında olmaz netice
Hele iyi düşün inceden ince
Yolunu bekledim hep gündüz gece
Gelmedi ki ıstıraptan kurtulam

Hasta değilim ya yatar inlerim
Vicdanımdan gelen sesi dinlerim
Çileli anlarım dertli günlerim
Dolmadı ki ıstıraptan kurtulam

Nuri Çırağı'yım aman ha aman
Uğrama sevdanın şiddeti yaman
Yar kapımı hasta olduğum zaman
Çalmadı ki ıstıraptan kurtulam

¹⁵¹Âşığın bu şiiri Pınar Dergisi'nin 1974 yılındaki sayılarını kapsayan dördüncü cildinin 28. sayfasında da yer almaktadır. Ancak son dördlükteki "Uğrama sevdanın şiddeti yaman" dizesi, dergide "Uğrama cahilin şiddeti yaman" biçiminde yer almaktadır. Bkz. Nuri Cihan KARATAŞ, "Kurtulam", Pınar, C. 4, 1974, s. 28.

-81-

Öyle bir temel ki aşkın temeli
Ne kadar eğilsem yine kırılmam
İster ise gelsin binlerce düşman
Darbe ile dövülsem de kırılmam

Giderim hakikat doğru yol ile
Kemal ile ahlak ile hal ile
Miskin dese insaniyet dil ile
Alçak deyip sövülsem de kırılmam

Söyle Çırağı'nın bunda suçu ne
Karıştı kervanım sevda göçüne
Katılıp karışsam da alçak içine
Sövülüp de övülsem de kırılmam

Anasız bir canlı gelmez cihana
Benim anam hanım anam han anam
Babamın eşisin bizlere ana
Benim anam hanım anam han anam

Çünkü insanlığa anadır ezel
Anaları met eylemiş Lemyezel
Analar kutsaldır analar güzel
Benim anam hanım anam han anam

Kanıma kan kattın kendi kanından
Kendi bedeninden kendi canından
Bir an olsun ayrılmadın yanımdan
Benim anam hanım anam han anam

Ekmeğini suya batırır yerdin
Sabreder ya rabbi çok şükür derdin
Gizli dertlerini bana söyledin
Benim anam hanım anam han anam

Babamla beraber gece ve gündüz
Büyüttünüz bizi dosdoğru dümdüz
Dünyada Emine cennette Gündüz
Benim anam hanım anam han anam

Bizi büyötmekti bütün hevesin
Kulağımdan gitmez o güzel sesin
Yavrulara ilaçtır serin nefesin
Benim anam hanım anam han anam

Fadime'sin Hatice'sin Fatma'sın
Nuri ırağı'ya hoş gelir sesin
Yavruya ilaçtır ana nefesin
Benim anam hanım anam han anam

Kime anlatayım derin yaramı
Yaktı içerimi k z oldu yaram
Serdi vucudumu dört bir yanımı
Yol açtı her yana iz oldu yaram

Deli gibi karlı dağlardan aştım
Aştım sanki muradıma ulaştım
Derman için diyar diyar dolaştım
Duyuldu âleme söz oldu yaram

 ırağı'yım yar aşkınla yanarım
K hi alışırım k hi s nerim
Ben derdimi doksan dokuz sanarım
Zam geldi üstüne yüz oldu yaram

Yar hasretin çeke çeke
Neye varır sonu bilmem
Hasretin boynumu büke
Neye varır sonu bilmem

Kerem gibi yaktın nâra
Mansur gibi çektin dâra
Aşkın eylenmeyen yara
Neye varır sonu bilmem

Bu sevdayı senden aldım
Mecnun muyum çölde kaldım
Ferhat gibi kaya deldim
Neye varır sonu bilmem

Yaklaşmıyor tezgın ceylan
Âşıktan kaçamaz canan
Çırağı'yım güzel eğlen
Neye varır sonu bilmem

Çağ döndü yaş geçti ümitsizlik var
Gölge suya düştü uyanamadım
Fark ettim bugün de eyledim zarar
Güneş çoktan aştı uyanamadım

Güllerin yerini aldı dikenlik
Nereden nereye geldi insanlık
Gündüz öğle vakti bastı karanlık
Kervan yolu şaştı uyanamadım

İnsan bir fikrede bir de düşünce
İnandım akmazmış su yokuşuna
Hâsılı vesselam boşu boşuna
Ömür geldi geçti uyanamadım

Aklım sıra bir Çırağı olmuşken
Mecnunların çöllerinde kalmışken
Ömrümde bir kere bir av bulmuşken
Fırsat elden kaçtı uyanamadım

Seni görmüş idim on bir yaşımda
Otuz beş yıl oldu unutamadım
Sevdanın rüzgârı esti başımda
Bana bir hal oldu unutamadım

Mecnun'dan çok fazla bu sevda yârim
Kerem'den çok daha gamım efkârım
Hatırımdan çıkmıyorsun ağlarım
Gözyaşım sel oldu unutamadım

Gören var mı bu sevdanın içini
Acep yakmış benim gibi kaçını
Mendilimle sildim ıslak saçını
Hepsi hayal oldu unutamadım

Nuri Çırağı'yı düşürdü zara
Umutlarım kaldı öbür bahara
Üstelik de göçtü çok uzaklara
Ayrıldı el oldu unutamadım

Yıllar oldu gurbet eli gezerim
Vücudum şehrini dolaşamadım
Şiirler söylerim destan düzerim
Aşkın arkasından ulaşamadım

Bu sevdaya düşen bil ki kan ağlar
Sel gibi coş verir gözyaşı çağlar
Ovaları susuz dumanlı dağlar
Yük ağır kervanla yol aşamadım

Gücüm yetmez bu kaderi bozayım
Felek koymaz güle güle gezeyim
Sürüden ayrılmış körpe kuzuyum
Bir ana peşinde meleşemedim

Çırağı'yım yaram bölendi kana
Aşka çare olmaz gittim lokmana
Giyindim kispetim çıktım meydana
Yenildim ben bene güreşemedim

Daha düne kadar çocuk sandığım
Habersiz büyümüş şaşırdım kaldım
Gözüm göre göre tam inandığım
Bal sandım suyumuş şaşırdım kaldım

Önce kucaklaştı tokalaştılar
Gülüp eğlendiler şakalaştılar
Birden bire durdu hep ağlaştılar
Meğerse toy imiş şaşırdım kaldım

Kendisi aldanır aldattım sanan
Muradına erer erken uyanan
Ne bilem efendim koskoca adam
Ayakta uyumuş şaşırdım kaldım

Çırağı içimde dert düğüm düğüm
Yanılmışım dost diyerek övdüğüm
Canından çok fazla seven sevdiğim
Sevgisi soğumuş şaşırdım kaldım

Sevda tanesiyim bağban elinde
Aşkın bahçesinde ekili kaldım
Mermeri taşıdım işledi mimar
Bir mezar üstünde dikili kaldım

Gelenler kalmıyor giden gelmiyor
Unutuldum kimse beni anmıyor
Çıplak kaldım kuşlar bile konmuyor
Kurumuş yaprağı dökülü kaldım

Usta gelip sanatına başlamaz
Koyup beni ocağına haşlamaz
Isıtarak tezgâhında işlemez
Aşk-ı mengenede bükülü kaldım

Kervanını karlı dağdan aşırđı
Engel oldu yollarımı şaşırđı
Çırağı'ya çelme taktı düşürdü
Kalkamam ayağa çökülü kaldım

Varıp gittim bir kapıya dayandım
Şahadet miftahıyla açmış olaydım
Ben dört renkli boya ile boyandım
Emrini nehyini seçmiş olaydım¹⁵²

Varlığımı Hak cennete koydurdu
Sol yanımdan Havva çıktı dedirdi
Zalim nefis bana buğday yedirdi
Elimle sitrimi biçmiş olaydım¹⁵³

Kara ettim Hakk'a karşı yüzümü
Kalmadı cennette adam lüzumu
Serendibe fırlattılar özümü¹⁵⁴
Bu tatlı canımdan geçmiş olaydım

Fıkıh inzal oldu kendi varından
Haber verdi bu gününden yarından
Daha evvel bilip şeytan şerrinden
Hakk'ın daldasına kaçmış olaydım

Fâni mülke Âdem diye duyurdum
Bir kalmadım Havva ile ayrıldım
Tövbe ettim günahlardan sıyrıldım
Fâniden bâkiye göçmüş olaydım

Çıkmaz idim cennet denen yuvadan
Ellerimi indirmezdim duadan
Bir kalırdım ayrılmazdım Havva'dan
Rahman pınarından içmiş olaydım

¹⁵² Nehy: Yapılmaması gereken.

¹⁵³ Sitr: Örtü.

¹⁵⁴ Serendib: Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın cennetten kovulduktan sonra atıldıkları yer.

Çırağı'yım razı olsam çileme
Dert dökmeye sarılmazdım kaleme
Kahretmezdim göçer iken âleme
Birlik tohumunu saçmış olaydım

-91-

Ben bu aşkın ocağında
Dura dura yanacağım
Yürümeyen aşk atını
Süre süre yanacağım

Vurdu sevda bıçağını
Kesti gönlümün bağına
Her gün ömür yaprağını
Dere dere yanacağım

Çırağı gönül bağına
Elim attım yaprağına
Her gün sevda ocağına
Gire gire yanacağım

Elbette ki ben âşığım vatanıma âşığım
Bayrak benim sembolümdür nişanıma âşığım
Akıl hayâ namus gayret hepsi mevcut insanda
Hemi şeref hemî şöret hem şanıma aşığım

Bülbül gülün sevdalısı başlar öter avaza
Hak yoluna baş koymuşum feda olsun tüm aza
Ebubekir Ömer Osman ya Ali ya Murtaza
Ümmetine şefaatçi sultanıma aşığım

Gönül hakkın kâbesidir onu eyle ziyaret
Kul Çırağı hak yolunda gece gündüz et gayret
Altı bin altı yüz altmış altı noksansız ayet
İnanmış iman etmişim Kuranıma aşığım

Ben ki bu yaylada belirsiz amaç
Ben ki bu yaylada çiçeksiz yamaç
Ben ki bu yaylada sevgiye muhtaç
Ben ki bu yayladan dargın adamım

Ben ki bu yaylada okunmaz yazı
Ben ki bu yaylada çileye razı
Ben ki bu yaylada bitmeyen sızı
Ben ki bu yayladan sürgün adamım

Ben ki bu yaylada ne iş yaptım
Ben ki bu yaylada ne hisse kaptım
Ben ki bu yaylada çarık yıprattım
Ben ki bu yayladan yorgun adamım

Ben ki bu yaylada işe katılmaz
Ben ki bu yaylada malı satılmaz
Ben ki bu yaylada sözü tutulmaz
Ben ki bu yayladan kırgın adamım

Ben ki bu yaylada doğmayan mehtap
Ben Çırağı yaylada kapalı kitap
Ben ki bu yaylada çok çektim itap
Ben ki bu yayladan kovgun adamım

Muhabbet dediğin aşk şerbetinden
İçip ondan kanmadım ya yanarım
Kuşlar pervaz eder kendi aşkından
Onlar gibi dönmedim ya yanarım

Harabî de deli gönül harabî
Gâh Türkçe söyledim gâhî Arabî
Dolu kaldı elde aşkın şarabı
Nazlı yâre sunmadım ya yanarım

Nuri Çırağı'yım söylerim neden
Bu yolda yıprandı can ile beden
Her gün bahseyledim Aslı'dan külden
Kerem gibi yanmadım ya yanarım

Gözlerinden damla damla
Yaş çıkardı arkadaşım
Birden bire yaptı hamle
İş çıkardı arkadaşım

Kulak verin rumuzuna
Engel olmayın işine
Sanki avı omzuna
Kuş çıkardı arkadaşım

Dağı taşı gezdi yaya
Düştü girdaplı deryaya
Elini attı torbaya
Boş çıkardı arkadaşım

Yürürken kaybetti izi
Beni değil hepimizi
Bal dedi aldattı bizi
Aş çıkardı arkadaşım

El değil kendi uyudu
Çırağı'nın vadi buydu
Aradığı altın idi
Taş çıkardı arkadaşım

Rüzgârın sesinden hisse alsaydım
Dereyi inleyen sele benzerdim
Süzülüp de kaptan kaba dolsaydım
Âb-ı zemzem bir zülale benzerdim

Yine kar kapladı gönül dağımı
Ararsam bulurdum dert ortağımı
Eğer besleseydim gönül bağımı
Yapraklı meyveli dala benzerdim

Çırağı'yım bilemedim çapımı
Yiğitlere açık koydum kapımı
Sarmış olsaydım kendi ipimi
Dostun tezgâhında şala benzerdim

İçim mücade etseydi
Yazı yazmak istemezdim
Görmeseydim ak karayı
Yazı yazmak istemezdim

Suçtan olurudum berat
Kötüye verilmez fırsat
Koysaydılar beni rahat
Yazı yazmak istemezdim

Bol keseden atsa idim
Sermayesiz satsa idim
Haksızlığı yutsa idim
Yazı yazmak istemezdim

Kuru çiçek koklasaydım
Boşuna sayıklasaydım
Gerçekleri saklasaydım
Yazı yazmak istemezdim

Çırağı'nın serencamı¹⁵⁵
Etmez idim bu sitemi
Bulmasaydım bende beni
Yazı yazmak istemezdim

¹⁵⁵ Serencam: Hayat, macera.

Serin serin esme rüzgâr
Bugün gönlüm gamlı benim
Şaka etmeyin bulutlar
İki gözüm nemli benim

Ömür güneşimiz aştı
Vakit müddete yanaştı
Hayat ipliğim dolaştı
İşim serencamlı benim

Hal dinlerim dert sezerim
Gam okurum sır çözerim
Ah eder ağlar gezerim
Günüm hep matemli benim

Çırağı'yım gönül bağı
Bir çiçek var dert ortağı
Yaprak döktü ağaçlarım
İlkbaharım samlı benim

On beş kişi dördü burda
Nerde benim köylülerim
Yiğit aranır dar yerde
Hani benim köylülerim

Beraberce dolaştığım
Bir pınardan su içtiğim
Hayalleriyle coştüğüm
Nerde benim köylülerim

Garibin gözü yaş olur
Bağrı başı ataş olur
Boş lafın sonu boş olur
Hani benim köylülerim

Sanki gördüklerim rüya
Hayallerim düştü suya
Değıştirmiş Alamanya
Bu mu benim köylülerim

Hak'tan rahmet yağar bir gün
Nurlu güneş doğar bir gün
Zulümatı boğar bir gün
Bilin benim köylülerim

Çırağı bize gülerler
Bir gün bin yıl olmaz derler
Kalmaz gelenler, giderler
Bilin benim köylülerim

Sevdiğim bağcivan ol bekle bağıcı
Nasip olur bir gün size gelirim
Hayatın her günü olsa da deniz
Kulaç açar yüze yüze gelirim

Sana şu yazdığım kara yazılar
Kalemim yazdıkça içim sızılar
Melediye Soğanlı'da kuzular
Kış değil ilkbahar yaza gelirim

Etme sevdiceğim gam ile merak
Salma içerime hicranla firak
Üzülme ki benim yollarım ırak
Almışam hızımı füze gelirim

Bu kader benimle oynuyor oyun
Çırağı'yı deli divâne deyin
Sen bir çoban ben dertli koyun
Versen yaylağında duza gelirim

¹⁵⁶ Vatanî görevini yaptığı 1970 yılında evinden gelen mektuplara cevaben yazılmıştır.

Okumadan kimse âlim olmamış
Önce elif ba'dan başlanır beyim
Hiçbir eşya kemalini bulmamış
Boşuna mı fidan aşlanır beyim

Kılı kırka böler kırka yararlar
İnsanlarda kemalatı ararlar
Kara taşı balyozunan kırarlar
Altın endazeynen işlenir beyim

Neden gerçeklere karşı çıkarlar
İnsanlara yukarıdan bakarlar
Kuruyanı keser doğrar yakarlar
Meyveli ağaçlar taşlanır beyim

Ey Nuri Çırağı bildiğin nedir
Senin bildiğinden bu iş ötedir
Deli bile öz aklını beğenir
Herkes kendisinden hoşlanır beyim

Nuri ırağı'yı tenkit edenler
Allah sizden razı olsun ne deyim
Arkam sıra utanmadan snenler
Allah sizden razı olsun ne deyim

Doğruları yanlış gözle görenler
Yollarıma zırhtan tuzak kuranlar
Yiyip içip dönüp hançer vuranlar
Allah sizden razı olsun ne deyim

Nefsime uyarak kurulmuyorum
Boş işler peşinde yorulmuyorum
Kendin bilmezlerden darılmıyorum
Allah sizden razı olsun ne deyim

Dost yanında yüzüm ak ettim ise
Benliğimi bende yok ettim ise
Eğer ben bunları hak ettim ise
Allah sizden razı olsun ne deyim

Arkamı dönünce asıp kesenler
Yüzüme gelince gülüp susanlar
Yediği anağa geri kusanlar
Allah sizden razı olsun ne deyim

Nuri ırağı'yım size ne deyim
Dilim varmaz kötü sözü söyleyim
Hak bildiğim yolda yürüyeceğim
Allah sizden razı olsun ne deyim

Adresimi değişmedim
Ben yine aynı yerdeyim
İnancımdan vazgeçmedim
Ben yine aynı yerdeyim

Allah birdir Resul haktır
Hakk'ın her emri mutlaktır
Ayrıılığa rızam yoktur
Ben yine aynı yerdeyim

Ahi Evran hevesinde
Mevlâna'nın ney sesinde
Hacı Bektaş nefesinde
Ben yine aynı yerdeyim

Tarihlerdeki çağım
Anadolu toprağımla
Ay yıldızlı bayrağımla
Ben yine aynı yerdeyim

Ak alınla ak yüzümle
Hakk'a verdiğim sözümle
Karım, oğlum, kızım ile
Ben yine aynı yerdeyim

Gerçeklerin otağıyım
Hak davanın sancağıyım
Erzurumlu Çırağı'yım
Ben yine aynı yerdeyim

Doldur şarabını sâki
Ver içeyim yudum yudum
Farkına vardım ne var ki
Yirmi senedir uyudum

Gönlüm bir felâh bulmadı
Bekledim testim dolmadı
Suya ihtiyaç kalmadı
Gözyaşımla yüzüm yudum

Çırağı'dan aralanmış
Dert gönlüme sıralanmış
Yâd eldeymiş yaralanmış
Küsmüş ötmez sarı udum

Âlim bilerek konuşur
Ben bu kadar biliyorum
Kâmil kâmilce konuşur
Ben bu kadar biliyorum

Riyakârlar çok övülür
Üstelik fazla sevilir
Demir tavında dövülür
Ben bu kadar biliyorum

Âlim cahilden darılmaz
Lüzumsuz işe yorulmaz
Doğru incelir kırılmaz
Ben bu kadar biliyorum

Kartal kayalıkta yaşar
Yılan sürünerek koşar
Erken kalkan dağlar aşar
Ben bu kadar biliyorum

Asla külden tepe olmaz
Savrulur yerinde kalmaz
Hakk'a inanan aldanmaz
Ben bu kadar biliyorum

Olur ki insan yanılır
Kötüye iyi mi denilir
Ağaç yaprakla salınır
Ben bu kadar biliyorum

Akıldır eriten dağı
Damla taşırır bardağı
Ne isen osun ırağı
Ben bu kadar biliyorum

Öyle samimisin öyle sıcaksın
Can gibi yakınsın cana Erzurum
Baba otağımsın ana ocağım
Sen sadıksın bu vatana Erzurum

Senden ayrılınca bir hüzün başlar
Adın söylenince herkes yavaşlar
Büyükü küçükü bütün dadaşlar
Layık olmalıyız sana Erzurum

Okuttun öğrettin bizi eğittin
Hepimizi şefkatle büyüttün
Ninni çaldın kucağında uyuttun
Hemi baba hemi ana Erzurum

Mertliği gururu hep sende sezdim
Ovanda oturdum yaylanda gezdim
Adına on kere destanlar yazdım
Neler vermedin ki bana Erzurum

Âlimlerin erenlerin erlerin
Dürüst dadaşların koç yiğitlerin
Tarihte şerefli bellidir yerin
Layıksın şöhrete şana Erzurum

Âlimler âşıklar erler yerinden
Anlatıyor tarih derinlerinden
Dünya bahsediyor yiğitlerinden
Sen layıksın bu nişana Erzurum

Ömür boyu türkülerin söyledim
Hep seni anlattım hep seni dedim
Havanı kokladım ekmeğın yedim
Suyun içtim kana kana Erzurum

Çırağı hasretim çok uzaktayım
Güneşim yıldızım sen dolunayım
Sen bende ben sende yaşayacağım
Aklım fikrim senden yana Erzurum

Eğer kimliğimi soruyorsanız
Çok Şükür Allah'a Erzurumluyum
Gerçekten bir mertlik arıyorsunuz
Çok Şükür Allah'a Erzurumluyum

Şanlı tabıyası Nene Hatun'u
Dünyaya duyulmuş Şerefi ünü
Milli geleneği bayram düğünü
Çok Şükür Allah'a Erzurumluyum

Bilinmez kaç defa savaşı vardır
Vakarlı gururlu dadaşı vardır
Yarışı ciriti güreşı vardır
Çok Şükür Allah'a Erzurumluyum

Ben Palandöken'in tepelerinden
Oku Şu tarihi öğren derinden
Pirler diyarından erler yerinden
Nuri Çırağı'yım Erzurumluyum

Ne olur gönlüme dokunma ağam
Sevdalıyım garibanım öksüzüm
Senin dediğinden ben çok uzağam
Sevdalıyım garibanım öksüzüm

Serveti kaybettim varı kaybettim
Olan toprağımı yeri kaybettim
Sevdiğimi, nazlı yâri kaybettim
Sevdalıyım garibanım öksüzüm

Babamı bıraktım dertle baş başa
Daha bundan böyle zevkine yaşa
Bu yer senin olsun bir baştan başa
Sevdalıyım garibanım öksüzüm

Gözü yaşlı bahtı kara Çırağı
Derdin söyle ruzigara Çırağı
Gider gelmez bu diyara Çırağı
Sevdalıyım garibanım öksüzüm

Hayır için yaratıldın dünyaya
Doğruyu söyleyen diline kurban
Hakk'a inananlar vuslata erer
Bizi de kabul et yoluna kurban

Ettiğim günaha bin kere tövbe
İnsanın kalbidir kendine şube
Niyetim Beytullah hedefim Kâbe
Mekke Medine'dir iline kurban

Ehl-i beytinle ehl-i halinle
Hasan Hüseyin'le gonca gülünle
Ebu Bekir Ömer Osman Ali'nle
Kuvvetine kurban koluna kurban

Ben istemem şu yerlerde durmayı
Nefs-i emmareden haber sormayı¹⁵⁷
Mucize gösterip diktin hurmayı
Bitip meyve veren dalına kurban

Âşığın Çırağı görmese yanar
Beni bilmeyenler delidir sanar
On parmağın onu oldu on pınar
Ellerinden akan seline kurban

¹⁵⁷ Nefs-i Emmâre: İnsanı kötülüğe sürükleyen nefis.

Hikmet-i kuduret bir akşamüstü
Aniden sallandı yerin Erzincan
Bütün gönüllere bir elem düştü
Kederin üzüntün derin Erzincan

İnşallah açılır bu sene erken
Çiftçilerin tarlasına giderken
Bütün canlı gelmesini beklerken
Kara geldi bu baharın Erzincan

Herkeste gam keder ızdıraplı gün
Daha görülmemiş böyle kara gün
Birisi kederli birisi üzgün
Bahçıvanın bağda Erzincan

Bin dokuz yüz doksan iki on üç mart
Perşembe akşamı oldu bu afat
Taze civanların almadan murat
Yarım kaldı bu ikrarın Erzincan

Ben de geldim gördüm ettim ziyaret
Demek böyle imiş emr-i kuduret
Otuz dokuzda da aynı felaket
Buymuş feryadın zarın Erzincan

Yıkıldı binalar yerle bir oldu
Bir anda ortalık toza boğuldu
Kader-i ilahi yerini buldu
Bozuldu düzenin varın Erzincan

Bacının kardaşın ananın yası
Oturulmaz yıkılmıştır yuvası
Esen rüzigarın matem havası
Hazinden esiyor serin Erzincan

Yaralın bağıır kurtarın dardan
Bütün yurttan yetişildi imdadın
Birbirine yardım etti durmadan
Gencin ihtiyarın erin Erzincan

Devlet büyükleri hemen geldiler
Üzüldüler ağladılar doldular
Çok geçmeden işi ele aldılar
Boş kalmadı bu pazarın Erzincan

Ölenlere rahmet eylesin Allah
Milletimiz yardım etti maşallah
Yetkililer söz verdi inşallah
Anadolu senin yarın Erzincan

Sayın Turgut Özal Cumhurbaşkanı
Yanında liderler ve başbakanı
Nuri Çırağı'nın sana destanı
Ağıt yazdı âşıkların Erzincan

-111-

Vakti saatinden sual olunmaz
Her şey senin sende gizli Yaradan
Hâşâ bir zerrene vakıf olunmaz
Et kemikte tende gizli Yaradan

On iki seyyare bütün makamlar
Her an kâinata nurundan damlar
Gece gündüz bir birini tamamlar
Ay yıldızın günde gizli Yaradan

Rahimsin kerimsin sırrı esrarsın
Bütün kâinata yar olan yarsın
Nereye bakarsam orda sen varsın
Varın dört bir yanda gizli Yaradan

Lütfün bilmem için yarattın beni
Bilmez mi Çırağı emri fermanı
Ben beni bilirim bulurum seni
Her varlığın bende gizli Yaradan

Değdikçe bağrımın başı sızılar
Hoş eser ruzigar bu sabahınan
Hasretin ateşi sinemi dağlar
Bastırdı gam keder bu sabahınan

Usandım efendim derdi çekmeden
Muhannet insana boyun bükmeden
Uyandırdı beni şafak sökmeden
Görelim ne söyler bu sabahınan

Gurbet içimizde sönmeyen ataş
Bu derdi çekmek mi çok zor arkadaş
Gözlerimden damla damla kanlı yaş
Akıttım ne kadar bu sabahınan

Gaflet geldi ela gözler uyudu
Muradım da bir damlacık suyudu
Ruzigârın söylediği buyudu
Gel demiş nazlı yar bu sabahınan

Gel kardaş gurbeti biz terk edelim
Gidip de vatana hizmet edelim
Kalk Nuri Çırağı yürü gidelim
Yol gözler yavrular bu sabahınan

Yayla bulutları gibi
Dolgunlaşmış Mevlüt İhsan
Yıllardır aşkın elinden
Solgunlaşmış Mevlüt İhsan

Sinesin aşkla kavurmuş
Sevda dolabın çevirmiş
Bir zaman esip savurmuş
Durgunlaşmış Mevlüt İhsan

Her derde gönlü alışkın
Derin umman gibi taşkın
Bahar seli gibi coşkun
Garginlaşmış Mevlüt İhsan¹⁵⁸

Hakikat yoluna ermiş
Gerçekten içeri girmiş
Çiçek açmış meyve vermiş
Olgunlaşmış Mevlüt İhsan

Çırağı söylesin dilde
Ağır başlı ağır halde
Ömrü geçmiş gurbet ilde
Yorgunlaşmış Mevlüt İhsan

¹⁵⁸ Garginlaşma: Baharda eriyen karların suya karışmasıyla suyun kabarması, coşması.

Küçük yaştan vatanıma âşığıım
Sohbetimdir vatan sözümdür vatan
Damarımda kanım gözde ışığıım
Bedenimdir vatan özümdür vatan

Sevgisini destan eder dillerim
Benim Anadolu'm benim illerim
Seni çalar seni söyler tellerim
Mızrabımdır vatan sazımdır vatan

Irak kalsam yaş dökerim inlerim
Sensiz benim karanlıktır günlerim
Seni seyrederim seni dinlerim
Kulağımdır vatan gözümdür vatan

Bir damla kan bir damlacık suyudum
Sende filizlendim sende büyüdüm
Sende sarmalandım sende uyudum
Beşiğımdir vatan bezimdir vatan

Bura Türk toprağı Türk diyarıdır
Bayrağıım ceddimin yadigârıdır
Namusumdur devletimdir varımdır
Gelinimdir vatan kızımdır vatan

Nuri Çırağı'yım benim davam sen
Vatanım sen oymağıım sen ovam sen
Yaradan'dan dileğıim sen duam sen
Niyazımdır vatan nazımdır vatan

İkra ile önce Allah buyurmuş
Oku demiş okutmanı öğretmen
Boşluktan boş doğar faydası olmaz
Boş harcamaz hiç zamanı öğretmen

Yatma gaflet ile oku ilme gir
İlim öğrenenler dağı eritir
Millet bayrak yurt sevgisi öğretir
Cennet yapar bu vatanı öğretmen

Takdire şayandır Türk'ün kemali
Başöğretmen Mustafa'sı Kemal'i
Okumaktır kemâletin temeli
İyi bilir bu cevabı öğretmen

Hür doğmuşuz hür yaşarız yarın da
Zafer öğretmenin alın terinde
Korkma sönmez demiş şafaklarında
Yetiştirmiş bu ozanı öğretmen

İnsanlık âlemi muhtaçtır sana
Senin ile ilim çıktı ayana
Yetiştirmiş hâkim kılmış cihana
Fatih Sultan Mehmet Han'ı öğretmen

Öğretmen anadır öğretmen kardeş
Şurası gerçektir dinle arkadaş
Okuldan keşfolur ay ile güneş
Aydınlatır şu cihanı öğretmen

Nuri ırağı'yım gerçeği gördük
ğretmenle ilmin sırrına erdik
 kıtada hüküm süren Trklerdik
Okur bilir bu destanı ğretmen

Doğduğumdan beri hasret çekerim
Sümbülüne lalesine bu dağın
Ah eder ağlarım boyun bükerim
Çilesine belasına bu dağın

Derelerin köpürdü mü taştı mı
Âşıkların sularından içti mi
Göçebeler göç yükledi göçtü mü
Yar geldi mi yaylasına bu dağın

Gönül ne bey anlar ne dinler paşa
Kendi dertleri ile olur baş başa
Nicesi ben gibi girmiş savaşa
Alınmayan kalesine bu dağın

Gel Nuri Çırağı rahat ol rahat
Sevenler ne zaman almışlar murat
Örneği Mecnun'dur ispatı Ferhat
Erişilmez Leyla'sına bu dağın

Biz de anlamadık neye uğradık
Bu yıl aksi geldi seneye bakın
Başa gelenleri kaderden saydık
Ben şimdi söyleyim manaya bakın

Sülüklerin adı söylendi geçti
Canımıza yeni velvele düştü
Tam da ensemizden tuttu yapıştı
Kanımızı emen keneye bakın

Yaylasında koyun kuzu melerdi
Çoban türkü söyler kaval çalardı
Bizim idi gönlümüzü sulardı
Şimdi elin olmuş Tuna'ya bakın

Oje dedikleri en büyük nalet
Çıkalı tırnaklar oldu tahribat
Ne bizim töredir ne bizim âdet
Şunun elindeki kınaya bakın

Bazı insan şerre gider durmadan
Gözünü budaktan sakındırmadan
Kendine çuvaldız dokundurmadan
Bize batırdığı iğneye bakın

Nuri Çırağı'nın hülasasına
Kulağın verdin mi bunun sesine
Bal diyerek zehir koyar tasına
Evladına sunan anaya bakın

Bir acayip hal olursun
Sırrın ele açma sakın
İki kez sarhoş olursun
Veresiye içme sakın

İnsan ol insandan yana
Yiğit yiğitten tutuna
Söylersen söyler dostuna
Ele sırrın açma sakın

Cahil gerçeğe inanmaz
Ne söylersen sözden kanmaz
Kaçan ceylan yakalanmaz
Arkasından koşma sakın

Nefsin peşine koşarsın
Ne olduğuna şaşarsın
Sonradan kendin düşersin
Kula kuyu kazma sakın

Yoruldu gitmiyor atım
Çırağı'yım var ispatım
Benim sana nasihatım
El için güreşme sakın

Çiçeklerle sohbet etmektir işi
Dildeki hecesi garip çobanın
Belli değil onun nerye gidişi
Garip bilmecesi garip çobanın

Mevsimleri sonbahar mı bahar mı
Acep geleceğe ümidi var mı
Yağmur mu soğuk mu güneş mi kar mı
Gündüzü gecesini garip çobanın

Koyun meleyince o alır murat
Derdi yok gamı yok ne kadar rahat
Bütün sermayesi bundan ibaret
Kavalı keçisi garip çobanın

Çırağı Azrail gelir habersiz
Çünkü kimsesi yok kalır habersiz
Bir dağın başında ölür habersiz
Budur neticesi garip çobanın

Bir anda bir zulüm oldu
Dört yanına Erzincan'ın
Keder ile acı doldu
İnsanına Erzincan'ın

Bu bir afet bir felaket
Emri ferman senin kudret
Anında yetişti devlet
İmkânına Erzincan'ın

Boynu bükük bağban gitmez
Bağlar mahzun meyve bitmez
Susmuş bülbülleri ötmez
Gülşanına Erzincan'ın

Ocaklarda ateş yanmaz
Herkes yatmış mı uyanmaz
Vallahi yürek dayanmaz
Fıganına Erzincan'ın

Dediler ki yer sallandı
İnsanı bağrına aldı
Gören gözler şaşta kaldı
Bu anına Erzincan'ın

Yaralılar inler sızlar
Aman diler yardım gözler
Ağlaşır analar kızlar
Tufanına Erzincan'ın

Kader böyle neyleyeyim
Derde derman eyleyeyim
Kalkın kardaşlar gidelim
Amanına Erzincan'ın

Yasa büründü memleket
Kalana sağlık afiyet
Ölenlere olsun rahmet
Her canına Erzincan'ın

Çırağı kara bağladım
Sardım yaramı sağladım
Yazdım okudum ağladım
Destanına Erzincan'ın

Bahar gelmiş bizim ele
Her bir yanı Soğanlı'nın
Bezenmiş ala yeşile
Nevcivanı Soğanlı'nın¹⁵⁹

Seni tarif etsin diller
Her tarafa aşar yollar
Burcu burcu kokar güller
Gülüşanı Soğanlı'nın

Bin can kurban toprağına
Şehitler yatmış bağına
Canını vermiş uğruna
Çok insanı Soğanlı'nın

Vatanın sevgisi candan
Hangi can geçer vatandan
Yavuz Sultan Murat Han'dan
Var destanı Soğanlı'nın

Süzdürme Çırağı safa
Nasip mi görmek bir daha
İsmin vardır kaftan kafa
Şeref şanı Soğanlı'nın

¹⁵⁹ Nevcivan: Genç kız.

Aslanım diyorsa gerçekten aslan
Çalı daldasına daldalanmasın¹⁶⁰
Mutlak yaptıkları olacak âyan
Deli daldasına daldalanmasın

Nefsi ile varlığına saldırır
Hakk'ı inkâr eden bir gün çıldırır
İmam gelir okur yuyar kaldırır
Ölü daldasına daldalanmasın

Arkadaşın kem gününü gözetip
Küfür ile vicdanını bezetip
Yezit'le beraber Hüseyin'i kesip
Ali daldasına daldalanmasın

Der Çırağı kin küfüre başlıyor
Haksızdan yan olmuş hakkı taşıyor
Çarşamba akşamı günah işliyor
Salı daldasına daldalanmasın

¹⁶⁰ Daldalanmak: Arkasına saklanmak, sinmek.

Vergisiz algısız parasız pulsuz
Gönlüm kiraladın farkında mısın
Mürekkep kâğıtsız kalemsiz elsiz
Kalben sıraladın farkında mısın

Merhametin yok mu beni bir dinle
Sarasın sinemi kendi elinle
Ahu bakışınla ok kirpiğınle
Vurdun yaraladın farkında mısın

Nuri Çırağı'yım duy bu çağrımı
Merhem getir sar elinle sargımı
Toprak gibi bir taraftan bağrımı
Oydun dereledin farkında mısın

Gel bana dokunma sen insanoğlu
Derindir bu yaram dur böyle kalsın
O yar vurdu derin içten içeri
Bir de sen üstüne vur böyle kalsın

Sağ değil vücudum hep sinem inler
Yaralı kan ağlar gamlı gönüller
Sinemde sıralı çiftler çıbanlar
Vur da hançerini yar böyle kalsın

Söyle bu halimi o nazlı yara
De ki hiç gülmemiş bir bahtı kara
Sevdasını götürecem mezara
Sorma içimdeki sır böyle kalsın

Rüzgâr böyle söyle nazlı dostuma
Çırağı'yım benim ile kasti ne
Öldüğümde yar gelmesin üstüme
Açma yaralarım sar böyle kalsın

Hayatın devesi geldi kapıya
Baharın oynattız güz oynatmayın
Her zaman olasız siz haktan yana
Kim öğretti size düz oynatmayın

Bilmeyen bilene olmaz mı tâbi
Vallah böyle yazar Hakkım kitabı
Her sanatın kendince var adabı
Çalmak bilmiyorsanız saz oynatmayın

Etmeyin de sakın böyle etmeyin
Çırağı'nın sözün siz unutmayın
Getirip de birbirine katmayın
Siz balın yanında tuz oynatmayın

Otuz yıldır yollarını gözlerim
Muhannet gurbete gitti gelmedin
Ağlamaktan kör olmakta gözlerim
Kurudu yaşlarım bitti gelmedin

Yollarını gözler kavim kardaşlar
Seni hatırlarken derdimiz başlar
Gideriken yar diktiğin ağaçlar
Yaprak açtı meyve bitti gelmedin

Gurbete gidenler ömür zayeder
Hasreti çileyi böler pay eder
Otuz sene üç yüz atmış ay eder
Gene bugün güneş battı gelmedin

Gece gündüz çekiyoruz sızını
Kimler yazdı senin kara yazını
Eğer soruyorsan küçük kızını
Evlendi kocaya gitti gelmedin

Çırağı bir selam salamaz mısın
Yar sen ikrarında kalamaz mısın
Terk edip gurbeti gelemes misin
Hasretin canıma yetti gelmedin

Kazanı kaynamaz eleği dönmez
Dumanı bacadan çıkmaz fakirin
Kapısı açılmaz bir kimse gelmez
Komşusu yüzüne bakmaz fakirin

Nasip olmaz gide düğüne toya
On bir nüfusu var düşmüş hay huya
Aylar geçer hasret şekere çaya
Kurumuş pınarı akmaz fakirin

Feleğın fakire bilmem kastı ne
Başın koyar kuru hasır üstüne
Dolu düşer harmanının üstüne
Karısı erken kalkmaz fakirin

Kurban günü bir et değer diline
Acımazlar neden ise haline
Çocukları elvan kına eline
Düğünde bayramda yakmaz fakirin

Çırağı geliyor bilmem ne yandan
Kırpiğı karışmış yaş ile kandan
Her gün kuru ekmek acı soğandan
Yiyor çocukları bilmez fakirin

Beni senden sorarsalar Yavuzer
Sözlerini yüze dedi diyesin
Sevdanın rüzgârı gönlümde eser
Kaşa dedi göze dedi diyesin

Geceli gündüzlü hep yanmaktayım
Koskoca deryada susamaktayım
Hakk'ın her emrine inanmaktayım
Eğrileri düze dedi diyesin

Dolandı dünyayı yalnız başına
Yandırdı gönlünü aşk ataşına
Her gün beraber arkadaşına
Sırlarını saza dedi diyesin

Bir muhabbet açtığında Çırağı
Dalga vurup taşıdığında Çırağı
Erzurum'dan göçtüğünde Çırağı
Arzuhalin bize dedi diyesin

-129-

Elâ gözlü nazlı dilber
Beni derde salan sensin
Yıllarca peşen ağlattın
Taştan taşa çalan sensin

Sormadın, derdim bilmedin
Gördün, yüzüme gülmedin
Söz verdin caydın gelmedin
İkrarında yalan sensin

Giyerdin sevdiğim alı
Gerdana dökerdin teli
Beni sen eyledin deli
Aklım baştan alan sensin

Cefa ettin bile bile
Bu cevr ü cefa nafîle
Mecnun ettin attın çöle
Leyla gibi gülen sensin

Çırağı kavuşmak gayem
Derdimi yara söyleyem
Malım mülküm tüm sermayem
Tek elimde kalan sensin

Çok genişir bizim elin dağları
Bir kere gezmekle bitiremezsin
Çoğunu doyurmuş ayran yağları
Eritip süzmekle bitiremezsin

Ahtından dönmeyen özümüz vardır
Hakk'a iman ettik sözümüz vardır
Tehlikeyi sezdik gözümüz vardır
Bir çukur kazmakla bitiremezsin

İşitip sesimi duydun mu tamam
Nice yırtıkları kapatmış yamam
Bir değil ki bin bir kere kitabın
Sen yanlış yazmakla bitiremezsin

Yüce dağın başı dumandır hoca
Alma mazlum hakkı yamandır hoca
Çırağı âşıklık ummandır hoca
Kol açıp yüzmekle bitiremezsin

-131-

Madem ağlayarak geldin dünyaya
Zarar senin neyin kâr senin neyin
Bahçıvansan gel kurutma bağı
Ağaç senin neyin bar senin neyin

Bir gün güldün ise yüz gün ağladın
Boşuna sineni yaktın dağladın
Gözyaşların yağmur gibi çağladın
Sitem senin neyin kâr senin neyin

Bülbüle vermiştir yaradan zarı
Nedendir ağlıyor bilinmez sırrı
Nebi Muhtar'ın o güzel teri
Gonca senin neyin ter senin neyin

Çırağı yar eyle daim birini
Gel unutma sevdiğini pirini
Nesim gibi yüzmedinse derini
Mansur senin neyin dar senin neyin

Kendisini fark etmeyen utanmaz
Gerçeği görecek adam mı oldun
Allah'tan korkmayan kuldun utanmaz
Bu sırra erecek adam mı oldun

El âlem malına ilancı idin
Seni ben bilirim yalancı idin
Daha düne kadar dilenci idin
Sadaka verecek adam mı oldun

Kendin anlatmıştın sen bana baştan
Her gün ısırırsın beni yavaştan
Senin baban kaçmış ise savaştan
Sen yara saracak adam mı oldun

Nuri Çırağı'ya var mı uyumak
Tembelce oturup köşede durmak
Yaptığın ortada yarım yamalak
Karşımda duracak adam mı oldun

O bir usta idi o bir dost idi
Yeri doldurulmaz obanoğlu'nun
Ebedi uykuya yattı uyudu
Yeri doldurulmaz obanoğlu'nun

Gönüllerde efkâr koydu zar koydu
Sevildi sayıldı itibar koydu
Sanatında tükenmeyen var koydu
Yeri doldurulmaz obanoğlu'nun

Ağustosta dağlarına kar düştü
Hazan bağlarına beraber düştü
Kökünden devrildi bir ınar düştü
Yeri doldurulmaz obanoğlu'nun

Yol yürüdü engel geçti dağ aştı
Usta âşıklığa bir yaprak açtı
Der Nuri ırağı yeni ağ açtı
Yeri doldurulmaz obanoğlu'nun

-134-

Selamımı yâre götür
Seher yeli ne olursun
Selam ver yanında otur
Gör o hâli ne olursun

Yapma çakırdiken yapma
Gülün yaprağına bakma
Şeyda bülbül kon incitme
Gonca gülü ne olursun

Biz âşîğiz hakir görme
Başımıza çorap örme
Yarla aramıza girme
Karaçalı ne olursun

Ara sen seni sende bul
Çırağı gerçek insan ol
Yaratanı seversen kul
Üzme kulu ne olursun

Kendisine mesken tutmuş dost etmiş
Dal vermiş yiğitler dalına dağlar
Âşıkları bülbül gibi söyletmiş
Çiçeğine dağlar gülüne dağlar

Seven yiğitlere çok cefa ettiz
Her birini üzerizde erittiz
Âşıklara engel olduz set çektiz
Koymadınız gitsin yoluna dağlar

Yorgunum dinlensem zirve çıksam
Bütün dertlerimi sizde bıraksam
Kanarak su içsem doyarak baksam
Yağmuruna dağlar seline dağlar

Niye bana küsmüş sorun söyletin
Yar size söylesin siz bana deyin
Gönlünü okşayın konak eyleyin
Yar geze üstüizde salına dağlar

Çırağı'nın arzu nazlı yarına
Sevenler kavuşmak ister yarına
Yola çıkmış gidiyorsa yarına
Acıyın sevenin halına dağlar

Ne bir yaprak açtı ne bir ot bitti
Bu sene de böyle oldu bu dağlar
Ne ağaç yeşerdi ne de kuş öttü
Ben de anlamadım n'oldu bu dağlar

Düşmanın dediği olaylar oldu
Balık yavruları suda boğuldu
Birden bire yiğitleri kayboldu
Anında namertle doldu bu dağlar

Üzerine erimeyen kar geldi
Güllerinin etrafına har geldi
Baharı görmeden sonbahar geldi
Sarardı bu dağlar soldu bu dağlar

Nuri Çırağı'ya bu destan oldu
Size yaslananlar kahraman oldu
Üzerinde savaş oldu kan oldu
Ne zaman sükûnet buldu bu dağlar

Allah'ın emrini bilirse kişi
Can incitmez gönöl kırmaz hal yapar
Tembel tembel yatıyorsun hey kişi
Elin oğlu yıldızlara yol yapar

Aslan kovalıyor ceylan kaçıyor
Her canlı avını kendi seçiyor
İkisi de aynı sudan içiyor
Yılan zehir yapar arı bal yapar

Biri ikrar eder birisi inkâr
Birisi birinden olmaz haberdar
İkisi de bir tezgâhta sanatkâr
Biri atom yapar biri çul yapar

Nuri Çırağı'nın çok ince sözü
Sebep ne gerçeği görmesin gözü
Adam var ki kurutur bir denizi
Adam var ki bir damladan göl yapar

Kışıldı gideli sizler
Kar açıldı yol oldu yar
Gözlerim gelmeni gözler
Dere coştı sel oldu yar

Gözümden uykular kaçtı
Hayatın güneşi açtı
Günler nasıl geldi geçti
Tam on sekiz yıl oldu yar

Dönmez mi gurbete giden
Sen niye dönmedin neden
Giderken diktiğin fidan
Meyve veren dal oldu yar

Dağlar karlı yol aşamam
Muradıma ulaşamam
Bildiğimi konuşamam
Bülbül dilim lâl oldu yar

Gençliğim elimden gitti
Sayılı günlerim bitti
Bize kimler kargış etti
Bir acayip hâl oldu yar

Saçlarımda aklar çıktı
Çırağı bir türkü yaktı
Herkes bana yanlış baktı
Yakınlarım el oldu yar

Sinek ayranına konar
Arı baldan vaz mı geçer
Suç işleyen kendi yanar
Mevla kuldan vaz mı geçer

Bu varlığı beden bilir
Dili tevhit eden bilir
Hakk'a doğru giden bilir
Yolcu yoldan vaz mı geçer

Yeşeren ağaçta dal var
Kâmilde bir ehl-i hal var
Kötüye bin kere yalvar
Fitne felden vaz mı geçer

Kötünün kötü hevesi
Geriye kalacak nesi
Saz âşğın gam teknesi
Parmak telden vaz mı geçer

Çırağı vadinde dursun
Çalışan murada ersin
İster ise avcı vursun
Turna gölden vaz mı geçer

Gece gündüz durmaz akar
Sular Mevla'yı zikreder
Gürler bulut şimşek çakar
Dolar Mevla'yı zikreder

Tatlı dilin güzel huyun
Bu dünyadır başka oyun
Sürüden ayrılan koyun
Meler Mevla'yı zikreder

Aşk bilen budur günü
Duyulmaz mı âhi ünü
Bulut yere yağmurunu
Çiler Mevla'yı zikreder

Hâlâ ibret almadığım
Demek insan olmadığım
Canlı cansız bilmediğim
Neler Mevla'yı zikreder

Hesap eyledin mi bunu
Çok incedir hayat unu
Müminler kan uykusunu
Böler Mevla'yı zikreder

Kul Çırağı eyle gayret
İnsanlıkta hayra niyet
Âşık olan ağlayarak
Güler Mevla'yı zikreder

Ben Mecnun değilim Leyla sevmedim
Neden adımıza deli dediler
Makamlara kavuşmaya gelmedim
Âşıklara gurbet eli dediler

Ahbabı severler eli severler
Sevdiğini dolu dolu severler
Ne hikmet ki gonca gl severler
Sevmeyene kuru çalı dediler

Kim kimleri barıştırır bilemem
Kimler kimi yarıştırır bilemem
Kimler kimi karıştırır bilemem
İçinde ellerin eli dediler

ırağı sımsıkı sarıl pirine
Sır bırak sır kalsın sır defterine
Biri gider biri gelir yerine
Böyledir dünyanın hali dediler

Nerdesin cengâver parlat mızrağı
Işığımız karalıyor bu günler
Kurtar tutsakları yar bu tuzağı
Geniş dünya daralıyor bu günler

Gel ki kahramanım yakına gel ki
Yiğitler diyarı uzak değil ki
Bir aslan peşinde binlerce tilki
Tek düşürmüş aralıyor bu günler

Kuruttuk derenin akan suyunu
Sefil dedik başa çektik koyunu
Yine baş gösterdi haçlı oyunu
Yaprağımız sararıyor bu günler

Kartallar yuvayı terk etti uçtu
Dostumuz ağladı düşman gülüştü
Bizden görünenler bize ters düştü
Gönlümüzü yaralıyor bu günler

Vatanım yaralı Çırağı inler
Cana kıyıp kan içiyor insanlar
Tüccar oldu beğenmedik yamyamlar
Beyinleri kir alıyor bu günler

Yiğit gurbete varanda
Öz diyarı yâda düşer
Hem düğünde hem bayramda
Ahbapları yâda düşer

İmkân elde değil ise
Kulak verir gelen sese
Eğer yeni evli ise
Nazlı yâri yâda düşer

Budur kaderin yazısı
Bitmez âşkın sızısı
Var ise körpe kuzusu
Yavruları yâda düşer

Çırağı giderken köye
Seviyorum dedin niye
Vermişse çiçek hediye
Yaylaları yâda düşer

Bitmez mi vazifem bitmez mi işim
Hasretin kâr etti gel yârim yeter
İki yıldır ben peşinden ağlarım
Akan kanlı yaşım sil yârim yeter

Dinle de sözümü sen çıkar mana
Ervahta kaderim yazılmış sana
Gülmedin yüzüme dönmedin bana
Acı bu halime gül yârim yeter

Akan gözyaşlarım coşkun sel oldu
Günüm hafta haftalarım ay oldu
Hasretinden bu genç ömrüm zay oldu
Öğren anla beni bil yârim yeter

Akıl ermez âşıklığın sırrına
Sorsalar ki Çırağı'nın zarı ne
Ezelden yanmışım aşkın narına
Oldum hasretinle kül yârim yeter

Felek ne tuttun yakamı
Benim ile davan nedir
Yoksa yaptığın şaka mı
Benim ile davan nedir

Gülem dedim sen ağlattın
Akıttın yaşım çağlattın
İlaçsız yaram bağlattın
Benim ile davan nedir

El dilinde gülünç ettin
Bilmem ki ben sana n'ettim
Son hamleni bana yaptın
Benim ile davan nedir

Çırağı gözyaşı dökten
Kaderine boyun büken
Dalımı kırdın yeşilken
Benim ile davan nedir

Günün her vaktinde bütün kâinat
Secdeye başını vurur eğilir
Şahadet getirir zikire başlar
Hakk'ın huzurunda durur eğilir

Mürşit zikir eder müridi dinler
Derya coşa gelse dalgalar inler
Zamanı geldi mi bütün ekinler
Yeter kemalete kurur eğilir

Büyük bir hikmettir hisler duygular
Düşün göze nerden gelir uykular
Kimin emri ile akar bu sular
Bilinmez menzile yürür eğilir

İkrar verip ikrarında kalanlar
Hakikat yolunda menzil alanlar
Bu aşkın sırrına âgâh olanlar
Kendi noksanını görür eğilir

Sevgidir âleme en büyük rahmet
Sevgiyle âlemi sevdi Muhammet
Sevgi de muhabbet aşk da muhabbet
Demir de sevgiyle erir eğilir

Seven insan yakın görür ırağı
Bilinmez, bulunmaz aşkın durağı
Gönül postasında mektup Çırağı
Seher rüzgârına verir eğilir

İnsan olan can incitmez gönül yapar sevinir
Aklı olan bir zerreden hisse kapar sevinir
Ver eline bilmeyenin tabak dolusu inci
Asla bilmez kıymetini yere seper sevinir

Müminler döner divana tam dost doğru saf yapar
İnanmayan konuştuğca gaf üstüne gaf yapar
Lebbik Allahümme lebbik hacılar tavaf yapar¹⁶¹
Putperestler puta tapar haçı öper sevinir

Ey Çırağı hal ehliler halden anlar hal eyler
Cahil bilmez değerini mücevheri pul yapar
İnananlar yarın için su getirir yol yapar
Mahşer günü kendisine olur siper sevinir

¹⁶¹ Kelimenin aslı “lebbeyk”tir. “ ‘Buyurunuz, emir sizindir efendim!’ mânâsına kullanılan bir kelime. (Hac farızasının icrâsı esnâsında bu kelime ile başlayan muayyen duâlar söylenir ki buna ‘telbiye’ denir.)” Bkz. Ferit DEVELLİOĞLU, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi, Ankara 2001, s. 545.

Her cana güvenip varma yanına
Şeref ve şanına leke getirir
Zevk ile seyreder kem zamanına
Yıkar vicdanına leke getirir

İlacı zehirdir elde vurulmaz
Çaresi müşküldür derman görülmez
Ağaç olsa gölgesinde durulmaz
Gül ve gülşanına leke getirir

Beklediğin yardım olur bir tuzak
Bu sözde bir dert var rumuzuna bak
Asılsız insandan uzak ol uzak
Oturma yanına leke getirir

Çırağı'nın bir dert kırdı belini
İstemedен geri çekti elini
Çıkar için çeker sazın telini
Ölçü nizamına leke getirir

Bulut dolar yağmur yağar yere hoş
Bütün nebatatı cana getirir
Hikmetinden sual olmaz Allah'ın
Her eşyada bin nişane getirir

Her varlığı kudretinle üretir
Cümlesinde bin bir âlem yaratır
Çiçeklerde tatlı koku aratır
Bülbülleri imtihana getirir

Her işe kâdirdir Cenab-ı Yezdân
Onundur bu dünya onundur cihan
Yediği nimetten hep bütün insan
Besler damarları kana getirir

Çalmaya başlarsa suru İsrail
Çırağı emrine olmuşum kail
Ölüm sırasını bilir Azrail
Bu gün bana, yarın sana getirir

Yiğit insan mertçe yaşar mert ölür
Yalakalık edip ölen namerttir
Gerçekler dünyada ebedi kalır
Fırsatı ganimet bilen namerttir

Bir sorun kendinize yaptığınız neden
Sebebi ne kimdir sizi söyleten
Beğenmeyip bizi terk edip giden
Sonra peşimizden gelen namerttir

Akşamdan söz verir sabahtan cayar
Yine kendini çok doğru sayar
Olur ki insanın ayağı kayar
Dalga geçip ona gülen namerttir

Çırağı nerede mekânı canın
Buna akli yetiyor mu insanın
Kanadına sığınarak turnanın
Sonra kafesini delen namerttir

İtimattan itikada geçiş var
Bu yola girmeye er isteniyor
Mürşit müridini kavlinde arar
Dergâhtan içeri sır isteniyor

Dikkat eyle gelmeyesin nazara
Gerçekler her zaman kavuşur kâra
Sermayeni döker isen pazara
İnci mercan yakut dür isteniyor¹⁶²

Saydım otuz iki kilidin dili
Beş düğüm beş köşe yârin mendili
Boş çantayı kabul etmez sevgili
Noksansız içinde kâr isteniyor

Çırağı'dan sevgiliye bir nâme
Her insana anlatılmaz her nâme
Sana münasıptır gönül sırnâme
Sabreyle göğsünü ger isteniyor

¹⁶² Dür: Kıymetli taş.

Benim bildiğimi bana öğretme
Vallahi billahi ayıp oluyor
Fırsat elinde mi bunu unutma
İnsanoğlu bir acayip oluyor

Düştüğün gafleti sermaye sanma
Merak et oku öğren usanma
Dağ başının dumanına aldanma
Güneş doğduğunda kayıp oluyor

Vallahi bu değil senin ilacın
Zehiri sürdükçe çoğalır acın
Kökü benim dalı benim ağacın
Adam meyvesine sahip oluyor

Çırağı ihtiyaç yok mu paraya
Bir gün uzattın mı el fukaraya
Tahammül etmezken küçük yaraya
Sabıra gelince Eyüp oluyor

-153-

Sorma sen derdimi benim be tabip
Saramazsın bu yarayı geri dur
Sevdadan yaralı bilinmez derdim
Göremezsın bu yarayı geri dur

Sana bir sözüm var sakın darılma
Yaram aşk yarası boşa yorulma
Sözlerimden gücenip de kırılma
Bulamazsın bu yarayı geri dur

Çırağı bu aşkı çekenler anlar
Ne bilsin bu hali kaba insanlar
Sevda derdi anlayamaz lokmanlar
Bilemezsın bu yarayı geri dur

Benim gönlüm engin senin havada
Allah'ın seversen benden uzak dur
Sen haklısın ben haksızım davada
Allah'ın seversen benden uzak dur

Sırdır aramızda kimseye demem
Hak doğrudur başkasına gidemem
Değil şerrin hayrın bile istemem
Allah'ın seversen benden uzak dur

Kendin bilmeyenle oturup kalkmam
Daha ona bu fırsatı bırakmam
Razıyım kadere ben karşı çıkmam
Allah'ın seversen benden uzak dur

Nuri Çırağı'yım bendeki kader
Kötüler elinden oldum derbeder
Senden ricam olsun ölene kadar
Allah'ın seversen benden uzak dur

Nasihatim sana budur evladım
Dosta ulaşması yolunan olur
Bir tek elin sesi çıkmıyor dedim
Vallahi bu işler elinen olur

Şu ateş bu canı yakar söyleyin
Doğru olan doğru bakar söyleyin
Ufak sular sessiz akar söyleyin
Derenin coşması selinen olur

Gönlünde gizlemiş yara Çırağı
Ne anlattı nazlı yara Çırağı
Sesin duyuramaz yara Çırağı
Duyurması ehl-i halınan olur

Lütfü ihsan erişir bu memlekete
Aş olur iş olur ey olur olur
Kadir Mevla'm kâdir her bir hikmete
Gönüller hoş olur ey olur olur

Zehirinin panzehir var ucunda
Her neşenin bir kahar var ucunda
Kışların da bir bahar var ucunda
Şu dağlar kış olur ey olur olur

Sözlerimi dinleyene tutana
Yiğit odur yaptığından utana
Kadir Mevla'm yetiştirir vatana
Bir sahip baş olur ey olur olur

Alışır da deli gönül alışır
Seven sevdiğiyle elbet buluşur
İş açılır tüm insanlar çalışır
Soframızda aş olur ey olur olur

Nuri Çırağı'yım ey bire canlar
Benim sözlerimi dinleyen anlar
Birbirine düşman olan insanlar
Gerçek kardaş olur ey olur olur

-157-

Aşkın tarlasını âşık
Dertli dertli sürer durur
Sevdiğinin haberini
Her bir yandan sorar durur

Kimi giden kimi gelen
Bilmeyenden eydir bilen
Derununda derdi olan
Gezer çare arar durur

Kopardın gönlümün bağı
Rüzgâr kaldırdı yaprağı
Çâresiz Nuri Çırağı
Yarasını sarar durur

Kötülük rasgele bize bulaştı
Çekip uzatmanın anlamı yoktur
Çalışan insanlar aya ulaştı
Gölgede yatmanın anlamı yoktur

Mücevher toprağa düşer çürümez
Bahar gelmeyince karlar erimez
Hayal denizinde gemi yürümez
Kuru laf atmanın anlamı yoktur

Bir insan kendine benim diyorsa
Cehaletin hırkasını giyorsa
Karşıdaki sözden anlamıyorsa
Lafı uzatmanın anlamı yoktur

Çırağı bu işe düşman güldürdük
Sürümüzü bölük bölük böldürdük
Mızrağa karşı yumruk kaldırdık
Aslana çatmanın anlamı yoktur

Görgüsüz kültürsüz imansız adam
Kendini bir başka görür de yürür
İlimden irfandan yoksul imiş tam
Edebi hayâyı sürür de yürür

İnsanlığa ondan dokunur zarar
Ben insanım diye etmemiş ikrar
Onun benzeridir dağda beyaz kar
Lodos dokundu mu erir de yürür

Çırağı insanlık onun nesine
Hizmeti nefsinin öz hevesine
Girmiş cehaletin zindan sisine
Geceli gündüzlü yürür de yürür

-160-

Deliden uzak ol demiş atalar
Ne sen ona göröl ne de onu gör
Delinin menzili kısa olurmuş
Ne sen ona süröl ne de onu sür

Ne git ne de getir deliyi yanan
Bir gün yılan gibi sarılır canan
İster ise olsun Yusuf u Kenan
Ne sen ona sarıl ne de onu sar

Çırağı hak için boynunu büken
Doğrular yanında açsana dükkân
Elleme sarılsın gülüne diken
Ne sen ona deril ne de onu der

Ben Yunus'un müridiyim
Kalbim gönlüm gözüm Yunus
Hak yolundan yürüdüğüm
Yolum rahım izim Yunus

Hak Lailâheillallah
Olmak lazım fenafillâh
Onun inancında Allah
İşte budur bizim Yunus

Sözleri çıkmaz kulaktan
Söylemiş emr-i mutlaktan
Ayırmamış kulu Hak'tan
Kâğıt kalem tezim Yunus

Yunus mürşit idi erdi
Çünkü insanı severdi
Hakk'a ibadet ederdi
Hâşâ olmaz sizin Yunus

Bu işi anlamak zordur
Çünkü Hakk'ın sırrı vardır
Hakk'ı göremeyen kördür
Eğri değil düzüm Yunus

Sevenlerin Yunus'udur
İnsan bir damlacık sudur
Çırağı inancım budur
Ağzım dilim sözüm Yunus

Bugün yaralıyım akıyor yaşım
Deremi tepemi düz etti gurbet
Belirsiz baharım belirsiz kışım
Ağustos ayımı güz etti gurbet

Anlamadın ahvalimden halimden
Yarı koydun gidemedim yolumdan
Hasret ettin ulusumdan elimden
Anadan babadan yoz ettin gurbet

Nedendir gelmiyor gönlüm baharı
Biter mi garibin gamı efkârı
Her saat başıma yağdırdın karı
Dondurdun her yanım buz ettin gurbet

Çırağı'ya sitem verdin gam verdin
Ağlattın beni edulara dem verdin¹⁶³
Azdırdım yaramı her gün zam verdin
Yetmez mi ellisi yüz ettin gurbet

¹⁶³ Edu: Düşman.

-163-

Mürüvete geldim dostum kapına
Boynum bükük perişanım kabul et
Hasretin ateşi kâr etti cana
Gözü yaşlı dervişanım kabul et

Mekândan münezzeh gözden sır olan
Canlıya cansıza sensin yar olan
Sen beni var eden bense var olan
Kulluğuna Yaradan'ım kabul et

Ben ki sana kavuşmaya everim¹⁶⁴
Yoruldum mu dizlerimi döverim
Seni sevenleri ben de severim
Düşmanına ben de düşman kabul et

Çırağı baktın mı gönül dağına
Yeni köz bıraktın aşk ocağına
Muhabbet şehrine dost ocağına
Yeni yeni alışanım kabul et

¹⁶⁴ Evmek: İvmek, hareketlenmek.

Gel gafletten uyan ki yer yerinden oynadı
Bu öyle bir tufan ki yer yerinden oynadı
Gizli değil ayan ki yer yerinden oynadı
Yaptığımız isyan ki yer yerinden oynadı
Sultan Ahmet maşallah direnmeye devam et

Gökte kuş suda balık yer yerinden oynadı
Zindan oldu ortalık yer yerinden oynadı
Kan aktı oluk oluk yer yerinden oynadı
Nefeslen al bir soluk yer yerinden oynadı
Yap ibadet boş durma direnmeye devam et

Çaresiz bütün insan yer yerinden oynadı
Mahzun sabi sübyan yer yerinden oynadı
Ya Rab aman el aman yer yerinden oynadı
Her yer feryad ü figan yer yerinden oynadı
Göster gayret yıkılma direnmeye devam et

Bu imiş Hakk'ın muradı yer yerinden oynadı
Kimin gücünün haddi yer yerinden oynadı
Kırılınca fay hattı yer yerinden oynadı
Zelzele bunun adı yer yerinden oynadı
Et metanet metin ol direnmeye devam et

Çırağı'ya ne dersiz yer yerinden oynadı
Şöyle sessiz sedasız yer yerinden oynadı
Durdurması imkânsız yer yerinden oynadı
Görmez misin insafsız yer yerinden oynadı
Hayra niyet ederek direnmeye devam et

¹⁶⁵ 17 Ağustos 1999'daki Gölçük depreminden sonra yazılmıştır.

Aldattın oynattın kandırdın beni
Acımadın genç çağıma muhannet
Ne kadar sevmiştim ne kadar seni
Diken oldun yaprağıma muhannet

Gülşanıma kara karga kondurdun
Ağustosta sularımı dondurdun
Yanıyorken ocağımı söndürdün
İncir diktin ocağıma muhannet

Bir gün olsun hatırımı sormadın
Eli güzel gördün beni görmedin
Dışarı çıkmama fırsat vermedin
Engel oldun ayağıma muhannet

Bulutlarım doldu yağmur yağmadı
Deli gönlüm hiçbir yere sığmadı
Asla üzerime güneş doğmadı
Gölge oldun şafağıma muhannet

Ayırdın yüreğim ikiye yarıdın
Getirdin tuz biber yarama sardın
Dallarımı gövdesinden ayırdın
Balta vurdun budağıma muhannet

Nuri Çırağı'yım derimi soydun
Yaptığın işlerden mutluluk duydun
Hem canıma hem malıma el koydun
Sahip oldun toprağıma muhannet

Gönül yatma bu gaflette dört bir yana nazar et
Yıldız batar güneş doğar asumana nazar et
Kendisini gizlemiştir kullarının kalbinde
Yaradan güzel yaratmış dur insana nazar et

Sen sen ol da hiçbir cana gülüp eyleme alay
Her bir insan bir dünyadır her bir insan yıldız ay
Kazanması çok zor bunu kaybetmesiye kolay
Bir gitti mi geri gelmez şeref şana nazar et

Kün buyurdu yaratıldı gördüğün bu kâinat
Sırr-ı hikmet sahibidir şüphem yoktur kuduret
Dikkat et Nuri Çırağı anlatır ayet ayet
Oku öğren hem hisse al Hak Kuran'a nazar et

Türk İstiklâl Savaşı'nın ilk günü
Baş Kumandan önce eyledi niyet
Duyuldu vatanda bir anda ünü
Samsun'da toplandı bu ilk cemiyet

Silkindi bir yiğit kalktı uyandı
Bu hali görünce ciğeri yandı
İngiliz'in gemileri dayandı
Soruyor bunlara kim verdi mühlet

Türk'ün Türk'ten başka yok idi dostu
Lekeler konuştu aslanlar sustu
Girmişti boğaza donanma üssü
Sanki başımıza koptu kıyamet

İlaç yoktu sarılmadı yaramız
Dünya ile açılmıştı aramız
Savaşmaktan başka yoktu çaremiz
O gün dövüşmemiz olmuştu cihat

Ey Türk oğlu çalış güven ve öğün
Savaş senin için bir bayram düğün
Geldikleri gibi gidecekler bir gün
Ata'nın sözleri doğrudur elbet

Doğrudan doğruya yapılan şerdi
Ufak tefek başkaldırma gösterdi
Süper güçler bizden toprak isterdi
Değil miydi yaptıkları cehalet

¹⁶⁶ Bu şiir, "Türk İstiklâl Savaşları Destanı" adlı kitapçıktan alınmıştır. Bkz. (Komisyon), **Türk İstiklâl Savaşı Destanları**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 34, Ankara 1982, s. 60.

Parçaladı bizi içten böldüler
Antlaşma yaptılar karar aldılar
Müttefikler bize düşman oldular
Kimi kime etmeliydik şikâyet

Sorsan bu milletin gözü yaş olur
Herkesin gönlünde bir telaş olur
Ne vatan kurtulur ne savaş olur
Birlik beraberlik olmasa şayet

Dostumuz ağladı düşmanlar güldü
Dört yandan dört kuvvet yurduma doldu
Vatan için savaşmamız farz oldu
Bütün yurttta başlatıldı hareket

Başımızda kavga rüzgârı eser
Bu aziz milleti eyle müyesser
Rızan için savaşıyor bu asker
Yalvardık Yaradan eyle inayet

Yeniden hürriyet ışığı yaktık
Kötü fikirleri arka bıraktık
Silkindik titredik ayağa kalktık
Çünkü Türk'e yakışmazdı esaret

Bu orduya yardımcıdır Lemyezel
Bu orduyu eylememiş müptezel
Bu ordu meth olmuş bu ordu güzel
Bu orduda vardır sırr-ı kudûret

Doğuda Ermeni batıda Yunan
Güneyde Fransız vermezken aman
Vatanı her yandan sarmıştı düşman
Anlamıştı onla değil isabet

Şeref verdik şan akıttık bu yurda
Gazi olduk kan akıttık bu yurda
Nice kurban can akıttık bu yurda
Şehit olduk Hakk'a ettik inayet

Akılın yetmez tenkit etme arkadaş
Bu millet efedir bu millet dadaş
Ölüm kalım savaşıydı bu savaş
Yoksa elden gidiyordu memleket

Bir somunu on arkadaş paylaştık
Gene de yılmadık mertçe savaştık
Dere düz demedik dağlardan aştık
Milletçe el ele gösterdik gayret

Ana yavrusunu yolda bıraktı
Çünkü yorulmuştu yolu ıraktı
Su yerine derelerden kan aktı
Ne zor ile korundu bu hürriyet

Sırtında cephane göğsünde uşak
Gayret et akşama bu dağı aşak
Bir an evvel mevzilere ulaşak
Kaybolmadan namus hayâ haysiyet

Alnından vurulmuş yatan kardaşım
Ölünür verilmez vatan kardaşım
Ecdadın bu senin atan kardaşım
Vuslata erişmiş bulmuş hidayet

Düşman anlamadı neyin nesiydi
Allah Allah diyen Türk'ün sesiydi
Her atılan gülle nur tanesiydi
Resul bu askeri eylemiştir meth

Hatırlardı akar idi gözyaşı
Dedem bana anlatmıştı savaşı
Kabarıktı göğsü dik idi başı
Büyük kahramanda büyük marifet

Bir kere çalındı hücum borusu
Düşman önümüze kurmuştu pusu
Dağılmaya döndü çakal sürüsü
Ölmek var dönmek yok bitsin sefalet

Aslanım koçağım merdim yiğidim
Allah huzurunda eyledin yemin
Birbirinize hakkız helâl eyleyin
Verilen emire ettik icabet

Yunan çadırında uyku çekerken
Atam uyanmıştı sabahtan erken
Hücum başlamıştı şafak sökerken
Doğdu güneş ile büyük azamet

Mübarek ağustos bir yaz gecesi
Serin idi ruzigarın esmesi
Emretti gürlledi topların sesi
Asker komutana etti riayet

Dünya gözü ile bir daha gördü
Kimseye vermeyiz bu aziz yurdu
Can verdi kan döktü kahraman ordu
Bu vatan bizimdir bizim mülkiyet

Sıdk-ı hulûs ile nöbet beklendi
Afyon'dan İzmir'e nur direklendi
Tarihe bir zafer daha eklendi
Gösterdi Mehmetçik büyük cesaret

Ölmek var dönmek yok dönmeyin geri
Hedefiniz Akdeniz'dir ileri
Haykırdı kükredi Türk'ün askeri
O gün düşmana çok verdik zâiyat

Herkese duyurduk biz bu ilanı
Bir meclis kuruldu çizdi planı
Yirmi üçte Cumhuriyet ilanı
Yeniden kuruldu bu büyük devlet

Çile çektik bu günlere kavuştuk
Ay yıldızlı ak hilale kavuştuk
İstikrarlı istiklâle kavuştuk
Ankara'da kurulmuştu hükümet

Nice çember yardık, dağlar erittik
Yeni baştan yurdumuzu fethettik
Çünkü biz cihana sulh ilan ettik
Bu mülkün temeli şanlı adalet

Çünkü bu istiklâl senindir ancak
Şanlı bayrağımız dalgalanacak
Çırağı bu ocak daim yanacak
Sanmayın ki sözlerimiz nihayet

Köşeden gözüme göründü güzel
Büküldü sallandı çekildi gitti
Bu iş beni öyle etti müptezel
Baktım ki önümde yol iki oldu
 Tabip ben derdimi bilirim ezel
 Yar gönlümde gizli yara sakladım

Dost bağına ekmiş idim bir elma
Dikildi dallandı söküldü gitti
El atıp sevdiğim sakın sen alma
Yeniden yeşerdi dal iki oldu
 Büyüdü kızardı bir çift al elma
 Ayrırdım birini yara sakladım

Nuri Çırağı'yım hayat buyumuş
Ekildi yıllandı döküldü gitti
Öyle uyandım ki gün akşam olmuş
Ağladım gözümde sel iki oldu
 Fark ettim hayatın sonu bu imiş
 Koca bir vücudu yara sakladım

On yedi ağustos salı gecesi
Bir anda Marmara toz duman oldu
Feryad u figana düştü nicesi
Görülmemiş afat ne yaman oldu

Haneler yıkıldı ocaklar söndü
Mahvoldu dört bir yan virana döndü
Gölcük tersanesi suya gömüldü
Sanırsın benzeri Nuh tufan oldu

İzmitli iniler Yalova zorda
Yetişin imdada insanlar darda
Kara haber gitti bir anda yurda
İşitip görenler perişan oldu

Anlatması çok zor büyük derdimiz
Karalar bağladı bütün yurdumuz
İmdada yetişti şanlı ordumuz
Sardı yaraları tam derman oldu

N'oldu kâr sermaye nerde haneler
Gözü yaşlı ağıt yakar analar
Hevesle yapılan koca binalar
Döndü sahibine kabristan oldu

Feryad u figan var göçük altında
Kurum kuruluşlar koştu imdada
Takdir böyle imiş emretti Hüda
Hak'tan kullarına bir ferman oldu

Bir hüznü kapladı karşı dağları
Tarihten silindi Adapazarı
Bitmez Darıca'nın Körfez'in zarı
Yalvarır insanlar el aman oldu

On yedi ağustos üçü üç gece
Bunca insanları yuttu o gece
Milletime başsağlığı netice
Nuri Çırağı'dan bu destan oldu

Aşkın ocağına girdim oturdum
Sanma gönül dayanmıyor gördün mü
Çok malzeme aldım usta getirdim
Deniz asla boyanmıyor gördün mü

Kılı kırka böldüm kırkı ayırdım
Demiri erittim dağları yardım
Isınmamız için ocak yaptırdım
Odun yandı taş yanmıyor gördün mü

Bir kere alışmış fitneye şere
Hep yukarda gezmiş inmemiş yere
Gözü göre göre âlem aşkere¹⁶⁷
Gâfil adam uyanmıyor gördün mü

Sözlerimi ondan yana söyledim
Çırağı'yım kana kana söyledim
Onu sevdiğimi ona söyledim
Sözlerime yar kanmıyor gördün mü

¹⁶⁷ Aşkere: Âşikâre.

-171-

Güzelleşir dört bir taraf
Bayram günü bayram günü
Bütün günahlar olur af
Bayram günü bayram günü

Secdeye varır ağaçlar
Zikir eder dağlar taşlar
Hak aşkıyla uçar kuşlar
Bayram günü bayram günü

Kılarız bayram namazı
Hakka ederiz niyazı
Hak olur kulundan razı
Bayram günü bayram günü

Sonradan başlar ziyaret
Büyüklerle saygı hürmet
Küçüklerle sevgi şefkat
Bayram günü bayram günü

Kızlar al yeşil giyinir
Delikanlılar övünür
Çocuklar oynar sevinir
Bayram günü bayram günü

Herkes birbirini dinler
Silinir yok olur kinler
Birleşir bir olur canlar
Bayram günü bayram günü

Sevinçle gözler yaş olur
Bütün gönüller hoş olur
Kurt kuzuyla kardeş olur
Bayram günü bayram günü

Filistin'le Afganistan
Felah bulsun Çeçenistan
Dursun Irak'ta akan kan
Bayram günü bayram günü

Çırağı sığın Allah'a
Salavat Rasulullah'a
Hiç kimse düşmesin aha
Bayram günü bayram günü

Nasıl gidem bu dünyanın izinden
İnişi yokuşu bitmez düzler oy
Usanmışam siteminden sözünden
Ağlayarak kör olmuştur gözler oy

Sevgilim kimdir hani maşuğum
Yandırmadın söndürürsün ışığımı
Bedavaya çok dolanan âşığımı
Geze geze yorulmuştur dizler oy

Bu varlık içimde ayrı nişâna
Can içinde bağlanmışım canana
Ben suçlu güzelim merhamet sana
Bilmez halimizi derdi azlar oy

Çırağı'yım gonca gülüm derdin yar
Sevip sevmeye gönül verdin yar
Sen sevensin ben sevilen derdin yar
Yalan ımış söylediğin sözler oy

-173-

Gönül dağlarından bir rüzgâr eser
Nedendir başından yel eksik olmaz
Taşrada yabanda bitmez gonca gül
Gülşen bağlarında gül eksik olmaz

İnsanı söyleten dil değil midir
Dereyi inleyen sel değil midir
Dostu düşman eden el değil midir
Namert insanlardan fel eksik olmaz

Sırrı hazinedir bu bir hikmettir
Yaratanın her varlığı nimettir
İpek böceğinde ayrı gayrettir
Sarar tezgâhında tel eksik olmaz

Geceli gündüzlü bir yolu gözler
Çırağı derdini içinde gizler
Arı bir sinektir hikmeti izler
Yapar kovanından bal eksik olmaz

Iğdır'da gül biter pamuk yetişir
Nedense Ağrı'nın kışı eksilmez
Adana'nın turaçları ötüşür
Ardahan'ın karga kuşu eksilmez

Yazık olur yarasını ellemek
Kolay değil onun derdini bilmek
Olmamış ömründe bir kere gülmek
Garibin gözünün yaşı eksilmez

Bilmediği işe zorlar ha zorlar
Kararsızdır hep verdiği kararlar
Gülerek yoluna tuzak hazırlar
Elinde saklıdır taşı eksilmez

Çırağı'nın dilindeki bir kişi
Adı kişi, kişi olmaz her kişi
Bin namerde bedel bence er kişi
Yiğitlik yok olmaz kişi eksilmez

-175-

Güler göz ile yüzüme
Bakan nerde ki görünmez
Bu gönlüme aşk ocağı
Yakan nerde ki görünmez

Şu sineme saran yakı
Aç defterim derdim oku
Şu gönlüme sevda oku
Çakan nerde ki görünmez

Arzu'yu severdi Kanber
Onun için yardı çenber
Bana karşı misk ü anber
Kokan nerde ki görünmez

Çırağı'nın havarını
Yedin candaki varını
Hayatımın duvarını
Yıkan nerde ki görünmez

-176-

Yol sanıp da gelip geçme
Namertlere yol değiliz
Çevirip yaprağın açma
Zarf üstüne pul değiliz

Cehalete katılmayız
Biz yığdiz tutulmayız
Para ile satılmayız
Para pula kul değiliz

Böyle gösteriyor zaman
Bu dağdan kalkacak duman
İçimizde gizli umman
Dere ırmak sel değiliz

Güvenme asılsız çağa
Düşersiniz bu tuzağa
Sen baksana bizim bağa
Biz yapraksız dal değiliz

Çırağı'ya inan sanık
Bu şerbete dilim kanık
Aşkının kalbimiz yanık
Savrulacak kül değiliz

Beni gardaşımla kucaklaştırdın
Dilden dile yaşa türkülerimiz
Koskoca dünyaya çığır açtırdın
Toprak ile taşa türkülerimiz

Biz seni severiz kollarını aç
Çünkü yaramıza sendedir ilaç
Gelinime duvak güveğime taç
Bacıma gardaşa türkülerimiz

Gönlündesin milletimin her zaman
Mehterle çalındın şaşırıldı düşman
Gâh Köroğlu oldun gâhi Genç Osman
Yön verdin savaşa türkülerimiz

Önünde krallar başını eğmiş
Kopuz ile çalınarak söylenmiş
Öz yurdumda mesken kurmuş eğlenmiş
Bir baştan bir başa türkülerimiz

Bas bağrına dalgalansın bayrağı
Dünya bilsin bura Türk'ün toprağı
Seni söyledikçe Nuri Çırağı
Düşer mi telaşa türkülerimiz

Bırakmadı gezek sahrayı dağı
Taşrayı yabana muhtaç ettiniz
Darmadağın oldu dostun otağı
Bülbülü gülşene muhtaç ettiniz

Ortada bellidir milletin hali
Yapanların boyundadır vebali
Birin can derdi birinin malı
Ağayı çobana muhtaç ettiniz

Hep böyle mi gelmiş bu gelen çağlar
Birisi neşeli birisi ağlar
Tavanın dibi deliniyor ağalar
Anığı soğana muhtaç ettiniz¹⁶⁸

Anlamadık bizim nedir işimiz
Nereye gidiyor bu gidişimiz
Soframızdan kalktı milli aşımız
Bir bardak ayrana muhtaç ettiniz

Şerefi şöhreti şanı da çaldız
İliği damarı kanı da çaldız
Seneyi haftayı günü de çaldız
Bizi bir zamana muhtaç ettiniz

Kurt geçti karşığı yamacı kaptı
Peşine gidenler yolundan saptı
Aslan koyun ile anlaşma yaptı
Tazıyı tavşana muhtaç ettiniz

¹⁶⁸ Anık: Soğanın yağda kavrulmasıyla hazırlanan bir çeşit soğan yemeği.

Söyleyin ki beyler hangisi iyi
Siz anlattınız hep söyleyi söyleyi
Elinden aldınız ev reisliği
Babamı anama muhtaç ettiniz

Yürürsüz de bir meçhule yürürsüz
Hayalizde nasıl rüya görürsüz
Horoz kurban olur fetva verirsiniz
Milleti kurbana muhtaç ettiniz

Bir gün olsun düşünmediz yarını
Yıkıp viran ettiz dost diyarını
Kestiniz hayvanın kanatlarını
Arıyı kovana muhtaç ettiniz

Hiçbir türlü bu sevdadan geçemez
Yol bulamaz bir tarafa kaçamaz
Gemisini bağladınız açamaz
Kaptanı limana muhtaç ettiniz

Bütün sırrımızı söylediz yâda
Bu yurda etmişiz nice can feda
Yaptığınız yapacağız ortada
Yahşiyi yamana muhtaç ettiniz

Ey Nuri Çırağı söylersin neden
Sana anlatmıştı bunları deden
Bir dert var ki budur seni söyleten
Vatanı düşmana muhtaç ettiniz

Memlekette huzursuzluk başladı
Yâ Rab senden sahip zaman isteriz
Haksızlıklar canımıza işledi
Lütf u kereminden ihsan isteriz

Millet hor görüyor öz kardeşini
Takip eder birbirinin peşini
Ezmek için Diyojen'in başını
Ya Melikşah ya Alparslan isteriz

Bir vücut, bir yumruk hep bir hareket
Haydin yiğitlerim gösterin gayret
Aziz vatanımdan çıksın bu illet
Dilimize ezber Kuran isteriz

Nuri Çırağı'yım dilde türkümüz
Üç kıta bizim ata mülkümüz
Hedefimiz budur büyük ülkümüz
Altay'dan Tuna'ya vatan isteriz

Cahil hayal bostanını
Biçer habersiz habersiz
Kendi derdin bilmeyene
Açar habersiz habersiz

Tadacak bunu her yürek
Azrail gezer öbek öbek
Zamanı geleni tek tek
Seçer habersiz habersiz

Gücün yetmez ise zorla
İster üşü ister terle
Hayat tohum insan tarla
Saçar habersiz habersiz

Çırağı dertlerim denden¹⁶⁹
Sevdandır bizi un eden
Sevdiceğim ceylan benden
Kaçar habersiz habersiz

¹⁶⁹ Denden: Tane tane.

-181-

Biz ki insan yaratıldık anadan
İnsan geldik insan olmak arzumuz
Türlü renge sahip olduk sonradan
İnsan geldik insan olmak arzumuz

Bakmaz mısın başındaki dumana
Uyup aldanmayız çark-ı zamana
Biz âşık değiliz fotoromana
İnsan geldik insan olmak arzumuz

Dinle kardaş sana bir çift sözüm var
Çırağı'yım elde dertli sazım var
İnsan olmak için candan arzum var
İnsan geldik insan olmak arzumuz

İnsan nüska-i kübradır¹⁷⁰
Bunu doğru bilmiyoruz
Gelen gitti giden gelmez
Bundan ibret almıyoruz

Çalışmıyor bizim eller
Bizi başkaları eller
Kurudu açılan güller
Zamanında dermiyoruz

Herkes derde derman arar
Kalmadı kimsede karar
Ticarette ettik zarar
Ağlıyoruz gülmüyoruz

Ne düz koyduk ne de dere
Fakirlik bize mi göre
Gözlerimiz göre göre
Bundan geri kalmıyoruz

Güneşte durup susanma
Nuri Çırağı usanma
Her şeyi biliriz amma
Doğru yola gelmiyoruz

¹⁷⁰ Nüska: Allah'a yolunca ibâdet etme.

ATIŞMALAR

Çırağı:

Sohbete başlarken bütün dostlarım
Büyük küçük her insana merhaba
Edirne'den Kars'a bütün her yana
Anadolium tüm vatana merhaba

Çerkezoğlu:

Doğu güney kuzey batı hepisi
Vesselam ki bu cihana merhaba
Beni dinleyenler benim dostumdur
Onun için diyorum sana merhaba

Çırağı:

İşte sesimiz, dostlarım duya
Birlik beraberlik bizdeki gaye
Selam başkentimiz o Ankara'ya
Mardin'e Urfa'ya Van'a merhaba

Çerkezoğlu:

Her insanda olan elbet kusurdur
Bu da söylenemez bir gizli sırdır
Gözleri yaşlıdır eli nasırdır
Âşıklara seven cana merhaba

Çırağı:

Nuri Çırağı'yım nurdur vatanım
Çok şükür Allah'a hürdür vatanım
Ayrı gayrı yoktur birdir vatanım
Selam olsun dört bir yana merhaba

Çerkezoğlu:

Çerkezoğlu yanlış yapma derç olur

Gelen gider gelmeyene borç olur

Âşık olan bir topluma harç olur

Onun için her ozana merhaba

Çırağı:

Yıllar oldu bahçivanım bir bağa
Bir gün koklamadım gülü doyunca
Niyet ettim gitmek için o dosta
Yürüdüm gitmedi yolu doyunca

Çobanoğlu:

Ne güzel buyurdun canım kardeşim
Her zaman severim eli doyunca
Kader bir çiçektir insanlar arı
Acep kimler yemiş balı doyunca

Çırağı:

Tıpkı güneş gibi bu dağdan aştım
Yıllar boyu kaderimle savaştım
Kanadım kırıldı kıyısına yanaştım
Gezip yüzemedim gölü doyunca

Çobanoğlu:

Arzu Kamber için kaldı biçare
Ferhat dağı yardı oldu divane
Kerem Aslı için yanmıştır nare
Mecnun da gezmedi çölü doyunca

Çırağı:

Gurbet eller nicesini çürüttü
Güneş vurdu dağda karı eritti
Sam yeli değdi yaprağımı kuruttu
Üstelik de dövdü dolu doyunca

Çobanoğlu:

Hele bir baksana kardeş engine
Hiç baktın mı insanların rengine
Asla sözüm yoktur kardeş zengine
Fakir hiç aldı mı malı doyunca

Çırağı:

Nuri Çırağı'yım ben de bilirim
Bu günün bilirim dünün bilirim
Zenginın safındasın seni bilirim
Bir gün doyurdun mu kulu doyunca

Çobanoğlu:

Çobanoğlu der ki gönülden bildik
Gözünün yaşımı vakitsiz sildik
Sizler istediniz bizler de geldik
Bu gece çalalım teli doyunca

İhsanî:

Hak emretti ezazile
Gel de hikmete karışma
Benim için iki secde
Kıl da hikmete karışma

Ruhanî:

Gönül evvela kendini
Bil de hikmete karışma
İmanın nur deryasına
Dal da hikmete karışma

Çırağı:

İlk evvela gerçek insan
Ol da hikmete karışma
Bu boşlukta evvel kendin
Bul da hikmete karışma

İhsanî:

Gel suçlanma bile bile
Sonra sen düşersin dile
Suru verdi İsrail'e
Çal da hikmete karışma

Ruhanî:

Sırtına bağlama kevel
Her koyuna çalma kaval
Ölmeden de daha evvel
Öl de hikmete karışma

¹⁷¹ Dilaver DÜZGÜN, *Âşık Mevlüt İhsanî, Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 1997, s. 272-273.

Çırağı:

Sakin bunu sorma neden
Ya kimdir seni söyleten
İlk evvela kendi kenden
Gel de hikmete karışma

İhsanî:

Dilini kesme duadan
Başın kurtulmaz davadan
Gel Âdem ayrıl Havva'dan
Kal da hikmete karışma

Ruhanî:

Dilek dile elini aç
Cümle derde odur ilaç
Hakk'ın rızasına muhtaç
Ol da hikmete karışma

Çırağı:

Anlıyorsan gizli sözden
Yürüyorsan gerçek izden
Ağlamayı bırak gözden
Gül de hikmete karışma

İhsanî:

Sorun Mevlüt İhsan nesi
Şemi'ye deve çenesi
Ondan türlü idaresi
Çal da hikmete karışma

Ruhanî:

Nerdesin Ruhanî nerde
Ara yerden kalksın perde
Rızanın olduğu yerde
Kal da hikmete karışma

Çırağı:

Çok görmeyin Çırağı'ya
Dayanılmaz bu yaraya
Hakikatten içeriye
Gel de hikmete karışma

Çerkezoğlu:

Bir ömürdür böyle gider
Saza yaslana yaslana
Pek kabul ettiremedim
Söze yaslana yaslana

Çırağı:

Eğriliği terk edersin
Düze yaslana yaslana
Hakikati öğrenirsin
Cüze yaslana yaslana

Tanrıkulu:

Nazlı güzel cilve satar
Naza yaslana yaslana
Yüreğimden duman çıkar
Köze yaslana yaslana

Çerkezoğlu:

Ne yapam belim bükülmüş
Başımdan hasret çekilmiş
Siyah kirpiğim dökülmüş
Göze yaslana yaslana

Çırağı:

Allah'ın dediği olur
Bütün ruh sahibi ölür
İnsan benliğini bulur
Öze yaslana yaslana

¹⁷² Nazım İrfan TANRIKULU, **Âşıklar Divanı**, İstanbul 1997, s. 302.

Tanrıkulu:

Bağban bağda gül alıyor
Sevgi kalpten dil alıyor
Kervan yâre yol alıyor
İze yaslana yaslana

Çerkezoğlu:

Kimi kuşa hayal güder
Kimisi de feryat eder
Çerkezoğlu çekip gider
Beze yaslana yaslana

Çırağı:

Bu Çırağı ifşa etmez
Derdini yâda anlatmaz
Altın değeri kaybetmez
Toza yaslana yaslana

Tanrıkulu:

Tanrıkulu etme inkâr
Yarana çare bulup sar
Kimi doksan dokuz sayar
Yüze yaslana yaslana

Çırağı:

Nasibimdir diye elim uzattım
Uzattı badeyi pir başkasına
Seni sevdiğimi sana söyledim
Vallahi vermedim sır başkasına

Çobanoğlu:

Babaların sözü bize nasihat
Bilmediğin sözü sor başkasına
Sevgide sadakat olmazsa eğer
Muhabbet eder mi yar başkasına

Çırağı:

Söyle be güzelim derdini söyle
Gönlüm sana yayla gel gönlün eyle
Göz yaşın ilaç et yarımı eyle
Demedim ki götür sar başkasına

Çobanoğlu:

Düşme bu dünyanın gam merağına
Bir günde düşersin dert toprağına
Bir dostun gelirse kalk ayağına
Hizmet ile göster yer başkasına

Çırağı:

Bir türlü eylenmez yastadır gönlüm
Gelecek yar diye sestedir gönlüm
Seni görmeyeli hastadır gönlüm
Niye veriyorsun nar başkasına

Çobanoğlu:

Nefsine uyarsın bela var iken
Gezdiğin bu âlem dünya var iken
Bizleri yaratan Mevla var iken
Neden eğiyorsun ser başkasına

Çırağı:

Nuri Çırağı'nın ne idi vadi
Yarıda mı kalacaktı muradı
Ben avcıydım avım beni avladı
Vallahi kurmadım tor başkasına

Çobanoğlu:

Çobanoğlu der ki özlenir yaran
Sevgi kantarıyla bilinir daran
Eğer vücudunda yok ise yaran
Götür merhemini sür başkasına

Çırağı:

Altı aydır yollarını bekledim
Gelmedi çıkmıyor yar yaylasına
Hayatından umudumuz kesildi
Demek ki yağmıştır kar yaylasına

Çerkezoğlu:

Gül diye uzanmış eline batmış
Bilmeden ekmişler har yaylasına
Gülü de bülbüle ihanet etmiş
Ondan bülbül çeker zar yaylasına

Çırağı:

Zatını da deli gönül zatını
Gözünle görürsün sen ispatını
Döndür önünde de koştur atını
Görürsen o yâri sor yaylasına

Çerkezoğlu:

Gelen de giden de hepsi de fâni
Bizden evvel gelen âşıklar hani
O ki oldum çiçeklerin çobanı
Götür de keçeni sar yaylasına

Çırağı:

Güzellerin başlarında leçekler
Yanağına dokunmuyor pürçekler
Birbirini selamlıyor çiçekler
Yakışmış menekşe mor yaylasına

Çerkezoğlu:

Al yeşil çiçekler koktuğu zaman
Güzeller göğsüne taktığı zaman
Sevdiğim yaylaya çıktığı zaman
Sanki gökten doğar nur yaylasına

ırağı:

Hayatımın lâleleri karaldı
Umudumun dağlarını kar aldı
Ne yapayım çırağı hayat karaldı
Kendimi zor attım zor yaylasına

Çerkezoğlu:

Âşık Çerkezoğlu gitmiş görmüştü
Niceleri bizden evvel varmıştı
Dedem de ova oba kurmuştu
Git Palandöken'e sor yaylasına

Ruhanî:

Gelin bizi görün dostlar, erenler
Bambaşka olmuşuz Palandöken'de
Gözyaşım akınca dereler inler
Mermeri delmişiz Palandöken'de

İhsanî:

Yıllardır düşmüşüz feryad ü aha
Duaya gelmişiz Palandöken'de
Pirin huzuruna ulu dergâha
Nağmeler salmışız Palandöken'de

Rahmanî:

Mutluluk içinde ol Hakk'a niyaz
Aşk içre kılmışız Palandöken'de
Hakk'ın rızasına olmaz itiraz
Biz bizi bilmişiz Palandöken'de

Çırağı:

Muhabbet şerbetin aşk badesini
Biz pirden almışız Palandöken'de
Hakk'ı Hak bilerek aşkın sesini
Cihana salmışız Palandöken'de

Ruhanî:

Çiçeklerle baharınan yazınan
Eda ilen işve ilen nazınan
Gâhi kavalınan gâhi sazınan
Söyleyip çalmışız Palandöken'de

¹⁷³ Dilaver DÜZGÜN, a. g. e., s. 267-269.

İhsanî:

Dolanırız feryad ile zar ile
Tipi ile boran ile kar ile
Koyun ile kuzu ile yar ile
Uykuya dalmışız Palandöken'de

Rahmanî:

Dostlar ile daireler çalarak
İlim deryasına aşkla dalarak
Arzuhali yüce Hakk'a salarak
Çağlayıp dolmuşuz Palandöken'de

Çırağı:

Emrah ile duygulanıp hislenip
Köroğlu'yla eteğine yaslanıp
Sümmanî'yle Gülperi'ye seslenip
Saranıp solmuşuz Palandöken'de

Ruhanî:

Âşık Ruhanî'yim neler var neler
Hasretin kurşunu sinemi deler
Nice günler aylar nice seneler
Ağlamış gülmüşüz Palandöken'de

İhsanî:

Mevlüt İhsanî'yim aşk ataşımız
Dağlardan yücedir bizim başımız
Yıllardır dinmemiş gözde yaşımız
Rüzgârla silmişiz Palandöken'de

Rahmanî:

Ali Rahmanî'yim yaptık seyranı
Aşkla coşturmuşuz demi devranı
Dost eline nice sürüp kervanı
Ölmeden ölmüşüz Palandöken'de

Çırağı:

Nuri Çırağı'yım söylerim baştan
Gururumuz gelir yiğit dadaştan
Karçiçeği nergis ala haşhaştan
Çiçekler yolmuşuz Palandöken'de

Çırağı:

Ben de bene şaşırırım beylerim
Oturmuş kalmışım yazın döşüne
Bu sanat uğruna yıllarım geçti
Boşuna vurmuşum sazın döşüne

Denizoğlu:

Ömrümü rampada bitirdim böyle
Bir nasip olmadı düzün döşüne
Eller zımıstandan aldı payını
Benim şansım düştü buzun döşüne

Çırağı:

Bu feryat da benim çağrı da benim
Bu sızı da benim ağrı da benim
Palandöken benim Ağrı da benim
Hak kelamı yazın yazın döşüne

Denizoğlu:

Toka tok derlerse aç ile açtı
Meyve verdi budak açtı dal açtı
Adamların yaşı yetmiş aştı
Halen meyil vermiş kızın döşüne

Çırağı:

Çırağı pazara gelmezem sanma
Verdiğim ikrarda kalmazam sanma
Aşkın yaktığını bilmezem sanma
Bilerek oturdum közün döşüne

Denizoğlu:

Denizođlu mızrap dűşer saz dűşer
Herkesin gönlünden bir avaz dűşer
El aleme fazla bana az dűşer
Hem de görün kaftar kazın dűşüne

Çerkezoğlu:

Sunam bana âşık olmuş bilmedim
Beni rüyasında görmüş meğerse
Seher vakti bir ses duydum gaipten
Arzunu rüzgâra vermiş meğerse

Çırağı:

Gönlüne bir rahim düşürmüş Allah
Onu sevdiğimi ermiş meğerse
Seven gönüllere demiş eyvallah
O da bu gönüle girmiş meğerse

Çerkezoğlu:

Sevgisini hapis etmiş içine
Ortak oldum sevgisinin suçuna
Bırakmadı el vurayım saçına
Rüzgâr saçlarını örmüş meğerse

Çırağı:

Korkuyor ki düşem elin diline
Sevdanın gülünü almış eline
Eğildim de baktım yârin haline
Yaşmağı yüzüne sarmış meğerse

Çerkezoğlu:

Bu sevdanın dumanı yok köz gördüm
Taş üstünde yürümüş bir iz gördüm
Bir arada birkaç tane yüz gördüm
Güllerin içinde durmuş meğerse

Çırağı:

Yıllar boyu açmasını gözettim
Yaprağını elim ile düzelttim
Biten gülün dermesini gözettim
O yar benden evvel dermiş meğerse

Çerkezoğlu:

Ben Çerkezoğlu'yum çok emekledim
Sevdanın üstüne sevda ekledim
Ateşimden yandım bir su bekledim
Destiyi pınarda kırmış meğerse

Çırağı:

Nuri Çırağı'yım yar için için
Açılsa görünse sevdiğim için
Sandım ki ağlıyor yar benim için
Gözlerine soğan sürmüş meğerse

Çırağı:

Gözlerim görmüyor dizim tutmuyor
Geçiyor günlerim eyvah ki eyvah
Yaram içerdendir farkında olmam
Gizliden inlerim eyvah ki eyvah

Yarenî:

Her kim söylediye sözüne kandım
Cahili dinlerim eyvah ki eyvah
Ferhat misalim boşa dolandım
Gönülden çınlarım eyvah ki eyvah

Çırağı:

Tatlı can içinde canı terk ettim
Ben nereden geldim nereye gittim
Kusurumu yeni yeni fark ettim
Ben beni anlarım eyvah ki eyvah

Yarenî:

Nerden gelip de nereye gittim
Durmadan çalıştım sanmayın yattım
Tuna boylarına atınan gittim
Kayboldu ünlerim eyvah ki eyvah

Çırağı:

Koca tarih bir kenara atıldı
Büyük arslan çakallara yutuldu
Meselemiz karşılıksız satıldı
Şöhretim şanlarım eyvah ki eyvah

Yarenî:

Sanmayın ki boşa işi götürdük
Düşe kalka bu sanatı getirdik
Kahpe Diyojen'i dize getirdik
Görünmez kanlarım eyvah ki eyvah

Çırağı:

Adam parmağını kana daldırdı
Benim neslim döndü bana saldırdı
Kılıcımı kim müzeye kaldırdı
Kılıcsız kınlarım eyvah ki eyvah

Yarenî:

Yeşil yaprakları bizler sararttık
Bugünün içinde dünü arattık
Bir zaman karadan gemi yürüttük
Nerede hanlarım eyvah ki eyvah

Çırağı:

Çırağı derdimi edim ifade
Canım bu vatana koy olsun feda
Boşuna çarpıştım gittim Kore'de
Mahvoldu canlarım eyvah ki eyvah

Yarenî:

Yarenî'yim bizler gerçek çalıştık
Bu dünyada üç kıtaya ulaştık
Son zamanda dar bir yere sıkıştık
Kapandı yönlerim eyvah ki eyvah

Çırağı:

Sabır eyle dur bahçivan
Gülün bitmeye az kaldı
Yakındır bahara zaman
Bülbül ötmeye az kaldı

Reyhanî:

Ben beni yıllar okudum
Yılım bitmeye az kaldı
İnsanoğlu bir kitaptır
İlim bitmeye az kaldı

Çırağı:

Bulut gürler şimşek parlar
Gökte ötecek turnalar
Açıldı bizim yaylalar
Çoban yatmaya az kaldı

Reyhanî:

Varlığım elimden gitti
Bağımda baykuşlar öttü
Acemi eğitim bitti
Talim bitmeye az kaldı

Çırağı:

Olduğunda gerçek meydan
Meydan olmaz mı toz duman
Çangalı tahtı pehlivan
Künde atmaya az kaldı

Reyhanî:

Ömrümün müddeti doldu
Hayatım gülleri soldu
Gün ikindi akşam oldu
Güneş batmaya az kaldı

Çırağı:

Bülbüller ötecek bağda
Yine aynı eski çağda
Akşam oldu karşı dağda
Duman tütmeye az kaldı

Reyhanî:

Gideceğiz köyümüze
Haftamıza ayımıza
Kahpe felek suyumuza
Zehir katmaya az kaldı

Çırağı:

Geldik de gördük canları
Bizim güzel insanları
Nuri Çırağı Reyhanî
Geldi gitmeye az kaldı

Reyhanî:

Reyhanî neyledik nettik
Gâfilce geldik ve gittik
Yıllar yılı oruç tuttuk
Bayram etmeye az kaldı

Çırağı:

Belkıs ilen sefa sürmüş keyf çekmiş
Mühr-ü Süleyman'ı kurtaracak mı
Yaslanmıştır bu dağların böğrüne
Sürüsü çobanı kurtaracak mı

Tanrıkulu:

Yıllar yılı közlenirim durmadan
Küllerim dumanı kurtaracak mı
Bir sevgiye iz sürerim ümitle
İzlerim kervanı kurtaracak mı

Çerkezoğlu:

Yaptığında yoksa Hakk'ın rızası
Meydan pehlivanı kurtaracak mı
İnsanın dilinden dökülen nedir
Bu lisan insanı kurtaracak mı

Çırağı:

Gel kardaş seninle verek el ele
Sakın demeyesin bunu nafîle
Gemi değil işgal olmuş iskele
Bu kaptan limanı kurtaracak mı

Tanrıkulu:

Geçmişî ararım çağlar gezerim
Hasretle yüreğimi dağlar gezerim
Gece gündüz yâre ağlar gezerim
Damlalar ummanı kurtaracak mı

¹⁷⁴ Nazım İrfan TANRIKULU, a. g. e., s. 290.

Çerkezoğlu:

Ne hikmettir bülbül çeker zararını
Gönülden bekliyor ilkbaharını
Terin döktü her gün yedi barını
Bu bağ bu bağmanı kurtaracak mı

ırağı:

Nuri ırağı'yım giderim aha
Bütün sıktım bağlamışım Allah'a
Yazılmışsa mal olmuşsa tarihe
Destanı ozanı kurtaracak mı

Tanrıkulu:

Tanrıkulu derde ezildim bugün
Sanki yüce dağım kazıldım bugün
Solgun çiçeklerden szldm bugün
Arılar kovanı kurtaracak mı

Çerkezoğlu:

Bu Çerkezoğlu'nu eyledi deli
Deli etmek bulaşmaktır ki eli
Acep nedir bu dünyada emeli
İmanı bu canı kurtaracak mı

Sümmanoğlu:

Evde yiyeceğim aşım ekmeğim
Unum bitti çilelerim bitmedi
Hep havaya gitti bunca emeğim
Günüm bitti çilelerim bitmedi

Çırağı:

Sanki de bir ömür boş boşa geçti
Anım bitti çilelerim bitmedi
Farkına varmadım güneşim açtı
Dünüm bitti çilelerim bitmedi

Sümmanoğlu:

Sesime ses yok mu jeton düşürdüm
Doldu ümit küleğini taşırdım
Ne tarafa gideceğim şaşırardım
Yönüm bitti çilelerim bitmedi

Çırağı:

Çok bağırdım sesim ulaşmaz yara
Arzualım verdim esen rüzgâra
Gücümden ziyade harcadım para
Binim bitti çilelerim bitmedi

Sümmanoğlu:

Sümmanoğlu der ki öğütlerimi
Söyledim dinlettim beyitlerimi
Topladım dağıttım umutlarımı
Fonum bitti çilelerim bitmedi

Çırağı:

Nuri Çırağı'yım dertlerim çoktur

Gurbetin çilesi zehirli oktur

Seslendim sesime ses veren yoktur

Ünüm bitti çilelerim bitmedi

Çırağı:

Soruyorum sana ne oldu niye
Yiğitlerin er meydanı var idi
Ser verirdi sır vermezdi kimseye
O meydanın pehlivanı var idi

Reyhanî:

Bir zamanlar vatan için bu millet
Damarında asil kanı var idi
Kullarına emir vermiş kudret
Türlü türlü imtihanı var idi

Çırağı:

Delindi de karşı dağlar delindi
Elimizden bazı şeyler alındı
Parça parça oldu millet bölündü
Bu milletin bir nişanı var idi

Reyhanî:

Nice düşmanlardan vatan alırdık
Bir ölürdük bin bir tane kalırdık
İnsan idik kuş dilini bilirdik
Bu sarayın Süleyman'ı var idi

Çırağı:

Senin ne olduğun sana söyleyim
Oku tarihini öğün ha öğün
Sultan Alparslan'dan Yavuz'a değin
İnsanların her imkânı var idi

Reyhanî:

Bütçede haznede talan yok idi
Doğruyduk sözlerde yalan yok idi
Dünyada boşuna ölen yok idi
İnsanların bir vicdanı var idi

Çırağı:

Demir dağlarını delen bizlerdik
Dört kıtaya hâkim olan bizlerdik
Dünyaya çağ açıp gelen bizlerdik
Bu milletin bir destanı var idi

Reyhanî:

Millet esaslıydı vatan köklü idi
Namert haksızdı mertler haklı idi
Hikmet gemisine ilim yüklü idi
Bu geminin bir kaptanı var idi

Çırağı:

Hey Âşık Çırağı aman ha aman
Gayret et başından kalksın bu duman
Hikmet gemisinde imanlı kaptan
Bağlanacak bir limanı var idi

Reyhanî:

Yalanını dedim sildirdi beni
Ankara'ya ihbar bildirdi beni
Çok yakın sevdiğim öldürdü beni
Bir zamanlar bir Reyhanî var idi

Reyhanî:

Atatürk'ün yolu ile
Yüce komutanlar geldi
Türk'ün kuvvet kolu ile
Güçlü pehlivanlar geldi

Çırağı:

Teşrifiniz göz üstüne
İlime mihmanlar geldi
Ay gibi yıldız üstüne
Bayrak olmuş canlar geldi

Reyhanî:

Ruhun şad olsun ey Ata
Gönlümde ebedî yata
Barış için kâinata
Meydan okuyanlar geldi

Çırağı:

Türklüğün gerçek erinden
Kükresin dağlar yerinden
Tarihin derinlerinden
Yazılı destanlar geldi

Reyhanî:

Selam cumhurbaşkanına
Ersin Paşam öz canına
Reyhanî'yim lisanıma
Saygı değer canlar geldi

Çırağı:

Çırağı Şahin Kayalar

Necdet Üruğ Celasunlar

Hâsılı büyük insanlar

Vatana dermanlar geldi

Reyhanî:

Âşık olanlara durmak yaramaz
Çıkıp da gurbeti gezeydim şimdi
Genç âşıklar bana rakip olamaz
Bir yaşlı olaydı ezeydim şimdi

Çırağı:

Buna ne hacet var Âşık Reyhanî
Hayalde gurbeti gezersin şimdi
Yaşlısı genci de bilir meydanı
Gücün yeter ise ezersin şimdi

Reyhanî:

İpliğime üç de nokta vursaydım
Beş tane varlığa mesken kursaydım
Altıyla hikmete cevap verseydim
On iki düğmeyi çözeydim şimdi

Çırağı:

Üç guslüm farzıyla eylerim biat
Beş İslam'ın şartı yaptık ibadet
Altı iman şartı ettim tilavet
On ikiyi tamam çözersin şimdi

Reyhanî:

Bu hikmeti kanım ile yazsaydım
Her soruyu hikmet ile çözeydim
Dokuz ay on günde gemi düzseydim
Hikmet deryasında yüzseydim şimdi

Çırağı:

Sorduğun sualin zor olması var
İnsanın maderde dar olması var
Dokuz ay on günde var olması var
Hikmet deryasında yüzersin şimdi

Reyhanî:

Hamza'yla varsaydım müptelâsına
Kulak versem dostum hikmet sesine
Ali'yle girseydim Kan Kalesi'ne
Düşman ordusunu bozsaydım şimdi

Çırağı:

Hamza'yla görüşürsen Reyhanî
Halit ile düşünürsen Reyhanî
Ali gibi dövüşürsen Reyhanî
Düşman kalesini bozarsın şimdi

Reyhanî:

Reyhanî söylesin aşkın nesini
Varsam keşf eylesem dört köşesini
Alsaydım mürşidin ifadesini
Onun hikmetin çözseydim şimdi

Çırağı:

Nuri Çırağı'yım budur ifaden
Senin bu feyz ile kesilmez sedan
Mürşidine bağlanırsan gerçekten
Sırrı hikmetini çözersin şimdi

Çırağı:

Karşı dağın yamacına baksana
Lale gizli sümbül gizli gül gizli
İnsanoğlu bir nuska-i kübradır
Edep gizli hayâ gizli hal gizli

Çerkezoğlu:

Dağa bakmaz ben kendime bakarım
Ateş gizli toprak gizli yel gizli
Sanma sevdakâra karşı çıkarım
Sevda gizli gönül gizli yol gizli

Çırağı:

Akıl bu bedeni güder efendim
Bilenler gerçeğe gider efendim
Canı borç alanlar öder efendim
Yolcu gizli kervan gizli yol gizli

Çerkezoğlu:

Bal gördüm efendim zehirden acı
Tahlil etmek insanların amacı
Hünere sahiptir fidan ağacı
Meyve gizli yaprak gizli dal gizli

Çırağı:

Kâmil olan cehalete yerinmez
Bir rengi var birkaç renge bürünmez
Demirde de su gizlidir görünmez
Dere gizli yağmur gizli sel gizli

Çerkezoğlu:

İnsanlarda görünmeyen duman var
Belli etmez kaderinde aman var
Canı yoktur bir yürüyen zaman var
Dakka gizli hafta gizli yıl gizli

Çırağı:

Çırağı bu işe eremiyorum
Buldum da kapıyı giremiyorum
Bal çiçekte ama göremiyorum
Arı gizli çiçek gizli bal gizli

Çerkezoğlu:

Âşık Çerkezoğlu gezer yerini
Dolduruyor azar azar yerini
Kimse bilememiş mezar yerini
Ömür gizli ecel gizli sal gizli

Çırağı:

Anam babam ara ara

Girdiler aynı pazara

Dört ay on dört gün sonra

Kana döndürdüler beni

Yarenî:

Atomdan gen taşır iken

Bir mahzende yaşar iken

Yüz kırk günü aşar iken

Cana döndürdüler beni

Çırağı:

Aha belli oldu halim

Dokuz ay on günlük yolum

Belli oldu elim kolum

Bana döndürdüler beni

Yarenî:

Kara değil daim ağdım

Anamın sütünden sağdım

Vakit tamam oldu doğdum

Dine döndürdüler beni

Çırağı:

İnsan oldum üne geldim

Şöhret bulup şana geldim

Elestüde dine geldim

Şana döndürdüler beni

Yarenî:

İnsanlığı arzu ettim

Eğitildim yola gittim

Hem okudum hem okuttum

Fene döndürdüler beni

Çırağı:

Çırağı diyorlar bana

Senden oldum döndüm sana

Aha geldim kabristana

Sana döndürdüler beni

Yarenî:

Yareni'yim neler duydum

Yazık ki nefsim uydum

Başımı yoluna koydum

Yine döndürdüler beni

-201-

Çırağı:

Ala sırtını mı dönmüşsün
Kara mı kandırdı seni
Niye böyle davranırsın
Para mı kandırdı seni

Çerkezoğlu:

Al bayrağımın rengi
Kara kandıramaz beni
Kalbim Yaradan'a bağlı
Para kandıramaz beni

Çırağı:

Bol keseden atıyorsun
Gölge görüp yatıyorsun
Neden yanlış tartıyorsun
Dara mı kandırdı seni

Çerkezoğlu:

Düşünmeden lafı atmam
Gölge gölgesinde yatmam
Vicdanım dışında tartmam
Dara kandıramaz beni

Çırağı:

Hani akıllıydın yani
Niye ayırdın insanı
Yakarsın döşek yorganı
Pire mi kandırdı seni

Çerkezoğlu:
İnanmayan geçmez candan
Gerçek ayrılmaz vicdandan
Korkum asalak insandan
Pire kandıramaz beni

Çırağı:
Ağzın göğe tutuyorsun
Çiğnemededen yutuyorsun
Bostancıya satıyorsun
Tere mi kandırdı seni

Çerkezoğlu:
Ne dedimse anlamadı
Çünkü sözü dinlemedi
Bozuxsa ağzımın tadı
Tere kandıramaz beni

Çırağı:
Çerkezoğlu idi adın
Suyu içtin yudum yudum
Erzurumlu yiğit idin
Bura mı kandırdı seni

Çerkezoğlu:
Yâdlara sırrım açardım
Sözü de ölçer biçerdim
Kansaydım ben de göçerdim
Bura kandıramaz beni

Çırağı:

Nuri Çırağı ispatı

Bu sözü beklerdim zati

Nasıl da olmuşsun kati

Töre mi kandırdı seni

Çerkezoğlu:

Bizim yer dumanlı dağı

Bir taraf bahçeli bağı

Çerkezoğlu Hakk'a bağı

Töre kandıramaz beni

Çırağı:

Aslan da tilkiye fırsat tanırsa
Ormanı kendine mesken etmez mi
Şeytanın şerrine uyan insanlar
Sonra Yaradan'a isyan etmez mi

Çerkezoğlu:

Eğer diler ise ulu Yaradan
Zamanın içinde zaman etmez mi
Kuşkuları kaldıralım aradan
Yaranın içine derman etmez mi

Çırağı:

Kayır deli gönül kendini kayır
Kayır da sen kendi mideni doyur
Hayra rızası var şerre ise hayır
Bize Kuran'ında beyan etmez mi

Çerkezoğlu:

Kalpten bağlı ise ulu Settar'a
Vallahi billahi düşmez ki dara
Bile bile girse ateşli nara
Diler ise gül gülistan etmez mi

Çırağı:

Ey Çırağı yolu yürü bilerek
Tevhid ile kalp kirini silerek
İnsanoğlu karşılasa gülerek
Ölümü insana ayan etmez mi

Çerkezoğlu:
Bu Çerkezoğlu'nun gizli hâlini
Hâl içinde ara sır ahvalini
Öğretmez mi tüm cihanın dilini
Tüm eşyaya bir tercüman etmez mi

Çırağı:

Hakk'a iman edip hakkı bildikçe
Bu ölenler dirilecek Reyhanî
Hak deyip de hakikate geldikçe
Gerçek bayrak gerilecek Reyhanî

Reyhanî:

Lal olacak benlik eden insanlar
Bir mahkeme kurulacak Çırağı
Acımadan insanları vuranlar
Bir gün kendi vurulacak Çırağı

Çırağı:

Issız viranede öter baykuşlar
Her varlık Allah'ı zikire başlar
Aktıkça temizler suları taşlar
Hikmet ile durulacak Reyhanî

Reyhanî:

Cehalet kalkınca dünya bir olur
O zamanlar bütün insan hür olur
Gerçekler gerçekten gerçek görünür
Böyle günler var olacak Çırağı

Çırağı:

Her şeye kadirdir cenab-ı mutlak
İnanmayanın haline eyvah mı eyvah
Haklılar hakkını alacak mutlak
Bu hesap da sorulacak Reyhanî

Reyhanî:

Âşıklar gerçektir sözünden dönmez
Yiğitler şanına lekeler konmaz
Hak olduğu yerde cehennem yanmaz
Allah orda var olacak Çırağı

Çırağı:

Kudreti hikmettir sırdır yaradan
Her eşyada varlığını aratan
Çırağı inanmış vardır yaradan
İnanana görülecek Reyhanî

Reyhanî:

Âşık Reyhanî'yim ağlar düşünen
Ömür geçer iki damla yaşınan
Böyle devranınan bu gidişinen
Bir gün haksız kör olacak Çırağı

Çırağı:

Kulak ver sözüme candan azizim
Seslenirsin bu dağlara İhsanî
Okuyup tarihi alırsın ibret
Yaslanırsın bu çağlara İhsanî

İhsanî:

Atamız şehittir kalanlar gazi
Seslenirim bu sağlara Çırağı
Atalar arkada bıraktı gitti
Bülbül olduk bu bağlara Çırağı

Çırağı:

Sohbetimdir vatan sözümdür vatan
Niyazımdır vatan nazımdır vatan
Gelinimdir vatan kızımdır vatan
Kan akıttım topraklara İhsanî

İhsanî:

Dört kıta olmuştur hanımız bizim
Akmış topraklara kanımız bizim
Bütün tarihlerde şanıımız bizim
Türk yazılı topraklara Çırağı

Çırağı:

Türk esir olamaz Türk de hiç yılmaz
Arslan yatağına çakal da gelmez
Bunu okumayan vallahi bilmez
Öğretmeli uşaklara İhsanî

¹⁷⁵ Dilaver DÜZGÜN, a. g. e., s. 284-285.

İhsanî:

Dağları aşmıştır aslımız yaya
Emsalimiz gelmemiştir dünyaya
Ne Rus'a ne ne Rum'a ne Yunanlar'a
Yenilmeyiz alçaklara Çırağı

Çırağı:

Aşına da deli gönül aşına
Gel Çırağı takıl Hakk'ın peşine
Sesleneyim Palandöken başına
Ses katayım şafaklara İhsanî

İhsanî:

Mevlüt İhsanî'nin kesilmez hızı
Düşmanın kalbine bıraktım sızı
Göklerin ziyneti ayı yıldızı
Dikkat eyle bayraklara Çırağı

Çırağı:

Hakkın olmadığı yolda
Yorulanlar bizden değil
İnanmayıp doğru sözden
Darılanlar bizden değil

Çerkezoğlu:

Maske giyip de bizlere
Görünenler bizden değil
İhanet edip bu yurttan
Sürülenler bizden değil

Çırağı:

Damladı mümin gözünden
Dünya var oldu yüzünden
İnanmaz hakkın sözünden
Kırılanlar bizden değil

Çerkezoğlu:

Bey demem elin beyine
Bak âşıkın ahengine
Yabancınnın eteğine
Sarılanlar bizden değil

Çırağı:

Kendisine bey diyerek
Yani şöyle şey diyerek
Fakir hakkını yiyerek
Gerilenler bizden değil

Çerkezoğlu:
Beytullah hakkın azası
Olmaz yanlışın gazası
Yok ise hakkın rızası
Vurulanlar bizden değil

Çırağı:
Çırağı'nın sözü dilde
Saz göğsünde mızrap elde
Bir gün sağda bir gün solda
Görülenler bizden değil

Çerkezoğlu:
Çerkezoğlu saz elinde
Rumuz gizliyor dilinde
Ömür boyu hak yolunda
Erinenler bizden değil

Çırağı:

Bu aşkın dikenli yolundan geri
Döndü kalbim ısınmıyor sevdiğim
Bir zaman oturduk dağın başında
Dondu kalbim ısınmıyor sevdiğim

İhsanî:

Küçük yaştan seni sevdim bakmadın
Döndü kalbim ısınmıyor sevdiğim
Ben bir ateş idim sen de ruzigar
Söndü kalbim ısınmıyor sevdiğim

Ruhanî:

Bir sevgi mendili yadeller bana
Sundu kalbim ısınmıyor sevdiğim
Terk etti ceylanı döndü arslana
Bindi kalbim ısınmıyor sevdiğim

Çırağı:

Senin aşkın etmiş beni serseri
Yıllarca dolandı ileri geri
Sandım ki karşımda sihirli peri
Sandı kalbim ısınmıyor sevdiğim

İhsanî:

Âşık oldum elin menekşesine
Bakın bu gönlümün bir neşesine
O ıssız dağların bir köşesine
Sindi kalbim ısınmıyor sevdiğim

¹⁷⁶ Dilaver DÜZGÜN, a. g. e., s. 280-281.

Ruhanî:

Feryad ile geçer âşîğın günü
Göklere dayanır feryadı, ünü
Gönlüm senden geçti bir başkasını
Andı kalbim ısınmıyor sevdiğim

Çırağı:

Nuri Çırağı'nın bak bir yüzüne
Gidiyorsun ama kimin izine
Anladım aldandım iki gözüne
Kandı kalbim ısınmıyor sevdiğim

İhsanî:

Mevlüt İhsanî'nin bakın yasına
Kimse de gelmiyor daha sesine
Senden başkasının arabasına
Bindi kalbim ısınmıyor sevdiğim

Ruhanî:

Ruhanî kül oldun sen yana yana
İş böyle giderse sonumuz fena
Gönül senden geçti bir başkasına
Döndü kalbim ısınmıyor sevdiğim

Çırağı:

Dinle sözlerimi ey âşık candan
Gerçek deryasında kenar değilim
Sevda sohbetinde halden anlarım
Kimseyi sözüyle kınar değilim

Çobanoğlu:

Gönül badesini açtım dostuma
İnan ki gönülden kanar değilim
Bir damla suyum var özüme yetmez
Eli doyuracak pınar değilim

Çırağı:

Gene eski günler geçer yâdımdan
Dağlar da usandı bu feryadımdan
Bir kere söz verdim caymam vadimden
Verdiği ikrardan döner değilim

Çobanoğlu:

Ben tanırım sadık olan âşığı
Kınamadım o can veren maşuğu
İki gözüm vardır azdır ışığı
Etrafa nur saçan fener değilim

Çırağı:

Ahbabı severim eli severim
Edebi erkânı yolu severim
Benim adım bülbül gülü severim
Rast gele dikene konar değilim

Çobanoğlu:

Gel dostum bunları eyleme merak
Nere gidersen sonundur toprak
Vücutum bir daldır dört tane yaprak
Kula gölge veren çınar değilim

Çırağı:

Nuri Çırağı'nın aşkı telaşı
Bu yüzden akıyor gözünün yaşı
Beni yaktı bu sevdanın ateşi
Halimi dostlara sunar değilim

Çobanoğlu:

Çobanoğlu der ki beller büküldü
Bütün dostlar birer birer çekildi
Saçlarım ağardı dişler döküldü
Sanma geçen güne yanar değilim

Tanrıkulu:

Bu meydana çıktım zorlu meydandır
Bu işin sonunu sezer gibiyim
Serçe şahin ile yarış eder mi
Mayın tarlasında gezer gibiyim

Çerkezoğlu:

Kaptan idim bir ummana rastladım
Küçük bir sal ilen yüzer gibiyim
Bu İrfan Hoca'dan bir örnek aldım
İlminin sırrını çözer gibiyim

Çırağı:

Kulak ver sözüme ey Nazım Hoca
Uzaktan uzağa kızar gibiyim
Fikir eleğinden hayat ununu
İnceden inceye süzer gibiyim

Tanrıkulu:

Gönül dergâhında dokur dediler
Sevgim bülbül olmuş şakır dediler
Sattığım cevhere bakır dediler
Bu alışverişte pazar gibiyim

Çerkezoğlu:

Hayal bir mevsimdir insan da yaprak
Gecenin içinde aranmaz şafak
Topraktan var oldum olacak toprak
Ben bende kazınmış mezar gibiyim

¹⁷⁷ Nazım İrfan TANRIKULU, a. g. e., s. 295.

Çırağı:

Bu aşkın elinden dedim el aman
Güneş bana doğacakmış ne zaman
Kendi ahvalime ağlarım inan
Vallah günahımdan bîzar gibiyim

Tanrıkulu:

Tanrıkulu sırdır iyi bak dedim
Gönülden gönüle durma ak dedim
Kendi felsefemde Ene'l Hak dedim
Ben kendi derimi yüzer gibiyim

Çerkezoğlu:

Çerkezoğlu sırra yettiğim zaman
Kâmil eşiğinde yattığım zaman
Ben de pir elini tuttuğum zaman
Nefsimin başını ezer gibiyim

Çırağı:

Nuri Çırağı'yım işten dönemem
Şayet yükseldiysem geri dönemem
Yeri gelir karıncayı yenemem
Yeri geldiğinde dozer gibiyim

Çırağı:

Ben bu aşkın dergâhına girenlerden biriyim
İlaç bulup yarasını saranlardan biriyim
Üçler beşler yediler var arkasında kırklarım
Yol bulup da dergâhında erenlerden biriyim

Tanrıkulu:

Gerçek dostun dergâhına varanlardan biriyim
Kendi sevgimi içimden verenlerden biriyim
Çerkezoğlu Çırağı'yla meydan bulduk burada
Hakk'ın meydanında divan kuranlardan biriyim

Çerkezoğlu:

Aşkın kapısında boyun buranlardan biriyim
Leylalardan Leylaları soranlardan biriyim
Keşfeyledim bu sevdayı hiç murada eren yok
Kendi kendime noksanı görenlerden biriyim

Çırağı:

Kalp dediğin küçük kapı sığışmayı severim
Bir halvette canan ile sevişmeyi severim
Hayat denen mücadele çalışmayı severim
Ferhat gibi karşı dağı yaranlardan biriyim

Tanrıkulu:

Şükrederim ol Rabbime getirdi dile beni
Bir Leyla'nın peşindeyim uğrattı çöle beni
Bahçeleri gezer iken bağladı güle beni
Bağban olup çiçekleri derenlerden biriyim

¹⁷⁸ a. g. e., s. 289.

Çerkezoğlu:

Dertsizlere dert anlatmak bu sahada nafile
Derdi olan bir insanın dertsiz derdin ne bile
Gönül bitti hedef uzak varamadım menzile
Son nefese kadar gönül verenlerden biriyim

Çırağı:

Yıllar boyu nece ettik dostlar ile meydanı
Fuat Çerkezoğlu bile hele Baba Tanrıkulu
Nuri Çırağı adımız üstadımızdır İhsanî
Yani ehl-i muhabbete erenlerden biriyim

Tanrıkulu:

Tanrıkulu Hakka döndü andım durdum bu gece
Öyle bir dert ta içimden yandım durdum bu gece
Aradım sahrayı sevgi sundum durdum bu gece
Bu meydanda sevgi ile yârenlerden biriyim

Çerkezoğlu:

Bana derler Çerkezoğlu gam ile sazı çaldım
Belki Mecnun olmadımsa bu yolda da kocaldım
Her âşık benim ustamdır herkesten örnek aldım
Herkesin yanında nefsin kıranlardan biriyim

Çırağı:

Sen de biliyorsun ey Çobanoğlu
Âlemi var eden var biliyorum
Bir canlı atıldı onun içine
Velâkin yakmadı nar biliyorum

Çobanoğlu:

Âlemi yaratan Hak'tır Mevla'dır
Hâşâ ben demem ki sır biliyorum
Halil İbrahim'i attı ateşe
Ben onu yakmayan nar biliyorum

Çırağı:

Soru soruyorum bakma kusura
Âşıklara sorulmuş hep ara sıra
Sen de biliyorsun yüz on dört sûre
İçinde seksen üç sır biliyorum

Çobanoğlu:

Aman ey kardeşim nerdedir tasın
Var mıdır üstünde aşk-ı libasın
Seksen üç âyettir elbette Yasin
Yedi mübin ile kâr biliyorum

Çırağı:

Gel Nuri Çırağı boştan haber ver
İşi tam ezberle baştan haber ver
Ne acayip iştir koçtan haber ver
Anamı doğuran er biliyorum

Çobanoğlu:

Çobanoğlu canım olsun bedava

Kâinatı yarattı Cenab-ı Hüda

Âdem'in kaburgasındandır Havva

Koç koyun doğurdu kâr biliyorum

Çerkezoğlu:

Gündüz hayalimde gece düşümde
Seni göremesem deli olurum
Bakışların bana vuslat oluyor
Selam veremesem deli olurum

Çırağı:

Saçına dokunur bu esen yeller
Saçın öremesem deli olurum
Gerdanında benek benek benlere
Yüzüm süremesem deli olurum

Çerkezoğlu:

Yeter ki gel desin giderim yaya
Eridim tükendim gün saya saya
Teslim oldum yenik düştüm sevdaya
Çare aramasam deli olurum

Çırağı:

Seven sevdiğine verir canını
Verir damarından bile kanını
Elma yanağını ak gerdanını
Belin saramasam deli olurum

Çerkezoğlu:

Ben tanırım kara sevda çeken
Dönüp kaderine boyun büken
Araya koysalar Palandöken'i
Dağı yaramasam deli olurum

Çırağı:

Rica ettim boyun kestim ben yâre
Baksaydı içime açsaydım yara
Âşık Garip gibi bulurum çare
Koynan giremesem deli olurum

Çerkezoğlu:

Çerkezoğlu sevda ölümde yaman
Çekenin başından eksilmez duman
Gönül avcı oldu sevdiğim ceylan
İzin süremesem deli olurum

Çırağı:

Âşına da deli gönül âşına
Çırağı'yım neler geldi başıma
Düğün günü sizin damın başına
Bayrak geremesem deli olurum

Reyhanî:

Bülbüller kendini över dururlar
Kara kargaların ötmediğinden
Küheylan kendini rüzgâr zanneder
Tembel beygirlerin gitmediğinden

Çırağı:

Meydanda mızıhlığ etse pehlivan
Hasmına kuvveti yetmediğinden
Gül diye naylonu koklar dururlar
Gerçek çiçeklerin bitmediğinden

Reyhanî:

Ara yerde bu irfanlık söz olur
Mümin geçse bağrımızdan iz olur
Hastaların işi naz niyaz olur
Şafakların erken atmadığından

Çırağı:

Hele bak gönlümde neler var neler
Hasretin okları sinemi deler
Karanlıkta zor yol alır yolcular
Önüne bir ışık tutmadığından

Reyhanî:

Âşıklara harap etti şu illet
Sinemizi deldi geçti bu zillet
Nasrettin Hoca'ya döndü bu millet
Umut gölü maya tutmadığından

Çırağı:

Dinle arkadaşım bakma kusura
Gönlüm yara dolu kalp pare pare
Onun için işler gider bu yara
Hasta gerçek ilaç yutmadığından

Reyhanî:

Reyhanî bu dünya böyle bitirmiş
Aslı temiz olan er oğlu ermiş
Pehlivan hasmına tokat atarmış
Hakeme riayet etmediğinden

Çırağı:

Nuri Çırağı'nın görmez mi gözü
İnşallah huzurda ak olur yüzü
Babanın oğula geçmezse sözü
Kendisi sözünü tutmadığından

Çırağı:

Hazreti Âdem'den devrolan dünya
Altı zindan üstü duman bu yerin
Bitkinin kökleri yerde değil mi
Altı zindan üstü çimen bu yerin

Çerkezoğlu:

İster elli yaşa ister yüz yaşa
Altı zindan üstü figan bu yerin
Bir gün ecel ile gelir baş başa
Altı zindan üstü bostan bu yerin

Çırağı:

Niceleri meydan etmiş kim bilir
Bu kerpiçte kaç pehlivan kim bilir
Nâra atmış zaman zaman kim bilir
Altı zindan üstü destan bu yerin

Çerkezoğlu:

Kimisinin bağırması nafîle
Âşıkın hayatı çile mi çile
Canlı cansız hepsi gider menzile
Altı zindan üstü kervan bu yerin

Çırağı:

Çırağı hiç şüphesiz bir şafak atar
Hüdanın rahmeti âleme yeter
Biri ölü yatar biri sağ yatar
Altı zindan üstü zindan bu yerin

Çerkezoğlu:

Çerkezoğlu el uzatma harama

Elin nasibinde rızkın arama

Diler ise çâre verir yarama

Altı zindan üstü derman bu yerin

Çırağı:

Bârekallah sana kardaş
Dersini ezber etmişsin
Hangi mektepte okudun
İmanı karar etmişsin

Çobanoğlu:

Ömür geçer günler biter
Yerden haberdar etmişsin
Cümleye yardımcı Allah
Nurdan haberdar etmişsin

Çırağı:

Yardım eyle hüsn-i âlâ
Sensin âlemlerden âlâ
Etten ördürmüşsün kale
Yanını duvar etmişsin

Çobanoğlu:

Gönüllerde olur tasa
Ömür biter olur kısa
Musa'ya vermişsin âsa
Yüce dağı Tur etmişsin

Çırağı:

Niye kardeş böyle niye
Canım dostuma hediye
Söz vermişsin elestüde
Dilinle ikrar etmişsin

Çobanoğlu:

Bu canım olmuştur tâbi
İmanın dolarsa kabı
Yüz yirmi dört bin nebi
Resûl-ı Muhtar etmişsin

Çırağı:

Çırağı gel gir meydana
İnsanın layık ol insana
Eğilmedi isen Yaradan'a
Vallahi zarar etmişsin

Çobanoğlu:

Çobanoğlu dünya yalan
Bir kararda Hak yaradan
şükür yaratıldık insan
Bizleri bahtiyar etmişsin

Çerkezoğlu:

Beni bende bıraktın da sevdiğim
Şimdi gelmiş bende ben arıyorsun
Uğruna bu dizlerimi dövdüğüm
Ben seni ararken sen arıyorsun

Çırağı:

Ben sana ne deyim muhannet güzel
Bugün yitirdiğin dün arıyorsun
Aşkımız dillere olunca gazel
Arıyorsun beni gün arıyorsun

Çerkezoğlu:

Kirpiğini çivi gibi çakarsın
Kalb-i Beytullah'ı kökten yıkarsın
Şaşırılmışsın şaşkın şaşkın bakarsın
Vuslata dönecek yön arıyorsun

Çırağı:

Aşkın ateşine sen yaktın beni
Aşkı mengenede sen sıktın beni
Bir deri bir kemik bıraktın beni
Hangi damarımda kan arıyorsun

Çerkezoğlu:

Çerkezoğlu gezer sahrayı dağı
Çözülmez kolumdan gurbetin bağı
Âşıkları yakar aşkın ocağı
Ateşte yanmayan ten arıyorsun

Çırağı:

Düşmanları üstümüze güldürüp

Çırağı'yı ara yerden kaldırıp

Sen yaşamak için beni öldürüp

Kendine bir şöhret şan arıyorsun

Çırağı:

Sevdiğimi anlamadın
Demek bağı taş olmuşsun
Bir gün beni dinlemedin
İki gözü yaş olmuşsun

Çerkezoğlu:

Güreş tuttum sevda ile
Ömür boyu tuş olmuşum
Attı beni gurbet ele
Bir yuvasız kuş olmuşum

Çırağı:

Hiç böyle derde düşmedim
Yâdlara sırrım açmadım
Vallahi içki içmedim
Aşkından sarhoş olmuşum

Çerkezoğlu:

Kerem gibi yana yana
Aşkından oldum divane
Hayatımı verdim sana
Emekleri boş olmuşum

Çırağı:

Vurduğun bu gönüle bak
Olma Çırağı'dan uzak
İçimde yaktığın ocak
Sönmeyen ateş olmuşum

Çerkezoğlu:
Çerkezoğlu gönül verdi
İspatını âlem gördü
Kara bulut gibi sardı
Görünmez güneş olmuşum

Tanrıkulu:

Kavlinde durmadın sevdiğim benim
Gelip de halimi sorsan ne çıkar
Bahçe ettin viraneye çevirdin
Solgun güllerimi dersen ne çıkar

Çerkezoğlu:

Senin aşkın beni eyledi deli
Bana bir teselli versen ne çıkar
Bu bendeki yanan aşkın yarası
Gelip elin ile sarsan ne çıkar

Çırağı:

Pervaz ettin bir kuş gibi yuvamda
Dönüp de geriye girsen ne çıkar
Kırpiğinle vurdun kara bağrımı
Gelip leçeğinle sarsan ne çıkar

Tanrıkulu:

Bu dert ile çile çektim usandım
Rabbim birdir birliğine inandım
Ne dedimse meclislerde kınandım
Bir de gelip beni yersen ne çıkar

Çerkezoğlu:

O ki bu derdime olmadın derman
Senin için yaş dökürem her zaman
Yıktın bu bağrımı eyledin viran
Bunu duvar gibi örsen ne çıkar

¹⁷⁹ Nazım İrfan TANRIKULU, a. g. e., s. 296.

Çırağı:

Yar bu yolda ermediğin belli yar
Aşkımızı örmediğin belli yar
Yar gönülden sevmediğin belli yar
Sözün ile sevmem desem ne çıkar

Tanrıkulu:

Tanrıkulu'nun ümidi yok yarına
Dağlar dayanmıyor bilmem zarıma
Ben öldükten sonra yar mezarıma
Karalar giyinip dursan ne çıkar

Çerkezoğlu:

Ben Çerkezoğlu'yam geldi dilime
Kader çakıl diken oldu yoluma
O ki dokunmadı elin elime
Her gece rüyada görsen ne çıkar

Çırağı:

Nuri Çırağı'yım mutlak ölürüm
Ben de benim ne olduğum bilirim
Senin zalim olduğunu bilirim
Hayal görsem bina örsem ne çıkar

Çırağı:

Gurbet ellerine düşen yiğidin
Ela gözlerine yaş dolar ağlar
Gecesi gündüzü belli olamaz
Aklına bin türlü iş dolar ağlar

Denizoğlu:

Aşkın eserine yanan âşıklar
Döner Yaradan'a hoş döner ağlar
Derdini açar mı halden bilmeze
Vücudu sızılar baş döner ağlar

Çırağı:

Gökteki bulutlar nasıl naralar
Şimşek çakar yıldırımlar paralar
Ya Allah bir deyip coşar dereler
Zikreder Mevla'yı coş döner ağlar

Denizoğlu:

Hiç cefa çekmedim inan dün için
Şöhret için şeref için ün için
İnsan arar rızık diye un için
Yapar görevini taş döner ağlar

Çırağı:

Gündüz istikamet bulamamışsa
Muradı arzusu olamamışsa
Yavrusuna rızık bulamamışsa
Garip yuvasına kuş döner ağlar

Denizoğlu:

Yıllar geçti yetemedim arzuma
Hasret ölmeyeyim körpe kuzuma
Zalimin tokadı deyse mazluma
Siner bir köşeye beş döner ağlar

Çırağı:

Çırağı başına geldi bak ki iş
Sen de anlamazsın nereye gidiş
Rızıktan mı yoksa avcıdan mı kaçış
Ara yerde acep kaç döner ağlar

Denizoğlu:

Denizoğlu bahtın yüze gülmüyor
Kimi sordum ise murat almıyor
Fâni dünya bir insana kalmıyor
İlelebet böyle boş döner ağlar

Ruhanî:

Bir sabah erkenden çıktım dışarı
Zaman dalgalanır ruzigâr ağlar
Böylelikle doldu ömür defteri
Hem kâr figan eder hem zarar ağlar

Çırağı:

Tabiatın kanunu da değışti
Gelmiyor dağlara bir bahar ağlar
Oturmuş köşede bükülmüş kalmış
Şöyle nazar ettim ihtiyar ağlar

İhsanî:

Gezdim, seyreyledim bütün her yanı
Bağban feryat eder bağda bar ağlar
Her şeyin kendince vardır zamanı
İnsan figan eder itibar ağlar

Ruhanî:

Süleyman'ım kuşdilinden anlarım
Anlarım da ben kendimi dinlerim
Çoktan beri hasta düştüm inlerim
Yâr el çekse yaram sızlar yar ağlar

Çırağı:

Amana da deli gönül amana
Dağlar gibi başım girdi dumana
İnsanlara acımamış zamane
Garipler öldü mü bir mezar ağlar

¹⁸⁰ Dilaver DÜZGÜN, a. g. e., s. 278-279.

İhsanî:

Gayet çok güzeldir bahar çağları
Coş eyledir gelen bütün sağları
Görmez misin ilkbaharda dağları
Duman feryad eder dağda kar ağlar

Ruhanî:

Ruhanî evvela kendini yoklar
Kendini yoklar da âlemi haklar
Arzusuna hasret kalan âşıklar
Bir ömür boyunca zari zar ağlar

Çırağı:

Gerçek tabip olsa yaramı eyler
Çırağı derdini herkese söyler
Lisan-ı hal ile Hakk'ı zikreyleyler
Şimşek nara vurur bulutlar ağlar

İhsanî:

Mevlüt İhsanî'yim çektiğim aman
Mevla öldüğümde nasip et iman
Azizim kardeşim öldüğüm zaman
Bir yavru bir bacı bir de yar ağlar

Çırağı:

Biri sağ yanımda biri solumda
Bize öğretmeyin yolu âşıklar
Bir söz vardır ikiniz de bilirsiniz
Açıklayın bu ahvali âşıklar

Meramî:

Giyindik kispeti çıktık meydana
Ey dinlesin şu ahvali âşıklar
Kopmak bilmediniz birbirinizden
Biriz yarı biriz dolu âşıklar

Çerkezoğlu:

Âşığın içinde dünya gizlidir
Koskocaman Anadolu âşıklar
Kalleş dünya zaten ikiyüzlüdür
Geleceğin ilmihali âşıklar

Çırağı:

Birisi tüfektir birisi kovan
Birisi söyleyen birisi duyan
Birisi çiçektir biri bahçıvan
Biri bağban biri gülü âşıklar

Meramî:

Biriniz kelime biriniz hece
Biriniz gündüzsüz biriniz gece
Biriz dede olduz biriniz hoca
Açarsız başıma falı âşıklar

Çerkezoğlu:

Birisi manadır birisi mantık
Birin birinden noksan mı sandık
Biri der Mecnun'um çölde usandık
Birisi Kerem'in külü âşıklar

Çırağı:

Çırağı'yım sanma bir kuru havar
Düşün de incele deme ki ne var
Yollar ıssız dört bir taraf canavar
Birisi çobanın çulu âşıklar

Meramî:

Âşık Meramî'yim olmadım asi
Âşıkta yakındır aşkın arası
Kötü söz kötü adamın karası
İnsanlık yolunun kulu âşıklar

Çerkezoğlu:

Bu Çerkezoğlu'nda bir güçlü bakış
Budur bende doğuştan akış
Kalemim ipliktir satırlar nakış
Dokur çeşit çeşit halı âşıklar

Çırağı:

Bu sevdanın yollarında yıllarca
Yorulmaz usanmaz yılmaz âşıklar
Allah'ın emridir bu iş böyledir
Onun'çün ağlamış gülmez âşıklar

Ruhanî:

Elin yanan yüreğine su serper
Niye gözyaşını silmez âşıklar
Kelâm nerden gelir nereye gider
Bazı gâfil olur bilmez âşıklar

Çırağı:

Gönlünde bin ateş yakar da gider
Hayat kapısından bakar da gider
Dünyaya bir eser bırakır gider
Ebedî yaşarlar ölmez âşıklar

Ruhanî:

Âşıkların zati bağı yanıktır
Hayatında birçok şeye tanıktır
Yüz yaşasa âşık yine âşıktır
Ne mebus ne paşa olmaz âşıklar

Çırağı:

Aşk ile ah ile gönül döymüşler
Sonradan görürsün bunlar neymişler
Sevgiden hoşlanır çünkü sevmişler
Âşıktaki kötülük olmaz âşıklar

Ruhanî:

Her âşık Mecnun'dur sevdiği Leyla
Gezdiğim çöllendir durağım yayla
Bilmem Yaradan'ın emri mi böyle
Niye arzusunu bulmaz âşıklar

Çırağı:

Hak deyip de hakikate gelmişse
Hakikati bu meydanda bulmuşsa
Üstadından gerçek öğüt almışsa
Elin eserini çalmaz âşıklar

Ruhani:

Gerçek âşık olan dostun gülüdür
Sevdanın sümbülü hoş bülbülüdür
Öz âşıklar muhabbetin gülüdür
Sunî çiçek değil solmaz âşıklar

Çırağı:

Yarının içinde yarın ararlar
Der Nuri Çırağı yerin ararlar
Muhabbeti gayet derin ararlar
Suyun yüzeyine dalmaz âşıklar

Ruhanî:

Âşık Ruhani'yim umut yarına
Elbet aşkı olan yanar yarına
Yunus bile beyit demiş yarına
Elbet maşukasız olmaz âşıklar

Çerkezoğlu:

Bu dünya her zaman dolu
Bilmem neden boş diyorlar
Ya akıllı ya da deli
Sükût ağır baş diyorlar

Çırağı:

Tüm insanlar böyle söyler
Nefs ile savaş diyorlar
Öyle değil midir beyler
Yakana ateş diyorlar

Çerkezoğlu:

İncelemiş hece hece
Okuyan bulmuş netice
Cehalet karanlık gece
İlime güneş diyorlar

Çırağı:

Yaptığından utanmazsın
Duyduğun söze kanmazsın
Hakikate inanmazsın
Yüreğine taş diyorlar

Çerkezoğlu:

Haklı hakka boyun eğer
Cahil dizlerini döğer
Neden birbirini yiyer
Müminler kardeş diyorlar

Çırağı:

Sıran bekle yavaş yavaş
Dedik ya nefsinle savaş
Gerçeği budur arkadaş
Yenilene tuş diyorlar

Çerkezoğlu:

İnsanlar olmalı insan
İnsanlıkta yoktur isyan
Jüride yok ise vicdan
Yenik gözü yaş diyorlar

Çırağı:

Eğil gerçeklere eğil
Eğil de gerçekçe sayıl
Yaratılan aynı değil
Biri birine baş diyorlar

Çerkezoğlu:

Çerkezoğlu olmasın kin
Başka maske takmasın sin
Sükût duranlara altın
Lâfa da gümüş diyorlar

Çırağı:

Dayan ey Çırağı dayan
Yatmışsan gafletten uyan
Ekmek atlı sen de yayan
Arkasından koş diyorlar

Nuri ırağı:

Eęer insanısan gel dűşűn Őunu
Boş dolu yerine koyulmaz dostlar
İpe sarılır mı hayatın unu
PiŐmeden yumurta soyulmaz dostlar

Hazım Demirci:

SarhoŐu bin kere ikaz etsen de
Haktan bihaberdir ayılmaz dostlar
Hakikat ilimden gevher satsan da
Ne helef yanında sayılmaz dostlar

Kul Mustafa:

İlâhi cevherdir aşkın incisi
Öyle her pazara koyulmaz dostlar
Tabiatta her gıdaya doyulur
Amma muhabbete doyulmaz dostlar

Nuri ırağı:

Akıt gözyaşını ellerini yu
AŞk-ı zikir ile çekmelisin hu
Kiri yıkamaya lazım temiz su
Bu mendil bu suda yuğulmaz dostlar

Hazım Demirci:

Őehr-i Kerbela'dan içimin yası
Dilde tesbihim Şahadet duası
İğnesiz ipliksiz aşkın libası
Öyle kolay kolay giyilmez dostlar

Kul Mustafa:

Atasözü azıcıktan aş olmaz
Aslan cesur koyununan eş olmaz
Altun demir olmaz saman daş olmaz
Örölüp binaya gayılmaz dostlar

Nuri Çırağı:

Sevdiğim yüzünde ne güzel muyun
Çırağı temiz et ahlakın huyun
Bilirsin ezelden kurt ile koyun
İkisi yan yana yayılmaz dostlar

Hazım Demirci:

Demirci'nin yüzlerinde karası
Hak'la açık bu cihetten arası
Yedi başlı hakikatin yarası
Zâhir neşteriyle oyulmaz dostlar

Kul Mustafa:

Eşyada cisimde Hakk'ın varlığı
Mustafa inancım Hakk'ın birliği
Batıla karşıdır erin erliği
Bu gönül batıla eğilmez dostlar

Çerkezoğlu:

Gözle görünmeden kul yürümeden
Vuslata götüren yol insandadır
Gece gündüz menzil alır durmadan
Her varlıktan üstün hal insandadır

Çırağı:

Aşkın mektebinde bunu okudum
Bilesin ki ilm-i hâl insandadır
Gönül tezgâhında kumaş dokudum
Vücudum örtecek şal insandadır

Çerkezoğlu:

Âşık boşa gezmez sahrayı dağı
Belli değil yeri yurdu otağı
Bilmem nerden gelir suyun kaynağı
Gözünden dökülen sel insandadır

Çırağı:

Cahilin sözleri beni uyutur
Kâmilin sözleri elbet eğitir
Vücudun kaynağı ekmektir sudur
Bundan daha tatlı bal insandadır

Çerkezoğlu:

Damarın içinde var etmiş kanı
Dilde gizli söylediği lisanı
Dört unsurdan yaratmıştır insanı
Ateş insandadır yel insandadır

Çırağı:

Ervahı bidayette kulun ervahı
Bülbüle haz verir gülün yaprağı
Mademki ben dedim suyu toprağı
Uzakta arama bul insandadır

Çerkezoğlu:

Çerkezoğlu saftan daha da safsın
Sen kendin bilirsen gerçek sarrafsın
Kamette elifsin rükûda kefsin
Elif insandadır dal insandadır

Çırağı:

Sorma Çırağı'ya sebebi nedir
Fikri sağlam insanları söyletir
Asil insan bir nuska-i kübradır
İstediğin neyse al insandadır

Çerkezoğlu:

Böyle keş ü nazar ettim
Duman dağ ile güzeldir
Yetişen barından tattım
Bağban bağ ilen güzeldir

Çırağı:

Çünkü birbirin tamamlar
İnsan çağ ile güzeldir
Biri birisinde gizli
Ayran yağ ilen güzeldir

Tanrıkulu:

Emr-i ilah böyle yazmış
Mekân sağ ilen güzeldir
İkisi aynı gönülde
Viran yağ ilen güzeldir

Çerkezoğlu:

Bu esrara erdi ise
Hal hatırın sordu ise
Şayet Leyla vurdu ise
Hicran dağ ilen güzeldir

Çırağı:

Biri gelen biri giden
Biri canını terk eden
Biri bülbül biri diken
Gülşen bağ ilen güzeldir

¹⁸¹ Nazım İrfan TANRIKULU, a. g. e., s. 299.

Tanrıkulu:

Yârim çok uzaktan sesler
Dağılsın gönülde süsler
Canlısı ummanı besler
Umman ağ ilen güzeldir

Çerkezoğlu:

Çerkezoğlu nasıl güle
Sevda çeker bile bile
Bülbül yakışıyor güle
Viran zağ ile güzeldir

Çırağı:

Nuri Çırağı'yım canlar
Duyun beni ey insanlar
Biri birini tamamlar
Noksan çoğ ilen güzeldir

Tanrıkulu:

Tanrıkulu dağlar aşak
Kimi kâmil kimi yavşak
Önü filiz sonu başak
Harman tığ ilen güzeldir

Çırağı:

Garip yolcu sen yönünü değiştir
Bu dağlardan yol aşması çetindir
Çöl kararır yorgun düşer kervanın
Menziline ulaşması çetindir

Torunî:

Bilen karşısında bilmeyen kişi
Konuşmaya dil aşması çetindir
Gayet ağır olur bu yerin kışı
Zemheride gül açması çetindir

Çırağı:

Mecnun isen çık da yaslan bu dağa
Bak sinemde bu düğüme bu dağa
Kırk yıl oldu sam esiyor bu bağa
Meyve verip dal açması çetindir

Torunî:

Bugün gönlümüzden doğdu bir posta
Yollar kıvrım kıvrım gül deste deste
Her ne ister isen Mevla'dan iste
Muhannette el açması çetindir

Çırağı:

Sevdanın elinden dedik el aman
Çırağı başımdan kalkmadı duman
İstersen âli ol ister kahraman
Kader ile güreşmesi çetindir

Torunî:

Der Nusret Torunî dallarım kurur

Manasın anlayan değerini verir

Önünde dolaşır arkadan vurur

Cahillere bulaşması çetindir

Çırağı:

Duman duman bizim yayla
Eteğine kar yakışmış
Su başında birkaç Leyla
Sade bizim yar yakışmış

Çerkezoğlu:

Baykuş viranede öter
Bülbüllere zar yakışmış
Ne hikmet yan yana biter
Gül yanına har yakışmış

Çırağı:

İlgıt ılgıt serin yeller
Dinleyene bir şey söyler
Suyun dolduran güzeller
Destiye pınar yakışmış

Çerkezoğlu:

Gittim güzelin yanına
Boyun eğdim divanına
Saçları ak gerdanına
Yanağına ter yakışmış

Çırağı:

Yüzü parlar nurlu kamer
Kaşları kanımı emer
İnce bele gümüş kemer
Kola kehribar yakışmış

Çerkezoğlu:
Elinde külek götürmüş
Süt sağmak için oturmuş
İnek kuyruğunu vurmuş
Dehhânına kir yakışmış

Çırağı:
N'olur sade benden kaçma
Bu gönlümü yâda açma
Leçeğin başından atma
Yar ağzına sar yakışmış

Çerkezoğlu:
Tanırım sevda çekeni
Kadere boyun bükeni
Gezerken Palandöken'i
Zülfüne rüzgâr yakışmış

Çırağı:
Çırağı'ya güneş doğmuş
Üzerine çise yağmış
Sevdiceğim koyun sağmış
Benek benek şir yakışmış

Çerkezoğlu:
Çerkezoğlu neden ağlar
Sevda yollarını bağlar
Kasıma dumanlı dağlar
Nisana bahar yakışmış

Ruhanî:

Ariften cehalet cahilden ilim
Kâmilden cehalet korkar mı korkmaz
Ateşin sırrını öğrendin mi sen
Yanmayınca duman çıkar mı çıkmaz

Çırağı:

Hak olduğu yerde olmaz cehennem
Allah kullarını yakar mı yakmaz
Cahil kem göz ile bakar her yana
Kâmil kemlik ile bakar mı bakmaz

Ruhanî:

Açların halini ne bilir toklar
Kâmiller sırrını kalbinde saklar
Kendi iffetini bilen koçaklar
Elin namusuna bakar mı bakmaz

Çırağı:

Hafif otu alır gider ruzigar
Bunu doğrularım veririm haber
Atalardan bir söz vardır yadigâr
Ağır taş yerinden kalkar mı kalkmaz

Ruhanî:

Hürriyetin sembolüdür bozkurtlar
Yiğitler harmanı bu bizim yurtlar
Bir atasözüdür mert oğlu mertler
Gücü yettiğini yıkar mı yıkmaz

Çırağı:

Hamurunda kötü maya olursa
Niyetinde kötü gaye olursa
Aslı naylon rengi boya olursa
Şu sevdiğin güller kokar mı kokmaz

Ruhanî:

Ruhaniyim sabr-ı cemil olanın
Okuyup ilm ile amel olanın
Kendisini bilip kâmil olanın
Ağzından fena söz çıkar mı çıkmaz

Çırağı:

Çırağı kötüler düşer illete
Rayet etmez mala mülke zillete
Kâmiller faydalı vatan millete
Bir aksi çivi çakar mı çakmaz

Çırağı:

Nedir âşıkların arzu isteği
Dillerinde bir sır vardır bilinmez
Bu sazı kendine vasıta etmiş
Tellerinde bir sır vardır bilinmez

İhsanî:

Canan ülkesinden yar diyarından
Yellerinde bir sır vardır bilinmez
Bülbül feryat eder arzusu ağlar
Güllerinde bir sır vardır bilinmez

Çırağı:

Gün buluta girdi hava karardı
Hayatım yaprağı soldu sarardı
Ferhat Şirin için dağları yardı
Ellerinde bir sır vardır bilinmez

İhsanî:

Emrah da dolandı dizin döverek
Garip Senem'ine varması gerek
Mecnun dağ başında Leyla diyerek
Çöllerinde bir sır vardır bilinmez

Çırağı:

Aklı olan yola gelir uslanır
Eşrefoğlu kayalara yaslanır
Yanar Kerem Aslı diye seslenir
Küllerinde bir sır vardır bilinmez

¹⁸² Dilaver DÜZGÜN, a. g. e., s. 270-271.

İhsanî:

Âşık maşukunu sarmış kollamış
Rüzgâr ile mektubunu yollamış
Üzerini gözyaşıyla pullamış
Pullarında bir sır vardır bilinmez

Çırağı:

Nedir âşıkların eldeki varı
Çırağı solmakta çiçek dalları
Kovansız petekte bilinmez arı
Ballarında bir sır vardır bilinmez

İhsanî:

Âşıklar dünyada yaşamaz hanlar
Mevlüt İhsanî'de çoktur çibanlar
Gönlümde bahar yok uçtu şahanlar
Yollarında bir sır vardır bilinmez

FOTOĞRAFLAR

Âşık Nuri Çırağı, Doç. Dr. Işıl Altun'la ustası Âşık Mevlüt İhsanî'nin Tütünciftlik'teki evinde

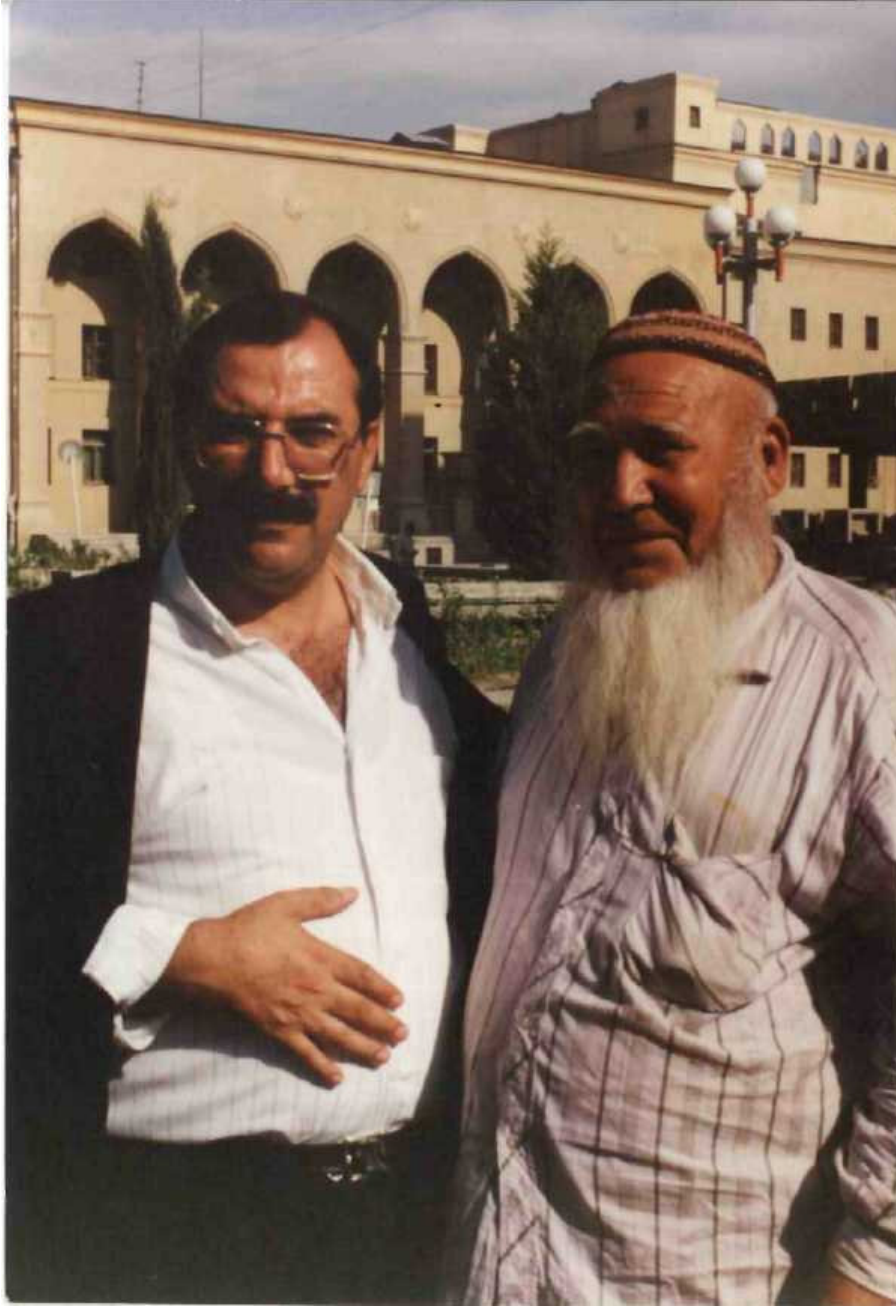
1983'te Gez Çarşısı'nda açtığı âşık kahvesinde İhsan Yavuzer, Zakir Tekgöl, Fuat Çerkezoğlu, Azerbaycanlı şairler Murat Niyazlı, Goncagül, Âşık Mevlüt İhsanî ve kahvehanenin müdavimleriyle

Mevlüt İhsanî, Cengiz Yârenî, Temel Turabî ve kahvehane müdavimleriyle Gez Çarşısı'ndaki kahvehanesinde

Âşık Reyhanî, Mevlüt İhsanî ve Âşık Nuri Çırağı, eşleriyle Âşık Reyhanî'nin Bursa'daki evinde

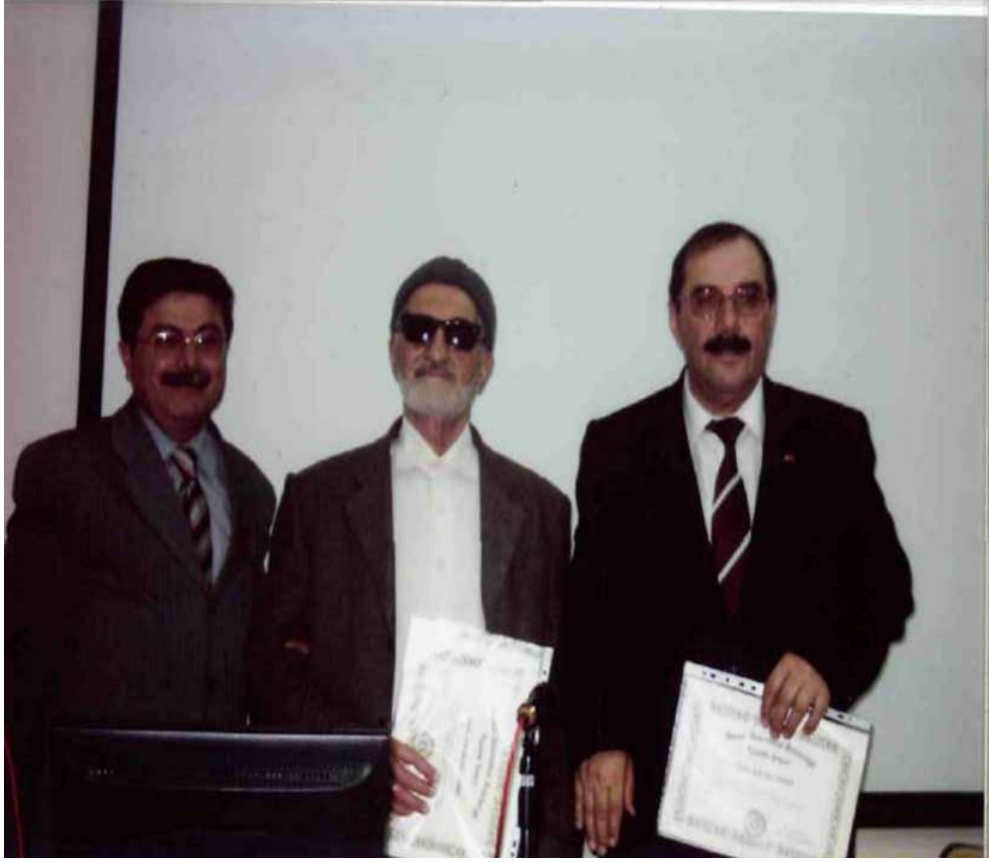
15. 07. 1993 tarihinde Kültür Bakanlığı tarafından gönderildiği Türkmenistan'ın başkenti Aşkabat'ta katıldığı Bahşılar Festivali'nde

Âşık Nuri Çırağı, askere gitmeden önce ustası Mevlüt İhsanî ile

Âşık Nuri Çırağı, 1995 yılında Gülhane Parkı etkinliklerinde

Âşık Nuri Çırağı, Yrd. Doç. Hasan Kolcu ve ustası Âşık Mevlüt İhsanî ile Kocaeli Üniversitesi'nde bir etkinlikte (2001)

2007

KOŮ, 2001

Gebze'deki âşıklar kahvesinde dinleyicilerle birlikte

Âşık Mevlüt İhsanî, Öğretmen-Yazar Mehmet Kardeş ve Nusret Torunî ile (Uzundere, 1975)

1967 Konya Aşıklar Bayramı'nda

1974 yılında İzmir’de düzenlenen Âşıklar Bayramı’nda ödül alınırken

Gülhane Parkı’ndaki âşıklar çadırında Cengiz Yârenî, yönetmen Mustafa Aslantürk, Erol Şahiner, Mürsel Sinan ve İlhami Topçu ile

Bir etkinlikte dönemin Burdur valisi Ö. Naci Bozkurt ile (Burdur, 1973)

Diğer âşıklar ve vatandaşlarla Âşık Emrah'ın mezarı başında

Kul Mustafa, Efkârî, Sefil Selimî, Abdulvahap Kocaman, Reyhanî, Rüstem Alyansoğlu, Sâdi Değer, Mevlüt İhsanî, Şeref Taşlıova, Ferrahî ve Murat Çobanoğlu ile Şem'î'nin mezarı başında (Konya, 1967)

Hasan Selmanî, Feymanî, Mahmut Coşkuner, Abdulvahap Kocaman, Emine Ferrahî, Sarıcakız, Divanî, Sefil Selimî ve Hüdâî ile birlikte

KAYNAKLAR

“Âşıklar Bayramı”, Pınar Dergisi, C. 4, 1974, s. 31-32.

ADIGÜZEL, Sedat, **Âşık Nuri Çırağı, Hayatı ve Şiirleri** (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Erzurum 1994.

AKAY, Muhammed, **Âşık Nuri Çırağı Hayatı, Sanatı ve Şiirleri** (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Ankara 2007.

ALTUN, Işıl, **Âşık Mevlüt İhsanî'nin Aşk Konulu Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma**, (2. Baskı), Doğu Kütüphanesi, İstanbul 2007.

ARTUN, Erman, **Günümüzde Adana Aşıklık Geleneği (1966-1996) ve Aşık Feymani**, Adana Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları: 3, Adana 1996.

-----, **Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı**, Kitabevi Yayınları (2. Baskı), İstanbul 2005.

BORATAV, Pertev Naili, **Folklor ve Edebiyat 1**, Adam Yayınları (2. Basım), İstanbul 1991.

-----, “*Âşık Edebiyatı*”, Türk Dili-Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı, S. 207, Ankara 1968, s. 342.

ÇOBANOĞLU, Özkul, **Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve İstanbul**, 3F Yayınevi, İstanbul 2007.

DEVELLİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi, Ankara 2001.

DÜZGÜN, Dilaver, **Âşık Mevlüt İhsanî Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler**, Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 851, Erzurum 1997.

DÜZGÜN, Dilaver, **Erzurum'da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği**, Aktif Yayınevi, Ankara 2005.

GÖLPINARLI, Abdülbaki, **100 Soruda Tasavvuf**, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1995.

GÜNAY, Umay, **Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi**, Akçağ Yayınevi (3. Baskı), Ankara 1999.

GÜRSU, Yasemin, **Âşık Mevlüt İhsanî'nin Yayımlanmamış Şiirleri Üzerine Bir İnceleme** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Dan.: Yard. Doç. Dr. Işıl ALTUN), KOÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli 2008.

İPLİKÇİ, Önder-ÖZSARAY, Gökçe, **Âşık Nuri Çırağı Hayatı, Sanatı ve Şiirleri** (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Erzurum 2004.

KABAKLI, Ahmet, “Âşıklar Bayramı”, Türk Folklor Araştırmaları, C. 11, S.234, s. 5163-5164.

KARATAŞ, Nuri Cihan, “Kurtulam”, Pınar, C. 4, 1974, s. 28.

KARATAŞ, Nuri Cihan (2007), Âşık Nuri Çırağı ile Kocaeli-Darıca’da yapılan 17.11.2007 tarihli görüşme. Görüşmenin ses kaydı ve deşifre edilmiş bir kopyası Doç. Dr. Işıl Altun arşivindedir.

KARATAŞ, Nuri Cihan (2008), Âşık Nuri Çırağı ile Kocaeli-Darıca’da yapılan 29.11.2008 tarihli görüşme. Görüşmenin ses kaydı ve deşifre edilmiş bir kopyası O. Utku Özdemir arşivindedir.

KARATAŞ, Nuri Cihan (2009a), Âşık Nuri Çırağı ile İzmit’te yapılan 19.02.2009 tarihli görüşme. Görüşmenin ses kaydı ve deşifre edilmiş bir kopyası O. Utku Özdemir arşivindedir.

KARATAŞ, Nuri Cihan (2009b), Âşık Nuri Çırağı ile İzmit’te yapılan 04.03.2009 tarihli görüşme. Görüşmenin ses kaydı ve deşifre edilmiş bir kopyası O. Utku Özdemir arşivindedir.

KARATAŞ, Nuri Cihan (2009c), Âşık Nuri Çırağı ile İzmit’te yapılan 11.03.2009 tarihli görüşme. Görüşmenin ses kaydı ve deşifre edilmiş bir kopyası O. Utku Özdemir arşivindedir.

KARATAŞ, Nuri Cihan (2009d), Âşık Nuri Çırağı ile İzmit’te yapılan 19.03.2009 tarihli görüşme. Görüşmenin ses kaydı ve deşifre edilmiş bir kopyası O. Utku Özdemir arşivindedir.

KARATAŞ, Nuri Cihan (2009e), Âşık Nuri Çırağı ile İzmit’te yapılan 26.03.2009 tarihli görüşme. Görüşmenin ses kaydı ve deşifre edilmiş bir kopyası O. Utku Özdemir arşivindedir.

KARATAŞ, Nuri Cihan (2009f), Âşık Nuri Çırağı ile İzmit’te yapılan 31.03.2009 tarihli görüşme. Görüşmenin ses kaydı ve deşifre edilmiş bir kopyası O. Utku Özdemir arşivindedir.

KARATAŞ, Nuri Cihan (2009g), Âşık Nuri Çırağı ile İzmit’te yapılan 02.04.2009 tarihli görüşme. Görüşmenin ses kaydı ve deşifre edilmiş bir kopyası O. Utku Özdemir arşivindedir.

KARATAŞ, Nuri Cihan (2009h), Âşık Nuri Çırağı ile İzmit’te yapılan 29.04.2009 tarihli görüşme. Görüşmenin ses kaydı ve deşifre edilmiş bir kopyası O. Utku Özdemir arşivindedir.

KARATAŞ, Nuri Cihan (2009i), Âşık Nuri Çırağı ile Karamürsel Erzurumlular Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Derneği’nin 01.05.2009 tarihli etkinliğinde yapılan görüşme. yapılan 01.05.2009 tarihli görüşme. Görüşme notları O. Utku Özdemir arşivindedir.

KARATAŞ, Nuri Cihan (2009j), Âşık Nuri Çırağı ile İzmit’te yapılan 07.05.2009 tarihli görüşme. Görüşmenin ses kaydı ve deşifre edilmiş bir kopyası O. Utku Özdemir arşivindedir.

KARATAŞ, Nuri Cihan (2009k), *Âşık Nuri Çırağı ile Kocaeli-Darıca'da yapılan 19.05.2009 tarihli görüşme*. Görüşmenin ses kaydı ve deşifre edilmiş bir kopyası O. Utku Özdemir arşivindedir.

KARATAŞ, Nuri Cihan (2009l), *Âşık Nuri Çırağı ile İzmit'te yapılan 20.05.2009 tarihli görüşme*. Görüşmenin ses kaydı ve deşifre edilmiş bir kopyası O. Utku Özdemir arşivindedir.

KARATAŞ, Nuri Cihan (2009m), *Âşık Nuri Çırağı ile Kocaeli-Darıca'da yapılan 08.06.2009 tarihli görüşme*. Görüşmenin ses kaydı ve deşifre edilmiş bir kopyası O. Utku Özdemir arşivindedir.

KARATAŞ, Zennure (2009), *Âşık Nuri Çırağı'nın eşi Zennure Karataş ile Kocaeli-Darıca'da yapılan 19.05.2009 tarihli görüşme*. Görüşmenin ses kaydı ve deşifre edilmiş bir kopyası O. Utku Özdemir arşivindedir.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad, **Edebiyat Araştırmaları-I**, Akçağ Yayınevi (4. Baskı), Ankara 2004.

MELİKOFF, Irène, **Uyur İdik Uyardılar-Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları**, Demos Yayınları (3. Baskı), İstanbul 2006.

OĞUZ, Öcal, **Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam**, Akçağ Yayınları, Ankara 2001.

ONAY, Ahmet Talât, **Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i** (I. Baskı), (Haz: Prof. Dr. Cemal Kurnaz), Akçağ Yayınevi, Ankara 1996.

ÖZARSLAN, Metin, **Erzurum Âşıklık Geleneği**, Akçağ Yayınları, Ankara 2001.

ÖZBAYRAK, Ömer, **Âşık Nuri Çırağı Hayatı, Sanatı ve Şiirleri** (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Kocaeli 2001.

ÖZBEKHAN, Koryurt, "Türk Halk Âşıkları-Sarıkamışlı Âşık Nuri Çırağı", *Bizim Anadolu*, 16 Ağustos 1973, s. 4.

ÖZDER, M. Âdil, "Âşıklar Meclisi, Saz ve Şiir Yarışması: Konya'da Yapılan İkinci Âşıklar Bayramı-I", *Türk Folklor Araştırmaları*, C. 11, S. 221, s. 4610-4612.

-----, "Saz Şairleri: Konya İkinci Âşıklar Bayramından Notlar", *Türk Folklor Araştırmaları*, C. 11, S. 225, s. 4727-4729.

ŞAFAK, Mevlüt (2009), *Âşık Mevlüt İhsanî ile Kocaeli-Tütünciftlik'te yapılan 28.04.2009 tarihli görüşme*. Görüşmenin ses kaydı ve deşifre edilmiş bir kopyası O. Utku Özdemir arşivindedir.

TANRIKULU, Nâzım İrfan, **Âşıklar Divanı**, İstanbul 1997.

TURAN, Metin vd., **Yaşayan Halk Ozanları**, Ürün Yayınları, Ankara 2008.

(Komisyon), **Türk İstiklâl Savaşı Destanları**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 34, Ankara 1982.

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında Trabzon'da doğdu. İlköğrenimini Trabzon'da, ortaöğrenimini Mersin'de tamamladı. 2000 yılında Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı'nda lisans eğitime başladı. 2006 yılında mezun olduktan sonra çeşitli işlerde çalıştı. 2007 yılında Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Programı Türk Halkbilimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisansa başladı. "Âşık Nuri Çırağı'nın Hayatı, Sanatı ve Şiirleri Üzerine Bir İnceleme" adlı çalışmasıyla 2009 yılında yüksek lisans çalışmasını tamamladı.